

„Idte k Jozefovi!“

Začali sme pôstne duchovné cvičenia. Minulý rok som mal duchovné cvičenia skôr adventné, ktoré boli úplne zamerané na P. Máriu ako prototyp kresťana a na osobné prijatie Ježiša. Tieto pôstne duchovné cvičenia začnú rovnako a tiež v nich budeme hovoriť o osobnom prijatí Ježiša, ale skôr by som ich označil ako „Základy kresťanského bojového umenia. Budeme si hovoriť o našej situácii v tomto svete, ale aj o možnom zápase s hriechom.

Zverujem ich pod patronát sv. Jozefa, muža, a zároveň ochrancu Sv. rodiny, ktorého slávnosť budeme sláviť v sobotu tohto týždňa. Ak sa veľkosť nejakého svätca meria podľa dôležitosti poslania, ktoré mu Boh zveril na zemi, tak treba povedať, že po P. Márii, nikto nie je väčší ako sv. Jozef. On bol Bohom vyvolený za hlavu Sv. rodiny. Pred svetom bol zákonným otcom Ježišovým. Všimnime si jeho zvláštne, mohli by sme povedať, nebiologické a netelesné manželstvo s Pannou Máriou. Ako ho pochopiť a aký má zmysel?

V jeho manželstve ide vlastne o prijatie osoby Ježiša Krista. Evanjelium nám na príklade sv. Jozefa ukazuje, ako ho má prijať človek poznačený dedičným hriechom. P. Mária dokázala prijať Ježiša, lebo bola Nepoškvrnená, bez hriechu. Pre hriešnych ľudí to vôbec nie je také jednoduché. Veľmi často zídu z cesty odovzdanosti a ich hriešne sklony prevládnu. Sv. Jozef dostáva zvláštnu radu a príkaz od anjela. „Jozef, syn Dávidov, neboj sa prijať Máriu, za svoju manželku, lebo to čo sa v nej počalo, je z Ducha Svätého.“

Sv. Jozef je vyzvaný, aby skôr ako príjme Ježiša, prijal Máriu a to veľmi blízky a intímny spôsobom. Cirkevní otcovia hovoria o potrebe „prijatí Máriinu dušu“. Máriina duša tvorí ochranu pre Ježišovu bytosť v nás. Otcovia hovoria, že človek má v tomto smere dve možnosti. Môže svoje hriešne, uzavreté a zranené srdce otvárať sám, svojou silou. Toto však ide veľmi ťažko. Ak sa človek cíti maličký a slabý, môže skúsiť druhú možnosť, ktorú odporúča sv. Ambróz: „Ak chceš prijať Krista do seba, vyprosuj si najprv niečo z tej krásnej Máriinej duše.“ Krása Máriinej duše spočíva v tom, že je radikálne odovzdaná Bohu a jeho službe. Duch svätí sa ponáhľajú do duše, v ktorej objaví svoju Nevestu, a naplňujú ju a dávajú sa jej v tej miere, v akej táto duša jeho Nevestu prijíma.

Môžeme to urobiť a nasledovať tak príklad sv. Jozefa, skrze zasvätenie sa P. Márii, ale správne pochopené a prežívané, lebo manželstvo sv. Jozefa bolo akýmsi vyjadrením tohto zasvätenia. Ako formulu zasvätenia môžeme použiť vlastnú modlitbu. Nejde natoľko o slová ako skôr o vnútorný postoj odovzdanosti. Zasvätenie sa Bohu skrze P. Máriu nie je len odovzdaním srdca, ale otvorením všetkých oblastí nášho života pre príchod a vedenie Ducha Svätého. Podrobenie všetkých oblastí nášho života Božiemu Slovu v Máriinom úkone „Fiat“! Zasvätiť sa Márii znamená prenechať Duchu Svätému riadenie nášho vnútra ale aj celý priestor nášho každodenného života. V praxi to môže znamenať postupné, veľmi konkrétne kroky dôvery, načúvania a spolupráce s Božím Duchom - v škole Panny Márie. Nepodceňujme poslanie tej, ktorej bolo prisľúbené, že ona pošliape hlavu hada. Nechciť byť jej deťmi v konečnom dôsledku znamená odmietnuť Božiu výzbroj.

Sv. Grignon hovorí: „Mária splodila s Duchom Svätým to najväčšie, čo kedy bolo a bude – Bohočloveka, a porodí tiež najväčšie veci, ktoré budú v posledných dobách. Vytvorenie a výchovanie veľkých svätých, ktorí sa objavia na konci čias, je vyhradené jej, lebo len táto výborná a zázračná Panna môže v spojení s Duchom Svätým vykonať veci zázračné a mimoriadne. Jedným z hlavných dôvodov, prečo Duch Svätý nekoná teraz zjavné zázraky v našich dušiach je, že v nich nenachádza dostatočné zjednotenie so svojou Nevestou!“

01. Stvorenie sveta

Skôr ako začneme uvažovať nad Zjavenými pravdami Písma, chcel by som vám ponúknuť predstavu sveta, ktorú nám prináša moderná veda. Nenazval by som ju novou, pretože sa v podstate vracia k tomu, čo bolo už dávno zjavené v Písme Svätom. Materialistický svetonázor nám tvrdil: „Základom všetkého je hmota. Vedomie je produktom vyššej organizovanej hmoty. Človek je produktom evolúcie, ktorá je slepým a náhodným vývojom, za svoj vznik nemusí byť nikomu vďačný a za svoje správanie sa nebude musieť nikomu zodpovedať.“ Tieto tvrdenia sú však veľmi ďaleko od výsledkov súčasnej vedy.

Moderná veda hovorí o nemateriálnej podstate všetkého hmotného . „Zrážky subatómových častíc sú našou hlavnou pomôckou pri štúdiu ich vlastností a vzťah medzi hmotnosťou a energiou je pre ich opis základný. Tento vzťah bol mnohokrát overený a fyzici častíc dokonale poznajú ekvivalenciu hmotnosti a energie; tak dokonale, že hmotnosť častíc merajú v zodpovedajúcich jednotkách energie. Objav, že hmotnosť je formou energie, nás prinútil podstatným spôsobom modifikovať našu predstavu o častici. V modernej fyzike sa už hmotnosť nespája s materiálnou substanciou, preto sa častice nechápu ako celky obsahujúce nejakú základnú „látku“, ale ako zväzky energie... Tieto dynamické modely dávajú látke makroskopický tuhý vzhľad, vďaka čomu sme presvedčení, že látka je vytvorená z nejakej materiálnej substancie.“ (Fritjof Capra: „TAO fyziky“, Gardenia 1991 str. 158-160)

Významný anglický matematik a astronóm prof. Dr. James Hopwood Jeans (+1946) uznával stvorenie sveta a Tvorcu označoval ako veľkého Architekta vesmíru, Matematického mysliteľa a Univerzálného ducha. Hovorí: „Pohyb elektrónov a atómov sa nepodobá natoľko pohybu súčastok nejakej lokomotívy, ako skôr pohybom tanečníka. Vesmír si možno najlepšie predstaviť, aj keď veľmi neprimerane a nedokonale, ako výtvar čistého myslenia, ako myslenie bytosti, ktorú pre nedostatok výstižného výrazu nazývame matematickým mysliteľom. Vesmír sa podobá skôr veľkej myšlienke než veľkému stroju. Duch nie je viac náhodným votrelcom v hmotnom svete. Zisťujeme, že ho musíme pozdraviť skôr ako Stvoriteľa v kráľovstve tohto hmotného sveta.“ (Gustav Olah: Na prahu tretieho tisícročia str. 12 -14)

„Americký počítačový odborník E. Fedkin tvrdí, že informácia je dokonca podstatnejšia ako hmota a energia a je presvedčený, že sa atómy, elektróny a kvarky skladajú z bitov, či binárnych jednotiek informácie, ktoré sú základom pre činnosť počítačov a kalkulačiek. Tvrdí, že informácia je základom skutočnosti, materiálom, z ktorého vzniká hmota a energia. Tak sa cez informácie, ktorých tok môžeme sledovať od veľkého výbuchu až k ľudskej myšlienke, dostávame až k totálnej jednote vesmíru, prírody a človeka a k chápaniu Boha ako tvorcu veľkého programu. Pretože tam, kde nachádzame zmysel a projekt, musíme nevyhnutne predpokladať programátora.“ (Slavomír Ravík: Boh žije, str. 137-8)

V Písme čítame: „Boh povedal a stalo sa“. (Gn 1,3) „Na počiatku bolo Slovo.“ (Jn 1,1) A naozaj sa zdá, že v základoch sveta je Slovo, Informácia, Program a dokonca Život. Vedci tvrdia, že bod, z ktorého expandoval celý svet, obsahoval v sebe informáciu o veľkosti 1090 bajtov, teda informáciu o celej výstavbe a vývoji vesmíru. Termín informácia znie trochu chladne, preto je lepšie vrátiť sa k biblickému termínu „Slovo“. Za tým lepšie vnímame Toho, kto Slovo vyslovuje a nám dáva, ako prejav lásky a dôvernosti. Hmota „sama o sebe“ je čosi naozaj záhadné, pretože na najhlbšej úrovni, do ktorej ľudia dokážu preniknúť, stoja pred spôsobom existencie, ktorý je opísateľný len pomocou abstraktných matematických pojmov a tie sú plodom Vedomia.

Moderná fyzika učí, že materiálny svet leží v silovom poli Vedomia. Skúsme si predstaviť, čím by bola hmota bez vedomia? Skúsme si odmyslieť vedomie a čo nám zostane – akési Bezvedomie. Ak chceme lepšie pochopiť absurditu tohto stavu, musíme ísť úplne do dôsledkov, musíme vypnúť aj naše uvedomenie si tohto Bezvedomia vesmíru. A toto nedokážeme, lebo na svoju vedomú predstavivosť sme odkázaní aj pri tejto snahe. Nedokážeme zhasnúť vedomie, ktoré dáva všetkému zmysel. Hmota bez vedomia je nepredstaviteľná, lebo len vedomie dáva hmote zmysel. Základ skutočnosti nie je materiálnej povahy ale duchovnej. To znamená, že vo svete, v ktorom žijeme, neexistuje žiadne nevedomé miesto, žiadny hluchý a bezmocný priestor, lebo priestor našej existencie je osloviteľný.

Ak uznáme, že predstava prvotnosti hmoty je nesprávna, tak musíme z toho urobiť záver a poopravovať si v sebe všetky dôsledky nesprávneho myslenia. Musíme uznať, že Vedomie je prvotné, a teda nie je dodatočným atribútom hmoty. Hmota je zložená, ale vedomie je nezložené, dokonca je schopné v sebe vytvoriť (sen) ale aj spätne sústrediť čas i priestor (pamäť). V prípade vzniku vesmíru nejde o vedomie ako ho poznáme sami v sebe. Naše vedomie nie je Stvoriteľské Vedomie. Sme len stvorenia, ktoré sa v niečom podobajú Stvoriteľovi, ale v omnoho väčšej miere nepodobajú. Naše vedomie je prázdne a len postupne sa naplňa obsahom, Božie vedomie je Plné: Múdrosti, Moci a Lásky. Ale naše vedomie nám môže poslúžiť ako predobraz.

Máme fantáziu a predstavivosť, ktoré dokážu tvoriť čírim svojím chcením. Ved' každý sen sa podobá stvoreniu. Vo sne ľudské vedomie tvorí priestory a dokonca i vlastný subjektívny čas, nezávislý od objektívneho. Samozrejme vzhľadom na našu obmedzenosť sny nemajú dlhé trvanie, ale Božie Stvorenie trvá. Boh nesníva, Stvorenie je produktom bdelej Božej predstavivosti a pozornosti. Pohanské kozmológie uvádzajú Stvoriteľa ako takého, ktorý pracuje už v čase a v priestore a ktorý tvorí slnko, mesiac a hviezdy už z jestvujúcej chaotickej matérie. Moderné vedecké poznatky nás vedú k tomu, aby sme hľadeli na Stvoriteľa ako na toho, ktorý tvorí priestor, čas i hmotu.

Biblia učí, že Boh stvoril svet z ničoho. Viete si predstaviť stvorenie sveta z ničoho? Vieme si ho jedine predstaviť, ale nevieme to napodobniť a ani pochopiť. Totiž, keď si niečo predstavujeme, tak to v určitom zmysle voláme z „ničoty“ k bytiu. Je pravda, že naša ľudská predstavivosť vždy vychádza z toho, čo už poznala, teda čerpá z pamäti a fantázie. V skutočnosti nikdy netvorí úplne z ničoho a ani nevie dať vznik tomu, čo nie je. Dokáže len kombinovať nové z už poznaného. Boh však svojou stvoriteľskou predstavivosťou dokáže dať vznik tomu čo nebolo. Chesterton tvrdí, že všetko je až príliš veľkolepé vzhľadom na ničotu, z ktorej to Boh stvoril. Človek pochopí úžasnosť stvorenia až vtedy, keď si uvedomí, že nič okrem Boha neexistovalo a ani nemuselo existovať.

Všetko sa nám zdá zrozumiteľné a logické, lebo vnímame len trojrozmerný priestor a dopredu idúci čas, ale už materiálny svet je omnoho zložitejší ako ten výsek, ktorý ohraničujú naše zmysly a mozog. Vesmír, v ktorom žijeme, má tajomnú hĺbku. Naše zmysly nie sú schopné všetko poznať. Majú svoje ohraničenie. Obyčajne to vyjadríme termínmi: ultra a infra. Vieme o zvukoch a farbách, ktoré naše zmysly nie sú schopné zachytiť. Medzi nami a Skutočnosťou ležia zmysly a mozog, ktoré nám dovoľia vnímať len toľko, koľko sme schopní chápať a aj to v akejsi digitalizovanej forme. Do mozgu sa nervami prenášajú vnemy pomocou elektrických impulzov. A z toho vyplýva, že môžu existovať skutočnosti, pre ktoré vôbec nemáme zmysly. Skutočnosť Boha sa úplne vymyká nielen nášmu zmyslovému poznaniu, ale aj predstavivosti a intelektu. Rozumom môžeme poznať, že je, ale jeho podstata nám zostáva skrytá.

Pozrime sa ešte na poznatky z oblasti genetiky. Mario Seiglie tvrdí, že drobučkový kód DNK vyvracia evolučnú teóriu. Život nieje výsledkom náhody, ale je výsledkom dokonale prepracovaného programu, ktorý sa nachádza v každej živej bunke. Hovorí: „V r. 1953 vedci narazili na nový vesmír ukrytý vo vnútri živej bunky, objavili informačné systémy omnoho zložitejšie ako čokoľvek, čo vymysleli najlepšie mozgy ľudstva. Akonáhle vedci začali dekódovať ľudské DNK, objavili niečo neočakávané, dokonalý programovací jazyk „jazyk Stvoriteľa“, ktorým sú napísané asi 3 miliardy génových slov. Jedným z najneočakávanejších objavov 20 st. je, že v DNK sú uložené informácie, detailné inštrukcie pre tvorbu proteínov – vo forme štvorznačkového kódu. Dosah tohto tvrdenia nie je ľahké pochopiť, a preto snád' len pre zrovnanie: množstvo informácií obsiahnutých v ľudskej DNK zodpovedá zhruba 12 kompletným sadám Britskej encyklopédie, teda 384 zväzkom podrobných informácií. („Evolution: A Theory in Crisis“, 1996 str.334) Čo, alebo kto mohol podobné informácie miniaturizovať a umiestniť tak enormné množstvo „písíem“ v správnom poradí k použitiu ako genetický návod?

Jediným druhom komunikácie, ktorú môžeme považovať za prejav inteligentných bytostí, sú ľudské jazyky a človekom zostavené umelé jazyky ako napríklad morzeovka, esperanto alebo počítačové jazyky. Dnes k nim musíme zaradiť i genetický kód, ktorý ale nevytvoril človek a predsa obsahuje rysy inteligentnej reči. Zakladateľ Microsoftu Bill Gates to komentoval: „DNK je ako programový software, len omnoho komplexnejší než čokoľvek, čo človek vôbec kedy vymyslel.“ Dokážete si vôbec predstaviť, že sa niečo omnoho zložitejšieho, než najkomplexnejšie programy bežiacie na super PC, mohlo vytvoriť náhodou v rámci evolúcie; bez ohľadu na to, koľko času, zmien a prirodzených výberov vezmeme do úvahy? Tu už nejde o to, či tieto zlúčeniny mohli vzniknúť samovoľne, ale tu vzniká otázka: „Ako sa informácia dostala do hmoty“. Každý jazyk potrebuje svojho inteligentného tvorca a tak isto i čitateľa, ktorý musí poznať a súhlasiť s daným významom znakov. Poznávame to pri štúdiu cudzej reči, alebo pri programovaní.

My sa ťažko dokážeme koncentrovať na jeden objekt, ale Boh je súčasne a stále sústredený na všetko stvorenie počnúc od najzákladnejších stavebných prvkov hmoty, cez dokonale prepracované genetické programy živých buniek, až po nesmierne zložité mnohobunčné organizmy a niektoré dokonca obdarované nevypočítateľnou slobodou. Boh je tvorcom galaxií a dokonca paralelných vesmírov, ktoré sa navzájom prenikajú a pritom sa nedotýkajú. Boh je niečo iné a viac ako osoba. Boh je Nadosobno a Nadsukutočno.

Skôr ako vznikla prvá živá bunka, Boh vytvoril jej úžasný genetický program. Nebola to žiadna slepá evolúcia, ale nesmierna inteligencia, ktorú objavujeme vo všetkom, čo existuje. A toto všetko Boh robí s ľahkosťou dieťaťa, ktoré sa hrá. Pozná dokonale všetko skôr ako tomu dá vzniknúť. Jeho koncentrácia sa podobá skôr koncentrácii zaľúbeného, ako koncentrácii bádateľa. Biblia nám zjavuje, že nie sme dielom náhody, ale rozumného zámeru tvorca a v každom okamihu sme predmetom jeho výchovy. Boh nemá iný dôvod pre stvorenie, iba svoju lásku a dobrotu. Božie Slovo nám zjavuje, že pre Boha je Láska formou existencie. Celý svet povstal Božím Slovom. Ak je Boh Láska, tak jeho Slovo, skrze ktoré bolo všetko stvorené, musí byť Jeho Vyznaním. Stvorenie je Pozvaním k Láske. Kniha Múdrosti učí, že Boh miluje všetko, čo stvoril. Toto vyplýva z Božej zvrchovanosti, z dokonalej slobody. Boh netvorí ako remeselník, ktorého k práci vedie nutnosť, ale ako umelec, úplne slobodne. Dokonca ani nepotrebuje svet ku svojmu šťastiu, pretože je dokonale blažený sám zo seba. Preto pohnútkou jeho stvoriteľskej aktivity môže byť jedine Láska – Boh; On Sám.

Boh chce stvorenie a nikdy to neodvolá, lebo Božie Slovo je neodvolateľné a nezrušiteľné. Boh miluje hmotu, čas i priestor, zvieratá, ryby, vtákov i plazy, rastliny, anjelov i ľudí. Láska je kľúčom k pochopeniu tajomstva bytia. Je veľmi dôležité zabudovať túto pravdu o Božej Láske hlboko do svojho srdca, lebo ona nám zjavuje akú cenu máme v Božích očiach. Ak by sme neboli Bohom milovaní, aký zmysel by mal potom príkaz lásky k Nemu. Vedomie Božej Lásky nám dáva vedomie vlastnej ceny. Keď sa zaoberáme prírodnými vedami, objavujeme všade stopy Múdrosti a Dobra, znaky Lásky a tieto znaky treba dešifrovať.

Po stvorení Boh neponechal tvorstvo jeho osudu, ale v každej chvíli mu uchováva bytie, dáva mu schopnosť jednať a vedie ho k jeho cieľu. Uznať túto úplnú závislosť na Stvoriteľovi je zdrojom múdrosti, slobody, radosti a dôvery. Stvorenie má svoju vlastnú dobrotu a dokonalosť, ale nevyšlo z rúk Stvoriteľa úplne dokončené, je stvorené tak, že je „na ceste“ (In statu via) ku konečnej dokonalosti k akej ho Boh určil: tú však má postupne dosiahnuť.

„Takto boli dokončené nebo a zem a všetka ich nádhera“. Ako málo už vnímame túto nádheru. Sme pripútaní k svojej betónovej civilizácii a pohybujeme sa vo virtuálnom svete počítačov a televízie. Strácame kontakt s prírodou, s pôvodným svetom určeným pre nás. Často narážame na rôzne ochranárske hnutia, ktoré poukazujú na rozumnosť prírody, na potrebu chrániť to, čo je, ale niekedy akoby im chýbala základná schopnosť domyslieť skutočnosti. Sv. Augustín radí: „Opýtaj sa krásy zeme, opýtaj sa krásy mora, opýtaj sa krásy rozšíreného a rozptýleného vzduchu, opýtaj sa krásy neba, opýtaj sa týchto vecí. Všetky ti odpovedia: Pozri, aké sme krásne! Ich krása je ich vyznaním. Kto urobil tieto premenlivé krásy, ak nie nemeniteľne Krásny?“

Sv. Lev Veľký nás vyzýva: „Milovaní, stále „je zem plná Pánovej milosti“ a sama príroda, ktorá nás obklopuje je pre každého veriaceho školou úcty voči Bohu. Veď nebo i zem, more a všetko, čo je v ňom, ohlasujú dobrotu a všemocnosť svojho pôvodcu. A obdivuhodná krása živlov, ktoré mu slúžia, vyžaduje od rozumného stvorenia spravodlivé vďaky vzdávanie.“ (Sermo 6 de Quadragesima)

Na záver tejto prednášky by som chcel upriamiť vašu pozornosť na jedno dielko sv. Františka z Assisi, ktoré vzniklo takmer v poslednej etape jeho života. Ide o „Pieseň brata slnka“, alebo „Chválospev stvorenia“. Podľa jednomyselného svedectva životopisných prameňov túto pieseň zložil v San Damiane pri Assisi približne dva roky pred svojou smrťou po noci naplnenej neuveriteľným trápením, keď ho Boh zázračne potešil uistením o jeho spáse. Táto pieseň je akousi eucharistiou sv. Františka - vzdávanie vďaky už teraz a tu a to nielen za svet, ktorý raz bude, ale i za svet, ktorý je a aký je. Tento spev sa v ňom objavil, keď mu bolo zjavené, že toto všetko vedie ku Spáse. Svet bez Boha si takú vďačnosť nezaslúži, ale svet ako predsieň k Bohu, vedie k úcte a vďačnosti voči Bohu, ktorý ho stvoril.

1 1. Boží plán s člověkem

Keď si pozornejšie prečítame biblickú správu, zistíme, že pri stvorení človeka sa ukazuje niečo, čo by sme mohli nazvať zvláštnym Božím príklonom, ktorý je vyjadrený viacerými skutočnosťami:

a., Počujeme: „Učiňme človeka...“ Ostatné živočíchy vydáva more a zem na Boží rozkaz, ale s človekom sa Boh hrá ako umelec zo svojím dielom. Boh na ňom bezprostredne pracuje. On sa s ním hrá. Pri pohľade na seba musíme konštatovať, že sme geniálne skonštruovaní, ale sami sme sa neskonštruovali. Každá bunka ľudského tela je neporovnateľne lepšie zostrojená ako ten najmodernejší počítač. Každá bunka má v úžasne malom priestore, v stotine alebo dokonca v tisícine mm³ pamäť, knižnicu, programy, procesor a dokonca vstupné i výstupné zariadenie, ktoré nielenže dokáže vytvárať a posilať kópie súborov a programov, ale dokonca pracovať na vytvorení svojej vlastnej kópie a ju aj vytvoriť. Teda je ako PC so schopnosťou reprodukcie.

A v ľudskom tele sú tieto „bunky“ - „počítače“ navzájom prepojené sieťou zložitejšou ako internet. Bunky medzi sebou komunikujú prostredníctvom nervov ale aj hormónov. Môžeme povedať spolu so žalmistom: „Veď ty si stvoril moje útroby, utkal si ma v živote mojej matky“ (Ž 139,13) Sme tak fantastický posprietaný, alebo ako hovorí žalmista „utkaní“! A toto treba domyslieť. Nieкто si dal strašne na nás záležať a neboli to naši rodičia. Oni dali len prvotný súhlas, impulz k našej tvorbe, ale celú piplačku nášho skladania viedla Božia ruka.

b., Boží Dych v človeku. „Vtedy Pán, Boh, stvárnil človeka z prachu zeme a vdýchol do jeho nozdier dych života. Tak sa stal človek živou bytosťou.“ Boh vdýchol do jeho nozdier dych Života, svoju najvútornejšiu podstatu, Lásku. Toto Božie vdýchnutie môžeme bez preháňania nazvať Božím bozkom na privítanie človeka. Božím Dychom je Duch Svätý, Bytostná Dobrota. Adam bol obdarený bytostnou dobrotou Boha, v jeho srdci bola rozliata Božia Láska. Zem sa stáva živou planétou prostredníctvom človeka, ale človek sa stáva skutočne živou bytosťou, až oživujúcim Duchom Božím, lebo až na tejto úrovni sme vskutku živí a to tým spôsobom, ako od nás očakáva náš Stvoriteľ. Boží Dych je vyjadrením toho, že človek dostal Ducha Svätého. V momente, keď Boh vdýchol do človeka svojho Ducha umiestnil zároveň do jeho srdca Božie Slovo.

c., Pri stvorení človeka Boh hovorí: „Urobme človeka na náš obraz a podľa našej podoby“. V hebrejčine slová celem a demut patria k sebe: „obraz, ktorý je podobný“; v gréčtine (eikon kai homiiosis) sa to vyjadri: „na náš obraz a podľa našej podoby“. Origenes, vychádzajúci z tohto spojenia, tvrdí, že obraz znamená počiatok zbožštenie akúsi Božiu iskru v našej duši; cieľ života je dorásť do podoby. Človek dostal pri svojom stvorení na počiatku dôstojnosť obrazu, ale podobu musí dosiahnuť. „Obraz je akoby semeno. Musí mať vytvorené podmienky, aby vzišiel rástol a dozrel. Pokrok od obrazu k podobe sa skončí v sláve stvorených tiel. Obidva výrazy obraz a podoba vyjadrujú to, čo robí človeka človekom: spoločenstvo s Bohom.“ (Zrov. Zdeno Pupík: Človek ako Boží obraz: od hádanky k dialógu)

Podobný zmysel má hebrejské slovo PANIM = tvár, obličaj, to, čo je teraz nezakryté a obrátené ku mne. Byť stvorený „na obraz Boží“ (Gn 1,26) teda znamená „byť obrátený tvárou k Bohu“, „pozerať Bohu do očí“ a reprezentovať, zjavovať, sprítomňovať Boha vo stvorenom svete. (Milan Balabán: Hebrejské človekosloví str. 22) Z toho vyplýva, že byť Božím obrazom je určenie človeka. Boh sa chce stať „viditeľný“ a „pochopiteľný“ svetu prostredníctvom človeka. Boh je Láska a preto byť Božím Obrazom znamená žiť Lásku, ktorá sa nám zjavuje v Božom Slove.

Sv. František z Assisi vyzýva: „Uvažuj človeče k akej dôstojnosti ťa povzniesol Boh, keď ťa podľa tela stvoril k obrazu svojho milovaného Syna a podľa Ducha ku svojej vlastnej podobe.“ Podľa sv. Františka, ale aj podľa východných otcov „byť stvorený na Boží obraz a podobu“ znamená byť stvorený podľa osoby Krista, Bohočloveka, podľa jediného a pravého obrazu Neviditeľného Otca. (zrov. Kol 1,15-19)

„Väčšina východných otcov, komentujúcich biblický verš Gn 1,26 rozlišuje medzi obrazom a podobou. Podľa nich je Boží obraz v človeku počiatočnou Božou stopou, ktorá je vlastná každému človeku a patrí k jeho podstate a preto nie je zničená ani hriechom. Naproti tomu, plná podobnosť s Kristom, je niečo, čo má človek dosiahnuť postupom času a k čomu je potrebná askéza. V tejto línii píše Diadochos z Fotiky: „Každý človek je stvorený podľa Božieho obrazu. Dosiahnuť podobnosť s Bohom je dané tomu, kto v láske podriadil svoju slobodu Bohu. Nepatríme už sami sebe, keď sme pripodobnení tomu, ktorý nás skrze lásku zmieril s Bohom.“... Preto sa človek má stať Láskou prostredníctvom Ducha svätého. (zrov. K. Lachmanová: Terezie z Lisieux a Silván z Athosu str. 176-177)

O našom absolútnom predurčení čítame v liste sv. Pavla Ef 1,6: „Boh nás svojím dobrotivým rozhodnutím predurčil, aby sme sa skrze Ježiša Krista stali jeho deťmi (mali tú istú prirodzenosť) na chválu a slávu jeho milosti, ktorou nás obdaril vo svojom milovanom Synovi.“ K. Rahner učí, že: „Prví ľudia boli stvorení s posväcujúcou milosťou, boli vybavení oným vnútorným, nadprirodzeným nadaním, ktoré človeka pred Bohom ospravedlňuje a činí ho účastným Božskej prirodzenosti a zameriava ho k nazeraniu Boha a k láske, ktorá z toho nazerania vyplýva. Človek ako taký, je stvorený pre večný život v bezprostrednom vlastní Boha. U človeka nikdy neexistoval „stav púhej prirodzenosti“. Preto sú celé dejiny ľudstva od počiatku dejinami zápasu medzi prijatím a odmietnutím tohto nadprirodzeného Božieho plánu s človekom a to natoľko, že sa tejto otázke nemožno nijako vyhnúť. Boh i dnes vyžaduje od človeka, čo človek stratil v Adamovi.

Pôvodná ľudská prirodzenosť je teda prirodzenosť bohočloveka. Každé pochopenie človeka, ktorým sa on sám chce uzavrieť do púhej ľudskosti, každé len čiste filozofické seba pochopenie človeka sa prehrešuje proti konkrétnemu prvotnému určaniu človeka Bohom. Človek preto správne chápe svoje prirodzené bytie len vtedy, keď ho chápe ako otvorené pre disponovanie Božie, ktoré presahuje toto bytie a je pre človeka rozhodujúce, pretože v ňom spočíva Spása. Ak teda zameranie človeka na bezprostredné vlastní Boha patrí k prvotnému usporiadaniu človeka a zostáva i po páde Adamovom, musí toto zameranie pochádzať od Boha s ohľadom na Bohočloveka, musí byť milosťou Ježiša Krista. Rád Adamov musel už byť rádom Ježiša Krista, ktorý ho ako Ukrižovaný znovu obnovil.“

Zo všetkých telesných stvorení jedine človek je schopný „poznať a milovať svojho Stvoriteľa“, je „jediný tvor na zemi, ktorého Boh chcel pre neho samého“, on jediný je povolaný, aby mal poznaním a láskou účasť na Božom živote. Človek je milosťou a svojím predurčením povolaný do spoločenstva so svojím Stvoriteľom, aby mu odpovedal svojou vierou, nádejou a láskou a to za neho nemôže urobiť nikto. Cirkevný učiteľský úrad. sa prvý raz cítil povinný zasiahnuť proti bludu predestinacionizmu na synode v Arles (r. 473), kde musel Lucidus odvolať nasledujúce tvrdenie: „Ježiš Kristus nevytrpel smrť za spásu všetkých: Božie predpoznanie núti človeka násilne do večného zavrnutia: jedni sú predurčení k večnej smrti, iní k večnému životu“. Iná synoda vyhlasuje proti učeniu Gottschalkovmu (r. 853 Quierzy): „Je len jedna jediná pozitívna predestinácia ku spásu.“

Podobne Tridentský koncil proti Zwinglimu a Kalvinovi zavrhol predurčenie ku zlému: „Univerzálna Božia láska ustanovila od večnosti: všetkým ľuďom je otvorená ako konečný cieľ večná spása. Konkrétne uskutočnenie večnej spásy sa deje sprostredkovaním Ježiša Krista (absolútne nutne) a cirkev pôsobí závisle na ňom. Jednotlivý človek môže byť slobodne spásne činný skrze dar a úlohu viery a lásky“. V tomto zmysle je učenie o pozitívnom predurčení evanjeliom, a to tým, že zdôvodňuje spásu v absolútne neochvejnej Božej láske a tak dáva veriacemu poslednú istotu jeho eschatologickej nádeje.

Podmienkou Spásy je prijatie Ježiša. Kristus je akoby génom duchovného života. Bez neho duša nerastie do podoby Božieho dieťaťa. Bez tohto láskyplného príklonu ku Kristovi neexistuje láska a spojenie s Bohom, čiže Spása. Sv. Bernardín Sienský tvrdí: „Meno Ježiš je pevným základom viery, ktoré utvára Božích synov. Viera katolíckeho náboženstva totiž spočíva na poznaní Ježiša Krista a jeho svetla. On je svetlo pre dušu, je bránou do života a zárukou života vo večnej blaženosti.“

Boh všetko stvoril pre človeka, ale človek bol stvorený, aby slúžil Bohu a miloval Ho a Jemu obetoval celé stvorenie. Človek dostal slobodu a rozum, aby vládol svetu, ktorý Boh stvoril pre neho. Slobodu dostal ako schopnosť milovať, pretože o láske sa dá hovoriť len tam, kde sa jedna osoba slobodne odovzdá druhej. Boh mohol stvoriť naprogramovaných robotov, ale vtedy by sa nedalo o láske k Bohu hovoriť. Sloboda je veľkým rizikom ale zároveň nutným predpokladom lásky.

Boh je zvrchovaným pánom svojho plánu, avšak k jeho uskutočneniu používa spoluprácu tvorov. To nie je známka slabosti, ale prejav veľkosti a dobroty Všemohúceho Boha. Veď Boh nedáva svojim tvorom len existenciu, ale aj dôstojnosť samostatného a vlastného jednania, aby sa jedni stali príčinou a počiatkom druhých a tak, aby spolupracovali na splnení jeho plánu. Boh dal ľuďom možnosť, aby boli rozumnou a slobodnou príčinou k dokončeniu diela stvorenia tým, že budú zdokonaľovať jeho súlad k vlastnému dobru i k dobru svojich bližných. Ľudia môžu ako spolupracovníci s Božou vôľou slobodne vstúpiť do Božieho plánu svojimi skutkami, modlitbami, ale aj utrpením.

Stvorenie má svoju vlastnú dobrotu a dokonalosť, ale nevyšlo z rúk Stvoriteľa úplne dokončené, je stvorené tak, že je „na ceste“ (In statu via) ku konečnej dokonalosti k akej ho Boh určil: tú však má postupne dosiahnuť. Človek svojím stvorením bol pozvaný na cestu viery, ktorá vedie k Láske. Boh je Láska a jeho Slovo je Vyznanie. So Stvorením je to tak, ako keď nám niekto prinesie krásny dar. Ten dar treba dešifrovať, ten dar chce čosi povedať. To, že existujeme vo svete, kde je v podstate o nás postarané, hovorí o Láske. Stvorenie je určitým podobenstvom o samotnom Bohu. O ňom rozpráva voda i oheň, vzduch i zem, zvieratá i ľudia. Ako sa môžeme tohto presvedčenia o Láske, ktorá je za všetkým a vo všetkom zmocniť? Zmocníme sa ho len tým, keď s istotou uveríme. Božia láska je ako všadeprítomný vzduch, ale jeho blahodarný účinok nepocítíme, pokiaľ sa nenadýchame. Nádyh však predpokladá otvorenosť a viera je otvorenosťou duše.

„Siedmeho dňa Boh ukončil dielo, ktoré konal, a v siedmy deň si odpočinul po všetkých dielach, čo vytvoril. A Boh požehnal siedmy deň a posvätil ho, lebo v ten deň Boh odpočíval po celom svojom diele, ktoré stvorením vytvoril.“ Text nám nechce ukázať unaveného Boha. Chce nám povedať, že ani práca, sa nemá stať pre nás modlou. Zmyslom všetkého je siedmy sviatočný deň, v ktorom sa máme stretnúť so svojim Stvoriteľom. Boží odpočinok je napomenutím pre tých, ktorí chcú zmysel svojho života vidieť len v práci. 7. deň je vyhradený bohoslužbe. Môže byť a má sa stať pre nás predchuťou večného sviatku v nebi.

Podľa židovského midrašu mal byť sabat dňom svadby človeka s jeho Stvoriteľom. Zmyslom všetkého nie je práca ale Láska. Aj prorok Izaiáš v 62 kapitole nám ukazuje Boha, ktorý je Ženích a my sa máme stať „Nevestou“. Boh je Láska a žiadna skutočná láska nie je bez neho a mimo neho. Zrelá modlitba, to je milovanie a zakúšanie Boha. Keď sa dvaja milujú, netúžia po konci. Po konci túžime len tam, kde sa objaví akákoľvek nedokonalosť, pretože zlo unavuje. Ale pohľad na dokonalú Krásu, poznanie absolútnej Pravdy, zážitok dokonalej Lásky, záchvevy večného Života nás určite nebudú unavovať.

Tajomstvo Bohočloveka nám zjavuje veľkosť človeka. Pravdu o Nanebovstúpení Pána, by sme mohli vyjadriť aj takto: biologický druh Homo sapiens, jeden z nás ľudí, je vyvýšený nad anjelov a sedí po pravici Božej, dosiahol Zbožštenie - theosis. Kristus od tejto chvíle sedí po pravici Otca: „Pravicou Otca“ rozumieme slávu a velebu Boha, v ktorej Kristus ako Boží Syn pred všetkými vekmi, ako Boh z Boha, rovnakej podstaty s Otcom, existoval. Teraz však v tejto sláve sedí aj ako človek Ježiš po svojom vtelení a po svojom vzkriesení, keď jeho telo bolo oslávené“.

Keď premýšľame nad nanebovstúpením Pána, zreteľne si uvedomujeme, že toto tajomstvo nám pripomína, kde je cieľ nášho života. Tým cieľom je nebo. Nebo je poznávanie Nestvoreného, Nadskutočného bytia skrze milovanie. Ľudia, ktorí prežili klinickú smrť, hovoria, že ľudská duša má schopnosť prijímať stále väčšiu blaženosť od Boha. Ak človeka fascinuje erotika, môžeme konštatovať, že mystická skúsenosť mnohých svätých potvrdzuje, že telesná blaženosť je len slabým predobrazom toho, čo môže prežiť duša vo vzťahu k Bohu. Len zo skúsenosti svätých si môžeme aspoň trochu uvedomiť to, čo presahuje každú našu skúsenosť. Je to radosť z dovŕšenia lásky medzi Bohom a tvorom.

Bl. Angela z Foligna píše o tom, čo sa deje, keď prekročíme prah večnosti: „Vtedy sa moja duša predstavila Bohu s väčšou radosťou, než akú kedy mala, s novou a vyššou radosťou a tak nezvyčajne a podivuhodne, že som nikdy nič podobného neskúsila. V tej chvíli som sa stretla s Bohom a pochopila a zároveň v sebe zakúsila, ako sa týmto spôsobom zjavuje Boh stvoreniu a ako sa neobyčajne zjavuje a predstavuje duša Bohu. Tiež slasť, ktorú som z toho pocítila, sa líšila od predchádzajúcej. Boli mi povedané veľmi vznešené slová“.

Sv. František nás vyzýva: „Nič iného si teda nežiadajme, nič iného si neprajme, v ničom inom nenachádzajme zaľúbenie a potešenie, než vo svojom Stvoriteľovi, Vykupiteľovi a Spasiteľovi, jedinom pravom Bohu, ktorý je plnosťou dobra, všetko dobro, celé dobro, pravé a najvyššie dobro, ktorý jediný je dobrý, milostivý a dobrotivý, láskavý a milý, ktorý jediný je svätý, spravodlivý, pravdivý a verný, ktorý jediný je dobrotivý, bez hriechu a čistý, od ktorého, skrze ktorého a v ktorom je celé odpustenie, všetka milosť, celá sláva pre všetkých kajúcich, všetkých spravodlivých a všetkých blažených, ktorí sa radujú v nebi.“

Sv. Bonaventúra tvrdí: „Blažený muž, ktorý našiel v Tebe oporu a z tohto slzavého údolia povznáša k Tebe svoje srdce. Pretože blaženosť nie je nič iné než zakúšanie Najvyššieho Dobra, ktoré je nad nami. Nikto k nej nedôjde bez výstupu nad seba samého. Nejedná sa o telesný pohyb, ale o povznesenie srdca. Vystúpiť nad seba ale nemôžeme bez pôsobenia vyššej moci, ktorá nás pozdvihuje. Nestačí teda, bez spolupôsobenia Božej pomoci, len vo svojom vnútri pripraviť schody. Táto Božia pomoc totiž sprevádza tých, ktorí z hĺbky svojho srdca pokorne a zbožne prosia, to znamená vzdychajú k nemu v tomto slzavom údolí vo vrúcnej modlitbe. Veď modlitba je pravá matka a počiatok pozdvihnutia srdca. V modlitbe sa teda obracajme na nášho Pána Boha slovami: Prived' ma, Pane, na svoju cestu, nech kráčam vo tvojej pravde.“

12. Prvotný hriech

Keď sme hovorili o Božom pláne s nami, hovorili sme aj o Láske, ktorá nás stvorila a drží nás v existencii. Priestorom pre našu existenciu je Láska, doslova sa kúpeme v mori Božej dobroty a predsa to neprežívame. Čo sa stalo? Prečo neprežívame Boha ako nesmiernu blaženosť? II. duchovný zákon hovorí: „Človek zhrešil a jeho kontakt s Bohom sa prerušil“ Boh je Dobro a všetky jeho diela sú dobré, avšak nikto z nás sa nevyhne skúsenosti s utrpením. Sme stvorení a určení pre Dobro, preto ho ustavične hľadáme a očakávame, ale odkiaľ sa tu vzalo zlo? Boh všetko, čo učinil, prehlásil za dobré a predsa zlo reálne existuje.

Filozofia hovorí, že zlo je nedostatkom Dobra. Boh sa z nesmiernej svojej dobroty rozhodol dať účasť na svojom bytí úplne inému, tomu čo nebolo - svojmu stvoreniu (ne Bohu), ktoré povoláva k bytiu. Plodenie Božieho Slova vychádza z nesmiernej Plnosti Boha a nesie atribúty tejto Plnosti, stvorenie má základ v ničote aj keď sa tajomne opiera o Božiu plnosť. V porovnaní s Bohom sa stvorenie javí ako nedokonalé, aj keď práve táto nedokonalosť je možnosťou našej existencie. Nechcem tvrdiť, že hriech spáchal Boh tým, že stvoril niečo iné ako Boha, lebo nás stvoril z nesmiernej lásky a pozval nás na cestu zbožštenia, ale možnosť hriechu leží práve na tejto ceste z ničoty k zbožšteniu. Spása stvorenia je v pozvaní nazerať Božiu Nádheru a v milovaní Boha. Láska má moc premieňať milujúceho v Milovaného. Pohľad milujúceho na Milovaného je plný blaženosti.

Na nádheru Božiu sa dá nazerať, ale aj zazerať. Stvorenie namiesto Lásky môže zvoliť závišť. Závišť je prekrútením Lásky. I v Láske i v závisťi je túžba po predmete, ale v závisťi je to nesprávny, chorý vzťah, ktorý chce všetko pre seba a kvôli sebe. Láska naopak zabúda na seba, závišť je vrcholne sústredená na seba. Láska sa stravuje, vydáva, obetuje; závišť sa zožiera. Láska je ako Slnko, ktoré rozjasní všetko, kam sa dostanú jeho lúče. Závišť je ako čierna diera, ktorá všetko pohltí, čo sa dostane do jej blízkosti a dokonca nevyžiari ani svetlo. Len Láska je riešením napätia medzi stvorením a Stvoriteľom. Sv. Augustín videl v závisťi „typický diabolský hriech“. Sv. Ján Zlatoústý učí: „Chceli by ste sami uvidieť osláveného Boha? Dobro, potešte sa z toho, že sa darí vášmu bratovi a odrazu bude oslávený Boh skrze vás. Chvála Bohu za to, povie sa potom, že jeho služobník dokázal premôcť závišť a mal radosť zo zásluh iných.“ (Homilia in ad Romanos 7,3) Sv. František radí: „Tešiť sa z dobra iného, ako zo svojho vlastného!“

Cirkev učí, že: „Satan a ostatní zlí duchovia boli Bohom stvorení prirodzene dobrí, ale sami zo seba urobili zlých.“ (IV. Lateránsky koncil). Ako sa z dobrej bytosti môže stať bytosť zlá? Absolútne Dobro, ktorým je len Boh, sa nikdy nezvrhne na zlo, ale dobrota ostatných bytostí, je v každom momente závislá na Bohu. V momente, keď sa stvorenie uzatvára pred Bohom, stráca svoju dobrotu. Satan a jeho anjeli si podrezali životodarné spojenie, ktorým je poslušnosť Božiemu Slovu a tak stratili spojenie so živým Bohom.

„Anjeli i ľudia majú to isté poslanie od Stvoriteľa: prijímať účasť na jeho božskom bytí na základe slobodnej voľby. Lásku, ktorej ďakujú za svoju existenciu, majú primeranou láskou opätovať a tak vo výmene lásky môžu mať účasť na Božom Bytí a Živote, ktorým je Láska. V liste Kolosanom čítame: „Ježiš je obraz neviditeľného Boha, prvorodený zo všetkého stvorenia, lebo v ňom bolo stvorené všetko na nebi a na zemi, viditeľné i neviditeľné, tróny aj panstvá, kniežatstvá aj mocnosti. Všetko je stvorené skrze neho a pre neho“. (Kol 1,15-16) Podľa tohto citátu je človek Ježiš a s ním celé ľudstvo, zmyslom a cieľom celého kozmu. Anjeli boli postavení do služby tohto plánu Spásy.

Simeonovo prorocké slovo k P. Márii tvrdí: „On je ustanovený na pád a na povstanie pre mnohých v Izraeli a na znamenie, ktorému budú odporovať. A tvoju vlastnú dušu prenikne meč..“ (Lk 2,34) V tomto verši je reč o proteste, ktorý zasahuje ľudstvo, ale ešte predtým svet anjelov až do najvyšších hierarchií. Protest patrí dieťaťu na rukách Matky. Jedným je na pád, iným na povstanie. V liste Hebrejom je naznačené, že anjeli sú vyzvaní pokloniť sa Vtelenému Božiemu Slovu. „...keď uvádza prvorodeného na svet, hovorí: „Nech sa mu klaňajú všetci Boží anjeli.“ (Hebr 1,6) Anjeli vo svojom poznaní, ktoré preniká kozmické súvislosti a mocou prevyšujúci človeka, existujúci mimo čas, vidia všetko z nadhľadu. A tak im bolo dané nahliadnúť do plánu, ako sa Boh v Ježišovi Kristovi stane človekom s ponukou takéhoto Boha uznať za svojho Pána a za svoju Spásu.

Z toho vyplýva, že kritériom možnosti mať účasť na večnej Božej blaženosti je Ježiš, Vtelené Božie Slovo. Anjeli mohli poznať: taký je Boh, toto je Boh, toto nepatrné dieťa, tento muž, ktorý svojím učeníkom pokorne umýva nohy, milujúci aj nepriateľov, tento bičovaný, posmievaný, oplúvaný, tento na kríž priklincovaný. Poznali, že Boh sa zjavuje ako nesmierne ľudský človek. A ako zareagovali anjeli, keď to videli a nazreli do Božích plánov, vedomí si pri tom vlastnej nesmiernej prevahy nad človekom?“

Niektorí sa rozhodli pre svoju presilu a proti takému Bohu a proti človeku, ako možnému „Obrazu - Zjaveniu Boha“. Vzbúrili sa proti tichosti a pokore Božej. Odvrat od Boha, od Lásky, ktorá sa kvôli človekovi dá ukrižovať, sa prekrýva s ich rozhodnutím: človeka vytrhnúť jeho Stvoriteľovi a v bezodnej nenávisti ho znivočiť, a tým zasiahnuť aj samého Boha. Tak sa vzbúrili proti princípom Lásky, na ktorých je vybudované Nebo, aby silnejší pomáhal a slúžil slabšiemu, aby múdrejší pomáhal neskúsenému, aby ten, kto chce byť prvý, slúžil ostatným. Týmto spôsobom slúžiacej spolupráce by anjeli sami dosiahli svoju vlastné posvätenie a dokonalosť. (zrov. Dedičný hriech z biblického pohľadu, Heinrich Spaemann, Überlingen, Nemecko Geist und Leben, 1992/3)

Satan a jeho anjeli sa stavajú proti zbožšteniu človeka, proti Vteleniu Lásky. Písmo sv. hovorí: „Veď Boh neušetril ani anjelov, keď zhrešili, ale zvrhol ich do tmavých priepastí podsvetia a dal ich strážiť až do súdu.“ (2 Pt 2,4). Pád anjelov spočíva v slobodnom rozhodnutí radikálne odmietnuť Boha a jeho vládu. Ich vzburá je vzburou proti Božiemu charakteru a to je hriech proti Duchu Svätému. Satanová moc nie je neobmedzená i on je len tvor, síce mocný vzhľadom k nám, ale nie vzhľadom k Bohu. Nemôže zmariť budovanie Božieho kráľovstva. I keď pôsobí vo svete z nenávisti voči Bohu a jeho kráľovstvu, ktoré je v Ježišovi Kristovi, a i keď jeho činnosť pôsobí vážne škody duchovného i fyzického rázu, túto činnosť dopúšťa Božia prozreteľnosť, ktorá mocne a pritom nenásilne riadi dejiny. Prečo Boh dopúšťa túto diablovu činnosť je tajomstvom, avšak vieme, že „všetko napomáha k dobru tým, ktorí milujú Boha“. (Rim 8,28) Táto vzburá anjelov sa odohrala skôr ako na scénu vstúpil človek.

Kniha Genezis hovorí: „Potom Pán Boh vysadil v Edene, na východe, záhradu a v nej umiestnil človeka, ktorého stvoril.“ Bez nejakých osobných zásluh bol človek umiestnený do Raja. Bol vyzvaný, aby Raj obrábal a strážil. Židovský midraš hovorí, že sa Adamovi na počiatku zjavilo Božie Slovo, v ktorom poznával tajomstvá všetkých stvorených vecí. Existenciu tohto Prazjavenia potvrdzuje všeobecné rozšírenie náboženských pojmov, vedomosti starovekých národov prevyšujúce prirodzené možnosti človeka a fakt, že ľudská inteligencia sa zapája len v kontakte s inou inteligenciou. Ľudia, ktorí sa v detskom veku zatúlali do divočiny a vyrastali pod vplyvom zvierat, si nedokázali osvojiť ľudskú reč a intelektuálne sa nerozvíli, ale zostali na úrovni zvierat.

Adam dostal informácie o všetkom, ale chýbala mu osobná skúsenosť. Práve tento fakt bol jedným z možných predpokladov diablovho pokúšania. Medzi poznaním a osobným prijatím poznaného existuje priestor, ktorý by sme mohli označiť ako oblasť viery. Adam teoretický vedel, ale poznané si vierou neprisvojil. Božie Slovo nezostalo v jeho srdci, lebo ho neprijal s istotou. Keby Adam uveril Bohu, bolo by mu to počítané za spravodlivosť a nezhrešil by. Do ľudskej naivity zaznieva Božie Slovo. Je potrebné s istotou uveriť Bohu a brániť sa diablovi silou viery. Z nedostatku skúsenosti mal Adamovi pomôcť experiment s dobrom, ku ktorému bol pozvaný. Mal na to širokú možnosť, pretože ovocie všetkých stromov, okrem jedného, mohol zakúsiť. V prípade stromu poznania, kde ovocie spôsobuje smrť, mu mohla pomôcť viera Bohu. Experiment si nemôžeme dovoliť tam, kde ide o život. Tam je múdrejšie oprieť sa o vieru.

Druhým predpokladom diablovho pokúšania bola Adamova túžba po Bohu. Sám Boh vložil do srdca človeka túto túžbu. Ved' prikázanie lásky k Bohu bolo Adamovi zrejmé od okamihu prvého stretnutia s Ním. Adam bol neodolateľne priťahovaný na stretnutie s Božím Slovom, ktoré sa mu zjavovalo ako „nebeský človek“. Ak bol človek pokúšaný „byť ako Boh“, nebol hriech v tom, že „to chcel“, ale v tom „ako to chcel“. Sv. Maxim Vyznavač učí, že človek bol stvorený v stave svätosti a určený k tomu, aby bol Bohom úplne „zbožštený“ v sláve, zvedený diablom chcel byť „ako Boh“, avšak „bez Boha a pred Bohom, nie podľa Boha“. Chcel Moc bez zodpovednosti Lásky. Boh je Láska a Láska má tajomnú moc premieňať milujúceho do podoby milovaného.

V Raji rástlo množstvo stromov, ale dva sa spomínajú menovite. „Strom života“ a „Strom poznania dobra a zla“. „Strom života“ nazývajú Židia valčeky, na ktorých je navinutý zvitok Tóry. Strom života nám teda môže predstavovať Boží zákon a požívanie jeho ovocia cestu poslušnosti a viery a zároveň cestu Spásy. Človek bol stvorený v stave cesty, ako bytosť na ceste k dokonalosti. Bol mu daný návod k dosiahnutiu plného Života, Boží zákon. Nepotreboval žiadne zásluhy, aby sa do Raja dostal, ale potreboval ostražitosť, aby o Raj neprišiel.

Tajomný strom, ktorému sa mali ľudia vo vlastnom záujme vyhýbať nám zjavuje, že prví ľudia vstúpili do sveta poznačeného pádom anjelov. Je zaujímavé, že priamo uprostred raja sídli pokušiteľ. Boh človeku otvorene hovorí o nebezpečenstve, ktoré je spojené s jedením ovocia stromu poznania, ale diabli nezabraňuje v prístupe k človeku, i keď človeka pred týmto kontaktom vystríha. Z toho vidíme, že pokušenia sú súčasťou nášho duchovného rastu. Sv. František hovorí, že každé premožené pokušenie je ako snubný prsteň, ktorým sa Pán zasnuhuje s dušou svojho služobníka. V každom pokušení je nám z Božej strany položená otázka: „Miluješ ma väčšmi ako toto?“ A podľa sv. Bonaventúru: „Silou Lásky budeš premenený v toho, koho miluješ“. Toto je jediná cesta zbožštenia človeka. Nezávidieť ale milovať.

„Strom poznania dobrého a zlého“ symbolický naznačuje neprekročiteľnú hranicu, ktorú človek ako tvor musí v záujme seba zachovania uznávať a rešpektovať. Človek pri stvorení dostal „návod na použitie“ so „záručnou lehotou“. Tým návodom je Boží zákon a záručnou lehotou Večný život. Ako náhle sa človek rozhodol nerešpektovať návod na svoje použitie, bola mu odmietnutá aj záručná lehota. Človek závisí na Stvoriteľovi, je podriadený zákonom stvorenia a mravným normám, ktorými je riadené užívanie jeho slobody. Boh stvoril človeka ku svojmu obrazu a zahrnul ho svojím priateľstvom. Človek, ako oduševnený tvor, však nemôže žiť toto priateľstvo ináč, ako poslušnosťou Božím príkazom. „Kto zachováva moje prikázania, ten ma miluje!“ hovorí Ježiš. Toto je zmysel zákazu, ktorý človek dostal.

Strom „poznanie dobra a zla“ nám predstavuje inú alternatívu ako vieru Bohu. Človek bol pozvaný k tomu, aby vierou prijal Boží zákon ako návod pre svoj život. Boží zákon presne vymedzuje, čo je dobre a čo zlé a toto človek nemôže zmeniť. Cirkev učí, že podstata prvotného hriechu, tkvie v tom, že si človek prisvojil dispozičné právo na svoj život. Sám chce rozhodovať o tom, čo je dobré a čo zlé a na to nemá právo, lebo to je zjavené Božím Slovom. Týmto rozhodnutím dal prednosť sebe samému pred Bohom a tým pohrdol Bohom, zvolil sám seba proti Bohu. Jesť zo stromu poznania dobra a zla, teda môže znamenať pohrdnutie Božím Zákom, snahu zobrať si život do svojich vlastných rúk a žiť len podľa vlastnej predstavy, z vlastných síl a pre seba. A to je opak viery. Je to smerovanie, ktorá nás vyháňa z raja. Odvtedy je každý hriech neposlušnosťou voči Bohu a nedostatkom dôvery v jeho dobrotu. Táto svojvôľa charakterizovaná postojom aktívnej vzbury alebo pasívneho nezájmu, je dôkazom toho, čo biblia nazýva hriechom.

Sv. Bazil hovorí, že prvé prikázanie, ktoré človek dostal, bolo prikázanie pôstu: „Pretože sme sa nepostili, boli sme z Raja vyhnaní. Budeme sa postiť, aby sme sa mohli do Raja vrátiť!“ Pôst je tu chápaný ako základný ľudský postoj, múdre „seba obmedzenie“ v záujme „seba zachovania“. V podstate je to postoj, ktorý nám pomáha udržiavať naše fyzické i psychické zdravie, lebo nie je dobré všetko do seba prijať, obrazne povedané: „Nie je dobré jesť zo všetkého bez rozlišovania.“ V záujme sebazáchovy musíme prijať určité seba obmedzenie. Opak toho, čo urobil Adam, keď jedol zo stromu poznania. V ktorej oblasti sa má odohrávať osobný pôst, to musí odhaliť každý sám. Je to oblasť, v ktorej si hriechom ubližujeme. Každým hriechom si ubližujeme.

„Sv. Irenej – ako mnohí iní kresťania rannej cirkvi – zastával na rozdiel od tradičného judaizmu názor, že Adam bol stvorený ako dieťa. Jesť zo stromu mal zakázané preto, že mal najskôr vyrásť. No niečo také vyžaduje čas. Adam bol netrpezlivý; v snahe urýchliť svoju dospelosť predčasným uchvátením zakázaného ovocia proces svojho skutočného dozrievania zmaril. Sv. Irenej zisťuje, že jedným z aspektov tohto nedozretia je nepokoj zasahujúci ľudskú sexualitu. Fakticky by sme mohli povedať, že pád – ako ho vykladá sv. Irenej – je v podstate nezvládnutá kríza puberty. Výsledok je, že človek môže teraz riadne rásť iba zbavovaním sa svojej falošnej dospelosti. Kvôli tomu „prišiel Boží Syn medzi nás ako dieťa“ – aby sme sa mohli nechať viesť späť do detstva a znovu rásť, tento krát už správne, kým nedosiahneme zrelosti a plnej veľkosti samotného Krista (porov. Ef 4,13). (Z DC P. Gabriela Prievalského, OFM: <http://www.frantiskani.sk/patergabriel/doc/04.doc>)

Boh dal ľuďom všetko, čo potrebovali k blaženému životu. Daroval im bytie a daroval im aj prostredie potrebné pre ich rozvoj. To všetko boli znaky Lásky a človek ich mal rozlúštiť vierou. Boh stvoril človeka, aby sa stal Jeho obrazom a tým ho pozval na cestu zbožštenia. Avšak, ako rastúci a seba uskutočňujúci tvor mal aj človek pre tento stupeň podobnosti so Stvoriteľom dozrieť do uznania a rozoznávania hranice medzi Stvoriteľom a tvorom, do poklony a úcty voči svojmu Stvoriteľovi, do vďaky za svoje stvorenie a za celé stvorenstvo a dozrievať viac a viac do poznania, ako všetko v prírode navzájom súvisí. Tak by bol človek dosiahol v rastúcej viere a láske, plnú vnútornú moc a zodpovednú silu konať. Potom by bolo namieste v takejto zrelosti všetky dary a schopnosti, postaviť do služby Lásky podľa úmyslu Stvoriteľa. Človek však na túto zrelosť nečakal.

13. Dôsledky prvotného hriechu

„A potom, keď počuli hlas Pána, Boha, ktorý sa za denného vánku prechádzal po záhrade, skryl sa Adam i jeho žena pred Pánom, Bohom, medzi stromami záhrady. I zavolať Pán, Boh, Adama a povedal mu: „Kde si?“ On odpovedal: „Počul som tvoj hlas v záhrade, nuž báľ som sa, lebo som nahý a preto som sa skryl.“ (Gn 3,8-10) Písmo sväté ukazuje dramatické následky prvotného hriechu. Teológia nás poučuje, že prvotný hriech nie je náš osobný hriech, hoci sa každého až veľmi osobne dotýka: „Čo sa dozvedáme z Božieho zjavenia, to sa zhoduje so skúsenosťou. Veď ak skúma človek svoje srdce, poznáva, že je naklonené i ku zlému a zapletené do mnohých špatností; to nemôže pochádzať od dobrého Stvoriteľa.“ (GS 13) Cirkev vždy učila, že mnohé úbohosti, ktoré ľudstvo ťažia, a ľudská náklonnosť ku zlu a ku smrti nemožno pochopiť bez prihladnutia ku skutočnosti, že Adam nám odovzdal hriech, ktorým sme nakazení od počatia a ktorý je „smrťou duše“.

Čo spôsobil prvotný hriech? Adam a Eva okamžite strácajú milosť prvotnej svätosti (milosť Kristovu). V ich srdciach už nieje miesto pre Božie Slovo a nie sú už vedení Duchom Svätým. Hoci Boh prichádza preto, aby mal spoločenstvo s človekom, človek začína mať strach z Boha. Adam sa pred Bohom skrýva. Pri svojom stvorení bol obdarený prvotnou dôverou a všeobímajúcou láskou, hriech v jeho duši zatemnil obraz Boha a začal sa v ňom objavovať strach. Namiesto viery, ktorá mala viesť k láske, ho formuje strach. Strach spôsobuje, že sa človek stáva bytosťou opancierovanou, uzavretou. Sv. Augustín označuje hriešnika zvláštnym výrazom „homo incurvatus in se“, teda človek skrútený do seba.

Rodíme sa v obavách. Sme formovaní strachom. Keď si porovnáme, koľko bolo v našom živote chvíľ, keď sme žili v akejsi „pohode viery“, zistíme, že prevahu majú tie, ktoré by sme mohli označiť slovom „obava“. My si už svoju biedu ani neuvedomujeme. Myslíme si, že je to normálne ľahnúť si večer do postele a pripustiť si pri tom, i keď len podvedome, myšlienku, že sa ráno nezobudíme. Žijeme ustavične v strachu z možných živelných pohrôm, chorôb, vojenských konfliktov. To nie je skutočný oddych, to nie je spočinutie v bezpečí Božieho náručia. Človek od chvíle, ako zhrešil, nemá žiadnu istotu. Svet, do ktorého sme sa narodili ako dedičia Adamovej viny, leží v moci Zla a má tendenciu nivočiť vieru i lásku.

Prví ľudia v raji žili v milosti Krista, Bohočloveka. Mali v srdci Božie Slovo a žili v Duchu Svätom, svojou neposlušnosťou stratili Božie priateľstvo ale nestratili Božiu Lásku. Priateľstvo môžeme definovať ako pohodu Lásky. Boh neprestáva človeka milovať, ako nám to dokazujú celé dejiny spásy, ale nemôže sa prejaviť v ňom bez jeho súhlasu, ako činná Láska, lebo rešpektuje ľudskú slobodu. Bez Boha človek nedokáže naplniť zmysel svojej existencie „byť Božím obrazom“. Nie je v ňom Dobrota, Múdrost, Spravodlivosť a Svätosť. Bez Boha je človek bezmocný, vydaný do područia svojich pudov. Toto vyjadruje grécke slovo HAMARTIA, ktoré znamená toľko, ako stav stratenej Spásy. V hriechu sa konalo proti Bohu, po hriechu človek existuje proti Bohu.

Sv. Pavol stav človeka po dedičnom hriechu charakterizuje, ako stav bezbožnosti (gr. ASEBEIA) a z toho plynúcej morálnej bezmocnosti. Táto bezbožnosť sa týka všetkých. Nie sme bezbožní v zmysle svetozázoru, ale v zmysle absencie Božej dobroty a moci v našich srdciach. Človek stratil Ducha Svätého - bytostnú Dobrotu. Bez Boha dokáže byť slušným, ale nedokáže byť skutočne dobrým človekom. Všetci sa rodíme s touto duchovnou prázdnotou v srdci. Problém nie je len v tom, čo konáme, ale aj v tom, čo po prvotnom hriechu sme, v bytí človeka. Človek sa stáva otrokom hriechu, korisťou diabla.

Človek stratil rajskú blaženosť a prebudila sa v ňom žiadostivosť. Písmo hovorí, že sa mu „otvorili oči“. Krása tela sa stala preňho problémom. Už sa nedokázal na druhého dívať s láskou, ktorá je z Boha, ale len zo sebeckou žiadostivosťou. V stave ako bezprostredne vyšiel z božích rúk, túto ťažko zvládnuteľnú situáciu nepoznal. Prečo? Lebo vnútorne bol spojený s omnoho väčším prameňom šťastia, ako je ľudská sexualita. V jeho srdci bola ustavičná radosť z Boha. A preto, i keď určite aj u prvých ľudí existovalo sexuálna túžba, ale táto nebola dominantná. V čistote svojho srdca dokázal Adam vidieť v Eve, boží obraz.

Človek mohol existovať vo svojej nahote a nebol to pre neho problém. Problém nahoty svedčí o prvotnom hriechu. „Človeče, kto ti povedal, že si nahý?“ Boh ako čistý Duch je absolútne obnažené bytie. Človek, ktorý zhrešil, cíti potrebu skryť sa, aspoň za šaty. Po prvotnom hriechu sa s človekom stalo čosi vážne. Stal sa sám pre seba a aj pre druhých problémom. Stratil vo svojom srdci Božiu lásku, ktorá ho oblažovala a viedla. Na rozdiel od zvierat, ktoré sú v oblasti sexu riadené inštinktom, človek nemá v tejto oblasti žiadnu mieru. Ustavične túži po stratenej blaženosti.

S týmto všetkým úzko súvisí problém pornografie. Pornografia spočíva v tom, že sa skutočné alebo predstierané pohlavné úkony odcudzujú intimite partnerov, aby sa zámerne ukazovali tretej osobe. Pornografia uráža čistotu, pretože znetvoruje manželský úkon, dôverné darovanie jedného manžela druhému. Ťažko zraňuje dôstojnosť tých, ktorí sa k tomu prepožičiavajú (herci, obchodníci i diváci). Jeden sa pre druhého stáva predmetom nízkej rozkoše a nedovoleného zisku. Jedných i druhých ponára do preludu neskutočného sveta. Je to ťažký hriech.

Slúži hlavne k ukájaniu sexuálnej zvedavosti. Jej úlohou je uspokojovať „hlad po sexe“. Propaguje sexuálne chovanie, pri ktorom je sexuálny zážitok oddelený od zážitkov emocionálnych a duchovných. Najčastejšie predvádza sex demoralizovaný, v ktorom nieje miesto ani pre hlboký cit a vernosť, ani pre materstvo a otcovstvo. Je to ponuka, ako sa sexuálne „vyžiť“. Pornografia a erotické filmy majú na sexuálny vývoj veľmi zlý vplyv. Vedú totiž okrem iného, k posilneniu koncentrácie na telesnú stránku sexuality.

Ďalším negatívnym dôsledkom pornografie je tiež to, že vo fantázii človeka uvedie do pohybu niektoré veľmi silné sexuálne túžby a predstavy, ktoré potom vyvolávajú napätie a „hlad zmyslov“, a ktoré človek nedokáže žiadnym spôsobom uspokojiť. Sexuálna žiadostivosť je totiž, ako každá ľudská vášeň, neukojiteľná. Nedokážeme ju ukojiť, môžeme ju len ovládnuť. So sexom je to ako s ohňom. Nemôžeš ho utíšiť tým, že budeš stále prikladať. Utíšiš jeho mučivú žiadostivosť jedine, keď sa v tejto oblasti budeš vedome krotiť. Pornografia sa priživuje na ľudských emocionálnych zraneniach, ktoré sa prejavujú i v sexuálnej oblasti. Veľký hlad a žiadostivosť po sexe majú totiž svoj počiatok väčšinou v narušenej emocionálnej sfére. Ľudia narušení v citovej oblasti sú pred pornografickou ponukou priam bezmocní.

Spomeniem posledné miesto, kde sa ešte hovorí v súvislosti s ľudskou nahotou: „Pán Boh urobil Adamovi a jeho žene kožené suknice a priodel ich“. Pretože nahota v nás zapaluje oheň žiadostivosti a každá nesplnená túžba je bolesťou aj šaty sú prejavom Božej lútoti nad človekom a tiež svedčia o pravdivosti Písma. Žiadne zviera sa nepotrebuje obliekať. Súlad, v ktorom žili prví ľudia vďaka priateľstvu s Bohom, je zničený. Vláda duchovných schopností duše nad telom je podlomená, spojenie muža a ženy je podrobené napätiam, ich vzťahy sú poznamenané žiadostivosťou a sklonom k panovaniu.

Ďalším dôsledkom je skutočnosť, že človeku sa zatemnil rozum. Podľa starej židovskej legendy Adamovi na počiatku svietilo Svetlo poznania, v ktorom vedel o sebe i o prírode všetko. Len takto sa dajú vysvetliť určité stopy Prazjavenia, ktoré sa zachovali v niektorých starovekých kultúrach. Po hriechu sa rozum človeka zatemnil a vôľa sa naklonila ku zlu. I ten najmenší chrobáček „vie“ po svojom vyliahnutí, čo je pre neho dobré a čo mu osoží a človek, vrchol stvorenia, to nevie. Je paradox, že existujeme v tele, o ktorom nevieme takmer nič a ak niečo vieme, tak len za cenu namáhavého štúdia. Človek sa musí všetko učiť.

Zvieratá toho istého druhu, hoci žijú na rôznych kontinentoch, si svojím spôsobom rozumejú. Vytvárajú prirodzené spoločenstvá. Zaujímavé je, že ľudia, po prvotnom hriechu, netvorí prirodzené spoločenstvo ako zvieratá. A dokonca si nerozumieme nie len jazykom, ale aj spôsobom myslenia a to všetko preto, lebo človek stratil svoj Stred, ktorým je Božie Slovo, ktoré je základom pre rovnaké myslenie a chcenie.

Naším prirodzeným prostredím bola rajská záhrada, teda nie divoká príroda, ale kultivované miesto. V tomto svete sme a cítime sa ako vyhnanci. Súlad s tvorstvom je rozbitý, stvorenie sa človeku odcudzilo a stalo sa mu nepriateľom. Vinou človeka je „podrobené ničotnosti“ (Rim 8,20). Aké mohlo byť krásne, žiť v prirodzenosti, ktorá môže to, čo chce, lebo nechce zlo. Aké úžasné je mať Boží zákon vpísaný hlboko v srdci a počúvať tento zákon, tak ako počúvajú zvieratá zákony prírody. Toto Adam stratil a spolu s ním aj my.

Hriech je previnenie proti rozumu, pravde a svedomiu: je to priestupok proti pravej láske k Bohu a bližnému spôsobený zvráteným lipnutím na určitých dobrách. Pravá Láska k Bohu je prebývanie Boha v nás. Bez Boha v srdci nedokážeme milovať ani Boha ani bližneho. Hriech bol definovaný ako „slovo, skutok alebo túžba proti večnému zákonu“. Spomeniem niekoľko gréckych výrazov, ktorými Písmo označuje hriech. Grécke slovo ADIKIA, vyjadruje fakt, že každý hriech je nespravodlivosťou voči Bohu, popieraním Božieho práva na človeka. PSEUDOS vyjadruje, že hriech je klamstvom, hriešnik žije v poddanstve klamstva a lži, ďaleko od svetla Pravdy. ANOMIA vyjadruje skutočnosť, že každý hriech je porušením Božieho zákona. Kto sa stavia proti Božiemu zákonu, stáva sa neposlušným samému Bohu. Láska k Bohu je v poslušnosti jeho príkazom. Hriech je niečím omnoho temnejším a hrozivejším, než si človek dokáže predstaviť. Hriech je sebeláskou až po pohrdanie Bohom, neposlušnosťou až na smrť.

Prvé miesto v Písme, kde je priamo užitú slovo „hriech“ sa nachádza v Gn 4, keď sa opisuje pokušenie, ktoré prežíva Kain: „Tu povedal Pán Kainovi: „Prečo sa hneváš a prečo sa ti zamračila tvár? Či nie je to takto: Ak robíš dobre, môžeš sa vystrieť, ale ak dobre nerobíš, číha hriech pri dverách a sleduje ťa (dychtí po tebe) jeho žiadostivosť, a predsa ty ju máš ovládať (ty však máš nad ním vládnuť)?“ V hebrejskom texte je slovo „hriech“ rodu ženského, sloveso dychtiť je v mužskom rode. Je tu užitú to isté sloveso, ako keď sa hovorí o žene, ktorá bude dychtiť po mužovi. Hriech je tu predstavený ako démon, ktorý chce človeka ovládnuť. 1 Pt 5,8 hovorí, že ako hladný lev túži po koristi, tak diabol žiadostí za človekom. Ale i nám je povedané: „Ty však máš nad ním vládnuť!“ Každým zlým skutkom sa človek otvára démonom. A to je ďalší posun do biedy.

Vnútorňú situáciu, ktorá sa objavila v človeku po hriechu, veľmi výstižne opisuje sv. Pavol v liste Rimanom: „Vieme, že zákon je duchovný, ale ja som telesný, zapredaný hriechu. Ani nechápem, čo robím, lebo nerobím to, čo chcem, ale robím to, čo nenávidím. No ak robím to, čo nechcem, priznávam zákonu, že je dobrý. Potom to však už nerobím ja, ale hriech, ktorý vo mne sídli.

Viem totiž, že vo mne, to jest v mojom tele, nesídli dobro; lebo chcieť dobro, to mi je blízko, ale robiť dobro nie. Ved' nerobím dobro, ktoré chcem, ale robím zlo, ktoré nechcem. No ak robím to, čo nechcem, už to nerobím ja, ale hriech, ktorý vo mne sídli. Badám teda taký zákon, že keď chcem robiť dobro, je mi blízko zlo. Podľa vnútorného človeka s radosťou súhlasím s Božím zákonom; ale vo svojich údoch pozorujem iný zákon, ktorý odporuje zákonu mojej mysle a robí ma zajatcom zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch. Ja nešťastný človek! Kto ma vyslobodí z tohto tela smrti? Ale nech je Bohu vďaka skrze Ježiša Krista, nášho Pána! Ja sám teda myslou slúžim Božiemu zákonu a telom zákonu hriechu." (Rim 7,14-25)

Sv. Pavol nás poučuje: „...ved' všetci zhrešili a chýba im Božia sláva" (Rim 3,23) „všetci sú pod hriechom" (Rim 3,9). A nakoľko platí toto Pavlovo tvrdenie, človek sám od seba nedokáže vypovedať, čo je to hriech a to proste preto, že je sám v hriechu a je teda voči nemu zaujatý. Naša duša je akoby „spečená" s hriechom. Hriech sa usadil v našom egu. Jedine Božie Zjavenie dokáže správne definovať hriech. Preto musí o hriechu hovoriť sám Boh.

Sv. Pavol hovorí o poblúdenosti ľudského srdca spôsobenej nesprávnou základnou voľbou proti Bohu. Predstavuje nám plody tejto voľby na poli morálky: všeobecná uvoľnenosť mravov, ktorá predstavuje „rieku zatratenia", ktorá unáša ľudstvo ku skaze, bez toho, aby si to ľudia všimli. Načrtáva ohromujúci obraz zvrátenosti v pohanskej spoločnosti: pýcha, modlárstvo, spupnosť, zlomyseľnosť, nespravodlivosť, chamtivosť, závišť, podvádzanie, neposlušnosť rodičom, podlosť, homosexualita. Tieto osobné hriechy sú dôsledkom základného.

Základný hriech, prvotný predmet Božieho hnevu, vidí sv. Pavol v bezbožnosti (gr. ASEBEIA) a hneď presne vysvetľuje ako sa bezbožnosť prejavuje: v odmietnutí oslavovať Boha (gr. DOXAZEIN) a v odmietnutí vďačnosti voči Bohu (gr. EUCHARISTEIN). Inými slovami, v odmietnutí uznať Boha v jeho Božstve, nevzdávaní mu patričnej úcty. Bezbožnosť spočíva v „ignorovaní" Boha, svojho Otca a Stvoriteľa, svojho Pána. Ignorovať neznamena: „nevedieť, že Boh existuje", ale chovať sa tak, akoby neexistoval.

Možno nás zarazí, že apoštol prehlasuje všetok morálny úpadok, za následok Božieho hnevu. Boží hnev tu chápeme ako odstúpenie Boha z ľudského života. Človek je bez Boha úplne stratený vo svojich neovládaných podnetoch a vášniach. Hriech je súčasne trestom sám sebe. Boh je „donútený" ponechať ľudí im samým, aby nedal za pravdu ich nespravodlivosti a aby tak hľadali cestu naspäť. Sv. Augustín hovorí: „I keď sú tieto činy trestom, sú samé o sebe hriechom, lebo trestom za nečistotu je zasa nečistota sama: Boh trestá zlo a z jeho trestov pramenia ďalšie hriechy." (De nat. et grat. 22,24)

„Pán, Boh.. vyhnal človeka a na východ od raja Edenu postavil cherubov a vytasení ohňový meč, aby strážili cestu k stromu života." (Gn 3,23-24) Žijeme vo „vyhnanstve ďaleko od Pána". Písmo sväté hovorí o dvoch skutočnostiach, ktoré ovládli ľudskú realitu a od ktorých sa Boh dištancuje: je to hriech a smrť. Sv. Ján Damaský k tomu hovorí: „Boh nás stvoril k neporušiteľnosti, a keď sme prekročili jeho spasiteľné prikázania, potrestal nás rozkladom - smrťou, aby sa zlo nestalo nesmrteľným." Smrť ukončuje existenciu zla v osobe konkrétneho človeka.

Tak ako po prvotnom hriechu, keď sa Boh pýta: „Adam, kde si?" aj po zavraždení Ábela sa vyskytuje otázka s opytovacím zámenom „kde": „Kde je tvoj brat". Ľudský hriech spôsobuje chaos? Bol zmarený ľudský život a to znamená prenikavý zásah do Božej zvrchovanosti. Preliata krv volá k Bohu o pomstu. Začarovaný kruh pomsty sa stále šíri, dokiaľ nepríde ten, ktorého krv volá o odpustenie a to je Pán Ježiš Kristus.

14. Pokánie

Veľmi často si zamieňame pokánie so sviatosťou pokánia, i keď nejde presne o to isté. Aj keď sposed' nazývame „sviatosťou pokánia“, pokánie je významovo širší pojem. Potreba pokánia vyplýva zo situácie človeka po dedičnom hriechu a patrí k základným požiadavkám prorokov i Ježiša. „Robte pokánie a verte v evanjelium!“ Pokánie je ochotou prijať Božie Kráľovstvo v osobe Ježiša Krista. Adam zhrešil tým, že si zobral život do vlastných rúk a rozhodol sa žiť len podľa seba a pre seba. My všetci sme túto formu života zdedili po ňom. Sme voči Bohu hriešne „sebestační“. Základný skutok pokánia je znovu prijatie Ježiša ako svojho Pána a Spasiteľa. Uznať Boží nárok na seba. Slovo viera, v jazyku, ktorým hovoril Pán Ježiš, má asi taký zmysel, ako nechať sa viesť. Je to opak toho čo urobil Adam.

Hovorili sme, že prvotný hriech spôsobil, že sa rodíme v stave bezbožnosti (ASEBEIA) a z nej pramení naša bezmocnosť, ďalšie hriechy sú ovocím prvého. Do tohto stavu zaznieva Ježišova výzva k pokániu, ktorá nekladie prednostne dôraz na vonkajšie skutky, vrecovinu, popol, pôsty a umŕtvovania, ale na obrátenie srdca. Vnútorne pokánie je radikálne nové zameranie celého života, obrátenie k Bohu celým srdcom, rozchod s hriechom, spolu s odporom voči zlým činom, ktoré sme spáchali. Zároveň so sebou prináša túžbu a predsavzatie zmeniť život s nádejou na Božie milosrdenstvo. Toto obrátenie srdca sprevádza spásonosný smútok. Tým, že naše srdce objaví veľkosť Božej lásky sa zachveje hrôzou z ľarchy hriechov a začína sa báť uraziť Boha a odlúčiť sa od Neho. Sv. Klement Rímsky hovorí: „Upierajme pohľad na Kristovu krv a uvažujme, ako bola drahá pre Boha, jeho Otca: veď tým, že bola vyliata za našu spásu, ponúkol Boh celému svetu milosť obrátenia.“ (List Korinským).

Vnútorne pokánie kresťana môže mať veľmi rozmanité prejavy. Písmo sv. i Otcovia zdôrazňujú zvlášť tri spôsoby: pôst, modlitba, almužna, ktoré vyjadrujú obrátenie vo vzťahu k sebe, k Bohu a k blíznym. Čítanie Písma Sv., modlitba liturgie hodín a Otčenáša, každý úprimný úkon Bohopocty v nás oživuje ducha obrátenia a prispieva k odpusteniu hriechov. Počúvanie Božieho slova ma silu. Ozajstné a plodné pokánie začína tam, kde sa stávame učeníkmi Ježiša. Boh je Blaženosťou, ale môžeme ho takto poznať len vtedy, keď sa správne naladíme. Po dedičnom hriechu sme ako rozladené rádio. Hoci sú v éteri okolo nás rádiové vlny, na ktorých je krásna hudba, nie sme schopní sa z nej tešiť, dokiaľ si nenaladíme prijímač na správnu frekvenciu. Vo vzťahu k Bohu je tou správnu frekvenciou Božie Slovo a tým naladením súhlas s Ním.

V Hebrejských textoch SZ býva pokánie označované slovom tešuva a to je odvodene od slovo šuva = návrat. „Šuva Jisrael ad Hašem elokecha“ – „Vráť sa, Izrael, k Pánovi, Bohu tvojmu“ Pokánie to je radostný návrat domov k Otcovi. Sv. Anton Paduánsky hovorí o pokání ako o svadbe plnej radosti. Medzi znaky pravého pokánia patrí radosť a jasanie srdca a oslavná chvála Boha. Pokánie je výzvou pre všetkých kresťanov, na všetkých stupňoch duchovného života, musí sa stále prehĺbovať. Jeho završením je smrť prijatá z lásky k Bohu.

V gréckom jazyku sa pre pokánie užíva termín METANOIA. Toto slovo je výzvou: „Zmeňte zmýšľanie!“ a vyjadruje duchovnú podmienku návratu k Bohu a spoločenstva s Ním. Zmeňte zmýšľanie, nie v zmysle iného ľudského spôsobu zmýšľania, ale ako hovorí apoštol: „Zmýšľajte tak ako Kristus Ježiš: On, hoci má božskú prirodzenosť, nepridŕžal sa svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu, stal sa podobný ľuďom; a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za človeka. Uponížil sa, stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na kríži.“ (Rim 2,68)

Ježiš vyzdvihuje pokánie ako centrálny pojem svojho posolstva. Na mnohých miestach evanjelia vyzýva: „Čiňte pokánie!“ Pokánie sa koná a niekedy tak tvrdo ako sa pracuje na denný chlieb. Ak som hrešil, mám to napraviť. Pán Ježiš nikde neučí: „Ak budete chodiť pravidelne na spoveď, je to v pohode!“ Spoveď je len malou čiastkou z toho, čo pokánie všetko zahŕňa. Keby naša spoveď bola správne prežívaná, bola by pokáním, ale ak je len vyznaním hriechov, bez snahy o vnútornú zmenu života, bez skutočnej ľútosti a predsavzatia, nie je pokáním. Pokánie má byť štýlom celého kresťanského života.

My sme si už hovorili, že grécke slovo ADIKIA, vyjadruje fakt, že každý hriech je nespravodlivosťou voči Bohu, popieraním Božieho práva na človeka. To, že existujeme sami pre seba, bez reálneho vzťahu k Bohu ako k Bohu, vôbec nie je v poriadku. Pokánie to je zrieknutie sa seba. Je to znovu darovanie sa Kristovi. Žitá kajúcnosť to je boj s naším sebestvom. Dať prednosť Božiemu Slovu pred pokušením žiť len pre seba a podlá seba. Žitá kajúcnosť je snaha o čistotu srdca a čisté srdce nás vedie k poznaniu Boha. Kajúcnosť je úsilie o obnovu dýchania našej duše, ako tomu bolo na počiatku, keď Boh i človek dýchali v súlade.

Väčšinou, keď sa zamýšľame sami nad sebou a nad svojou hriešnosťou, považujeme za svoju najväčšiu chybu určitú danosť, s ktorou sme sa narodili, niečo, za čo v podstate ani nemôžeme a s čím si nevieme rady. Vo víťazstve nad hriechom hľadáme svoju spásu a sme zúfalí, keď zisťujeme, že s určitými vecami nevieme napriek najlepšej vôli niečo pozitívne urobiť. Naše duchovné úsilie sa vyčerpáva v tom, na čo nemáme silu a preto po určitých sklamaníach prijímame ako normálny stav určitý kompromis s hriechom. Naša situácia sa podobná človeku, ktorý je od narodenia chorý. Múdry lekár mu nebude vyčítať stav, v ktorom sa narodil. Môže mu však vyčítať, keď mu naordinuje účinné lieky a zistí, že ich neberie. Od chvíle, ako existuje dostupný liek, je zodpovedný za svoj stav. Ježiš v evanjeliu sv. Jána hovorí na adresu farizejov: „Keby som nebol prišiel, nemali by hriechu. Hriech je v tom, že neuverili v Syna Božieho.“ (Jn 15,22)

Každý človek musí osobne prijať Ježiša Krista ako svojho Spasiteľa a Pána: až potom bude môcť zakúsiť radosť z Božej Lásky a pochopí Boží plán Spásky pre svoj život. V tom spočíva celá skutočnosť novej pozitívnej zmeny. To čo nazývame „svätým prijímaním“, nespočíva len v tom, že otvoríme ústa po tom, čo sme povedali „Amen“ k Telu Kristovmu. Vo svätom a životodarnom prijatí Božieho Syna ide predovšetkým o to, aby sa Božie Slovo, II. Božská osoba stala riadiacim princípom - životom, môjho života. Toto je základný princíp svätého prijímania. Prvoradá je snaha prijať Boha, ktorý sa zjavuje v Slove. Je to základný predpoklad duchovného boja. Ak nie je Kristus v nás, určite prehráme zápas s diablom. A naopak: „Kristus vo vás, nádej slávy“.

Existujú v podstate tri možné stavy ľudskej duše vo vzťahu ku Kristovi, Spasiteľovi: 1. Človek prirodzený. V takomto stave sa rodíme na tento svet. Takýto človek vierou neprijal Krista ako svojho osobného Spasiteľa. Buď preto, lebo ho nepozná, alebo preto, lebo mu nechce podriadiť svoj život. Nechce sa zrieknuť svojho sebeckého štýlu života. Sv. Pavol o takýchto ľuďoch píše v 1 Kor 2,14: „Živočíšny človek neprijíma veci Božieho Ducha: sú mu bláznovstvom a nemôže ich pochopiť, lebo ich treba duchovne posudzovať.“ Vzorom je Herodes, ktorý za žiadnu cenu nechce prísť o svoju vládu. Takýto človek sa necháva ovládať svojím egoizmom. Jeho záujmy sú poddané vlastným chútkam, čo sa často končí pocitom disharmónie. Pretože je nešťastný, prežíva aj vonkajší svet ako zlý. Jeho pohľad nie je čistý a preto sa mu všetko zdá špinavé. Ak nezmení svoj pomýlený štýl života, postupne príde až k zavrhovaniu sveta i seba, čo často môže viesť až k sebevražde. Takýto životný štýl ústi do satanizmu.

2. Človek duchovný. Je to človek, ktorý vierou prijal Ježiša ako svojho Pána a Spasiteľa. Pretože prijíma Božie Slovo, pôsobí v ňom a skrze neho Duch Svätý. Najkrajším typom takéhoto človeka je P. Mária. Sv. Pavol hovorí o takýchto ľuďoch v liste Ef 3,14-19: „Preto zohýnam kolená pred Otcom, od ktorého ma meno každé otcovstvo na nebi i na zemi: nech vám dá podlá bohatstva svojej slávy, aby skrze jeho Ducha mocne zosilnel váš vnútorný človek, aby Kristus skrze vieru prebýval vo vašich srdciach, aby ste zakorenení a upevnení v láske mohli so všetkými svätými pochopiť, aká je to šírka, dĺžka, výška a hĺbka, a poznať aj Kristovu lásku, presahujúcu každé poznanie, aby vás naplnila Božia plnosť celá.“ Vnútorný človek môže v nás zosilniť mocou Ducha Svätého. Kristus skrze vieru prebýva v takomto človeku. Viera je základným predpokladom lásky, tak ako otvorená náruč umožňuje objatie. Kristus je na tróne života. EGO je detronizované. Všetky záujmy sú poddané Božiemu riadeniu. Výsledkom je život v harmónii s Božím plánom. V takom človeku sa objavuje ovocie Ducha Sv., ktorým je láska, radosť pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota, vernosť, miernosť, zdržanlivosť. (Gal 5,22-23)

3. Telesný kresťan. Je to tretí typ človeka a asi najrozšírenejší. Je to človek, ktorý Krista pozná a aj ho prijíma, ale nie celkom a nie natrvalo. Neodovzdal mu celý svoj život a preto sa často cíti bezradný a znechutený, lebo sa spolieha len na svoje vlastné sily v snahe o kresťanský život. Sv. Pavol o takýchto kresťanoch hovorí: „A ja som vám bratia nemohol hovoriť ako duchovným, ale ako telesným, ako nedospelým v Kristovi. Mlieko som vám dával piť namiesto pevného pokrmu, lebo by ste ho neboli zniesli, ale ani teraz ešte neznesiete, lebo ste ešte stále telesní a nežijete len po ľudskí?“ (1 Kor 3,1-3)

Takýto život je poddaný vlastnému „JA“. Kristus síce vošiel do tohto života, ale človek sa mu úplne nezveril. Jeho záujmy sú poddané vlastným chútkam, čo sa často končí zážitkom depresie. Takýto človek nepozná svoje duchovné dedičstvo, svoju pravú totožnosť v Bohu a ani Božie prisľúbenia. Nemá vieru ako živý vzťah k Božiemu Slovu. Je neposlušný Bohu. Má nedostatočnú lásku k Bohu i ľuďom. Jeho modlitebný život je úbohý. Štúdium Božieho Slova je nedostatočné. Chýba mu túžba po ňom a nerozumie, čo číta. Má len formálny vzťah k Bohu. Trápia ho nečisté myšlienky. Býva často plný zloby, hnevu a kritiky, žiarlivosti a znechutenia. Nemá jasný a pravý životný cieľ.

Držme sa Ježišových slov: „Kto chce ísť za mnou, nech zaprie sám seba a nech ma nasleduje.“ Ide o to, aby sa ego pokorilo pred Božím Slovom, aby zostúpilo z trónu. Musí sa zrieknuť miesta zbožňovania a uvoľniť ho Bohu. Zapretie seba to je snaha zrieknuť sa tohto vedúceho postavenia. Nežiť svoj život, ale žiť Božie Slovo. Nechciet byť stredom všetkého. Obrátenie a každodenné pokánie nachádzajú svoj prameň a svoj pokrm v Eucharistii, pretože v nej je sprítomnená obeť Krista, ktorý nás zmieril s Bohom: ňou sú živí a posilňovaní tí, ktorí žijú z Kristovho života. Eucharistia rieši náš najväčší problém, našu bezbožnosť a hriechu sebestačnosť. V nej sa učíme aj eucharistickému životnému štýlu, vďačnosti voči Bohu a oslave Boha. Snaha o časté sv. prijímanie nás vedie k duchovnému zápasu s hriechom, ktorý vládne v našich srdciach. Zápas s hriechom spočíva v tom, že nerobíme to, čo sami chceme, lebo naša vôľa tiahne ku zlému. Musíme robiť to, čo vyžaduje Ježiš. On je náš životný štýl. Nemôžeme koketovať s hriechom, keď chceme pristupovať k Eucharistii.

Počujeme, že ľudia žasli nad Ježišovým učením, lebo učil ako ten, čo má moc. Ježiš sa zjavuje ako Mocný Život. Často nariekame nad slabosťou svojho života, či už ide o krehkosť telesnú, lebo podliehame rôznym chorobám, ale i nad krehkosťou morálnou, lebo podliehame hriechu. Robíme to, čo sami vzápätí odsudzujeme. Plačeme nad biedou, v ktorej žijeme a nevieme si pomôcť.

Ježiš zjavuje moc, ktorá pramení do ľudského života, skrze spojenectvo s Bohom. Jeho ľudské srdce je podstatne zjednotené s Božím Slovom. Božie Slovo je ako operačný systém, ktorý si musíme vo vlastnom záujme nainštalovať na svoje srdce, aby sme sa stali pre Boha prijateľní. A tak ako pred inštaláciou je dobré prečítať si načo daný systém slúži, čo vyžaduje a čo spôsobuje, tak aj my ak chceme Ježiša prijať, musíme najprv poznať Božie Slovo, aby sme vedeli k čomu hovoríme svoje „Áno“. A tak, ako pred prijatím nového operačného systému prebieha formácia disku, ktorá zmaže všetky predošlé súbory, tak sa aj my musíme zriecť svojho predošlého spôsobu života, hrišnej existencie zameranej len na seba, aby sa v nás krása tohto nového operačného systému, ktorý sa nazýva „Kristus – Bohočlovek“, mohla úplne prejaviť. Ježiša máme prijať ako Slovo, ako Telo, ako Život, ako Pravdu, ako svoju Cestu. Kto to robí, stáva sa Božím priateľom, synom a dcérou Najvyššieho. Kto to nerobí, i keď chodí do kostola, ešte stále nepatrí do okruhu Božích priateľov.

Prvotný hriech vytvoril taký pancier medzi nami a Bohom, že sa navzájom nevnímame. Vševediaci a všetko vidiaci Boh hľadá človeka, ako by ho nevidel: „Adam, kde si?“ Boh a človek sa už nevnímajú a vôbec si nerozumejú. Neexistujú v tom istom duchu. Sú voči sebe ako dva rozdielne počítačové operačné systémy, ktoré sa jednoducho nevidia a nespolupracujú spolu. Kvôli tejto tragédie prišiel Ježiš, aby nás naučil, ako znovu nadviazať prerušené životodárne spojenie skrze vieru, nádej a lásku a aby nám znovu zjavil krásu a moc Bohočloveka.

O Sv. Františkovi čítame: „A hoci sv. František ešte nekázal ľudu verejne, uberajúc sa cestou, napomínal a povzbudzoval mužov i ženy, hovoriac jednoducho s láskou: „Milujte Boha, bojte sa ho a čiňte pokánia za svoje hriechy.“ A brat Egíd hovorieval: „Robte, čo vám hovorí tento môj duchovný Otec, lebo vám hovorí to najlepšie“.

15. Vykúpenie

Kristus Bohočlovek je náš Vykupiteľ a Spasiteľ. Vykúpenie a Spása nie je to isté. Predobrazom kresťanského Vykúpenia je vyslobodenie Izraela z Egyptského otroctva. Sám Boh sa ujíma svojho ľudu a svojou mocou, ktorá prevyšuje všetky iné, láme egyptské jarmo, ale i tu sa vykúpenie uskutočňuje prostredníctvom človeka - Mojžiša, pretože Boh do ľudského sveta nevstupuje bez súhlasu človeka a koná v ňom skrze nás a v tom je naša veľkosť i dôstojnosť a zároveň zodpovednosť za svet. Pred Bohom sme dospeli a plne zodpovední.

Učenie o prvotnom hriechu bezprostredne súvisí s vykúpením, ktoré uskutočnil Kristus. Hriechom prvých ľudí získal diabol nad ľudstvom nadvládu: človek však napriek tomu nestratil úplne slobodu, aj keď sa jeho vôľa naklonila ku zlu. Popierať, že človek ma zranenú prirodzenosť, náchylnú ku zlu, je príčinou veľkých omylov v oblasti výchovy, politiky, sociálnej činnosti a v oblasti mravov. Následky prvotného a osobných hriechov dávajú svetu ako celku hriešny ráz, ktorý môže byť nazvaný: „hriech sveta“ (Jn 1,29). Týmto výrazom sa tiež označuje záporný vplyv, ktorý dolieha na ľudí zo spoločenských pomerov a štruktúr, ktoré sú plodom ľudských hriechov. Dramatická situácia sveta, ktorý „je v moci Zlého“ (1Jn 5,19) a to napriek Kristovmu Vykúpeniu, ktoré si človek musí osobne v Kristovi privlastniť, robí z ľudského života boj. Ten boj sa zrodil na samom počiatku sveta a potrvá, ako povedal Pán, až do posledného dňa. Človek musí neustále bojovať, aby prilipol k dobru a bez veľkej námahy a bez pomoci Božej milosti nie je schopný dosiahnuť vnútorné zjednotenie.

Od momentu prvotného hriechu leží medzi nami a Bohom priepasť, ktorú hriešny človek nie je schopný vlastnými silami preklenúť, preto ju v dare svojho Syna preklenie sám Boh. Sú to naše hriechy, ktoré zakrývajú Božiu tvár a je to zlý duch, ktorý sa snaží o to, aby nás od Boha izoloval a to sa mu darí, keď hrešíme. V tomto smere je potrebné očistenie od hriechov. Toto očistenie od hriechov sa deje prostredníctvom Kristovej krvi vyliatej za nás. Ježiš uzmieruje Božiu velebnosť svojou poslušnosťou až na smrť a tým, že napĺňa Božie očakávanie ohľadom človeka „byť Božím Obrazom“.

Najprv sa pozrime, spod koho vlády sme boli vykúpení. V procese Vykúpenia ide predovšetkým o Ježišov zápas s mocnosťami temnosti, ktoré človeka držia v zajatí. Biskup Meliton zo Sard hovorí: „Viedli ho ako baránka, zabili ho ako ovcu, vykúpil nás zo služby svetu akoby z Egypta a vyslobodil nás z diablovho otroctva akoby z faraónovej ruky; našu dušu označil svojím Duchom a údy nášho tela vlastnou krvou. On hanbou pokryl smrť a diabla rozplakal ako Mojžiš faraóna. On udrel nepravosť a nespravodlivosť odsúdil na neplodnosť ako Mojžiš Egypt. On nás vyviedol z otroctva na slobodu, z tmy na svetlo, zo smrti do života, spod krutovlády do večného kráľovstva a urobil z nás nové kňazstvo a vyvolený ľud naveky. On je veľkonočný baránok našej spásy.“

Vykúpenie, ktoré Ježiš uskutočnil je plne ľudské, ale zároveň plne Božské. Plne ľudské je v tom, že Boh necháva Ježiša ako človeka, aby dôsledky nesprávnej ľudskej voľby prebojoval sám. Ježiš žil svoj život ako človek vo všetkom nám podobný okrem hriechu. Jeho zápas so Satanom sa začal v pokúšaní na púšti ale vrcholí na Kríži. Ježiš ani sebe ani druhým z kríža dolu nepomohol, ale víťazí silou Ducha Svätého nad okolnosťami života a tým sa vykúpenie stáva božským. Kristus na kríži diabla premohol tým, že hoci ho zlo obklopovalo zo všetkých strán, On sa nestal zlým. Ako človek bol stále zjednotený v Duchu Svätom so Slovom Božím. Poslušný až na smrť ukázal východisko zo smrti. Nezhrešil a preto nepodľahol ani smrti ani porušeniu.

P. Raniero Cantalamesa hovorí, že mnohí kresťania zle chápu, úlohu Boha Otca vo Vykúpení. Keď skúmame bežné pochopenie Vykúpenia, tak vyznieva skôr proti Bohu Otcovi. Akoby by v Bohu bola akási forma schizofrénie. Niečo iné chce Otec a niečo iné Syn. Toto ľudové chápanie vyznieva akoby nás Boh Otec už po prvotnom hriechu nemiloval a bol proti nám. Problém zmierenia s Bohom skutočne existuje, ale v úplne inej rovine. Sv. Pavol nám hovorí: „Boh v Kristovi zmieril svet so sebou!“ Nie my sme zmierili Boha, ale Boh sa zmieril s nami, ale zmieril sa tým spôsobom, že vystrel svoju ruku, aby ju podal človeku, ktorý Boha dosiahnuť nemohol.

Pozrime sa dobre ako tento problém chápe Písmo Sv. a ako ho chápali cirkevní otcovia prvých stáročí. Sv. Pavol píše: „Boh dokazuje svoju lásku k nám tým, že Kristus umrel za nás, keď sme ešte boli hriešnici.“ (Rim 5,8) A na inom mieste hovorí: „Keď ani vlastného Syna neušetril, ale vydal ho za nás všetkých.“ (Rim 8,32). To nás prekvapuje. Podľa nášho uvažovania skutočnosť, že Ježiš zomrel alebo lepšie povedané musel zomrieť na kríži, nedokazuje Otcovu lásku, ale naopak „jeho krutosť“, alebo aspoň „neúprosnú spravodlivosť.“ Pojem Boha Otca je u mnohých znetvorený touto predstavou krutého a neúprosného Otca, ktorého nezmeri nič len krv jeho Syna. Ale ako môže Boha, ktorému sa hriech protiví, uzmierniť zločin spáchaný na jeho Synovi.

Zabúda sa na to, čo hovorí Ježiš: „Kto mňa vidí, vidí Otca“. Boží Syn je zjavením Otca. Otec je taký ako Syn a myslí presne tak ako Syn a skutky, ktoré Ježiš robí, sú skutky Otca. Ježiš, ktorý je najúžasnejším prejavom lásky Boha Otca voči nám, sa pre mnohých stáva argumentom proti Otcovi. Sv. Pavol nám zdôrazňuje: „Boh vlastného Syna neušetril, ale vydal ho za nás všetkých.“ Sv. Tomáš Akvinský je toho názoru: „Boh Otec vydal svojho Syna na smrť v tom zmysle, že mu vnukol vôľu trpieť za nás a vliť mu lásku“. Totiž jediná prípustná forma zápasu Dobra zo zlom je Obeť. Ako náhle by Dobro prebralo spôsoby zla, prestalo by byť Dobrom. Uvedomme si, že tento Syn je nepredstaviteľnou blaženosťou Boha Otca. Práve tohto Syna, dal za nás hriešnikov a svoj stav blaženosti zamenil za bolesť ľudskej existencie. Na kríži visí Boh, ktorý sa stal človekom. Ježiš sa stáva bolesťou v srdci Otca, nie kvôli sebe samému, ale kvôli nám.

Možno v niekom vznikne pochybnosť, či je možné hovoriť o trpiacom Bohu. Vieme z filozofie i z teológie, že Boh je absolútne dokonalé bytie. Pre jeho dokonalosť nepripúšťala grécka filozofia, že by Boh Absolútne mohol byť Láskou, lebo keby bol láskou, nutne by musel trpieť. Na rozdiel od našej čisto ľudskej špekulácie sa Boh už v SZ zjavuje ako Boh, ktorý trpí. Boh, ktorému sa až chveje srdce pri pohľade na ľudské zločiny. Boh, ktorý vidí a vníma utrpenie svojho ľudu v Egypte. Prví kresťania hovorili o Božích „mukách“. Tertulián píše: „Ak Syn trpel, trpel Otec s ním. Akoby mohol Syn trpieť, bez toho, aby Otec trpel spolu s ním?“ Podobne Origenes: „Či Otec, Boh celého tvorstva, ktorý je plný zhovievavosti, milosrdenstva a dobroty, nejakým spôsobom netrpí? Či nevieš, že keď sa zaoberá ľudskými vecami, trpí ľudským spôsobom? Trpí muky lásky.“

Kristovo utrpenie je len zjavením a dejinným prejavom toho, čo sa deje v samotnom Bohu, v samotnom Božom srdci. Samozrejme Božie utrpenie je iné ako naše. Naše utrpenie prichádza ako nutnosť a ako nutnosť je pasívne prijímané. Zatiaľ čo Božie utrpenie je vrcholne slobodné a nič neuberá na Božej neporušiteľnosti a nemennosti a paradoxne ani na blaženosti. Sv. Gregor divotvorca hovorí, že je to „utrpenie toho, ktorý nie je schopný trpieť“. Pápež Ján Pavol II. v encyklike „Dominum et vivificantem“ hovorí, že „v človečenstve Ježiša Vykupiteľa sa konkretizuje utrpenie Boha.“

Zvykli sme sa dívať na kríž ako na znamenie Spásy. Neveriaci pri pohľade na kríž povie: „To je zločin!“. A je to naozaj podlosť, ktorú sv. Peter definuje slovami: „Zabili ste pôvodcu života“ (Sk 3,15). Prečo teda hľadáme na kríž s úctou. Je pravda, že na kríži vrcholí hriech človeka, ale je pravda aj to, že na kríži sa skrze Krista zjavuje Boh - Láska, ktorá je väčšia ako zločin. Zmučený Kristus ukazuje nielen zločin ľudí, ale aj úžasnú ľudskú veľkosť, svätosť a dokonalosť. Sv. Bernard z Clairvaux tvrdí: „Boh Otec nevymáhal Synovu krv, ale prijal ju, keď mu bola obetovaná!“

Jeden mesiánsky Žid, takto hovorí o Kristovej obeti: „Je také dôležité, aby sme tomu rozumeli, že sme boli predvedení pred tvár Boha ukrižovaného za nás, a tu sme naozaj začali vidieť. Čo sme uvideli? Ľudia, nikdy by sme nepoznali, čo je to hriech, pokiaľ sme nevideli Ježiša na kríži... Nikto z nás nebol v plnosti pri kríži, pretože keď sa tam raz dostanete, nikdy nezhrešíte. Pretože na tom kríži je obeť, Baránok, ktorý bol zabitý, jeho tvár znetvorená viac ako ktorákoľvek iná, vyzerala horšie ako kus mäsa. Tak vyzerá hriech. Toto urobil náš hriech Bohu. Tento násilný Boží čin zmierenia a vykúpenia nás postavil do pozície, kde sme videli, čo hriech naozaj je. Čiňte pokánie! A v tom pokání nachádzame zmierenie s Bohom. Ak oddelíte zmierenie od Ukrižovaného Mesiáša, stratíte svoju cestu. V Mesiášovi Boh otvoril doširoka brány neba a všetci, ktorí po tom túžia, môžu vojsť.“

Ved' to Božia dobrota dáva najväčšiemu zločinu vo svetových dejinách úplne iný zmysel. Na jednej strane stojí to, čo sme spáchali my, smrť Božieho Syna, ale na druhej strane stojí dobrovoľná obeť Ježiša Krista. Kristus je dokonalým obrazom Otca, stáva sa tým, čím máme byť všetci a tak napĺňa spravodlivé Božie očakávanie a zmieruje nás s Otcom. V sebe spája človeka s Bohom. Ježiš je človek, ktorý vydržal Boha, ktorý uniesol jeho lásku, poslušný až na smrť. Zatiaľ, čo my sme v každom hriechu neposlušní až na smrť.

Boží Syn robí z tohto zločinu dobrovoľnú obeť, Boh Otec tomu všetkému dáva iný zmysel vo svojej prozreteľnosti a všetko sa to deje v Duchu Svätom. Situácia, ktorú prežívame vo vzťahu ku krížu, sa veľmi podobá tej, ktorú prežili Jakubovi synovia, keď sa im v Egypte dal poznať Jozef, ich brat. Oni mu spôsobili mnoho zla a predali ho do otroctva a on sa stal spasiteľom Egypta a celého sveta. Keď pred bratmi odhalil svoju totožnosť, zľakli sa a očakávali spravodlivý trest. On im však povedal: „A teraz sa netrápajte a nesužujte, že ste ma predali, lebo Boh ma sem poslal pred vami, aby ste ostali na žive. Len sa nebojte! Ved' či som ja na Božom mieste? Vy ste si síce snovali zlo, ale Boh to obrátil na dobro, aby uskutočnil to, čo je dnes, aby zachránil život mnohým ľuďom“.

Zo svojho prázdneho spôsobu života, zdedeného po predkoch, sme boli vykúpení nie nejakými pomínutelnými vecami, ale drahou krvou Krista ako bezúhonného a nepoškvrneného baránka. (zrov. 1Pt 1,18-19). Boh Otec nás vytrhol z moci tmy a preniesol do kráľovstva svojho milovaného Syna, v ktorom máme vykúpenie, odpustenie hriechov. (zrov. Kol 1,13-14)

„Vykúpenie je predovšetkým odstránením radikálnych bariér, ktoré oddeľujú človeka od Boha, a hlavne hriechu, ktorý podrobuje ľudstvo diablu a umožňuje vládu padlých anjelov nad zemským kozmom. V momente Vykúpenia však démonické sily strácajú svoju moc a vzťahy medzi Bohom a človekom sa menia. Dalo by sa povedať, že Boh mení svoju pedagogiku. Odoberá satanovi právo panovať nad ľudstvom, hriech je zničený, moc zlého je zlomená. Preto slovo „výkupné“ získava iný význam. Je to dlh navrátený diablu, ako sa zdôrazňuje v patristickej literatúre prvých storočí. Boh dal diablu moc, ale potom mu ju odobral, pretože ten prekročil svoje práva a zaútočil na nevinného.“ (Soteriologia z pohľadu pravoslávnej dogmatiky, Jaroslav Fogl 2007, internet)

V tomto smere výstižné svedectvo nachádzam v knihe „Stála som u brány pekla“, kde autorka p. Gloria Polo opisuje svoje stretnutie s démonmi: „Nenávisť im priamo pozerá z očí. A zrazu chápem, že im niečo dlhujem. Prišli, aby ma zinkasovali, pretože som prijala ich ponuku k hriechu a teraz som za to musela zaplatiť, a tou cenou som bola ja sama. Ved' moje hriechy mali dôsledky. Hriechy patria satanovi, nie sú od neho žiadnou ponukou zadarmo, musia sa zaplatiť.

Tou cenou sme my sami. Keď teda, obrazne povediac, nakupujeme v jeho obchode, budeme musieť toto zbožie zaplatiť. .. Musíme zaplatiť za každý hriech, platíme pokojom svedomia, platíme vnútorným pokojom, platíme svojím zdravím. A ak sme stálymi a vernými zákazníkmi v jeho supermarkete, nakoniec nás sám zinkasuje.... Naše hriechy nás tiahnu do hlbín, dolu k „otcovi ľži“.

Ak ale svoje poľutovania hodné zlyhania a hriechy (ktoré musíme zaplatiť) prednesieme Bohu vo sviatosti zmierenia, potom Boh platí tú cenu. On ju zaplatil svojou vlastnou krvou a smrťou na kríži. A On platí vždy, keď hrešíme. On za nás vytrpel pekelné muky, ktoré sme si mali sami odpykať a ktoré nás zaviazali majiteľovi hriechu (satanovi). Boli sme vykúpení Ježišom Kristom. Teraz máme nárok na jeho Kráľovstvo, na jeho Život, lebo On nás urobil „Božími deťmi“.

V evanjeliu sv. Jána čítame: „Ježiš vo vedomí, že je už všetko dokonané a aby sa až do konca splnilo Písmo, povedal: „Žízňim!“ Bola tam nádoba plná octu. Nastokli teda na yzopovú tyč špongiu naplnenú octom a podali mu k ústam. Keď Ježiš okúsil ocot, povedal: „Dokonané je“. Naklonil hlavu a odovzdal ducha.“ (Jn 19,28-30) Teológovia hovoria, že to nie je výkrik rezignácie, ale radosti nad tým, že dielo Spásy sa stalo skutočnosťou a to až natoľko, že v každej chvíli môžeme prichádzať a čerpať z prameňov Spásy, ktorými sú sviatosti cirkvi. Aj na východných ikonách nachádzame Ukrižovaného Pána vo zvláštnom ohybe, ktorý vyjadruje tanec radosti nad Spásou človeka. Jeho utrpenie sa týka všetkých hriechov a jeho dielo Spásy je dostatočné.

Ak veríme vo vykúpenie a spásu vykonanú Kristom, skrze vieru môžeme túto skutočnosť aktualizovať na svoj život a vtedy to, čo Boh skrze Krista urobil pre nás, stáva sa naším osobným vlastníctvom. Pretože Boh, ktorý nás stvoril bez nás, chce aby sme sa slobodne rozhodli pre spásu. Vykúpenie ešte nie je Spásou. Spása spočíva v zjednotení s Bohom – v zbožštení človeka. Sv. Augustín vyjadruje tento zákon takto: „Ten, ktorý ťa stvoril bez teba, nespasí ťa bez teba“. Boh chce, aby sme ako osoby obdarené rozumom a slobodnou vôľou, vošli do skutočnosti spásy, aby sme vedome a dobrovoľne prijali to, čo nám On ponúka. Môžeme to urobiť v každej chvíli, Boh totiž nikdy neodvoláva svoje Slovo. Preto teológia sviatostí potvrdzuje, že sviatosti pôsobia „ex opera operato“ to znamená, že nepôsobia mocou ľudskej zásluhy a úsilia zo strany vysluhovateľa, ale mocou samého spasiteľného Kristovho diela, ktoré sa v nich aktualizuje. Od nás sa očakáva vedomý a slobodný čin viery.

Sv. Bonaventúra hovorí: „Kristus je cesta a brána. Kristus je ako zľutovnica položená na Božej arche a tajomstvo skryté od vekov. Kto sa pozorne pozrie na túto zľutovnicu, čiže kto sa s vierou, nádejou a láskou; nábožne a s obdivom, s plesaním a uznaním; s chválou a jasotom zahľadí na toho, čo visí na kríži, ten s ním koná „paschu“, čiže prechod; aby pomocou palice kríža prešiel cez Červené more; z Egypta vkročil do púšte, kde ochutnáva skrytú mannu; a s Kristom odpočíval v hrobe ako navonok mŕtvy; avšak počujúci, nakoľko je to v putovaní vôbec možné, čo povedal Kristus zločincovi, keď pri ňom visel na kríži: „Dnes budeš so mnou v raji.“ Zomrime teda a vojdime do tmy, umlčme starosti, žiadostivosti a preludy. Odídme s Ukrižovaným Kristom „z tohto sveta k Otcovi“, aby nám ukázal Otca a mohli sme s apoštolom Filipom povedať: „To nám postačí.“ (z Putovania mysle do Boha).

2 1. Eucharistia ako forma zápasu s hriechom.

Eucharistia je zápasom s hriechom viacerými spôsobmi. Pozrime sa najprv na Eucharistiu ako vďačenie. V Eucharistii ide práve o oslavu Boha a našu vďačnosť. Keď sme hovorili o hriechu, povedali sme si, že najzákladnejšou formou a dá sa povedať priamo podstatou hriechu, z ktorej ako zo základu vyrastajú naše konkrétne zlé činy, je ASEBEIA - bezbožnosť. Podľa sv. Pavla táto bezbožnosť prejavuje v odmietnutí oslavovať Boha (gr. doxazein) a v odmietnutí vďačnosti voči Bohu (gr. eucharistein). Inými slovami, v odmietnutí uznať Boha v jeho Božstve.

Toto odmietnutie získalo konkrétnu podobu v modlárstve, ktoré spočíva „v klaňaní sa tvorstvu namiesto Stvoriteľa“ (Rim 1,25). Možno nás prekvapí, že apoštol prehlasuje všetok morálny úpadok za následok Božieho hnevu. Boží hnev tu chápeme, ako odstúpenie Boha z ľudského života a to vedie k bytostnej „bezbožnosti“ ako k dôsledku onej prvej bezbožnosti. Človek, ktorému je určené žiť na úrovni Bohočloveka, je bez Boha úplne stratený vo svojich neovládaných podnetoch a vášniach. Sv. Pavol trikrát zdôrazňuje: „Preto ich Boh vydal nečistote podľa žiadostí ich srdca; a tak hanobili svoje vlastné telá...“ „Preto ich Boh vydal nehanebným náruživostiam...“ „A pretože si nevedeli vážiť poznanie Boha, Boh ich vydal napospas ich zvrátenému zmysľaniu, aby robili, čo sa nepatrí...“ (Rim 1,24:26:28). Boh takéto veci určite nechce, ale dopúšťa ich, aby človek pochopil, kam vedie odmietnutie Boha.

Prečo toto všetko hovorím? Pretože tieto veci sa netýkajú len ľudí zvonka, ale rovnako sa dotýkajú aj nás. Ved' musíme priznať, že sú problémom aj cirkvi. Prečo nás Boh vydal v moc hanebných vášni? Prečo nevieme byť stopercentne víťazmi v boji s hriechom? Možno preto, lebo svoj problém riešime zle. Búrime sa voči samotnému trestu za bezbožnosť, ale neodstraňujeme a nepracujeme na tom, aby bol zničený koreň bezbožnosti. I v zápase s hriechom hľadáme svoju slávu. Nemrzí nás hriech ako taký, mrzí nás to, že práve my hrešíme.

Sv. Pavol odhaľuje koreň hriechu. Je ním odmietanie oslavovať Boha a ďakovať mu. V zmysle toho, čo sme počuli, položme si otázku: Aké miesto a aký čas zaberá v mojom duchovnom živote oslava Boha a vďačenie? Prežívam každodennú Eucharistiu ako vďačenie, alebo aj tam vstupujem z nevďačným srdcom, bez ochoty oslavovať. Aj tam prichádzam, len aby som riešil svoje zlé pocity z hriechu, ale nie koreň hriechu? Hriech prestane nad nami vládnuť v tom momente, kedy skutočne budeme chcieť, aby nám už nevládol. Vidíme však, že naša vôľa má záľubu v hriechu, nevieme s ním tak jednoducho skončiť. My sami zo seba nevieme nechcieť hriech.

Vyznávame sa z jednotlivých hriešnych skutkov, ale málokto vyznáva koreň hriechu, ktorým je bezbožnosť? Prvé miesto patrí bezbožnosti, hriechu zanedbania oslavy Boha a vďaky Bohu. Základom je nedostatočná prítomnosť Boha v našom živote, vytlačenie Boha na okraj za všetky ostatné pozemské záujmy. Je to až tragicky smiešne, čomu všetkému dávame vo svojom živote prednosť pred Bohom. Ide futbal, prekladám čas bohoslužby. Ide môj obľúbený seriál, nemôžem sa modliť breviár. Tu si každý musí položiť otázku, čomu dávam vo svojom živote prednosť pred Bohom, pred jeho oslavou a vďačením? Odtiaľto vyrastá každý hriech ako zo svojho koreňa, a dokiaľ nebude likvidovaný koreň, budeme pri spovedi vytrhávať plne hrste hriechov a nedostatkov, bez pozitívneho výsledku. Musíme odstrániť príčinu Božieho hnevu, potom postupne zmiznú aj jeho následky. Naším hlavným koreňom hriechu je naše EGO spečené s hriechom a nepodrobené a neodovzdané Bohu.

Sviatostný účinok na náš hriech nie je obmedzený len na sviatosť zmierenia, i keď táto je v prípade ťažkých hriechov nutná. V Eucharistii pristupujeme k samotnému prameňu odpustenia hriechov: za každým pri nej z hriechu trochu ubudne, ako z kusu ľadu, ktorý sa postupne topí. Sv. Ambróz hovorí: „za každým, keď piješ túto krv, dostávaš odpustenie hriechov a opájaš sa Duchom“ a na inom mieste hovorí: „Tento chlieb je odpustením hriechov.“

„Spolupracovať na zbavení moci tela ovládaného hriechom“ a podporovať pôsobenie Kristovej Spásy môžeme predovšetkým dvoma spôsobmi: utrpením a vzdávaním vďaky a chvály. Sv. Peter hovorí: „Keď teda Kristus podstúpil bolestné utrpenie, i vy sa vyzbrojte tou istou myšlienkou: Ten, kto trpel v tele, skoncoval s hriechom.“ (1 Pt 4,1) Tým sv. Peter definuje nesmierne dôležitú zásadu: kto trpí v Duchu Kristovom, rozchádza sa s hriechom. Utrpenie od tej doby, čo ho podstúpil a posvätil Boží Syn, má tajomnú moc „rozpustiť“ hriech, roztrhať sieť vášni a vypudíť hriech z našich údov. Démoni sú ako falošní priatelia. Budú sa nás držať, dokiaľ sa máme dobre. Ale ako náhle naše telo prestane byť zdrojom rozkoše a potešenia, tak nás opúšťajú. V tomto je aj zmysel pôstu, o ktorom si ešte budeme hovoriť.

Ale toto utrpenie treba prijať v novom eucharistickom duchu. Čo to je to? Presne to, čo počúvame každý deň pri sv. omši: „Pán Ježiš v tú noc, keď bol zradený, vzal chlieb, vzdával vďaky, lámal chlieb a hovoril: „Toto je moje telo, ktoré sa obetuje za vás.“ Ak ste prežili zradu od blízkeho človeka, viete ako to bolí. V takej chvíli sa nám chce všeličo, len nie ďakovať Bohu. Ježiš práve v takúto noc, vzal chlieb a dobrorečil, vzdával vďaky. Sv. Pavol v liste (1 Sol 5,18) dáva takúto radu: „Pri všetkom vzdávajte vďaky, lebo to je Božia vôľa v Kristovi Ježišovi pre vás!“. Je to postoj, ktorému sa máme učiť. Všetci máme v sebe tendenciu škatuľkovať si udalosti života na dobré a za tie občas ďakujeme, a na zlé a za tie neďakujeme. Božie Slovo nás vyzýva, aby sme pri všetkom ďakovali Bohu. Boh totiž chce od vás práve toto, lebo patríme Kristovi Ježišovi. Dôvod našej vďačnosti je predovšetkým v tom, že sme vykúpení, patríme Ježišovi. On dáva hodnotu aj zdanlivo nezmyselnému utrpeniu. Láska dáva všetkému hodnotu, ešte aj naším slabostiam a naším chorobám.

Sám Ježiš žil v tomto postoji ustavičného vďaky vzdávania. Chvála a vďaka Bohu, oslava Boha to je antihriech - par exelenc. Ak je hlavným hriechom bezbožnosť, odmietnutie oslavovať Boha a ďakovať mu, potom pravým opakom hriechu nie je jednotlivá čnosť, ale vďaka a oslava Boha. Protikladom bezbožnosti je zbožnosť. Musíme sa naučiť bojovať s hriechom mocnými prostriedkami a nie slabými: pozitívnymi a nie len negatívnymi. A prostriedkom nanajvyšším mocným a pozitívnym je sám Boh. Keby sme mali Boha, nemali by sme hriech, pretože kam vstúpi Boh, odtiaľ musí zmiznúť hriech.

Písmo Sväté vyzýva: „Obetuj Bohu obetu chvály a Najvyššiemu svoje sľuby splň.“ (Ž 50,14). Čo môžu mať spoločné chvála a obeť? Obeť označuje niečo, čo má byť zničené. Ale čo ničí a zabíja Eucharistická oslava? Chvála zabíja a ničí ľudskú pýchu! Vo vďake a chvále sa skrýva pokora. Zo všetkého najpodivuhodnejšie je, že neexistuje nič, čo by nemohlo byť zmenené v dôvod chvály a vďaky Bohu, ak to my sami chceme, dokonca ani naše hriechy. Nech nás svedomie akokoľvek ťaží, môžeme každú situáciu obrátiť akoby naruby, keď sa svätým násilím vytrhneme všetkým telesným úvahám a rozhodneme sa chváliť Boha. Boha môžeme oslavovať aj za svoj hriech, nie preto, že sme ho spáchali, ale preto, ako sa On k nám v našom hriechu zachoval: „že nám ponechal život a neodoprel nám svoje milosrdenstvo.“ Sám Boh uistil slávnou mystičku Julianu z Norwichu: „Hriech je skutočne nevyhnutný, ale na konci sa všetko premení v dobro, všetky veci budú dobré.“

Naša vdácnosť voči Bohu za všetkých okolností je vlastne akýmsi vyšvihnutím sa vo viere, je vyznaním väčšej dôvery Bohu. Bohu sa páčime na základe našej viery. Ďakovať to znamená, predovšetkým dôverovať Bohu v každej životnej okolnosti a to priťahuje Božiu pozornosť a sprostredkúva Božiu milosť. Sv. František sa modlí: „Všemohúci, Najvyšší, Presvätý a Najvznešenejší Bože, Otče Svätý a Spravodlivý, Pane a Kráľu neba i zeme, pre teba samého ti vzdávame vdaky, že si svojou svätou vôľou a skrze svojho Jednorodného Syna v Duchu Svätom stvoril všetko, duchovné i telesné, a nás, že si stvoril ku svojmu obrazu a k podobe a postavil do raja, kde sme padli vlastnou vinou. A my ti ďakujeme, že ako si nás stvoril skrze svojho Syna, tak si tak tiež chcel skutočnou a svätou láskou, ktorou si nás miloval, aby On sa narodil ako Pravý Boh a Pravý človek z Preslávnnej, Najblahoslavennejšej vždy Panny svätej Márie a že si nás zajatcov, chcel vykúpiť jeho krížom, jeho krvou a jeho smrťou.

A ďakujeme ti, že tento Tvoj Syn príde znovu v Sláve a Velebe, aby zvrhol do večného ohňa zavrhnutých, ktorí nerobili pokánie a Teba neuznali a všetkým tým, ktorí Ťa uznali, klaňali sa Ti a v pokání Ti slúžili, aby povedal: „Podte požehnaní môjho Otca a zaujmite kráľovstvo, ktoré je pripravené pre vás od založenia sveta. A pretože my, úbohí hriešnici, všetci do jedného, nie sme hodní vzývať Tvoje meno, prosíme pokorne, aby náš Pán Ježiš Kristus, „Tvoj milovaný Syn, v ktorom si našiel zaľúbenie“, spolu so sv. Duchom Utešiteľom sám Ti vzdal vdaky za všetko tak, ako Ty a Oni uznajú za správne, lebo On jediný Tebe za všetko učinil zadosť a skrze neho si nám tak veľké veci urobil, Aleluja!"

Eucharistia je základom posvätenia človeka a tým rieši podstatný problém našej bezbožnosti. Sv. prijímanie sa po latinsky nazýva „comunio“, čo v našom jazyku znamená „zjednotenie“ alebo „spojenie“. Zmyslom sv. prijímania je teda zjednotenie s Ježišom a skrze neho s Bohom. Návrat Boha na trón nášho srdca. V katechézach sv. Cyrila Jeruzalemského čítame: „Pod spôsobom chleba je ti dávané telo a pod spôsobom vína krv, aby si účasťou na tele a krvi Kristovej mal s Ním telesné a pokrvné príbuzenstvo“.

K tomu, aby sme mohli prežiť s niekým plné zjednotenie, nestačí len telesná blízkosť, ale potrebujeme poznať jeho myšlienky, slová, city a túžby. Musíme sa najprv stať učeníkmi Božieho Slova. Preto pred každým svätým prijímaním je najprv ohlasované Božie Slovo. Ak s ním súhlasíme, spôsobuje prienik Ducha Svätého do nás. „Skrze Božie Slovo hlboko do nás preniká Vznešenosť nášho Stvoriteľa“. (Sv. František Assiský) Pred sv. prijímaním sme vyzvaní povedať svoje „Áno“ k „Božiemu Slovu“, ak ho nehovoríme a odvažujeme sa prijímať, páchame svätokrádež. Sv. František z Assisi učí: „Preto len ten, kto má Ducha Pánovho, ktorý prebýva v jeho verných, prijíma najsvätejšie Telo a Krv Pána, všetci ostatní, ktorí nemajú z toho Ducha a odvažujú sa prijímať jedia a pijú si odsúdenie“. Prijímame síce Telo a Krv Ježiša, ale nie v tom Duchu, v ktorom sa nám dáva. Toto nás v pravom slova zmysle vylučuje od svätého prijímania a nie vedomie nehodnosti. Ak chceme existovať v Duchu Svätom, musíme svoju bytosť zharmonizovať so Slovom Božím. Ak mu neprotirečíme, zjednocujeme sa s Kristom tým istým Duchom. A Duch Svätý je najvhodnejším Ovzduším pre Život, ktorý nám Otec v Ježišovi dáva a právom od nás očakáva.

Keď ideme na sväté prijímanie, vidíme oplátku podobnú iným oplátkam. To, čo vidíme svojimi zmyslami, je znak. Ale to čo sa skrýva v tomto znaku, to môže vidieť len naša viera. Vieru v srdci dokáže vzbudiť len Duch Svätý. Duch Svätý nám zjavuje a vnútorne nás v tom uisťuje, že toto je naozaj Kristus, že je to jeho Pravé a Životodarné Telo. Ježiš hovorí: „Toto je moje telo“ a ja verím, lebo Duch Svätý mi to zjavuje. Viera je bezpečnejšia a istejšia ako všetky ľudské poznatky, lebo sa zakladá na slovách samého Boha, ktorý nemôže klamať.

Sv. Františka učí: „Preto sú zavrnutí všetci, ktorí síce videli Pána Ježiša v jeho človečenstve, avšak nevideli ho v jeho a neuverili v neho, podľa Ducha a božstva, že je pravý Syn Boží. Práve tak sú zavrnutí i všetci tí, ktorí síce vidia sviatosť Kristovho Tela, ktoré je posvätné sprítomňované v rukách kňaza na oltári skrze slová Pána pod spôsobom chleba a vína, ktorí však nevidia podľa ducha a božstva, že je to skutočne najsvätejšie Telo a Krv nášho Pána Ježiša Krista, ako to dosvedčuje sám Najvyšší, keď hovorí: „Toto je moje telo, to je moja krv novej zmluvy“ a „Kto je moje telo a pije moju krv má život večný.“

Nuž „ľudia, ako dlho chcete mať nechápané srdce“, prečo nechcete poznať pravdu a „veriť v Syna Božieho“? Hľa, denne sa ponizuje, ako kedysi zostúpil z „kráľovského trónu“ do života Panny, denne k nám prichádza v pokore, denne zostupuje z Otcovho lona v rukách kňaza na oltár. A ako sa ukázal svätým apoštolom v skutočnom tele, tak sa nám dnes ukazuje vo svätom chlebe, a ako oni, keď sa na neho dívali, videli len jeho telo, ale verili, že je Pán a Boh, pretože na neho hľadeli duchovným zrakom, tak i my, keď vidíme telesným zrakom chlieb a víno, hľadme a verme, že je to jeho pravé a živé najsvätejšie Telo a Krv.“

Prijatie Ježiša v Eucharistii sa podobá manželstvu. Dve osoby, ktoré sa milujú, musia navonok vyjadriť, že sa chcú stretnúť a že sa chcú prijať navzájom. Vonkajšie gestá, symboly, slová vyjadrujú lásku, ale láska je tou vnútornou silou, ktorá spôsobuje, že sa jedna osoba odovzdáva druhej. Podobne sa môže a má uskutočniť naše stretnutie s Bohom skrze Ježiša v Eucharistii. V Ježišovi nám Boh Otec zjavuje Lásku, vyzýva nás na stretnutie. Podobne ako manželstvo aj sv. prijímanie je len vtedy skutočne sväté, ak je trvalým, zodpovedným a plodným vzťahom. Ak sme tento vzťah porušili, máme ho vo vlastnom záujme, čo najskôr obnoviť skrze ľútosť a Sviatosť zmierenia. Nejde o prijatie na chvíľu, ale o celoživotnú odovzdanosť.

Ešte z iného uhlu pomáha Eucharistia zápasíť s hriechom. Totiž človek, ktorý sa uspokojí s jedným prijímaním za rok alebo aj viac rokov, nezápasí s hriechom. Hriech má v jeho živote hlavné miesto, Ježiš len pár minút v čase Vianočnom alebo Veľkonočnom. Avšak človek, ktorý sa snaží často prijímať, vie, že nemôže súčasne slúžiť Bohu i mamone. Stále skúma svoje srdce a vyznáva svoje hriechy, aby mohol Pána prijať hocikedy, keď zaklope. Časté sv. prijímanie nás vychováva k bdelosti srdca. Človek je dokonalý, keď je zjednotený s Bohom v Duchu Svätom, skrze Božie Slovo a Telo Kristovo. Najprv teda aj my musíme prijať Božie Slovo, musíme mu uveriť. Vôľou sa prikloniť k Slovu Božiemu. Rozhodnúť sa odpovedať Bohu v hĺbke svojej bytosti, dobrovoľne, vedome: „Chcem žiť pre Boha!“ Pred sv. prijímaním sa obyčajne modlíme Modlitbu Pána, Otče náš, ktorá je vždy naším konečným aktom prípravy na sv. prijímanie, pretože predstavuje Kristovou vlastnú modlitbu znamená, že akceptujeme Kristovu myseľ ako našu myseľ, Jeho modlitbu k Otcovi ako našu modlitbu, Jeho vôľu, Jeho túžbu, Jeho život – ako naše.

Pán Ježiš sa každému z nás prihovára: „Hľa stojím pred dverami a klopem. Kto počúvne môj hlas a otvorí mi dvere, vojdem k nemu, budem večerať s ním a on so mnou“ (Zj 3,20). To klopanie je výzva k viere na pozdvihovanie: „Hľa, Baránok Boží.“ Otvorenie treba v Duchu dokonať, otvoriť sa jemu a jeho vôli. Bez viery neexistuje žiadne zjednotenie, ale ide o svätokrádež. Požíva sa chlieb, nepoznajúc vierou, že je to Kristus. Vtedy sa nejedná o comunio, vtedy nenastane zjednotenie, lebo ono môže nastať len medzi osobami ako vedome stretnutie vo viere a láske, čiže v Duchu Svätom. Ak tu nie je viera, sviatosť neprináša ovocie. Preto je toľko ľudí, ktorí mnoho rokov, možno aj každodenne prijímajú Pánovo Telo, ale v ich živote sa nič nemení.

Preto nemožno nikdy oddeľovať od seba prijatie sviatosti od prijatia Slova. Lebo Božie Slovo vzbudzuje našu vieru a viera oživená Slovom Božím nás robí schopnými prijať hodne a plodne Telo Kristovo. Preto pred prijatím Sviatosti má existovať liturgia Slova. Najprv prijímame Ježiša v Slove, potom v modlitbe, potom vo sviatosti, potom to pokračuje v živote, pretože sa usilujeme chodiť s Pánom, ktorého sme prijali. Chodiť s Pánom znamená, ustavične brať ohľad na toho, ktorý v nás zostáva, pokiaľ ho ťažkým hriechom nevyhostíme. „Kto je moje telo a pije moju krv, ostáva vo mne a ja v ňom“ (Jn 6,56). Vo sv. prijímaní ide o zjednotenie „comunio“, ktoré má obsiahnuť celý náš život. Len takto môžeme zvíťaziť nad sebou a vytvoriť spoločenstvo tých, ktorí sa narodili z Boha.

Prijímam sviatostný znak, v ktorom je skutočne prítomný Ježiš ako osoba. Ale len vierou Ho môžem vidieť. Tu my nepomôže ani rozum, ani zmysly. Tu my môže pomôcť len viera. To znamená: „Oprieť sa o Slovo Božie“. Sám Kristus hovorí: „Toto je moje Telo“. Môžem sa tiež oprieť o svedectvo kňaza, ktorý svoju vieru vyjadruje vtedy, keď mi hovorí: „Telo Kristovo“. A toto svedectvo vydáva v mene cirkvi, ktorá už dve tisícročia žije z tohto tajomstva. A ten, ktorý prichádza, má vedome povedať svoje „Amen“ = „Verím a chcem prijať Ježiša ako osobu, chcem mu odovzdať svoju bytosť, aby ma mohol v láske pretvoriť“. To „amen“ treba vysloviť v Duchu Svatom: „Viem o tom, lebo Duch Svätý mi to zjavil. Chcem mať Syna Božieho, chcem mať Život“. Pred prvým svätým prijímaním skúšame deti z vedomosti, ale skôr by sme sa mali pýtať na vieru, lebo tu vôbec nejde o pochopenie, ale o Nepochopiteľný Boží čin, ktorý môžeme prijať jedine vierou.

Sv. Augustín nás poučuje: „Ak ste telo Kristovo a jeho údy, je na oltári Pána predkladané vaše tajomstvo a vy prijímate svoje tajomstvo. Odpovedáte: „Amen“ na to, čo prijímate, a touto svojou odpoveďou to podpisujete. Ved' sa ti hovorí: „Telo Kristovo“, a ty odpovedáš: „Amen“. Búd teda údom Kristovým, aby tvoje Amen bolo úprimné“. Prijat' ho môžem len natoľko a v tej miere, nakoľko sa mu sám odovzdám. K láske patrí prijatie osoby druhého i výdaj seba samého. Niekedy práve tento rozmer chýba v našom svätom prijímaní. Prijatie osoby môže nastať len v akte vzájomného odovzdania. Dať svoj život, svoju bytosť, aby som získal Božský Život.

O sv. Františkovi z Assisi sa hovorí, že: „Všetky tkaniva jeho bytia horeli láskou pre sviatosť Pánovho Tela, a nedokázal si sám vysvetliť, ako mohol On mať voči nám takú blahosklonnosť a lásku. Pokladal za znamenie chladného pohrdania, keby nebol prítomný aspoň jednej svätej omše za deň, keď k tomu mal možnosť. Často prijímal s takou oddanosťou, že i druhých k oddanosti strhával. Túto vznešenú sviatosť obklopoval takou úctou, že prinášal v obeť všetky svoje údy, a keď obetovaného Baránka prijímal, obetoval mu svojho ducha v ohni, ktorý stále horel na oltári srdca“ (2 Cel 20).

2 2 . 0 v i e r e a s p á s e

Zaťaženie západným myslením často chápeme vieru len ako rozumový úsudok o existencii Boha. Stopy Boha v prírode nás vedú k niečomu, čo môžeme definovať ako presvedčenie o existencii Boha. V tomto prípade sa dá hovoriť o akejsi filozofickej viere, ktorú by sme mohli vyjadriť aj takto: „Skúmal som prírodné vedy a dospel som k záveru, že niečo musí byť nad nami.“ Niekedy sa i v súčasnej kresťanskej vedeckej literatúre stretáme s tvrdením, že človek má slobodu výberu: veriť či neveriť. Ale viera v existenciu Boha nie je slobodná v zmysle, môžem alebo nemusím, lebo takáto viera je dôsledkom poctivého rozumného uvažovania.

Písmo sväté učí: „Boží hnev z neba sa zjavuje proti každej bezbožnosti a nepravosti ľudí, ktorí nepravosťou prekrážajú pravde. Je im predsa zjavné, čo možno o Bohu vedieť; Boh im to zjavil. Ved' to, čo je v ňom neviditeľné - jeho večnú moc a božstvo -, možno od stvorenia sveta rozumom poznávať zo stvorených vecí; takže nemajú výhovorky.“ (Rim 1,18-20) „Blázon si v srdci hovorí: „Boha niet.“ (Ž 14,1) O viere tu napriek tomu hovoríme preto, lebo sa tu nejedná o zmyslové poznanie. Takáto čiste špekulatívna viera, založená len na ľudskom rozumovom úsudku, nevystihuje ešte to, čo všetko viera je a čo spôsobuje a prečo je potrebná ku Spáse. Dokonca aj v liturgii vyjadrujeme svoju vieru väzbou: „Verím v Boha...“, to znamená: „verím, že Boh existuje“. Už takto vyjadrená viera je znakom rozumnosti. Ale táto viera ešte nevystihuje a nezahŕňa v sebe tú vieru, ktorú vyjadril praotec Abrahám.

Abrahám ako človek nezaťaženého úsudku si vôbec v srdci nepripúšťal možnosť neexistencie Boha. V knihe Genezis sa píše: „Abram uveril Bohu a to sa mu počítalo za spravodlivosť.“ (Gn15,6) Táto veta nám ukazuje, čo to viera vlastne je a zároveň ukazuje, čo nás robí spravodlivými v Božích očiach. Nehovorí sa tu o nejakých skutkoch, ktoré by ešte Abrama urobili spravodlivým v očiach Božích, nehovorí sa tu ani o zachovávaní Zákona, ale jednoducho sa konštatuje, že „Abram uveril Bohu“ a Boh mu to počítal za spravodlivosť. Čo nás robí v očiach Božích spravodlivými? To, ako zmýšľame o svojom Stvoriteľovi a z toho vyplývajúca dôvera. Môžeme si položiť otázku aj takto: „Verím a dôverujem Bohu?“ - alebo mu nedôverujem a slúžim mu zo zaťatými zubami? Je Boh, ktorému slúžim v mojich očiach láskyhodný?

Keď sa zaoberáme Božím Stvorením, objavujeme stopy Múdrosti a Dobra, znaky Lásky a tieto znaky treba dešifrovať. V zmysle Novozákonného zjavenia Boha, ktoré prehlasuje, že je Láskou, môžeme otázku položiť aj takto: „Verím v Lásku?“ Odpoveď na tieto otázky nám ukáže, či máme v sebe vieru praotca Abraháma, alebo nie. Bez takejto viery sa nikto nemôže páčiť Bohu. Náš najzákladnejší hriech, ktorý sa s nami vlečie od úsvitu dejín, spočíva v nedôvere voči svojmu Stvoriteľovi. Často sa chceme svojou „zbožnosťou“ skôr voči Bohu poistiť ako ho oslavovať. Abrahám veril v Dobrotu Boha. Prestal podozrievať Boha zo zla. Prvou prosbou modlitby Pána je: „Posväť sa meno Tvoje.“ Prečo, lebo tu je často koreň urážky Boha.

Abrahám uveril Bohu! Adam sa dopustil hriechu tým, že neuveril Bohu, neprijal s istotou Božie Slovo. Abrahám bol prehlásený za spravodlivého, pretože uveril Bohu. Slovo viera, v jazyku, ktorým hovoril Pán Ježiš, ma aj taký zmysel, ako nechať sa viesť, nechať sa riadiť. Je to opačný postoj aký zaujal Adam, keď sa jedením zo stromu poznania dobrého a zlého, vedome rozhodol, že si sám určí, čo je pre neho dobré a čo zlé, že si bude žiť len podľa seba a pre seba. Viera sa nám v tomto zmysle javí aj ako odovzdanosť voči Bohu. Naša viera umožňuje Bohu konať v našom živote.

Predmetom viery je Božie Slovo a spôsob prijatia je istota. Katolícke náuka o viere výrazne potvrdzuje, že viera sa vo svojej podstate spája s istotou. Logické uvažovanie o procese viery by sme mohli vyjadriť takto: „Boh niečo povedal. To, čo povedal je predmetom viery. Boh je Svätý, preto neklame, je Vševediaci, preto sa nemýli. Ak vieme o niečom, že to povedal Boh, tak náš postoj voči tomu sa môže prejaviť len vierou, ktorá nepripúšťa žiadnu pochybnosť. Keby sme si pripustili pochybnosť, odmietli by sme autoritu Boha. V tomto zmysle je pochybnosť hriechom, lebo pripúšťa možnosť, že Boh svoje Slovo nedodrží. Samozrejme, môžu existovať pochybnosti iného druhu: „Či to naozaj Boh povedal? Či som tomu dobre rozumel?“

Bohu veríme Božskou vierou, človeku ľudskou vierou, teda s určitou rezervou, lebo človek sa môže myliť a môže aj klamať. Bohu veríme s istotou, lebo On sa ani nemýli a ani neklame. Len viera ako istota spôsobuje duchovný pohyb a vytrvalosť. Takáto viera je Božím darom, ktorý si môžeme vyprosiť od Boha v modlitbe. Ak sa o takúto vieru oprieme, staneme sa slobodnými od pocitov a tak sa nám podarí uniknúť, rôznym krízam, ktoré pochádzajú práve z nášho citového života. Prestaneme svoju vieru stavať na citoch. Svoj duchovný život začneme budovať na istote Božieho Slova. Božie Slovo prijaté s istou vierou nám umožní už tu a teraz pozeráť sa na svet Božími očami. Mení náš pohľad na svet a naše hodnotenie zážitkov v tomto svete. Objavujú sa v nás nové city, ktoré vyrastajú z viery v Božie Slovo.

Vstupnou bránou do Božieho Kráľovstva je viera. Keby bolo Bohom stanovené, že touto bránou je nevinnosť, alebo nejaká iná čnosť, mohli by sme namietáť: „To nie je pre mňa, lebo nemám túto požadovanú čnosť.“ Nám však je ohlasované: „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený“. Preto Cirkev najprv hlása Evanjelium. Má nás priviesť k prijatiu Krista s vierou. Vtedy už človek dostáva Ducha Svätého, lebo bez neho nemôže prijať Krista, nemôže uveriť. Nepokrstení katechumeni, ktorí následkom evanjelizácie uverili, boli vždy považovaní za platných členov Cirkvi.

Boh komunikuje s týmto svetom a svojím Slovom vzbudzuje vieru. A Boh má pre nás len jedno jediné Slovo, ktoré sa zjavuje v Starom i Novom Zákone a tým Slovom je Kristus, Boží Syn. Uveriť Bohu je totožne s vierou v Ježiša a s jeho prijatím. Ježiš učí, že viera v neho je Božou milosťou, ale táto milosť má určité ľudské predpoklady: „Nik nemôže prísť ku mne, ak ho nepritiahne Otec, ktorý ma poslal.“ O kúsok ďalej: „A každý, kto počul Otca a dal sa poučiť, prichádza ku mne.“ Tým hlasom Boha Otca je naše vlastné svedomie. Boh už pri stvorení človeka vložil do jeho srdca Božie Slovo. Božie Slovo je prítomne v našom najtajnejšom vnútri a my, ak sme čestní voči sebe samým, musíme priznať, že Ježiš hovorí súzvučne s tým, čo hovorí naše vlastné svedomie, hovorí z hĺbky nášho srdca.

Kto nerešpektuje a nevšíma si hlas svedomia, nemôže dôjsť ku Kristovi. Ale, kto žije podľa svojho svedomia, je schopný otvoriť sa Kristovi a jeho spasiteľnému zásahu. Je schopný rozpoznať Krista, ako Božie Slovo skrze, ktoré a pre ktoré bol stvorený. My všetci ho v sebe nosíme, ako svoje najhlbšie vnútro, ako túžbu po blaženosti, po kráse, po pravde, po plnom živote. Keď sa človek stretá s ohlasovaním Krista a je aspoň trošku úprimný voči sebe samému, musí konštatovať, že to všetko, čo Kristus učí, je v najväčšej hĺbke jeho srdca. Kristus zjavuje to Slovo, skrze ktoré a pre ktoré sme boli stvorení. Robí objektívnym to, čo je už subjektívne v našom srdci. Boh sa nám zjavuje ako Vtelené Slovo a vstupuje do našej ľudskej reality. Vstupuje do nášho vedomia aj skrze naše zmysly.

V akom vzťahu sú k sebe viera a krst? Krst bez viery nepostačuje, naproti tomu viera bez krstu môže stačiť, lebo je mnoho ľudí, ktorí nepoznali krst a uverili v Krista, dosiahli spásu. Existuje tiež mnoho ľudí, ktorí boli pokrstení ako deti a žili v neveriacom prostredí a nikdy nedošli k osobnej viere. Preto ich krst je nedoplnený. Taký krst ku spásu nestačí. Lebo viera a krst to sú dve skutočnosti, ktoré sa vzájomne dopĺňajú. Normálna cesta, ak ide o človeka dospelého, je taká: viera musí predchádzať krst. Neslobodno nikoho pokrstiť bez viery, proti jeho vôli, bez jeho vedomia. Taký krst je neplatný, lebo tu chýba viera a ochota dať sa pokrstiť. Viera je základ a krst je jej dôsledkom.

Boh spojil Spásu so sviatosťou krstu, ale sám seba neobmedzil iba na Sviatosť. Sme presvedčení, že Duch Svätý dáva všetkým možnosť, aby sa pričlenili k tomuto veľkonočnému tajomstvu spôsobom, ktorý pozná jedine On. Boh pozná aj iné cesty Spásy. Kto rešpektuje hlas svojho svedomia, je schopný otvoriť sa Kristovi a jeho spasiteľnému zásahu. Základom každej sviatosti je Vzkriesený Pán a ak si človek vybuduje vo svojom srdci pozitívny vzťah k Nemu, tak môže byť spasený napriek tomu, že obišiel vonkajší znak sviatosti, lebo prijal jej podstatu.

Ohlasovanie a viera je vždy nutná, lebo bez počutia slova nemôže byť viera a bez viery sa nikto nemôže Bohu páčiť, ale už prvotná cirkev uznávala okrem klasickej formy krstu vodou aj krst krvou, keď niekto pre Krista vyliat svoju krv i keď ešte nebol pokrstený vodou. Podobne uznávala vždy aj krst túžby. O krste túžby sa hovorí vtedy, keď človek hľadá Spásu a túži po nej i keď sa nestretol s niekým, kto by ho pokrstil vodou, ale verí a prijíma Krista, prijíma Ducha Sv.. Keby poznal krst určite by ho prijal, lebo chce splniť všetko, čo Kristus žiada. V tomto zmysle ma krst túžby. Účinky sú tie isté ako pri reálnom krste. Takto prichádza k spásu možno väčšina ľudí. Na druhej strane platí: „Preto by nemohli byť spasení ľudia, ktorí vedia, že Boh prostredníctvom Ježiša Krista založil cirkev ako nutnú a napriek tomu by do nej nechceli vstúpiť alebo v nej vytrvať. Preto si misijná činnosť uchováva stále svoj plný význam a naliehavosť.“

Veľmi často k zrelosti našej viery chýba znalosť Božieho Slova. Stojíme pred Božím Slovom ako učeníci pri prázdnom hrobe. Máme akúsi teologickú vieru, ktorú vyjadríme vyznaním teologických právd. Ale viera je vzťahom k Božiemu Slovu a to v celej jeho šírke, teda aj ako dôvera v osobu Ježiša a jeho dielo a prisľúbenia. Viera je bytostné priľnutie celého človeka k Bohu. Viera vyžaduje, aby človek rozumom i vôľou prijal zjavenie, ktoré Boh uskutočnil svojim Slovom. „Veriť“ sa preto vzťahuje ku dvom skutočnostiam: k osobe a k pravde: k pravde kvôli dôvere, ktorú má človek k osobe, ktorá ju dosvedčuje.

Avšak v kresťanskej viere ide ešte o väčšiu otvorenosť ako je schopnosť uveriť Slovu. Ide o bytostnú otvorenosť voči Božiemu Duchu. Ide o to, stať sa priechodným, priestupným pre Boha. Prijáť do seba Kristovu plnosť. Ide teda o vieru ako o privlastnenie si. Takto to píše sv. Pavol v liste Korinťanom: „Kristus sa podlá vôle Boha stal našou múdrosťou a spravodlivosťou, posvätením a vykúpením.“ (1 Kor 1,30).

Keď človek stratil Božie priateľstvo, stratil Božieho Ducha, Bytostnú Dobrotu. Kto vierou neprijme Božie Slovo, nemôže prijať ani Ducha Svätého. Múdrosť a spravodlivosť sú Božími vlastnosťami, človek môže mať na nich účasť, len keď sa otvorí Bohu ako Slovu a Duchu. Viera umožňuje nádyh Božej lásky. Sv. Anton Paduánsky tvrdí, že „Láska je dušou viery“, teda základom, z ktorého viera vyviera. Boh je Láska a základná odpoveď Bohu je uveriť v Lásku. Dokiaľ v ňu neuveríme, nebudeme sa môcť z nej tešiť. Viera je ako otvorená náruč, bez ktorej nie je možné prežiť priblíženie Boha. Bez viery nie je prijatie a bez prijatia neexistuje objatie a skúsenosť.

Ako je to s vierou a spásou. Niektorí sa domnieva, že Spása je odmenou za dobrý život na tejto zemi a Cirkev sa grupuje z vybranej elity. Pravda je však taká, že Cirkev je Božím ústavom Spásy pre hriešnikov a Spása je božou operáciou, ktorú potrebuje každý človek, keď chce vojsť do neba. Spása je ovocím odovzdanosti a odovzdanosť je ovocím viery. Človek sa nemôže sám spasiť, ale môže sa dať spasiť. Ráz sa ma jedna staršia pani pýtala, či to nie je opovážlivosť, keď verí, že bude spasená. To nie je opovážlivosť, ale viera v Božie prisľúbenie. Veď sám Ježiš hovorí. „Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený!“ Ak ideme cestou Božích prikázaní smerujeme ku Spáse.

Niekedy sa môžeme stretnúť u niektorých protestantov s otázkou, ktorá pre nás katolíkov znie zvláštno: „Si už spasený?“ I sv. Pavol akoby nahrával tomuto tvrdeniu: „Milosťou, ste spasení a nie zo skutkov“ Karol Rahner vo svojom „Teologickom slovníku“ píše: „Istota spásy je pojem reformačnej teológie a označuje natoľko pevnú vieru v ospravodlivenie, že táto viera už nepripúšťa žiadnu pochybnosť o konečnej spáse človeka! Istotu spásy tohto druhu označuje katolícka teológia ako absolútnu istotu spásy. Takto chápaná istota spásy bola zamietnutá Tridentským koncilom, lebo kresťanovi síce nie je dovolené v žiadnom prípade a teda absolútne pochybovať o tom, čo naozaj Boh v Ježišovi Kristovi uskutočnil a o všeobecnej spasiteľnej Božej vôli, to však ešte nevyklučuje pochybnosť o vlastnom stave spásy.“

Keď chceme hovoriť o istote Spásy, musíme rozlišovať medzi „istotou viery“, „istotou spásy z Božej a ľudskej strany“ a „milosťou vytrvania dokonca!“ Ak stojíme pred Bohom a jeho Slovom a sme povolani k viere v nich, tak našou odpoveďou môže byť jedine neochvejná viera, ktorá si je istá. Z Božej strany je Spása istá, ale z ľudskej strany je možné zlyhanie. Nemyslím teraz na zlyhanie ako prejav slabosti hriešneho človeka, ale zlyhanie ako odpad od viery, odchod z odovzdanosti. Toto je problém „vytrvalosti do konca“ I Pán Ježiš na jednom mieste hovorí: „kto vytrvá do konca, ten bude spasený!“ Tu je ťažisko sporu medzi nami a protestantmi.

Spása v Božom svete je skutočnosťou, my ju však musíme dovoliť v sebe uskutočniť a musíme v tom vytrvať až do konca života. Protestanti sa dopúšťajú chyby, keď opovážlivo hovoria: „už som spasený“. Písmo Sv. pozná také prípady, keď určitý človek uveril v Krista, ale odpadol od neho (Judáš, Demas, kováč Alexander). Avšak aj opačný extrém je blud: Žiť tak, ako by sme v nič nemohli dúfať: „Lebo v nádeji sme spasení“ (Rim 8,24). Sú určité znaky, ktoré ukazujú či ideme po ceste spásy. Sú to znaky nového života, o ktorých nachádzame zmienku na viacerých miestach Písma. Takým reálnym znakom je ovocie Ducha Sv.: „Láska, radosť, pokoj“. Sme podobní ľuďom, ktorí v predpredaji kúpili lístky na predstavenie a ich povinnosť je len prísť na čas na predstavenie. Je to iná situácia, ako ísť do kina a nemať ešte lístky. Ak sme uverili v Krista, ak sme ho vierou a krstom prijali, ak sme sa mu úplne odovzdali a snažíme sa v Duchu Sv. žiť Božie Slovo, vtedy máme očakávať, splnenie blaženej nádeje.

Našou odpoveďou na Božie Slovo, ktoré je nám adresované, musí byť pevná, neochvejná viera. Len takáto viera dáva životnú radosť, vedomie oslobodenia, dáva nám elán a uschopňuje k svedectvu. Svedectvo človeka neistého a nepevného nie je žiadnym svedectvom. Preto tiež mnoho kresťanov nevydáva svedectvo. Je veľkou túžbou Pána Ježiša, aby sme o ňom vydávali svedectvo. Chápeme, že problém duchovného zápasu je v istote viery. Len keď máme istotu viery, budeme zápasiť o Spásu. Boh ju pre nás už zrealizoval v Kristovi, ale my do nej vstupujeme podľa miery svojej túžby a otvorenosti, podľa schopnosti a ochoty prijať ju v Kristovi a v jeho sviatostiach. Vrastáme do nej túžbou a modlitbou.

O sv. Františkovi sa píše: „Svätec svojich bratov často uisťoval, že duchovná radosť je najistejším prostriedkom proti nástrahám a lestiam zlého ducha. Hovoril totiž: „Diabol najviac jasá, keď môže Božiemu služobníkovi vyrvať radosť ducha. Nosí so sebou prach a podlá ľubovôle ho hádže do záhybov svedomia, aby pošpinil čistotu svedomia a rýdzosť života. Ak je však srdce naplnené duchovnou radosťou, márne strieka had svoj jed. Zlí duchovia nezmôžu nič proti Kristovmu služobníkovi, keď ho zastihnú plného svätej radosnosti. Ak je však myseľ malátna, bez útechy a smutná, ľahko sa stane korisťou smútku alebo márných radovaniek.

Preto sa svätec snažil žiť radostne a zachovával si pomazanie ducha i olej radosti. Bedlivo sa vystríhal sklúčenosti, ako by to bolo najväčšie zlo. Ako náhle spozoroval, že vstupuje do jeho duše, rýchlo sa ponoril do modlitby. Hovoril totiž: „Božieho služobníka môžu niektoré veci zmiastí, ale vtedy sa má rýchlo ponoriť do modlitby a pred Najvyšším Otcom zotrvať tak dlho, až sa mu zasa vráti radosť zo Spásy. Ak zotrvá v zádumčivosti, ťažkomyselnosti, zakorení sa v ňom ono babylonské zlo, ktoré srdca nahlodá akoby hrdzou, ak nebude slzami ihneď vyhladené.“ Chcem len povedať, že sv. František pozná čosi ako „radosť zo Spásy“, ktorým pre neho je momentálny zážitok Božej blízkosti v modlitbe.

Sv. Cyril Jeruzalemský vo svojich katechézach hovorí: „Viera súvisí s duševným osohom, ako hovorí Pán: „Kto počúva moje slová a verí tomu, ktorý ma poslal, má večný život a nepôjde na súd.“ A opäť: „Kto verí v Syna nie je súdený, ale prešiel zo smrti do života.“ Aká veľká je Božia dobrota voči ľuďom! Lebo spravodliví sa veľa rokov namáhali, aby sa páčili Bohu. A to, čo oni dosiahli tým, že veľa rokov ochotne a usilovne slúžili Bohu, to dáva tebe Ježiš za jedinú hodinu. Lebo ak veríš, že Ježiš Kristus je Pán a že ho Boh vzkriesil z mŕtvych, budeš spasený a prenesie ťa do raja Ten, ktorý ta voviedol zločinca. A nepochybuj o tom, či je to možné, lebo ten, ktorý na tejto svätej Golgote spasil zločinca za vieru jednej hodiny, spasí aj teba, keď uveríš.“

2 3. Viera a odpustenie

Keď prichádza nový človek na tento svet, keď sa v okamihu počatia objaví nová bytosť, prináša si so sebou úžasný Boží dar, psychológia ho nazýva „prvotná dôvera“. Základný postoj počatej ľudskej bytosti môžeme nazvať „viera - dôvera“. Viera sa tu javí, ako najzákladnejší pozitívny vzťah ku skutočnosti, do ktorej sme svojím stvorením vstúpili. Aj tento fakt nasvedčuje tomu, že sme stvorení pre Dobro. Dobro je pre nás normálne a samozrejme. Na dobro sme nastavení, po dobre túžime. Viera, ktorú Boh od nás očakáva, predpokladá dobro a zážitok dobra vedie k viere. Boh je nekonečne Dobro a všetky jeho diela sú dobré. Človek nebol stvorený s pancierom.

Prvotná dôvera spôsobuje, že naša duša je úplne obnažená a priechodná. Bez tohto základného pozitívneho postoja by v nás neexistovala žiadna otvorenosť a žiadne prijímanie. A vieme ako je zvlášť rozvíjajúci sa život odkázaný na prijímanie. Dokiaľ je tu viera, je tu aj otvorenosť a je tu schopnosť prijímať. To, čo na prvý pohľad vyzerá ako duchovná úvaha o viere, sa týka tých najzákladnejších skutočností ako dýchanie, pitie materského mlieka, prijímanie potravy, uvoľnenosť v náruči matky, otca, ale aj vzdelávania a rastu. V tomto zmysle môžeme vieru definovať ako bytostnú otvorenosť, ktorá umožňuje prijímanie a z neho vyplývajúci rast.

Hoci človek, tak ako vyšiel z Božích rúk, bol obdarený prvotnou dôverou a všeobecnou láskou, hriech v jeho duši zatemnil obraz Boha a začal sa v ňom objavovať strach. Človek od chvíle, ako zhrešil, nemá žiadnu istotu. Svet, do ktorého a akého sme sa narodili ako dedičia Adamovej viny, má tendenciu nivočiť našu vieru, nádej i lásku. Keď si porovnáme, koľko bolo chvíľ „pohody viery“, zistíme, že prevahu majú tie, ktoré by sme mohli označiť slovom „obava“. Hriech viedol k zážitku zla, ktoré spôsobilo, že sa ľudská bytosť obrnila. Sv. Augustín výstižne definoval hriešnika ako „homo incurvatis in se“, teda človek skrútený do seba, do seba uzatvorený. Viera ako otvorenosť je nutná k uzdraveniu tejto do seba uzatvorenej bytosti. Pán Ježiš hovorí o podmienke, ktorú je potrebné splniť, aby sa naša schopnosť viery uzdravila a tá sa týka potreby odpustiť.

Čo sa v nás deje, keď nám niekto ublíži? Aby sa viac toto bolestné zranenie neopakovalo, tak si nasadzujeme pancier. Pancier, pôvodne myslený ako ochrana pred jedným konkrétnym človekom, nám v skutočnosti bráni stretať sa aj s ostatnými ľuďmi a dokonca nám bráni komunikovať s Bohom. Dá sa povedať, že naša civilizácia je civilizáciou dobre obrnených ľudí. Boh na rozdiel od nás je absolútne obnažené bytie. O čo teda ide v odpustení? Nakoľko sme ľudia dobre opancierovaní, cez náš pancier často nemôže k nám preniknúť ani Boh so svojím liečivým vplyvom. Bojíme sa dať pancier dolu, ale ak to neurobíme, nemôže Ježiš liečiť. Musíme dať pancier dolu a to sa deje vtedy, keď odpúšťame.

Musíme si uvedomiť, že odpustenie nie je možnosť, ale nutnosť. Je to požiadavka samotného Boha. Je to podmienka nášho uzdravenia a našej spásy. V knihe Sirachovej nachádzame túto múdrosť: „Odpusť svojmu bližnému, ak ti uškodil: lebo aj tebe odpustia viny, ak o to poprosíš. Ak človek prechováva hnev proti bližnému, ako si potom žiada od Boha, aby bol zdravý?“ Existuje reálna spojitosť medzi odpustením a uzdravením chorého človeka. Je to skúsenosť, s ktorou sa stretávame v bežnej pastorácii i v medicíne. Koľko krát sa stane, že sa človek začne uzdravovať, až keď odpustí zo srdca. Je potrebné analyzovať svoje srdce a hľadať v ňom všetky bolestivé miesta. Ak spustíme film svojich spomienok, zistíme, že určité veci bolia i po dlhom čase, ktorý od ich reálneho zážitku uplynul.

Ponúknam vám spôsob, ktorý si môžete vyskúšať a overiť, či neubudne z panciera neodpustenia a dokonca nezmysle i kus vašej roztržitosti, ktorá nás tak často zaskočí práve pri modlitbe. Povieme si niečo o modlitbe osobných spomienok. Modlitba osobných spomienok je odovzdanie svojich spomienok Ježišovi. Ak chceme prežiť uzdravenie a oslobodenie srdca pre vieru a lásku, treba si postupne premietnuť svoj život a hľadať v ňom všetko to, čo je nestrávené, to čo nás obrazne povedané tlačí v žalúdku. Malo sa to stať príčinou nášho rastu, ale my sme to nestrávil a neprijali.

Ak spustíme film svojich spomienok, zistíme, že určité veci bolia i po dlhom čase, ktorý od ich reálneho zážitku uplynul. Práve tieto udalosti musíme znovu prežiť pod božím pohľadom. P. Dávid Hassell, SJ tvrdí, že túto modlitbu si prvýkrát uvedomil, keď čítal „Vyznania“ sv. Augustína. Pri ich čítaní ho prekvapili náhle Augustínove modlitebné výbuchy, kým neobjavil, že „Vyznania“ ako celok sú jednou dlhou modlitbou, v ktorej Augustín zaplavuje vďačnosť alebo potreba chváliť Boha. Augustín v spomienkach vyvoláva celý svoj život a robí akúsi revíziu z pozície štyridsaťpäťročného zrelého muža, približne dvanásť rokov po svojom obrátení, v čase, keď bol už biskupom.

„Vyznania“ sú vlastne Augustínovou autobiografiou ale písanou pod vedením lekára, ktorým je Kristus. Toto znovu prežívanie svojho života pod Kristovým pohľadom, má uzdravujúci účinok. Pre Augustína sú spomienky najmocnejším dynamizmom v živote, pretože oni nie sú len strnulými fotografiami minulosti v nejakom zažltnutom obrázkovom albume, ale sú skôr dynamickou a prítomnou pripomienkou minulých udalostí. Spomienky sú zhodnotením vyvolaného zážitku, ktorý pulzuje v podvedomí, plný farebných detailov z minulosti ale ovplyvňuje naše postoje k súčasným situáciám, k iným ľuďom, udalostiam a veciam. Postoj je tou silnou hodnotou, ktorá sa z nejakej udalosti zakorenila do našej pamäti. A práve postoje môžu silne vplývať na všetky prítomné rozhodnutia človeka. Ak pri takomto spomínaní zistíme, že spomienka, na ktorú sme napr. 25 rokov nepomysleli, sa zrazu z podvedomia vyplaví ako živá, svetlá a pretekajúca citom, môžeme si byť istí, že svojou vnútornou silou pôsobila v mnohých našich rozhodnutiach počas celých 25 rokov.

Modlitba osobných spomienok zreteľne pôsobí v tom centre, kde človek rozhoduje o svojom živote. Ak sa tento uzdravujúci proces uskutoční s väčším množstvom spomienok, osobnosť modliaceho sa stane schopnejšou lásky a vďaky, pretože nahromadené spomienky sa stávajú súčasťou našej osobnosti. Ako náhle si človek uvedomí, odkiaľ pramenia jeho nesprávne reakcie, získava už nad nimi aspoň čiastočnú kontrolu. A čím viac sme si vedomí sami seba, tým lepšie chápeme, koho, vlastne v modlitbe odovzdávame Pánovi. Modlitba osobných spomienok je znovu prežitie vlastných zážitkov v prítomnosti Krista, takže modliaca sa osoba znovu prijme svoj život, ale teraz už oveľa zrelším spôsobom. Očami Kristovými lepšie pochopíme aj svoje neúspechy.

V zdieľaní spomienok s Kristom sa modliaca osoba s ním hlbšie zjednocuje, podobne ako ľudia, ktorí spolu chodia, sú si stále bližší tým, že sa jeden o druhého viacej zaujíma a že si vzájomne zdieľajú svoje osobné hodnoty, postoje, nádeje, prežité utrpenie i radosti. Vzájomné zdieľanie prináša do denných aktivít a rozhodnutí hmatateľnejšie Kristovu prítomnosť. V tejto modlitbe ide o to, vpustiť Krista do týchto najzraniteľnejších oblastí, kde sme slabí a kde najviac trpíme. Každý človek má v sebe dve osoby, tú lepšiu všade ukazuje, ale má v sebe ešte tú druhú, za ktorú sa hanbí, ku ktorej sa bojí aj priznať a predsa sa v určitých spontánnych reakciách objaví. V tomto zmysle je modlitba spomienok nebezpečnou procedúrou, lebo dovolí tomu druhému človeku, aby sa ozval. A práve tento človek potrebuje Spasiteľa.

Pod vedením Ducha Sv. modlitba osobných spomienok ticho píše na srdce modliacej sa osoby jej autobiografiu. Človek si postupne privlastňuje svoju minulosť a viac si uvedomuje seba samého. Modlitbu, ktorá sa začala pasívnym otvorením sa Kristovmu Duchu, vedie sám Kristus. On je sprievodcom pri objavovaní a hodnotení spomienok. Modliaci sa pomaly začínajú vidieť seba samého tak, ako ho vidí Kristus, teda reálnejšie a s väčšou láskou. Aby sme dokázali odpustiť musíme sa na svoj život pozrieť očami viery. Tak ako to robí Jozef syn Jakubov. Bratia mu spôsobili mnoho zla, predali ho do otroctva a on sa milosťou Božou stal záchrancom Egypta a celého sveta. Keď sa dal spoznať svojím bratom, zľakli sa a boli zhrození a čakali spravodlivý trest. On sa im však namiesto toho milo prihovoral: „Ja som Jozef, váš brat, ktorého ste predali do Egypta. A teraz sa netrápajte a nesužujte, že ste ma sem predali, lebo Boh ma sem poslal pred vami, aby ste ostali nažive. Preto ma Boh poslal pred vami, aby váš rod zachoval na zemi a aby ho mimoriadnym zásahom zachoval pri živote. A takto nie vy ste ma sem poslali, lež Boh. On ma urobil faraónovým poradcom, pánom nad celým jeho domom a vládcom nad celou egyptskou krajinou.. Vy ste síce snovali proti mne zlo, ale Boh to obrátil na dobro, aby uskutočnil to, čo je dnes, aby zachránil život mnohým ľuďom.“ Jozef sa na svoj život díva očami viery. Za svojimi negatívnymi zážitkami začínajú vnímať Boží prst a Božiu múdrosť. A dôležitý je výsledok a ten je jednoznačne pozitívny.

Sv. Pavol v liste Hebrejom hovorí: „Bratia, nepohrdajte Pánovou výchovou, všetko, čo sa s vami deje, je na vašu nápravu“. Viera nám hovorí, že náš život nie je zhlukom náhodilostí a nezmyslov, ale že sme predmetom výchovy samotného Boha, ktorý svoju pozornosť upriamuje na nás, k nášmu dobru. Zranenie prestane bolieť, ak sa na neho začneme dívať očami viery ako na súčasť Božej výchovy. Teda je potrebné tieto skutočnosti znovu spracovať s vierou. Každé zranenie, ktoré sme zakúsili, nám zjavuje jednu základnú skutočnosť, že nikto nemôže dokonalé naplniť naše očakávania, okrem Boha. Odpustenie nás otvorí viere, ktorá je potrebná ku spásu. Ak nás náš doráňaný život nakoniec vrhne do Božej náruče a my dosiahneme Spásu, dokážeme sa podobne ako Jozef blahosklonne povzniesť nad osobné zranenia.

Viera je predovšetkým osvojenie si Božieho pohľadu na svet a na náš život v ňom. Môžeme to vyjadriť i inými slovami sv. Pavla: „Vieme, že všetko napomáha k dobru tým, ktorí milujú Boha!“ Všetko záleží od toho, koho milujem a na koho alebo na čo som sa svojím srdcom zavesil. Lipnem na sebe, na svojom pozemskom živote, na svojich veciach, ktoré predstavujú pre mňa istotu alebo túžim po Bohu a lipnem na ňom a uvedomujem si, že cesta k nemu vedie aj skrze to, čo nazývame katastrofou. Všetko sa nám môže zdať katastrofou ak sa na to dívame bez viery a keď nemilujeme toho, ktorý to do nášho života zabudoval, aby sme dospeli k Nemu. Ak som sústredený len na seba a žijem sebecky, budem vnímať každý boží zásah ako katastrofu. Namiesto dôvery v nesmiernu dobrotu Boha, často žijeme v hrôze pred Bohom. Ale viera to je predovšetkým viera v to, že náš Stvoriteľ nás miluje.

Odpustenie zo srdca je podmienené z našej strany ochotou odpustiť. Samotné slovo odpustiť naznačuje, že máme čosi pustiť, čohosi sa zriecť. Pustiť pomstu zo svojich rúk. „Mysli na koniec (všetkého) a zanechaj nepriateľstvo, lebo hniloba a smrť ti hrozia, ako to ustanovil (Boh)... Pamätaj na zmluvu Najvyššieho a prepáč vinu bližnému!“ Každá svätá omša nám sprítomňuje zmluvu s Najvyšším, v každej svätej omši vidíme úžasnú mieru Božieho odpustenia, ktoré z kríža udeľuje Spásu. Zmluva s Najvyšším sa uskutočnila v obetovaní tela a krvi Ježiša Krista. Tu hľadajme silu k odpusteniu. Sv. Ambróz hovorí: „Tento chlieb je odpustením hriechov!“

V snahe o úplne odpustenie musíme ísť ešte ďalej. Musíme sa snažiť odpúšťať tou istou mierou, akou my sami potrebujeme odpustenie. Boh nám odpúšťa neporovnateľne viac, ako sa žiada od nás odpustiť. Potrebujeme pomoc Ducha Svätého, aby sme dokázali odpustiť zo srdca. Každý hriech, ktorým nám ktosi ublížil, sa dotkol nielen nás, ale samotného Krista, ktorý sa snami úplne solidarizuje. Všimnime si, že Pán Ježiš na kríži nehovorí: „Otče, odpúšťam im!“ ale „Otče, odpusť im!“. Teda aj my máme prosieť Boha, aby On sám v nás odpustil. Znakom skutočného odpustenia je schopnosť zbožne sa modliť za tých, ktorí nám ublížili. V tejto modlitbe sa naša rana mení na prameň súcitu. Viac nás trápi to, že bol porušený Boží zákon, ako skutočnosť, že bolo ublížené nám.

Na druhej strane stojí schopnosť žehnať. „Neprekliňajte, žehnajte!“ tak nás vyzýva apoštol. Keď prijímame Ježiša do svojich srdc, prežívame čosi nové: premieňajúcu moc jeho života. V našej hĺbke je zdroj nesmiernej Božej dobroty a ide o to, aby sme sa učili nereagovať zo svojho hriešneho ľudského povrchu, ale z tejto Božej hĺbky v našom srdci. Sv. František vo výklade k modlitbe Otčenáš, hovorí: „Ako i my odpúšťame svojim vinnikom; a pretože nedokážeme odpustiť úplne, nauč nás, Pane, odpúšťať úplne, aby sme pre tvoju lásku dokázali opravdivo milovať svojich nepriateľov a zbožne sa za nich modliť, aby sme nikomu neodplácali zlým a zlé a snažili sa kvôli tebe pomáhať všetkým.“

Aby sme mohli s plnou dôverou pristupovať k Bohu, potrebujeme ešte jednu istotu odpustenia a to istotu o odpustení našich hriechov. Viera v odpustenie hriechov je obsiahnutá v Kréde. Apoštolské vyznanie viery viaže odpustenie hriechov na vieru v Ducha Svätého, ale aj na vieru v Cirkev a spoločenstvo svätých. Práve tým, že Kristus dal svojim apoštolom Ducha Svätého, dal im aj moc odpúšťať hriechy: „Prijmite Ducha Svätého. Komu odpustíte hriechy budú mu odpustené, komu ich zadržíte, budú mu zadržané“. (Jn 20,22-23).

A predsa sa často stretáme s tým, že i tí, ktorí pristupujú k sviatosti zmierenia, pochybujú o odpustení svojich hriechov, lebo sa cítia stále pripútaní k ním. Či človek, spútaný minulosťou, môže s radosťou opustiť svoju skleslosť. Dokáže sa takýto človek, obrazne povedané, postaviť na nohy a kráčať. Kňaz vo svätej spovedi z Kristovho poverenia, v jeho mene a pre jeho vyliatu krv, v moci Ducha Svätého, vyhlasuje: „Ja ťa rozhrášujem od tvojich hriechov v mene Otca i Syna i Ducha Svätého. Pán Ti hriechy odpustil, choď v pokoji!“ Len keď s istotou uveríš, nájdeš pokoj. Len vtedy sa obrazne povedané „postavíš na nohy“ a budeš schopný pohybu.

Odpustenie hriechov je od chvíle Spasiteľovej smrti na kríži skutočnosťou, v ktorú sme vyzvaní veriť a privlastniť si ju vierou. Cirkev prijala kľúče od nebeského kráľovstva, aby sa v nej skrze Kristovu Krv a pôsobením Ducha Svätého uskutočňovalo odpustenie hriechov. Niet takého hriechu, akokoľvek ťažkého, ktorý by Cirkev nemohla odpustiť. Niet človeka, nech by bol akokoľvek zlý a akokoľvek sa previnil, čo by s istotou nemohol dúfať v odpustenie hriechov, ak je jeho pokánie úprimné. Kristus, ktorý umrel za všetkých ľudí, chce, aby v jeho Cirkvi vždy boli otvorené brány odpustenia pre každého, kto sa odvracia od hriechu.

Moc odpustiť a zadržať predpokladá schopnosť posúdiť a tá vyžaduje vyznanie hriechov. Predmetom rozlišovania a skúmania nie je veľkosť hriechov, kňaz neskúma pri spovedi, či tento hriech ešte Boh môže odpustiť, ale skúma dispozíciu kajúcnika, či úprimne ľutuje, či je jeho ľútosť a predsavzatie úprimné a skutočné. Zaujíma ho vôľa kajúcnika, či chce naozaj opustiť svoj hriech. Toto je predmetom rozlišovania a jedine to môže kňaza v spovedi zaskočiť, ak skutočnú ľútosť a snahu po zmene nenachádza.

Kňazi prijali moc, akú Boh nedal ani anjelom, ani archanjelom. Keby v Cirkvi nebolo odpustenie hriechov, nebola by nijaká nádej na večný život a večné oslobodenie. Hriech je niečím, čomu sa v pozemskom živote ťažko úplne ubránime. Musí však byť hriech len dôvodom k smútku? Veď i vo Veľkonočnom Exultete spievame „O šťastná vina, pre ktorú k nám prišiel taký Vznešený Vykupiteľ.“ V každej svätej spovedi prežívame vznešenosť nášho Vykupiteľa a úžasnosť Božieho odpustenia. Vzdávajme Bohu vďaky za to, že dal Cirkvi taký veľký dar.

Čo je ale zmyslom odpustenia hriechov? Jednoducho môžeme povedať Láska. Skutočná láska je možná len medzi tými, ktorí stoja na tej istej úrovni. Ťažko si predstaviť lásku tam, kde musíme vždy znovu a znovu prosíkať o odpustenie. Boh je predovšetkým Milovník, ktorý chce byť milovaný, nie obávaný a uzmierovaný. Stvoril nás pre Lásku. Keď rodičia čakajú dieťa, určite si ho predstavujú ako bytosť, ktorá si ich bude ctiť a vážiť, ktorá ich bude milovať. Keby dopredu nedúfali v jeho úctu a lásku, netešili by sa na jeho pôrod. A Boh je Otec celého Stvorenstva. On chce a dáva nám to dokonca ako príkaz, aby sme ho milovali. Ak nám prikazuje lásku k sebe, tak preto, že chce našu túžbu naplniť. Boh nechce súdiť, ale spasiť a milovať. Preto je potrebné prijať najprv zvesť o odpustení hriechov, aby sme mohli rovno stáť v prítomnosti Syna človeka.

Sv. František nás napomína: „Moji požehnaní bratia, klerici i laici, nech vyznávajú svoje hriechy kňazom nášho rádu. Keď to nieje možné, nech sa spovedajú iným svedomitým a katolíckym kňazom. A nech vedia a majú na pamäti úplne jasne: Keď príjmu pokánie a dostanú rozhrešenie od ktoréhokoľvek katolíckeho kňaza, budú celkom iste zbavení hriechov, len keď sa snažia pokorne a svedomito vykonať uložené pokánie. Moc zdržovať a odpúšťať hriechy majú len kňazi.

A po tejto ľútosti a spovedi nech príjmu Telo a Krv nášho Pána Ježiša Krista s hlbokou pokorou a úctou a majú pri tom na pamäti, čo sám Pán hovorí: „Kto je moje Telo a pije moju Krv, má život večný“, a „toto robte na moju pamiatku.“ A na inom mieste: „Máme vyznávať kňazovi všetky svoje hriechy a prijať od neho Telo a Krv nášho Pána Ježiša Krista, lebo kto neje jeho Telo a nepije jeho Krv, nemôže vojsť do Božieho Kráľovstva. Všetci musíme byť pevne presvedčení, že nik nemôže byť spasení ináč, iba Krvou nášho Pána Ježiša Krista a svätými slovami Pána, ktoré kňazi vyslovujú, zvestujú a vysluhujú.“ (List veriacim).

2 2 . O B o ž o m S l o v e

Keď hovoríme o Božom Slove musíme si uvedomiť, že týmto termínom označujeme dve skutočnosti: Božie Slovo ako II. Božská Osoba, teda Logos a tiež Božie slovo ako inšpirovaná zbierka kníh. V arabskom jazyku by sme mohli kľudne použiť slovo Qurán (Korán), lebo podľa ortodoxného učenia Islamu je Korán nestvorené Božie Slovo, existujúce od večnosti. Abu Hanífa (+ r. 767), takto zhrnul moslimské učenie: „Korán je reč Božia. Naše vyslovovanie, písanie a prednášanie Koránu je stvorené, zatiaľ čo Korán sám o sebe je nestvorený.“

Aj my veríme, že Boh má svoje Nestvorené Slovo, ktorým vyslovuje Seba Samého, aj keď nesúhlasíme s obsahom islamského Koránu. Týmto Slovom je Boží Syn, jeden zo svätej Trojice, ktorý je jednej podstaty s Otcom, preexistuje pred stvoreným svetom. Je Živou Osobou a zároveň Nezrušiteľným a Neodvolateľným Slovom. Božie Slovo je Pravda a Život, je zároveň jediným a absolútne dokonalým Božím Činom. Božie Slovo stojí v základoch stvoreného sveta, lebo všetko povstalo Božím Slovom a stojí aj v základoch ľudského svedomia. Je večným Božím Zákom, ktorým sa má riadiť celý stvorený svet. Obsahuje v sebe celú pravdu o Bohu ale i o stvorenom svete. Je živou a osobnou Informáciou.

Našu dobu zvykneme nazývať epochou informatiky. Informatika je veda o PC, ale predovšetkým veda o prenosoch informácii. Informatika nám odhaľuje niektoré zákony duchovného sveta, o ktorých sme nemali tušenia. Napríklad takým zákonom je, že: „Informácia sa odovzdávaním nestráca“. V materiálnej oblasti platí, že ak niečo dám, nutne to strácam, stávam sa chudobnejším, v duchovnom svete to tak nemusí byť a nie je. Ten, kto dáva informáciu, neprichádza o ňu, a ten, kto ju prijíma sa obohacuje. Platí to pre vzdelávanie, platí to napríklad i pri kopírovaní CD, či už ide o umenie, alebo počítačové programy alebo o operačný systém. Napr. ak mám dobrý operačný systém, môžem ho inštalovať na množstvo PC, bez toho, aby som o neho sám prišiel. Teraz nejdem riešiť morálny problém, či je to dovolené, ale ide mi čiste o možnosť prenosu informácie.

Jánovo evanjelium začína tvrdením: „Na počiatku bolo Slovo a Slovo bolo u Boha a to Slovo bolo Boh.“ Osoba, nie je úplne poznateľná len z vonkajšieho vzhľadu, ale nato, aby sme mohli povedať, že niekoho dobre poznáme, potrebujeme počuť ako sa vyjadruje, ako vlastne zmýšľa. Človek sa vyjadruje skrze slovo, ktoré je nesené jeho dychom. Ak človek mlčí, nevieme, čo si máme o ňom myslieť. Ten, kto pozorne počúva druhého a stotožňuje sa s ním, má účasť na jeho bytí, na duchu, ktorý ním hýbe. V omnoho väčšej miere platia tieto naše postrehy o Bohu, ktorý nepatrí do oblasti nášho materiálneho, zmyslového a predmetného poznania. Boh nie je ani predmetom a dokonca ani osobou v našom slova zmysle. On je Nestvorené Nadskutočné Nadosobno.

Boh je nám poznateľný len preto, že vyslovuje svoje Slovo. Vo svojom Slove sa Boh vyslovuje, zjavuje svoju podstatu. Keby Boh nevyslovil svoje Slovo, nemohli by sme ho poznať, lebo by sme vôbec neexistovali. Boh nakoľko je absolútne dokonalá bytosť, sa vo svojom Slove dokáže úplne vysloviť a to až natoľko, že môžeme povedať: Božie Slovo je Boh z Boha, Svetlo zo Svetla. Bez toho, aby z neho niečo ubudlo, alebo mu niečo pribudlo, plodí svoje Slovo. Boh dáva Informáciu o Sebe, teda svoje vlastné Sebapoznanie vo svojom Božskom Slove. Toto Slovo je stále plodené a milované. Pretože Boh je Najvyššou hodnotou, miluje sám seba Nekonečnou Laskou a predsa nie je sebcom, lebo nielen, že dokonale miluje, ale aj dokonale plodí svoje Slovo. A v tomto Slove sa Boh dáva svojmu stvoreniu.

A My toto Slovo prijímame, a skrze toto Slovo sme premieňaní a rastieme do podoby Otca, ale z Neho nič neubúda a naopak, my sme obohatení Bohom. Vidíme, že plodnosť v Bohu nezostáva len v ňom samom, ale v tejto Božej plodnosti je Spása sveta, ktorá je v účasti na Božej prirodzenosti, v zbožštení. Človek sa do tejto Božej plodnosti môže zapojiť dvomi spôsobmi: prirodzeným plodením, ale takisto hlásaním evanjelia, lebo nič by nám nebolo platné, že sme sa narodili ako ľudské deti, keby sme sa súčasne skrze prijatie Slova nestali deťmi Božími.

Nečudujme sa, že práve Božie Slovo sa zjednocuje s človekom, pretože určenie človeka, je „byť Božím obrazom“, slúžiť Bohu ako priestor jeho zjavenia. Človek je pozvaný k tomu, aby sa skrze neho zjavil Neviditeľný a absolútne Transcendentný Boh v stvorenom svete. V liste Hebrejom čítame: „Mnoho ráz a rozličným spôsobom hovoril kedysi Boh otcom skrze prorokov. V týchto posledných dňoch prehovoril k nám v Synovi, ktorého ustanovil za dediča všetkého a skrze ktorého stvoril aj svet. On je odblesk jeho slávy a obraz jeho podstaty a udržuje všetko svojím mocným slovom.“ (Hebr 1,1-3)

Vrchol' tohto Božieho vyslovenia tvorí Vtelenie. Božie Slovo sa stalo telom a prebývalo medzi nami ako Ježiš Kristus, Pravý Boh a Pravý človek. Tým nám Zjavilo, že človek má v sebe schopnosť, prijať Božie Slovo ako svoj život. Boh sa zjavil ako dokonalý človek a tým zároveň ukázal, že človek je pozvaný, byť nosičom Boha. Viete, čo je nosič. Môže to byť napr. CD. Tak ako CD dokáže byť nosičom nejakého programu, tak i ľudská duša dokáže do seba pojať Božie Slovo a človek sa vtedy stáva skutočným Božím obrazom.

Môžeme hovoriť o dvoch úrovniach života, v ktorých sa odohráva náš rast. A to o nevedomej - biologickej, ktorá sa deje bez našej vôle. Nedá sa povedať „proti našej vôli“, pretože túto úroveň života sme dostali skôr ako sa dalo hovoriť o našej osobe a o jej vôli. Druhú úroveň by sme mohli označiť ako vedomú, slobodnú. Akonáhle existuje naša osoba obdarená slobodnou vôľou, môže si vybrať, či chce na duchovnej úrovni rásť do podoby Božieho Syna, stať sa Božím obrazom, rásť z nelásky do Lásky. Sv. Augustín to vyjadruje slovami: „Ten, ktorý ťa stvoril bez teba, nespasí ťa bez teba!“ Tento vedomý, duchovný život uskutočňujeme slobodne, vždy keď žijeme Božie Slovo.

V liste Hebrejom počujeme: „Živé je Božie slovo, účinné a ostrejšie ako dvojsečný meč: preniká až po oddelenie duše od ducha a kíbov od špiku a rozsudzuje myšlienky a úmysly srdca. A niet tvora, ktorý by bol preň neviditeľný. Všetko je obnažené a odkryté pred očami toho, ktorému sa budeme zodpovedať.“ (Hebr 4,12-13). Božie Slovo je Živé a Účinné. Pôsobí z vlastnej svojej podstaty a pôsobí tiež preto, lebo preniklo do vnútra ľudskej duše skrze vieru, ktorá si je istá. Len takto prijaté Božie Slovo môže naplno rozvinúť svoju účinnosť vzhľadom k nám. Dokiaľ neuveríme, že sme objektom Boha - Lásky, tak sa z toho nebudeme vedieť radovať. Ak uveríme, budeme spasení. Začneme myslieť pozitívne, začneme veriť, dúfať a milovať, začneme konať pozitívne.

U Boha nieje rozdiel medzi slovom a činom. Boh to čo hovorí, súčasne tvorí. Božie Slovo je živou a účinnou skutočnosťou a to natoľko, že ak sa mu svojou vôľou nepostavíme na odpor, tak sa v našich životoch presadí. Ako je ľudské slovo nesené ľudským dychom, tak Božie Slovo je nesené Božím Duchom. Panna Mária nás učí správne postoj voči Božiemu Slovu, ktoré je zároveň príkazom ale aj činnou mocou. Nehovorí sebavedome: „Ja to urobím!“, ani pochybovačne: „To sa nedá!“, ale pokorné a odovzdané: „Nech sa mi stane podľa tvojho Slova“. Boh je dosť mocný, aby v nás dokonal svoje Slovo. Od nás sa žiada, aby sme tak isto chceli a zmýšľali, ako zmýšľa On.

Slovo Božie sa môže na svojej ceste prenikania do nášho života zastaviť v nás na dvoch miestach. Prvou chybou je ak sa zastaví v hlave a neprejde do srdca. Druhou chybou je ak zo srdca neprejde do rúk, do činov. Ak sa Božie Slovo na svojej ceste v nás zastaví, či už v hlave alebo v srdci a neprejde do rúk, vyvíja nepríjemný tlak, ktorý nás môže dusiť a ochromovať namiesto toho, aby nám dávalo život. Ale každé slovo, ktoré cez uši a hlavu vstúpilo do srdca a z neho prešlo do rúk, nám dáva ešte väčšiu vieru a odvalu k nasledovaniu. Sv. Benedikt učí, že láska rastie v konaní.

V duchovnom živote ide o stále väčšie a hlbšie stotožnenie so Slovom Božím. Božie Slovo nám postupne odhaľuje všetky oblasti, ktoré ešte nie sú v nás pod mocou Božou. Sv. Augustín hovorí, že „Božie Slovo sa nám najprv bude javiť ako nepriateľ našej duše, kým nepochopíme a nezbadáme, že je príčinou našej Spásy.“ Snáď by sme mohli túto skutočnosť prirovnať k lekárovi, ktorý nás operuje a o ktorom si zo začiatku môžeme myslieť, že nám robí zle, ale nakoniec uznáme, že ten boľavý zásah bol potrebný k nášmu uzdraveniu. Božie Slovo nám zjavuje, kde a ako sa ešte líšim od Božieho Syna. Kde ešte žijem v zajatí hriechu. Naopak, ak sa snažím žiť Božie Slovo, žije vo mne Boží Syn.

Logos i Písané Božie Slovo spolu súvisia. Prvé je vydychované Duchom Svätým, druhé je inšpirované Duchom Svätým. Obidve nesú v sebe tú istú informáciu. Úplnejšou informáciou je Božie Slovo ako druhá Božská Osoba, ale v zásade nemôže byť medzi nimi rozpor. Sv. Augustín hovorí: „Uvedomte si, že je to jedno a to isté Slovo, ktoré sa rozprestiera po celom Písme Sv., a že je to, to isté Slovo, ktoré zaznieva v ústach všetkých svätých pisateľov; to Slovo, ktoré, pretože bolo na počiatku Boh u Boha, nepotrebuje slabiky, lebo nepodlieha času.“ Boh v celom Písme Sv. nevyslovuje nič iné, než len jedinú Slovo, svoje Slovo, v ktorom sa zdieľa úplne celý.

Židia, Božie Slovo, Boží zákon, označujú termínom Tora a takto sa vyslovujú o úcte k Tore: „Tora je naša Najsvätejšia Sviatosť. Tora to je päť kníh Mojžišových, krasopisne a bez chybičky napísaných rukou osvedčeného pisára v hebrejskom jazyku a na belostnom pergamene z hovädzej kože... Jeho obidva konce sú zavreté na dvoch drevených valčekoch, ktoré nazývame „Strom života“.... Zvitky Tory prechováme v modlitebne vo svätostánku za nádhernou oponou. Keď počas bohoslužieb v sobotný deň a počas sviatkov prenášame knihu Synagógou, stávame pred ňou zo svojich miest s väčšou úctou než iné národy pred svojimi kráľmi. Dotýkame sa jej rúcha a bozkávame ho....Ak sa stane zvitok z nejakého dôvodu k predčítaniu nepoužívateľný, pochováme ho na cintoríne s náležitými poctami. Boh sa vtelil do Tory a jej svätých písiem a tak sa nám odovzdal. Skôr ako bol svet, bola Tora, tajomný Boží Zákon. Boh, Tora a Izrael je to isté a jedno.“

Chcel by som upozorniť aj na zvláštne označenie valčekov, na ktorých je Tora zavretá: „strom života“. Kniha Genézis pri opise pádu prarodičov hovorí menovite o dvoch stromoch, strom poznania Dobra a Zla a strom Života. Aj z tejto súvislosti môžeme pochopiť, že stromom života je Zjavené Božie Slovo, Boží zákon a teda jeť zo stromu poznania dobrého a zlého, môže znamenať, pohrdnutie Božím Zákomom.

Tento židovský postoj k Božiemu Slovu môžeme doplniť. Toto Slovo sa nevtelilo len do Svätých písiem, ale sa stalo človekom a prebývalo medzi nami. Nachádzame tu i odvážne tvrdenie, že Boh, jeho Slovo a jeho ľud je to isté. Aj tu môžeme potvrdiť, že sme Tajomným telom Krista, keď prijímame Slovo a keď ho žijeme. A tak ako my uchováme sviatosť Oltárnu v Bohostánku, tak veriaci Židia uchovávajú v Synagóge Božie Slovo. Tak ako je Kristus prítomný uprostred nás v Eucharistii, tak je prítomný aj v Písanom Božom Slove.

Podobný postoj k Božiemu Slovu nachádzame aj u sv. Františka z Assisi: „Pretože ten, kto je z Boha, počúva Božie Slovo, máme aj my, ktorí sme zvláštnym spôsobom ustanovení ku božej službe, nielen poslúchať a robiť, čo Boh hovorí, ale aj opatrovať nádoby a ostatné predmety používané pri Bohoslužbe, ktoré obsahujú jeho Slovo. Skrže Božie Slovo do nás hlboko preniká vznešenosť nášho Stvoriteľa. Preto napomínam všetkých svojich bratov a povzbudzujem ich v Kristovi, aby ak nájdú kdekoľvek napísané Božie Slovo, zachádzali s ním čo najúctivejšie, a pokiaľ to závisí na nich, zbierali ich a ukladali, ak ich nájdú na nedôstojných miestach alebo niekde pohodené a tak v nich ctili Pána, ktorý ich vyslovil. Mnoho vecí sa totiž posväčuje Božím Slovom, a mocou Slova Kristových sa deje aj premenenie na oltári.“

Pravá úcta voči Kristovi nespočíva len v tom, že adorujeme jeho Najsvätejšie Telo, ale pravá úcta spočíva v tom, že sa mu snažíme porozumieť a poslúchať jeho príkazy. Sväté prijímanie nespočíva len v tom, že otvorím svoje ústa po tom, čo som povedal „Amen“ ku Telu Kristovmu. Nemám prijímať Ježiša ako predmet, ale ako živú osobu. Vo svätom a životodarnom prijatí Božieho Syna ide predovšetkým o to, aby sa Božie Slovo, II. Božská osoba, stalo riadiacim princípom môjho života, mojím Životom. Toto je prvý a základný princíp svätého prijímania. Prvoradé je prijatie Božieho Slova. Snaha prijať Boha, ktorý sa zjavuje v Slove, snaha porozumieť Bohu, ktorý má Slovo, snaha zjednotiť sa s Ním vo vôli. To znamená: prijať Ježiša ako svojho Pána a Spasiteľa. Je to zároveň základný predpoklad duchovného boja. Ak nie je Kristus v nás, určite prehráme zápas s diablom a platí to aj naopak: Sv. Pavol prehlasuje: „Kristus vo vás, nádej slávy“.

Sv. Augustín nazýva Božie Slovo - sacramentum audibile - sviatosť počutia. Túto sviatosť môžeme mať vo svojom dome, a môžeme si ju vysluhovať aj sami. Čítanie Božieho Slova je duchovným svätým prijímaním. Skrže toto Slovo vstupuje do nás Boží Duch. Je to sviatosť svätého ovplyvňovania. Z našej strany je potrebné zjednocovať sa s týmto Slovom. Napriek tomu všetkému, kresťanstvo nie je „náboženstvom knihy“ ako zvykneme označovať Judaizmus. Kresťanstvo je náboženstvom Božieho Slova, ale „nie slova písaného a nemého, ale Slova Vteleného a živého“. (Sv. Bernard z Clairvaux) Aby slova nezostávali mŕtvou literou, je nutné, aby Kristus, večné Slovo živého Boha, nám skrže Ducha svätého „otvoril myseľ, aby sme rozumeli Písmu“ (Lk 24,45)

Na záver jednu myšlienku od sv. Bernarda: „Duša hľadá Slovo, s ktorým by súhlasila pre svoju nápravu, ktorým by sa osvietila pre poznania, na ktoré by sa oprela, aby bola silná, ktorým by sa napravila, aby bola múdra, ktorému by sa podrobila, aby bola krásna, s ktorým by sa zasnúbila, aby bola plodná, ktoré by požívala, aby bola blažená. Slovo sa stalo telom a prebýva už v nás. Prebýva vierou v našich srdciach, prebýva v našej pamäti, prebýva v myšlienke a zostupuje až k obrazotvornosti.“

25. Zostúpenie k zosnulým

Túto prednášku som mal pôvodne postavenú na inom mieste DC, ale potom mi napadlo, že keď už sa patri počas DC nazrieť aj do pekla, poďme tam spolu s Kristom. Kde je Boh, tam nie je peklo, pretože Boh je Spása. Až do Veľkonočných udalostí to platilo aj opačne: „Kde je peklo, tam nie je Boh.“ Toto už ale po smrti Pána Ježiša neplatí, pretože On zostúpil do pekiel, aby peklo premohol, aby nás z neho vyviedol, aby nám vliat novú a živú nádej. Početné tvrdenia Nového zákona, že Ježiš „vstal z mŕtvych“ (1 Kor 15,20) predpokladajú, že pred svojím vzkriesením sa zdržiaval na mieste pobytu zosnulých. Ježiš zakúsil smrť ako všetci ľudia a svojou ľudskou dušou zjednotenou s osobou Božieho Slova zostúpil na miesto pobytu zosnulých. No zostúpil tam ako Spasiteľ a ohlasoval evanjelium duchom, ktorí tam boli uväznení. Samozrejme aj tu platí: „Kto uverí..“ Miesto pobytu zosnulých, kam po smrti zostúpil Kristus, volá Sväté písmo „predpeklie“, lebo peklo zavrhnutia začína až tam, kde človek po poznaní Krista s plným vedomím a slobodne odmietne Spásu.

Zostúpenie k zosnulým je plným završením evanjeliového ohlasovania spásy. Je poslednou fázou Ježišovho mesiášskeho poslania, zhustenou v čase, ale nesmierne rozsiahlou svojím skutočným významom, ktorým je rozšírenie vykupiteľského diela na všetkých ľudí všetkých čias a na všetkých miestach. Kristus teda zostúpil do hlbín smrti, aby mŕtvi počuli hlas Božieho Syna a aby tí, čo ho počujú, žili. Ježiš, Pôvodca života, „svojou smrťou zničil toho, ktorý vládol nad smrťou, čiže diabla, a vyslobodil tých, ktorých celý život zotročoval strach pred smrťou“ (Hebr 2,14-15). Vzkriesený Kristus má „kľúče od smrti a podsvetia“ (Zjv 1,18).

Sv. Augustín uvažuje takto: „Aké je dnes veľké ticho na zemi! Veľké ticho a osamelosť. Veľké ticho, lebo Kráľ spí. Zem sa zľakla a zatíchla, lebo Boh v tele zaspal a zobudil tých, čo spali od vekov. Ide hľadať Adama, nášho prvého otca ako stratenú ovcu. Chce navštíviť tých, čo sedia vo tme a v tône smrti. Áno, Boh a jeho Syn idú vyslobodiť z muk uväzneného Adama a s ním uväznenú Evu... Ja som tvoj Boh a kvôli tebe som sa stal tvojím synom... Prebuď sa ty, čo spíš! Veď som ťa nestvoril na to, aby si bol uväznený v podsvetí. Vstaň z mŕtvych; ja som život tých, čo zomreli.“

Hovorili sme už o všeobecnom pozitívnom predurčení ku Spáse. Možno v nás vznikne otázka: „Ako s tým spojiť náuku o zatratení?“ Zatratenie je na opačnom konci ako naše predurčenie. Človek nemusí svoje predurčenie naplniť. Výroky Cirkvi o pekle sú výzvou k zodpovednosti, s akou má človek používať svoju slobodu s ohľadom na svoj večný údel. A súčasne sú aj naliehavou výzvou k obráteniu. A keďže nevieme ani dňa, ani hodiny, musíme podľa Pánovho napomenutia stále bdieť, aby po ukončení tohto jediného pozemského života sme si zaslúžili vojsť spolu s ním na svadbu a neboli sme nútení ako zlí a leniví sluhovia odísť do večného ohňa, kde bude „plač a škrípanie zubami“.

Katechizmus nás poučuje: „Nemôžeme byť spojený s Bohom, ak sa slobodne nerozhodneme milovať ho. Avšak nemôžeme milovať Boha, ak ťažko hrešíme proti Láske, proti blíznym a proti sebe samým: „Kto nemiluje, zostáva v smrti. Každý kto nenávidí svojho brata, je vrah a viete, že žiadny vrah nemá v sebe trvalý večný život.“ Pán nás upozorňuje, že budeme od neho oddelení, ak neprispejeme na pomoc chudobným v ich núdzi: sú totiž jeho bratmi. Zomrieť v smrteľnom hriechu, bez toho aby bol zmytý ľútosťou a neprijať milosrdnú Božiu lásku, to znamená zostať navždy oddelený od Boha v dôsledku nášho slobodného rozhodnutia. A tento stav konečného sebavylúčenia zo spoločenstva s Bohom a blíznymi je označovaný slovom „peklo“.

Nesmieme si peklo predstavovať ako miesto, kde sa duša, milujúca Boha, trápi, že ho nemôže dosiahnuť. Keby nejaká duša mala aspoň trochu lásky voči Bohu, ktorý sa zjavuje v osobe Ježiša Krista, takú dušu by Boh nenechal hynúť. Nie Boh hovorí duši nechcem ťa, ale duša povie nesmiernej Velebnosti svojho Otca a Stvoriteľa: „Nechcem ťa!“ Peklo je miesto, kde sa neuznáva zvrchovanosť Lásky. Objavuje sa tam, kde sa stvorenie uzatvára pred svojím Stvoriteľom.

Poľský teológ Dariusz Kowalski sa takto zamýšľa nad problematikou pekla: „Občas sa stretáme s radikálnym tvrdením: Neverím v peklo. Tento názor nemusí byť vôbec heretický. Okrem toho nám môže pomôcť v našom úsilí o správne pochopenie učenia o pekle. Evanjelium totiž nestojí na ohlasovaní alternatívy: nebo alebo peklo. Majster z Nazareta neprišiel hlásať zvesť o dvoch kráľovstvách: Božom a satanskom. Misia Krista je od začiatku do konca misiou lásky, neustálym pozývaním na nebeskú hostinu. Boh nejedná s človekom podľa zásady remeň alebo kocka cukru. Boh nás nepokúša nebom, aby nás vzápätí strašil peklom. Boh nie je Stvoriteľom dobrého i zlého. Všetko, čo Boh stvoril, vyhlasuje za dobré. Peklo nie je jeho dielo. A preto majú pravdu tí, ktorí hovoria, že v peklo neveria.

To však neznamená, že popierame katechizmus, ktorý učí o večnom zatratení. Naopak: tvrdíme, že možnosť zatratenia je nutnou, i keď jedinou negatívnou podmienkou spásy slobodnej bytosti, ktorou človek je. Keď Boh stvoril človeka ako bytosť schopnú lásky, nemohol súčasne nepripustiť možnosť odmietnutia lásky. Slobodná osoba má možnosť povedať Bohu: „Nechcem byť s tebou!“ Všemohúci Stvoriteľ nemôže nikoho prinútiť, aby sa zameral na Dobro. Násilie totiž ruší slobodu a kde nie je sloboda, tam tiež nie je ani zodpovednosť. Preto tiež je nemožnosťou stvoriť človeka schopného milovať bez možnosti toho, čo nazývame prvotným hriechom a konečne bez možnosti večného zatratenia. Božia všemohúcnosť sa paradoxne javí ako slabosť voči slobodnej bytosti, ktorej bolo povedané slovo: „Pod!“

Žiadne mudrovanie však nesmie smerovať k napádaniu možnosti večného zatratenia. Táto možnosť zostane škandalom, ktorý sa nedá utíšiť akousi teóriou. Okrem toho poukázanie na stvorenú slobodu ako na príčinu existencie pekla nerieši celkom teologický problém zla. Keď Všemohúci miluje každého človeka a túži, aby bol spasený, potom akýkoľvek prípad zatratenia by bol v konečnom dôsledku večnou prehrou Boha. Môžeme sa opýtať: Akým spôsobom by pri zachovaní ľudskej slobody mohol Boh zrealizovať plán všeobecnej spásy. Ako môže Boh spasiť niekoho, kto ako sa zdá sa pohybuje v uzavretom kruhu zúfalstva a nenávisťi. V Katechizme čítame, že Kristus vstúpil do pekiel, aby ohlásil spásu uväzneným duchom. Ako máme túto udalosť chápať? V čom spočívalo ohlasovanie Spásy väzňom?

Hans Urs von Baltasar nechce interpretovať zostúpenie do pekiel ako triumfálne víťazstvo Krista nad hriechom. Vyťahuje nakoniec konečné dôsledky tvrdenia, že Boh učinil hriechom toho, ktorý nepoznal hriech. Boh Stvoriteľ sa robí zodpovedným za každé stvorenie. Boh nás znovu a znovu pozýva na cestu Spásy a Zbožštenia. Vyplýva z toho, že Ježiš sa stotožňuje s hriešnikom, ponoreným do samolúbneho zúfalstva. Vyzerá to, že Boh je dokonca solidárny s tými, ktorí odmietajú jeho lásku. Ježišova poslušnosť, vyjadrená na kríži, sa ešte radikálnejšie prejavuje v pobyte zomrelého medzi zomrelými. Nevieme, čo vzniká pri stretnutí samoty hriešnika so samotou Ukrižovaného. Nechceme tu naivne rozvíjať optimistické alebo z pýchy vyplývajúce vízie všeobecnej spásy. Večné peklo zostáva reálnou možnosťou, voči ktorej biblický postoj bázne a trasenia sa javí ako najvhodnejší. Samozrejme pod podmienkou, že si ho nezamieňame s neurotickým strachom.

Objavenie významu Ježišovho zostúpenia do pekiel nám však otvára možnosť nádeje, že ani najväčší hriešnik sa neodvráti od Boha – človeka, ktorého nájde vo svojom potupnom zatratení, ale ešte nie večnom osamotení. Môžeme mať nádej, že milosť Božia skrze paradoxnú solidaritu s tými, ktorí zostávajú uzavretí na akúkoľvek solidaritu, je schopná spasiť každého človeka práve v okamihu, keď zostane odmietnutá. Nemôžeme negovať možnosť vyrieknutia „nie“ človeka voči Bohu, po ktorom je už peklo chápané ako neodvolateľný stav existencie mimo Boha. Či ale nie je povinnosťou kresťana opierajúc sa o pokornú modlitbu živej nádeje, aby nikdy nikto nedokonal takýto konečný akt negácie?”

Súčasný pápež Benedikt XVI. tvrdí: „Kristus zostúpil do „pekiel“, a tak je blízko tomu, kto je do nich vrhnutý, a aj pre neho premieňa temnoty na svetlo. Utrpenia a muky zostávajú naďalej hrozné a takmer neznesiteľné. Napriek tomu však vyšla hviezda nádeje, kotva srdca siaha až k Božiemu trónu. V človeku neprepuká zlo, ale víťazí svetlo. Aj keď utrpenie neprestáva byť utrpením, napriek všetkému sa stáva spevom chvály.“ (Benedikt XVI. Spe salvi 37)

Evanjelium hovorí o farizejoch a zákonníkoch, že neprijali Božie Slovo, ktoré hlásal Ján a tak zmarili v sebe Boží úmysel. Pán Boh má s nami tie najlepšie úmysly a ponúka nám tú najúžasnejšiu budúcnosť, ale je k tomu potrebnú robiť pokánie. Obrátiť sa tvárou k Bohu, to znamená, počúvať Boha, nechať sa usvedčiť z hriechu, uznať potrebu Božej korektúry do svojho života. Prestať sa Boha báť, ale absolútne mu veriť. Kráčať k Bohu. Túžiť po ňom, milovať ho z celého srdca. Mať s ním ustavičné spojenie skrze osobnú modlitbu, skrze Slovo Božie, skrze sviatosti Cirkvi. Ako náhle sa v nás objaví túžba po Bohu, už je s nami dobre. Boh nikomu, kto po ňom túži, nepovie: „Nechcem ťa!”

Odvážil by som sa povedať ešte čosi. Tak ako Písmo sväté hovorí o smrti, že ju Boh neučinil, to isté môžeme povedať o pekle, že ho Boh neučinil, nemá v ňom záľubu a jeho trvanie nie je garantované zo strany Boha. „Boh je Svetlo a nieto v ňom nijakej tmy“. Peklo je stav duše, ktorá sa uzatvára pred Pravdou a Láskou, ktorá všetko, čo Boh v nej pôsobí k jej dobru, chápe ako zlo a ako trápenie. Odvážil by som sa povedať, že to môže byť ten istý Večný Oheň, ktorý oblažuje v nebi nebešťanov a v pekle sa v ňom zatratení trápia. Jedine Boh je Večný Oheň.

Sv. Ignác z Loyoly učí, že človek prežíva rôznym spôsobom duchov, či už dobrých alebo zlých, a to podľa svojho smerovania. Kto postupuje od zlého k horšiemu vníma zlého ducha ako príjemnosť a Boha ako nepríjemnosť. U človeka ktorí kráča od dobrého k lepšiemu je to presne naopak. Vnímanie príjemnosti je teda rozdielne a záleží od mravného smerovania. Aj diabol môže poskytovať zdanlivú útechu pre svojich nasledovníkov. Je to ale útecha, ktorá nikoho neurobí lepším a v ktorej sa stále človek viac a viac zamotáva sám do seba. Keď sa hriešnik stretá s Bohom, môže sa mu zdať vrcholne nepríjemný, neznesiteľný. Sv. Augustín hovorí: „Božie Slovo sa ti bude najprv javiť ako nepriateľ tvojej duše, kým nepochopíš, že je príčinou tvojej Spásy.“

Ruský spisovateľ Dostojevský vyslovuje tušenie, že nakoniec Boh spasí svet svojou Krásou. Stvorenie, ktoré dosiaľ nepozná Boha, bude kapitulovať pri pohľade na jeho Krásu. Filozofia však prichádza k záveru, že Boh je absolútne jednoduché Bytie a teda v ňom nemôže byť žiadny rozdiel medzi Krásou, Láskou, Spravodlivosťou, Zákom. Boh je Blaženosťou, ktorú nemôžeme oddeliť od Lásky, Pravdy, Spravodlivosti. Človek, ktorý má záľubu v zle, sa bude cítiť Bohom zaskočený. Kto celý život žil zvrátene a bojoval proti Pravde, Dobru a Kráse, je zrazu zaskočený Absolútnym Dobrom a tak ako sa zločinec chveje pri odhalení, tak bude trpieť duša pokrytca vo Svetle Večnej Pravdy.

Boh miluje všetko, čo stvoril a predsa samou svojou podstatou je Spásou i Súdom, Odmenou i Trestom. A je to stále ten istý a nemenný Boh, ktorý je Dobro. Sme určení pre Boha, ale naša večnosť záleží od toho, či ho milujem alebo nie. Pre hriešnika je strašné vidieť Boha a môže to pre neho byť existenčne veľmi nebezpečné. Existujeme v Bohu, ktorý nás miluje, ale ak neuveríme v jeho lásku, všetko, čo koná, si budeme vysvetľovať po zlom a budeme prežívať peklo tam, kde Boh pripravuje Spásu. Peklo nie je druhou alternatívou pre tých, ktorí uverili a kráčajú za Ježišom. Ježiš hovorí o pekle len preto, aby vystríhal zvrátené duše. Peklo nie je predmetom našej viery ale obavy. Viera sa týka pozitívnych skutočností, v ktoré máme veriť, aby sme sa práve od pekla zachránili.

Sv. Lev Veľký hovorí: „V blahoslavenstve sa právom sľubuje, že uvidia Boha tí, čo majú čisté srdce. Veď špinavý zrak nebude môcť vnímať jas pravého svetla. A čo bude pre čisté duše radosťou, to bude pre poškrvnené trestom. Treba sa teda vyhnúť mrákotám pozemských márností a z vnútorného zraku zotrieť všetku nečistotu neprávnosti, aby sa jasný zrak mohol kochať v takom videní Boha.“ (Sv. pápež Lev Veľký "O blahoslavenstvách" Sermo 95, 8-9: PL 54, 465-466)

Znovu nechám prehovoriť o realite pekla p. Glóriu Polo: „A tu zrazu prišli oni, títo temní tovariši, aby zinkasovali svoj majetok – mňa. Videla som ich teraz vystupovať zo steny a vstupovať do operačného sálu. Bolo to veľmi mnoho osôb, ktoré tu zrazu stáli okolo. Navonok vypadali úplne normálne, ale pohľad každého z nich bol plný nenávisti, plný diabolskej nenávisti. A boli tak bezduchí, akoby vo vnútri vyhorení. Moja duša sa vzpierala a triasla a ja som okamžite pochopila, že to boli démoni.

Cela moja veda, chytrosť a spoločenské postavenie mi teraz neboli vôbec na nič. ...Začala som utekať. Nevieť ako, ale prenikla som stenou – a hľa – urobila som skok do ničoho. Bola som poslaná do vnútra jedného z tých tunelov, ktoré tu zrazu boli a viedli dole. Na začiatku tu bolo ešte trochu svetla a boli to svetlá ako včelie plásty. A tiež sa to tu hemžilo ako v úli, bolo tu toľko ľudí. Dospelí, starí, muži a ženy, a s hlasitým krikom, štetinátí a s divokou hrivou, škripali zubami. A bola som tiahnutá stále hlbšie do zeme a pohybovala som sa nepretržite dolu, i keď som sa stále snažila dostať sa odtiaľ von. Svetla stále menej a bolo stále temnejšie, a ja som sa hnala v tom tuneli ďalej, až nastala mimoriadna tma. Bezbranne som sa ponorila do tejto temnoty, pre ktorú jednoducho neexistuje prirovnanie. Tá najtemnejšia temnota na tejto zemi je proti tomu ešte jasne poludnie. Ale tam táto temnota pôsobila strašné bolesti, hrôzu a hanbu – a príšerne páchne. Je to živá temnota, nič tam nie je mŕtve alebo nehybné. Keď som bez pomoci a bezbranná kízala týmito tunelmi, nečakane som dospela k nejakému rovnému miestu. Tu som teraz bola úplne zúfalá, ale posadlá železnou vôľou, aby som sa odtiaľ dostala preč. Bola to tá istá vôľa, ktorá mi predtým v živote pomáhala dosiahnuť, čo som si zaumienila, ale teraz mi to bolo na nič, lebo som nebola schopná sa oslobodiť. .. Stala som sa zrazu proste úplne malou a nepatrnou. A potom som zrazu uvidela, ako sa otvorila zem. Vypadalo to ako obrovská papuľa, ako príšerná tlama, ako hrtan. Tá zem žila a ona sa chvela!!! Cítila som sa strašne prázdna a podo mnou táto skľučujúca priepasť, ktorá sa ľudskými slovami nedá popísať.

Pri liturgii Eucharistie vyprosuje Cirkev milosrdenstvo od Boha, ktorý nechce, „aby niekto zahynul, ale aby sa všetci dali na pokánie“ (2Pt 3,9): „Bože, milostivo prijmi túto obeť, ktorú ti predkladáme my, tvoji služobníci i celá tvoja rodina. Spravuj naše dni vo svojom pokoji, zachráň nás od večného zatratenia a pripočítaj k zástupu svojich vyvolených.“

3 1. O l á s k e k B o h u

Pri štúdiu religionistiky som mal možnosť nazrieť do teológie súčasných ale aj starovekých náboženstiev a všimol som si, že len Mojžiš v mene Božom dáva lásku k Bohu, ako prvé prikázanie. A otázka na lásku učeníkov k majstrovi sa nevyskytla u nikoho, okrem Ježiša. Ani jeden zo zakladateľov nevyžadoval od svojich učeníkov lásku a ani sa nepýtal na lásku ku svojej osobe. Aspoň sa o tom nepíše. Nie je to zvykom, zvlášť medzi mužmi, pýtať sa na lásku.

Kresťan, v zápale svojej apoštolskej činnosti, môže úplne zabudnúť na to najpodstatnejšie. Prvé prikázanie je prikázanie lásky k Bohu. Vo vzťahu k Bohu nejde o to, aby sme čosi pre neho odpracovali, aby sme sa čosi pomodlili, aby sme niekoho k Bohu priviedli, a aby sme za to dostali dobré miesto v nebi, ale to najpodstatnejšie je to, čo vyjadruje otázka položená Petrovi. „Peter miluješ ma!“ „Peter a ako ma miluješ?“ „Miluješ ma viac ako ostatní?“ Táto najpodstatnejšia otázka sa vytráca aj z medzilúdskych vzťahov. Manželstvo, rodina sa môžu zmeniť na výrobný podnik. Ale to isté sa môže stať kňazovi, rehoľníkovi. Zabudne na to, čo je najhlavnejšie. Pán Ježiš sa nepýta iba raz. Či nestačí ráz vyznať, potvrdiť: „Milujem ťa a hotovo?“ Zrejme nestačí, pretože láska nikdy nie je hotovou vecou. Ak si niekto myslí, že už dosť miluje, tak sa veľmi mylí. Milovanie Boha nepozná hranice.

Aj táto nezvyčajná otázka je dôkazom toho, že v Ježišovi sa zjavuje ten istý Boh, ktorý dal ako prvý a prvé „Prikázanie Lásky k Bohu.“ Je to dôkaz toho, že tu máme dočinenia s Bohom, ktorého už Mojžiš pozná ako Žiarlivo milujúceho. Náš Boh je milujúci. Náš Boh je Stravujúci oheň. Aj Ježiš ako Vtelená láska zjavuje ten istý charakter, má tie isté črty. Peter, ktorý veľmi dobre poznal srdce Pána, neberie a neobracia túto otázku na smiech, ako by sme to možno urobili my, aby sme nemuseli odpovedať. Peter na trikrát položenú otázku odpovedá trikrát. Niektorí vidia v trojnásobnej otázke narážku na trojnásobne zaprenie. Myslím si, že je to omyl. Boh nie je taký. Už v Starom Zákone sa hovorí, že keď sa hriešnik odvráti od zlých ciest, Boh si na jeho hriechy viac nespomenie. Nakoniec i situácia okolo Petrovho zaprenia hovorí skôr o veľkosti jeho lásky, o tom, že už vtedy miloval Pána viac ako ostatní, lebo ho nasledoval aj tam, kde už nikto nemal odvahu spolu s ním ísť. A tam zlyhal.

Ježiš sa pýta na Lásku, pretože Láska je to, o čo predovšetkým ide. Ak sa z našej nábožnosti vytratí láska, môžeme ju zahodiť. Ježiš túži po našej láske, lebo len keď žijeme v pozitívnom vzťahu k nemu, môžeme byť spasení. Ježiš chce lásku, ktorá sa prejavuje vierou a skutkami. Láska je žitá poslušnosť Božiemu Slovu. Boh dáva svojho Ducha tým, ktorí ho poslúchajú. Len láska k Bohu, vedie ku skutočnej slobode. Keď je Boh mojím pokladom, svet už nemá nado mnou moc. Ak som na niečo iné zavesil svoje srdce, diabol ma môže skrze toto ovládať.

Boh je Láska a prvé prikázanie je o Láske k Bohu. Láska túži po svojej odozve a zjavení v nás. Možno nás zarazí skutočnosť, že sa hovorí o láske ako o príkaze. Keby sme boli normálni, mali by sme tento imperatív vpísaný hlboko v našom srdci. Bola by v ňom nesmierna vďačnosť a láska voči Stvoriteľovi. Ale vidíme, že po prvotnom hriechu žijeme nie normálne, bez vnútornej odozvy na skutočnosť stvorenia. Rozum človeka sa zatemnil, vôľa sa naklonila k zlému. Preto sa nám často musí prikazovať, tak ako sa prikazuje chorému. Musia sa nám prikázať veci, ktoré slúžia k nášmu dobru, lebo naša chuť je pokazená. Chutí nám zlo, ale keď ho urobíme, sme nešťastní. Dobro nám nechutí, ale keď sa prekonáme, nachádzame svoje šťastie. Preto sa nám prikazujú veci úplne normálne, aj keď pre nás postihnutých dedičným hriechom, nie úplne samozrejme.

Každý človek má vznešené pozvanie a možnosť žiť s Bohom. Boh nám túži dať svoju lásku a teda seba samého. Boh nie je konkurentom človeka, ale náplňou nášho života. Boh je Láska a žiadna skutočná láska nie je bez Neho a mimo Neho. Niektorí ľudia majú strach z večnosti. Na zemi nerád chodievali do kostola a nerád sa modlili a cítia akýsi podvedomý strach: Čo budem robiť vo večnosti a večne, keď už tu na zemi ma Božie veci nudia? Nudíš sa preto, lebo nepoznáš svojho Boha.

Bývame uchvátení krásou stvorených vecí natoľko, že sa nám nechce z tohto sveta odísť: „Veď je tak krásne mať niekoho, kto vás má rád!“ Uchvátený krásou stvorených skutočností zabúdame na to, o čo krajší musí byť ich Pôvodca. Keď už človek, ktorý je len zahmleným obrazom Božím, nás vie ohúriť svojou krásou natoľko, že strácame hlavu a sme schopní kvôli nemu obetovať svoju slobodu i osobu, o čo skôr a viac stratíme hlavu pri stretnutí s Krásou Boha. Boh je Láska a skutočná a očistená modlitba, to je milovanie Boha. Keď sa dvaja milujú, nepozerajú na hodinky, kedy to skončí. A ani si neželajú, aby sa to už skončilo. Po konci túžime vtedy a tam, kde sa objaví akékoľvek zlo, akákoľvek nedokonalosť, pretože to nás unavuje. Ale pohľad na dokonalú Krásu, poznanie absolútnej Pravdy, zážitok dokonalej Lásky, záchvevy večného Života nás určite nebudú unavovať..

Láska k Bohu sa v nás zapáli vtedy, keď uveríme, že sme milovaní Bohom. „A my čo sme uverili, poznali sme lásku, akú ma Boh k nám!“ Najprv sme uverili a potom skúsenostne poznali. Ohlasuje sa nám, že Absolútne, ktoré stvorilo celý vesmír, je milujúce Absolútne, že za všetkým čo existuje, nie je studená hmota a tvrdý kameň, ale plápolajúca Vrúcnosť a Vrcholne Inteligentná Láska. Teda veriť v Boha neznamena len veriť v Absolútne, ktoré stvorilo svet, ale veriť v Lásku. Uveriť v Lásku ku všetkému, čo stvoril. „Boh miluje všetko, čo stvoril.“ Toto je ťažisko našej viery, ktoré zasahuje a mení situáciu v ľudskom srdci.

I medzi nami ľuďmi je to tak. Nieкто prichádza a vyzná mi lásku. Trebárs mi povie, že si bezo mňa nevie predstaviť svoj život. A ja môžem reagovať rôzne: Môžem sa nad tým pousmiať a povedať: „Nerob si zo mňa dobrý deň!“, ale môžem jeho výpoveď zobrať aj vážne. Moje srdce sa roznežní, zaplaví ho radosť a mnoho iných pozitívnych vecí sa udeje, keď uverím už len v ľudskú lásku. Prečo je to tak? Lebo v konečnom dôsledku vyznať niekomu lásku znamená, uznať jeho hodnotu, čo až tak často nezažívame v tomto živote. Boh uznáva svoje stvorenie a už v knihe Genesis prehlasuje všetko, čo stvoril, za dobré. O čo väčšia radosť i nežnosť musí zaplaviť naše bytosti, keď si uvedomíme, že nie smrteľný človek, ale nesmrteľný a nestvorený Boh ma miluje, že On sa chce so mnou stretnúť v Slove i vo Sviatostiach cirkvi.

Božia láska sa prejavila už v tom, že Boh stvoril človeka a bez zásluh ho postavil do Raja a keď si život vlastnou vinou skomplikoval a dostal sa pod moc zlého, znovu je to jeho nesmierna dobrota, ktorá nám ponúka návrat k Životu, skrze prijatie Božieho Syna. V prvom liste sv. Jána čítame: „A Božia láska k nám sa prejavila v tom, že Boh poslal svojho jednorodeného Syna na svet, aby sme skrze neho mali život.“ Naša tragédia je v tom, že po dedičnom hriechu sme zranení a neschopní z vlastnej prirodzenosti milovať Boha a ani ľudí. Sme ako väzni, ktorí žijú stále vo vedomí odsúdenia na smrť. Ale do tejto našej zranenosti Boh prehovoril tým, že poslal svojho jednorodeného Syna: „Láska je v tom, že nie my sme milovali Boha, ale že on miloval nás a poslal svojho Syna ako zmiernu obeť za naše hriechy.“ Boh robí to, čo my nemôžeme urobiť. On vystiera ruku na zmierenie.

Otázka zákonníka z evanjelia: „Ktoré prikázanie je prvé zo všetkých?“ (Mk 12,28) mieri na to, čo je najdôležitejšie, čo nesmie byť nikdy porušené, ak ešte chceme hovoriť o pravom náboženstve. Stáva sa, že musíme premýšľať nad tým, čo je v našom náboženstve, v jeho obradoch a v jeho prikázaniach nahraditeľné a čo môžeme obetovať a čo nikdy nemôžeme obetovať. Obetovať môžeme len nižšie kvôli vyššiemu, ale nikdy nie naopak. Odpoveď Pána Ježiša, je vlastne príkazom, ktorý z vrchu Sinaj prijal Mojžiš od Boha. Je to prikázanie, bez ktorého by sme sa určite minuli cieľa a to večnej spásy, i keby sme všetky ostatné prikázania zachovávali do bodky. Láska nespočíva natoľko v náklonnosti a v sympatii, ako skôr v dôvere Bohu a v poslušnosti jeho príkazom. Láska voči Bohu nespočíva prednostne v krásnych citoch, ale v zjednotení s vôľou Božou. Láska voči Bohu je jednota dvoch vôli, božej a ľudskej.

Prikázanie lásky k Bohu začína hebrejským termínom: „Šema“. „Počúvaj“. Podľa neho sa nazýva aj modlitba, ktorú zbožní židia, častejšie denne opakujú a spočíva práve v recitovaní tohto prikázania lásky. „Počuj, Izrael, Pán je náš Boh, Pán jediný! A ty budeš milovať Pána, svojho Boha, celým svojím srdcom, celou svojou dušou a celou svojou silou. A tieto slová, ktoré ti ja dnes prikazujem, nech sú v tvojom srdci, poučaj o nich svojich synov a sám uvažuj o nich, či budeš sedieť vo svojom dome, či budeš na ceste, či budeš ležať alebo stáť. Priviaž si ich ako znamenie na ruku, nech sú ako znaky medzi tvojimi očami, a napíš si ich na veraje svojho domu a na dvere.“

Možno si kladieme otázku: „Ako môžeme milovať nepredstaviteľného a neviditeľného Boha z celého srdca, z celej duše a zo všetkých síl?“ V evanjeliu dostávame odpoveď na náš problém. Pán Ježiš hovorí: „Kto ma vidí, vidí Otca!“ a „Ak ma milujete, budete zachovávať moje prikázania. A ja poprosím Otca a On vám dá iného Tešiteľa, aby zostal s vami naveky – Duchu Pravdy“. Lásku k Bohu môžeme prejaviť tým, že zachováme jeho Slovo. Tak ako platí o viere, že je z počutia Božieho Slova, tak aj Láska je zo zachovávanía Božieho Slova. Základným predpokladom akejkolvek lásky je podmienka: „Počúvaj,..“ Nedá sa hovoriť o láske, kde nie je ochota počúvať a poslúchať. V našom jazyku sú to dve slová, ktoré vyjadrujú jedno: „počúvať a poslúchať“. Pán Ježiš hovorí, že základom lásky k nemu je „poslušnosť k jeho príkazom!“ Nie cit ale vôľa je rozhodujúca. Teda „počúvaj a poslúchaj!“

V absolútnej miere to platí o láske k Bohu, relatívne aj o našich medziľudských vzťahoch. My všetci sme tak zabraní sami do seba, že naše vyslobodenie začína týmto príkazom: „Počúvaj!“ Pravé pokánie začína v ochote počúvať, čo mi chce povedať Pán. Možno sa vám to bude zdať silné, ale láska voči Bohu - to je poslušnosť až na smrť, ako to zjavuje svojím životom sám Ježiš.

Druhé slovko hovorí o tom, komu je toto prikázanie adresované: „Izrael!“ Slovo Izrael sa prekladá ako Boží bojovník. Ak sa chceme Bohu páčiť musíme v tomto svete prijať duchovný zápas ako normu života, bez zápasu so sebou, bez zápasu s duchom tohto pomýleného sveta, nemôžeme hovoriť o láske k Bohu. My všetci máme byť Izraelom a stávame sa ním natoľko, nakoľko zápasíme so zlom z lásky k Bohu. Zápas s hriechom má zmysel, lebo ovocím je návrat do prvotného stavu Bohočlovečenstva. Boží prísľub týkajúci sa prebývania v človeku, je silnou motiváciou v zápase s hriechom. Aj keď vieme, že naša láska je slabá, v tomto jedinom prípade nehovorme Bohu to, čo je skutočnosťou, ale to, čo v najlepšom kútiku srdca chceme, po čom vo svojom srdci túžime. Teda môžem povedať „milujem“, pretože to chcem. Nie je dôležité, či to už cítim, alebo nie je dôležité, či to už dokážem plne žiť, dôležité je, že napriek svojím mnohým zlyháním, to chcem. Toto je jediná možná súťaž v Cirkvi. Preteky v tom, kto miluje viac Krista?

Stále sme pokúšaní. U detí je to pokušenie sladkosti, u mladých zasa zmyselnosti a príjemnosti, pre nás v strednom veku pokušenie bohatstva a kariéry a pre ešte vekom starších pokušenie moci a lakomstva. Pokušenie ešte nie je hriechom, hriechom sa stáva až keď ho začneme nasledovať – zvedie nás a my zhrešíme. Nemôžeme zabrániť, aby nám nad hlavou lietali vtáci, nemusíme im však dovoliť, aby si v našich vlasoch urobili hniezdo. Sme zodpovední za to čo urobíme. My totiž nie sme povinní zhrešiť. I keď naše vnútro po dedičnom hriechu veľmi silne rezonuje s pokušením, niekedy až tak, že sa nám zdá, že toto je naša pravá prirodzenosť a že odmietnutie pokušenia znamená našu smrť, predsa ak sa začneme otvárať Bohu a jeho Duchu, mení sa aj naše vnútro a naša prirodzenosť. Začína nám chutiť dobro. Každé pokušenie síce prichádza od zlého, ale v Božích očiach dostáva iný zmysel. V každom pokušení akoby sa nás Boh pýtal: „Miluješ ma?“ „Miluješ ma viac ako seba, ako svoj hriech?“ Sv. František tvrdí, že „každé prekonané pokušenie je akoby snubným prsteňom, ktorým sa Pán zasnuhuje s dušou svojho služobníka“. Prekonané pokušenie je dôkazom lásky k Bohu, naším vyznaním. Božou odpoveďou je Duch Svätý, Láska rozliata v našich srdciach.

Láska k Bohu má svoje ťažisko v poslušnosti jeho Zákonu. Len vtedy môžeme pravdivo povedať Bohu: „Milujem Ťa“, keď sa chránim hriechu v akejkoľvek podobe. Všetko je hriechom, čo nás vzdáľuje od lásky k Bohu. Mnohí vedia, čo je to láska k žene, k manželovi, láska k deťom, ale vie niekto, čo je to láska k Bohu. Možno ju dokážeme pochopiť až keď budeme z lásky k Bohu umierať. Bl. Ján Duns Scotus hovorí, že práve naše utrpenie je možnosťou milovať Boha viac ako seba.

„Pán, náš Boh, je jediný Pán!“ Slovo Pán je prekladom slova Adonaj, ktoré zasa tvorí v hebrejských textoch náhradu za Božie meno JHWH, ktoré Židia z veľkej úcty nevyslovovali. V dobe cirkvi sa tento istý titul dáva Ježišovi. Náš Boh je jediný Boh a nikto nemá právo na úctu pred ním. Kdesi som počul, že v hebrejčine je tu užité slovo jedináčik. A tým chcel Mojžiš povedať, že na Bohu máme lipnúť aspoň tak, ako lipnú rodičia na svojom jedináčikovi. Boh má byť náš jedináčik.

„Milovať budeš Pána, svojho Boha...!“ Nie je tu užité slovo „miluj“ ale „milovať budeš!“. Je to úloha, s ktorou nikdy nebudeme hotoví. Milovník Boha nikdy nemôže povedať: „Už som miloval dosť!“ Človek dostal úžasnú možnosť a schopnosť milovať Boha. Boh, ktorý dal prvé prikázanie, miluje človeka, ktorého stvoril pre Seba, pre Lásku. Ten, ktorého poznávame rozumom ako Stvoriteľa sveta, chce byť poznávaný srdcom ako Milenec.

Blížneho máme milovať ako seba samého, ale Boha máme milovať viac ako seba samého. V láske voči Bohu máme prekročiť hranice svojho egoizmu. Preto môže táto láska aj bolieť. Boha, svojho Stvoriteľa, svojho Otca a Pôvodcu, Boha, bez ktorého by sme vôbec neboli a netešili sa z daru bytia a života máme milovať celým srdcom, celou dušou, zo všetkých svojich síl a z celej svojej mysle. On má byť na úplne prvom mieste v našich srdciach, dokonca ešte pred nami samými. Boha máme milovať viac ako svoj život, lebo v ňom je Večný Život. V žalme počujeme: „Tvoja milosť je lepšia ako život.“ Pozemský život je veľkou hodnotou, ale priateľstvo Boha, jeho milosť, je úžasnejšia. Myslíte si, že Boh, ktorý stvoril človeka v jeho nádhere, „po telesnej stránke k podobe svojho Syna a po duchovnej stránke ku svojmu vlastnému obrazu“, je azda menej vzrušujúci ako človek. Ten, ktorý krásou obdaril hviezdne nebo a majestátom horské štíty, musí byť majestátnejší a krajší. Ten, ktorý rozhýbal planéty, hviezdy a galaxie na ich cestách a ktorý hýbe každým elektrónom v atóme, ktorý dal do pohybu mohutné rieky, má toto všetko v sebe v nekonečnej a dokonalej miere.

Boha mám milovať celou svojou bytosťou. Poslušnosť Božiemu Slovu je láskou k Bohu, lebo On sa zjavil vo svojom Slove a nemá inú povahu a iný charakter ako ten, ktorý nám zjavuje Ježiš. Je láskou aj k sebe samému, pretože naša spása, naša dokonalosť a naše určenie je: „byť božím obrazom“. Toto úsilie o lásku spôsobí, že sám Boh – Láska, príde a obnoví si v človeku svoj príbytok a z naplnenia prísľubu Božieho prebývania v človeku pramení naša večná blaženosť. A je to súčasne aj láska k ľuďom, lebo všetci ľudia a dokonca aj celá príroda očakáva „zjavenie sa Synov Božích“.

A tak ako sa Božie prikázania týkajú celého života, tak aj láska k Bohu preniká celým životom človeka, celou bytosťou: srdcom, dušou i myslou. Ak sa muž zalúbi, spontánne začne myslieť na tú, ktorá ho svojim zjavom uchvátila. Vo vzťahu k človeku sa môže stať, že tá, do ktorej sme sa zadívali, nám odkáže: „Ani na mňa nepomysli! Ja chcem iného.“ Hovorí z nej hrdosť, možno pýcha, možno vedomie nadradenosti. Zakazuje nám myslieť na ňu, zväzovať ju svojimi myšlienkami a túžbami. Ale Boh, ktorý nás nesmierne a nekonečne prevyšuje, nám dovoľuje a dokonca nástojčivo prikazuje: „Mysli na mňa! Túž po mne! Teš sa na mňa! Miluj ma!“ Nám je dovolené na neho myslieť! Nám je prikázané po ňom túžiť! Ten, ktorý všetko stvoril, chce, aby si ho miloval.

Máme ho milovať celou myslou. My sami si uvedomujeme seba len čiastočne. Boh nás svojou myšlienkou tvorí a udržuje v bytí. On je základom pre každé vedomie a poznanie. Všetky naše myšlienky sú mu zrejmé. Preto je dôstojné a správne zo všetkých svojich myšlienok urobiť modlitbu. Nemyslieť monologický ale dialogický. Nemyslieť tak akoby Boh nebol svedkom každej myšlienky, ale všetky myšlienky smerovať k Nemu. Je veľmi boľavé, keď je Božia pozornosť stále upriamená na človeka a človek myslí akoby Boh nebol stálym svedkom jeho myšlienok. Nemyslieť na Boha je hriech. Veď je to vlastne súčasť prvého prikázania. Milovať Boha celou myslou.

Sv. Gregor Nazianský (326-390) nám zanechal túto myšlienku o modlitbe: „Ustavične ži v modlitbe a vždy ďakuj Bohu za všetko, čokoľvek sa s tebou deje. Nech tvoj rozum neprestane myslieť na Boha a jazyk sa chráni od hriechu. Niečo iné je láska k múdrosti, a iné je pamätanie na Boha. Pamätať na Boha je nutnejšie ako dýchanie a ak sa možno tak vyjadriť, okrem toho ani nemáme nič iné robiť, len rozjímať dňom i nocou, večer, ráno i napoludnie rozjímať a vzdychať a velebiť Pána v každom čase, ležiac i stojac či kráčajúc po ceste (Dt 6,7) a aj pri práci pamätať na Boha a týmto pamätaním rásť v čistote.“

Iného, väčšieho prikázania niet. Milovať Boha znamená milovať aj seba samého tým najúžasnejším spôsobom, lebo Boh je tou najúžasnejšou odmenou. Milovať Boha znamená milovať Život, lebo On je Život. Kto miluje Boha, miluje sám seba, lebo kráča cestou k nesmierne blaženej večnosti. Láska k Bohu nás činí slobodnými, ale aj plodnými, lebo ovocím tejto lásky je Kristus v nás, naša normalita. Nemilovať Boha znamená pozvoľne kráčať cestou smrti do záhuby na svoje nešťastie a na svoju hanbu.

Zakončím slovami sv. Františka, ktoré stručne vyjadrujú, čo to znamená: milovať z celého svojho srdca, z celej svojej duše, z celej svojej mysle a z celej svojej sily! „Bud' vôľa Tvoja, ako v nebi tak i na zemi; aby sme Ťa milovali celým srdcom, keď na Teba budeme stále myslieť; celou dušou, keď po Tebe budeme stále túžiť; celou myslou, keď ku Tebe budeme smerovať všetky svoje úmysly a vo všetkom budeme hľadať Tvoju česť; a celou svojou silou, keď dáme všetku svoju energiu a schopnosti duše i tela do služby Tvojej lásky a nikam inam, a aby sme milovali svojho bližneho ako samí seba, keď strhneme všetkých, ako sme len schopní, k Tvojej láske a keď sa budeme radowať z dobra druhých ako z vlastného, budeme mať účasť na ich utrpení a neublížime nikomu.“

3 2. M o d l i t b a

Keď Pán Ježiš pochválil Máriu, že si vybrala „lepší podiel“ a poukázal na to, že „len jedno je potrebné“, myslel na modlitbu ako stály dialóg lásky s Bohom. (zr. Lk 10,38-42) Je to dialóg, ktorý vedie k naplneniu kresťanského života, k plodnej službe lásky, k šťastiu a to napriek tomu, že žijeme vo svete, ktorý je Bohu odcudzený. Práve modlitba nás v tomto svete ponára do oceánu lásky. František Osuna, jeden z františkánskych stredovekých mystikov hovorí: „Uvedom si, že Boh ťa stvoril jedine pre modlitbu.“ Celý svet bol stvorený pre človeka, ale človek bol stvorený pre Boha. Len stretnutie s Bohom môže spasíť ľudskú dušu. Spása sveta je v poznaní Boha.

Keď sa pripravujeme na stretnutie s niekým, chceme dopredu vedieť a usilujeme sa zistiť: Kto to je, aký je, aké sú jeho silné a slabé miesta, atď. A je normálne, že to chceme vedieť aj o Bohu. Teda povedzme si: Kto a aký je Boh? Nemôžeme ho zaradiť do žiadnej kategórie nami poznaných skutočností. Boh je Nestvorenou Skutočnosťou. Boh je Duch ale aj to v inom zmysle ako náš duch. Boh nie je obmedzený ani priestorom a ani časom, ani zákonmi prírody, fyziky alebo matematiky. Dokonca nieje obmedzený ani zákonmi psychológie a logiky. On to všetko stvoril ale sám je Vyvýšený nad to všetko. Boh – Lásky, je sám sebe Večným zákonom. Všetko robí z Lásky.

V knihe Sirachovej čítame: „Jeden je Najvyšší, Všemohúci Stvoriteľ, Mocný a veľmi obávaný Kráľ, ktorý sedí na svojom tróne a vládne - Boh.“ (Sir 1,8) Boh je Najvyšší a Všemohúci Stvoriteľ, na to máme pamätať, keď sa k nemu približujeme so svojimi prosbami. Od nikoho nieje závislý a nikým nie je obmedzený. Preto sa k nemu modlíme s dôverou. Keď sa k Bohu približujeme, máme to robiť pokorne ako jeho stvorenia: „Lebo Pán je veľký Boh a nad všetkými bohmi veľký kráľ. V jeho moci sú zemské hlbiny a jemu patria aj nebotyčné štíty. Jeho je more, veď on ho stvoril, i pevnina, ktorú stvárnili jeho ruky. Podťe, klaňajte sa a na zem padnite, kľaknite na kolena pred Pánom, ktorý nás stvoril.“ (Ž 95,3-6). Už sme hovorili, že základ sveta a skutočnosti nie je materiálnej povahy ale duchovnej. Kvantová fyzika predpokladá, že celý svet leží v silovom poli Vedomia. Všetko sa odohráva vo Vedomí Stvoriteľa, ktorý je Všadeprítomnou Láskou. Priestor, v ktorom existujeme a žijeme, je osloviteľný v modlitbe.

Hovorili sme, že modlitba je rozhovor s Bohom, ale nielen rozhovor. A predsa chcem teraz zdôrazniť modlitbu ako rozhovor s Bohom. Prečo? Lebo mnohí kresťania sa osobne s Pánom Bohom nikdy nerozprávajú. Ako deti sa naučili naspamäť rôzne modlitby a modlia sa stále ako malé deti, mechanický a formálne, hoci sú už dospelí ľudia. Nechcem tým poprieť hodnotu modlitieb, ktoré sme sa ako deti naučili, ale často to vyzerá tak, ako keby sme v osobnej modlitbe stále chceli vychádzať zo šlabikára, ktorý sme ako prváci kedysi potrebovali. Máme sa modliť od srdca k srdcu, z nášho srdca k Božiemu srdcu. Boh čaká na naše vlastné slová. On nie je robot, ktorý potrebuje zachytiť určitý správne vyslovený a jednoznačný text. Boh je Otec, ktorý má srdce a chce počuť svoje deti. Chce počuť ľudské srdce, tvoje srdce.

Predstavený trapistov takto spomína na deň, ktorý jednoznačne rozhodol o jeho povolání: „Ako malý chlapec som chodieval do farského strediska mládeže. V istý zimný štvrtok, na zakončenie poludnia vyplneného zábavou, hovoril náš farár o modlitbe starším chlapcom, ktorí boli zhromaždení v kaplnke. Keď už všetci vyšli, ja som pod zámienkou, že mu chcem pomôcť pri upratovaní, zostal. V skutočnosti som sa chcel na niečo opýtať, ale nevedel som, ako to urobiť.“

Zametajúc izbu som konečne povedal. „Stále nám zdôrazňujete, že sa treba modliť, ale neučíte nás, ako to robiť.“ On odpovedal: „To je pravda. Chceš sa naučiť modliť? Potom choď do kaplnky a hovor k Nemu.“ Ten večer som išiel do kaplnky a musel som tam byť poriadne dlho, lebo si pamätám, že som sa neskoro vrátil domov a dostal som pokarhanie. Vtedy som sa prvýkrát modlil a zdá sa mi, že od vtedy som nikdy neprestal hovoriť k Nemu.“ Takto zakončil svoje rozprávanie starý šedivý mních.

Možno sa nám zdá rada kňaza banálna. Ale ten, ktorý mládencovi túžiacemu naučiť sa modliť, namiesto dlhej argumentácie radšej krátko poradil: „Hovor k Nemu“, musel byť človekom skúseným v modlitbe. Pretože, v modlitbe sa neprihovárame nejakému neskutočnému tieňu ale Živému Bohu. Musíme si byť vedomí jeho prítomnosti. Boh je stála prítomnosť a pozornosť voči nám. Stačí Ho osloviť, vzývať, aby sme Ho začali poznávať osobnou skúsenosťou. Je dobré urobiť to svojimi slovami a všímať si Božiu odpoveď. Zrazu pochopíme a pocítíme, že Boh je a dokonca veľmi blízko. Takýmto spôsobom sa môže prebudiť aj v srdci neveriaceho človeka viera, keď sa pokúsi osloviť Neviditeľného. Boh sa vždy prejaví, keď ho vzývame.

Sv. Terézia z Avily sa čuduje: „Ako to, že sa neviete modliť? Ved' je to nie ťažké! Viete sa rozprávať s priateľom? A s dobrým priateľom iste aj dôvernejšie ako s cudzími ľuďmi. A kto vám je bližšie ako Boh? Hovorte mu všetko! Hovorte mu o svojich radoostiach, predkladajte mu svoje trápenia, úspechy, pády. Pokora je pravda! Budte pred ním pokorní, vyzdvihne vás vysoko. Keď budete veľmi pokorní, vyzdvihne vás veľmi vysoko! Ako sa môžete báť Boha, ktorý vás miluje?! Nezabúdajte, že je len jedna blaženosť a to večná! Tak upustíte od mnohých vecí. Vaším želaním nech je vidieť Boha. Vašou obavou - zatratenie! Vašou radosťou nech je to, že vás Boh vedie k sebe!“

Treba si zapamätať, že modlitba je rozhovor a teda nemá byť len našou rečou k Bohu. Ešte vo väčšej miere má byť našou snahou počúvať Boha a to predovšetkým čítaním Písma ale aj pokorným mlčaním pred Bohom. Boh prehovoril vo svojom Slove, preto modlitba musí zaujať postoj k tomuto Slovu. Božie Slovo nám odhaľuje Boží zámer. Keď sa modlíme, Bohu sa prihovárame a počúvame ho, keď čítame Božie výroky. Zdravá modlitba je odpoveďou na Božie Slovo. Boh nám rozumie vtedy, keď sa mu prihovárame jeho jazykom a tým je Božie Slovo.

Človek je tak ukecaný tvor, že Boh sa vôbec nedostane ku slovu, snáď len, keď konečne zaspíme, preto jedným z predpokladov kontemplatívnej modlitby je mlčanie. Musíme najprv umlčať svoju reč, ale tiež svoje myšlienky a predstavy, len takto vytvoríme vo svojom vedomí priestor nato, aby sa mohol predstaviť Ten, ktorý je ľudský Nepredstaviteľný. Aj dnes, aj keď už máme v rukách Písmo sv., je stále potrebné učiť sa tomuto mlčaniu, pretože Boh bude v našom srdci nielen hovoriť, ale aj tvoriť to, čo vyslovuje. Kontemplatívna modlitba vedie k vnútornej premene človeka.

Modlitba je našou najmocnejšou zbraňou, preto nás diabol chce od nej pod každou zámienkou odviesť. Keď sa konečne rozhodneme stráviť chvíľu v modlitbe, prídu nám na rozum všemožné pokušenia. Ak napriek týmto pokušeniam zotrváme na modlitbe, diabol zaútočí z druhej strany. Ukáže nám, čo všetko dobré by sme mohli v tomto momente urobiť, ale v tejto chvíli je to pokušenie opustiť Boha. Diabol vie, že sme silní vtedy, keď sme s Kristom. Kristus v nás to je počiatok nového života, ktorý sa už nežije z ľudskej sily, ale moci Božej. Sv. Ján Klimak tvrdí: „Nádhre modlitby sa nenaučíme od druhého. Ona sama je učiteľom. Boh udeľuje dar modlitby tomu, kto sa modlí“.

Sv. Ján z Kríža hovorí o tých, ktorí dávajú prednosť aktivite pre modlitbou: „Všimnite si tých, ktorí sú veľmi aktívni, ktorí chcú obrátiť svet svojím kázaním a vonkajšími skutkami. O koľko viac úžitku by priniesli Cirkvi a boli by milší Bohu, keby nechali bokom dobrý príklad, ktorým chcú byť, a keby len polovicu toho času zotrvali s Bohom v modlitbe. Tak by urobili viac a s menšou námahou jedným skutkom ako s tisícami, zaslúžiac to svojou modlitbou a čerpajúc v nej duchovnú silu. Lebo inak všetko je len plieskanie a robenie trochu viac ako nič a mnohokrát nič a ešte veľakrát aj škody.“

Modlitba je aj stretnutie s Bohom. Starí pustovníci tvrdili, že ak sa chce človek stretnúť s Bohom, musí sa najprv stretnúť sám so sebou. Na ceste k Bohu nemôžeme preskočiť seba samého a svoje problémy. Celý náš život aj s jeho problémami patrí do modlitby. Nemá byť rozdiel medzi naším životom, myslením a modlitbou.

Roztržitosť často signalizuje, že sa nemodlíme úprimne, že nehovoríme s Bohom o svojom živote a starostiach. V Mk 1,29-39 sa hovorí o uzdravení Petrovej svokry. Prosba apoštola Petra za jeho svokru nám dáva dobrý príklad, ako máme zachádzať so svojou roztržitosťou. Pán Ježiš prišiel do Petrovho domu, aby s ním hovoril o Božom Kráľovstve, ale Peter bol v myšlienkach stále pri svojej svokre, ktorá mala vysokú horúčku. Čo urobil Peter a jeho domáci? Evanjelista píše: „Hneď mu (Ježišovi) povedali o nej!“ A ako to povedali Ježišovi? Hovorili s ním ako ľudia. Boh sa i preto stal človekom, aby sme pochopili, že sa s ním môžeme rozprávať ako s človekom. Toto je najlepší spôsob ako sa oslobodiť od nepríjemnej roztržitosti pri modlitbe.

Keď sa dobre pozrieme na roztržitosť, ktorá nás obyčajne prepadne práve pri modlitbe, zistíme, že obsahuje v sebe kus nášho života, naše starosti a problémy, rôzne veci a udalosti, s ktorými sme sa ešte nevyrovnali, a ktoré sme vnútorne neprijali. Všetky tieto veci môžu byť strávené a spracované jedine s Božou pomocou, preto práve oni patria do modlitby, patria pred Božiu tvár. Aj tu nám môže pomôcť modlitba spomienok, o ktorej sme už hovorili v prednáške o odpustení. Je dobré zo všetkých svojich myšlienok urobiť modlitbu. Nemyslieť monologický ale dialogický. Uvedomiť si, že Boh je moje „Ty“. On je ustavičnou pozornosťou voči nám. Veľkou výhodou takejto ustavičnej modlitby je skutočnosť, že hneď ako problémy vznikajú, môžeme ich akoby za horúca odovzdávať Bohu. Tak ako nám to radí ten istý Peter vo svojom liste: „Na Boha uvalte svoje starosti, On sa už postará“.

Človek dostal úžasnú možnosť a schopnosť milovať Boha. My môžeme milovať Boha. Boh, ktorý dal prvé prikázanie, miluje človeka, ktorého stvoril pre Seba, pre Lásku. Ten, ktorého poznávame rozumom ako Stvoriteľa sveta, chce byť poznávaný srdcom ako Milenec práve v modlitbe. Láska k Bohu má svoje ťažisko v poslušnosti jeho Zákona. Len vtedy môžeme pravdivo povedať Bohu: „Milujem Ťa“, keď sa chránim hriechu v akejkoľvek podobe. Všetko je hriechom, čo nás vzdaluje od lásky k Bohu.

U proroka Izaiáša v 54 kapitole sa o Bohu hovorí toto: „Tvoj Stvoriteľ je Tvojím ženíchom...“ Moderný človek trpí osamelosťou, hoci žije v mestách, kde sú milióny iných ľudí. Boh zjavuje, že jedine On dokáže ukončiť osamelosť človeka. Človek je osamelý Bohom. Boh sa zjavuje ako Ženích, ako Boh večnej svadby. Nielen svadby, ktorá sa ustavične deje v samotnom Trojjedinom, ale Boh sa zjavuje ako Ženích ľudstva. Podobne ako si muž neuvedomuje, čo mu chýba a pochopí to, až keď sa prvý raz stretne so svojou milovanou, tak ani ľudia nepochopia, že ku svojmu šťastiu potrebujú Boha, dokiaľ ho nestretnú. Každý človek má vznešené pozvanie a možnosť žiť s Bohom. Boh je Láska a skutočná a očistená modlitba, to je milovanie s Bohom.

Pohľad na dokonalú Krásu, poznanie absolútnej Pravdy, zážitok dokonalej Lásky, záchvevy večného Života nás určite nebudú unavovať. Celé stvorenie, bude kapitulovať pri pohľade na jeho Krásu. Keď už človek, ktorý je často len chatrným obrazom Božím, nás vie ohúriť svojou krásou natolko, že strácame hlavu a sme schopní kvôli nemu obetovať svoju slobodu i osobu, o čo skôr a viac stratíme hlavu pri stretnutí s Krásou Boha. Boh je absolútne jednoduché bytie. V ňom nieje žiadny rozdiel medzi krásou, láskou a spravodlivosťou. Boh je Krása práve preto, lebo je aj Pravda aj Láska. Je našou Blaženosťou, keď ho skutočne milujeme. Boh je však zvláštna Blaženosť. Je to Blaženosť, ktoré sa nedá oddeliť od Pravdy, od Spravodlivosti, od Lásky. V ňom všetky tieto vlastnosti sú jedno.

Sv. Ignác z Loyoly učí, že človek vníma rozdielne duchov podľa svojho smerovania. Ak ide od dobrého k lepšiemu, tak prežíva Boha a anjelov ako príjemnosť, ale ak ide od zlého k horšiemu, tak sa mu zdá príjemný diabol a Boh je pre neho hrôzou. Ten, kto robí dobro, začína Boha prežívať ako Radosť vo svojom vlastnom svedomí, teší sa z tejto Krásnej Pravdy a Lásky. Naopak človek, ktorý má záľubu v zle, cíti sa Bohom zaskočený a je z neho nešťastný. Boh miluje všetko, čo stvoril a predsa samou svojou podstatou je Spásou i Súdom, Odmenou i Trestom. Ale je to stále ten istý a nemenný Boh, ktorý je len Dobro.

Nie je zbytočné pýtať sa, kedy sa treba modliť. Skúsenosť nám ukazuje, že keď sa človeku podarí mať presne stanovený čas a byť mu verný každý deň, začne kráčať pevne a s istotou po ceste modlitby. Človek, ktorý sa modlí, vie, že potrebuje každý deň stály čas na modlitbu. Je to čas stretávania a prebývania v Pánovej prítomnosti, v pripravenosti hovoriť s ním a počúvať ho. Ak chce poznať Boha, rásť v láske k Nemu, a v skúsenosti lásky, ktorú prijíma od Boha, musí sa stať človekom modlitby. Treba sa usilovať nájsť si čas, v ktorom by nás nik nevyrušoval. Ideálny čas na modlitbu je vtedy, keď je naša myseľ svieža a myšlienky usporiadané, čiže v prvé hodiny ráno. Nesmieme zabúdať na to, že Boh je viac ako televízia, noviny, priatelia, kultúra, atď.. Tajomstvo úspechu je byť verný stretnutiam každý deň.

A predsa, keď sa pozrieme na Ježiša, na náš vzor, zistíme, že On sa modlil stále a v každom čase. Nebolo takej chvíle cez deň i v noci, ktorá by mu nebola vhodná na modlitbu. Veď modlitba je uskutočňovaním prvého prikázania lásky. Ak sa muž zalúbi, spontánne začne myslieť na tú, ktorá ho svojim zjavom uchvátila. Vo vzťahu k človeku sa nám môže stať, že ten alebo tá, do ktorej sme sa zadívali, nám odkáže: „Ani na mňa nepomysli! Neľúbim ťa.“ Zakazuje nám myslieť na ňu, zväzovať ju svojimi myšlienkami a túžbami. Ale Boh, ktorý nás nesmierne a nekonečne prevyšuje, nám dovoľuje a dokonca nástojčivo prikazuje: „Mysli na mňa! Túž po mne! Teš sa na mňa! Miluj ma!“ Nám je dovolené na neho myslieť! Nám je prikázané po ňom túžiť! Ten, ktorý stvoril celé Univerzum chce, aby sme ho milovali. To je najväčšie a prvé prikázanie.

Podobný postoj ustavičnej modlitby učí i sv. Pavol: „Bez prestania sa modlite“ (1 Sol 5,17) Často sa vyznávame vo sv. spovedi: „Zabudol som sa pomodliť ráno, na obed a večer“. Mohli by sme tento hriech vyznať aj takto: „Zabudol som na Boha“. Modlitba nie je niečo, čo môžeme po použití odložiť. Modlitba je ustavičná potreba našej duše, tak ako telo potrebuje ustavične dýchať, tak isto duša potrebuje ustavičnú modlitbu. Modlitba nespočíva v tom, že musím stále hovoriť k Bohu. Aj keď na začiatku sa naša modlitba bude podobať skôr dialógu s Bohom. Ide o to, aby sme sa naučili chodiť s Ním, žiť ustavične vo vedomí Božej prítomnosti. Ale to najdôležitejšie je žiť ustavične vo vzťahu lásky k Bohu. Základom modlitby je tento vzťah, ktorý nesmie byť nikdy prerušený. Akonáhle ťažkým hriechom prerušíme toto životodárne spojenie, je potrebné ho okamžite obnoviť ľútosťou a vyznaním hriechov.

Len ustavičná modlitba vedie ku spáse. Kto sa ustavične nemodlí, sa podobá človeku, ktorý sa ráz nadýchne a potom prestane dýchať a upadne do agónie. Modlitba to je pravidelné dýchanie našej duše. Naša duša žije z Božieho Ducha, ktorý vstupuje do nás skrze našu túžbu prejavenu modlitbou. Ak naša modlitba nie je ustavičným chodením s Pánom, nevedie k čistote srdca a teda nevedie ani k radosti. Modlitba má byť ustavičná tak isto ako láska. Len ustavičná modlitba vedie do Božej blízkosti. „Kto sa nemodlí, ten sa nespasí!“ - hovorí jedno staré ruské príslovie. Ustavičná modlitba, to je život pred Božou tvárou a stály ohľad na Boha.

Sv. František sa modlil: „Všemohúci, Večný, Spravodlivý a Milosrdný Bože, dopraj nám úbohým, aby sme pre teba konali to, o čom vieme, že to ty chceš a vždy chceli to, čo sa tebe páči, aby sme tak vnútorne očistení, vo vnútri osvietení a ohňom Ducha Svätého zapálení, mohli nasledovať šlapaje Tvojho Syna, nášho Pána Ježiša Krista a len tvojou milosťou dôjsť k tebe Najvyšší, ktorý v dokonalej Trojici a jednoduchej jednote žiješ a kraluješ a si oslavovaný ako Všemohúci Boh na veky vekov.“

Sv. Paschal Baylonský nás poučuje: „Keďže najväčšou túžbou Boha je preukazovať ľuďom dobrodenie, maj pri všetkých svojich prosbách pevnú vieru, že Boh ti chce dať, a čo ho prosíš. Nepros však o nič, čo by ti Boh vopred nebol vnukol, aby si o to prosil. On totiž je skorej pripravený vypočuť tvoju prosbu, ako ty ju predniesť.“

33. O pôste

Pôst sa obyčajne v našom podvedomí spája s potrebou čosi napraviť. Pôst sa predpisuje ako kúra pri rôznych ochoreniach. Ale prečo sa máme postiť my kresťania. Písmo sv. nám odhaľuje a odpovedá na tieto otázky a my sme o tom už hovorili v predošlých prednáškach. Otcovia tvrdia, že úplne prvé zo všetkých Božích prikázaní bolo prikázanie pôstu. Človek dostal povolenie jesť zo všetkých stromov záhrady, okrem jedného. Prehrešil sa tým, že sa nepostil. Nešlo o absolútny pôst, ale o príkaz zdržiavať sa ovocia stromu poznania dobra a zla. Sv. Bazil hovorí: „Pretože sme sa nepostili boli sme z raja vyhnaní, budeme sa postiť, aby sme mohli do raja vrátiť.“ Pôst tu chápeme ako múdre „seba obmedzenie“ v záujme „seba zachovania“. V podstate je to postoj, ktorý nám pomáha udržiavať naše fyzické i psychické zdravie, lebo nie je dobré bez rozlišovania všetko do seba prijať.

V Evanjeliu čítame ako k Ježišovi prichádzajú Jánovi učeníci s otázkou: „Prečo sa my a farizeji často postíme, a tvoji učeníci sa nepostia?“ Je to naozaj oprávnená otázka, lebo pôst je prostriedok, ktorý človeku pomáha v duchovnom živote a vieme, že všetky náboženstvá ho poznajú a uznávajú. Aj sám Ježiš sa postil 40 dní a 40 nocí na púšti. Sám prešiel tvrdou skúškou pôstu a nebol proti tejto osvedčenej praxi. Správanie sa apoštolov, ktoré obhajuje, sa týka len toho mimoriadneho času, ktorý prežívali apoštoli v dobe Ježišovho pozemského života.

Zmyslom pôstu je totiž priblíženie sa k Bohu. A pretože sa v osobe Ježiša sám Boh priblížil k ľuďom, naplnil sa cieľ pôstu a dokonca apoštoli tým, že nasledovali a poslúchali Vtelené Božie Slovo, sa v najhlbšom zmysle slova postili, nie od chleba, ale od vlastnej zvrátenej vôle. V konečnom dôsledku je pôst poslušnosťou voči Božiemu Slovu. Pôst od jedla by v tejto konkrétnej situácii bol krajne nepatričný a vyzeralo by to ako snaha postiť sa na svadobnej hostine, čo by bolo vrcholne smiešne a urážajúce: „Kým majú ženícha medzi sebou, nemôžu sa postiť. Prídu však dni, keď im ženícha vezmú a vtedy v tých dňoch sa budú postiť!“ Môžeme povedať, že žijeme v dobe, keď ženích bol vzatý a preto duchovný i fyzický pôst znovu nadobúda zmysel. Vyjadruje našu túžbu po Ježišovi, túžbu po jeho druhom príchode, ale aj po jeho stálom príchode vo Sviatosti Oltárnej.

Pôstom sa začína boj proti nerestiam, proti nepriateľom duše, ktorí nás chcú odviesť od plného zamerania k Bohu. Boj, ktorý pôstom začíname s nepriateľmi našej spásy, začína kontaktom s nepriateľom. V pôste svojho protivníka najprv objavujeme. Dobrým jedlom a pitím môžeme mnoho vecí v sebe potlačiť. Nebrať na vedomie svoje hlbšie vrstvy, alebo svoju dušu, pretože sa plne sústredíme na príjemnosť z potravy. Ale ak sa postíme, zistíme, že hlboko v našom srdci, sídli neradostná prázdnota, ktorá vôbec nieje riešená. V pôste sa najprv stretávame s pravdou o sebe samých a potom sa stretávam aj s nepriateľmi našej duše, s tým, čo nás vnútorne zotročuje. V pôste postupujeme podobne ako pri obliehaní mesta, ktoré sa snažíme odrezať ho od zásobovania. Démoni majú radi telesné pohodlie. Utrpenie, ktorému sa v pôste dobrovoľne podrobíme, ich núti k odchodu.

P. Anzelm Grün opisuje takúto skúsenosť: „Pri debate o pôste bol jeden brat presvedčený o tom, že je lepšie nepostiť sa a byť v dobrej nálade, než sa postiť a byť druhým na obťaž kvôli permanentne zlej nálade. Druhý mu však odhalil, že ide o chybný záver. Ak chceme problém zlej nálady riešiť tým, že sa najeme a napijeme, nikdy nepoznáme samých seba. Je azda viazaná moja dobrá nálada iba na jedlo a pitie? Čo ma vlastne udržuje v dobrej nálade? Môžem byť spokojný so svojím životom, ak sú ukojené moje potreby jedla a pitia?

V pôste vlastne ide o to, poznať, aká nosná sila ma nesie, z čoho v podstate žijem. Práve vtedy, keď v pôste vedome odložím všetky náhražkové uspokojenia a to nemusí byť nutne len jedlo, ale aj iné formy: televízia, alkohol, fajčenie, pornografia, nezriadený sex..., ktoré ma často omamujú, ohlušujú a oslepujú, vtedy poznám pravdu o sebe. Pôstom dávame dole šupku, ktorá kryje vo mne víriace myšlienky a city. Tak môže vyjsť na povrch všetko, čo je vo mne: moje myšlienky krúžiace len okolo seba samého, môjho seba presadzovania a seba potvrdzovania. Vnútorne zranenia, ktoré úspešne zakrývam náhražkovým uspokojením, zrazu vyplávajú na povrch a sa otvoria. Pôst mi odhaľuje, kto vlastne som.

Toto poznanie, je veľmi potrebné preto, aby som sa mohol stretnúť v modlitbe s Bohom. Veľmi často utekáme od pravdy o sebe a preto ani nemôžeme dospieť k poznaniu Boha. Starí pustovníci boli toho názoru, že ak sa chce človek stretnúť s Bohom, musí sa najprv stretnúť sám so sebou! A stretnúť sa sám so sebou, to znamená poznať úžasne dary, ktoré mi dal Boh, ale poznať aj svoj hriech. K istému otcovi prišiel mladší brat a povedal: „Blažený človek, ktorý videl anjela.“ Ale on na tieto jeho slová odpovedal: „Blaženejší je ten, kto pozná svoj hriech“. Človek, ktorý poznal svoj hriech, stáva sa chápanejší k reakciám druhých ľudí, prestáva sa čudovať Božej výchove i ľudským reakciám na jeho hriešne bytie.

Pôst má aj svoje nebezpečné úskalia, ktoré nemôžem všetky vymenovať. Napríklad: kto sa postí pre ľudské uznanie, nezakúsi pozitívne účinky pôstu. Pôst ho nepremení, neoslobodí a neotvorí pre Boha. Koho pôst vedie k posudzovaniu druhých, tiež neakúsi pozitívne účinky pôstu. Pôst mi je daný preto, aby som predovšetkým seba samého súdil. Pôst nás konfrontuje s nami samými a s našimi temnými stránkami. Už poznanie svojho tieňa znamená veľký kus cesty k pokore. Kto sedí pred Bohom hladný, cíti svoju túžbu po naplnení.

Zdravý pôst musí byť tiež spojený s láskou k blížnemu a s dávaním almužny. Bratská láska stojí nad pôstom a pôst treba zrušiť, pokiaľ by nás mal odvádzať od bratskej lásky. Pastier Hermov hovorí: „V pôste ma byť kresťan len o chlebe a vode. Potom spočítaj výlohy, ktoré by si v ten deň vydal na jedlo a pitie a tento obnos daj nejakej vdove, sirote alebo núdznemu. Zriekni sa tak niečoho, aby z toho mohol mať úžitok niekto druhý, nasýtil sa a modlil sa za teba Pánovi.“ Sv. Lev Veľký: „Pôst bohatých by sa mal stať pokrmom chudobných.“

Ranná cirkev pôst praktizovala v stredu a v piatok, ako spomienku na Kristovo zatknutie a umučenie. V stredu a v piatky a behom pôstnej doby sa jedlo len od 15,00 hod.. Pôstom kresťania vyznávali, že tu spása ešte nie je tak, aby ňou boli úplne preniknutí. Pre kresťanov boli pôstne dni, dňami väčšej bdelosti pre Boha a nazývali ich podľa vojenských hliadok „stationes“. Toto vojenské chápanie pôstnych dní nachádzame aj vo výroku pápeža Benedikta XIV, ktorý povedal: „Zachovávanie veľkého pôstu je záväzkom nášho duchovného vojska. Ním sa rozoznávame od nepriateľov kríža a Ježiša Krista. Ak sa on uvoľní, stane sa to na škodu Božej slávy, na potupu katolíckeho náboženstva, na záhubu kresťanských duší. A netreba pochybovať, že táto nedbanlivosť sa stane prameňom mnohých katastrof pre národy, mnohých pohrôm vo verejných záležitostiach a mnohých nešťastí pre jednotlivcov“.

Snáď najvýstižnejší výrok, ktorý zahrňa všetky oblasti, kde pôst blahodarne pôsobí, pochádza od sv. Atanáza: „Pohlíadni na to, čo spôsobuje pôst! Uzdravuje choroby, vysušuje prekypujúce telesné šťavy, zaháňa zlých duchov, zaplašuje zvrátené myšlienky, dodáva mysli väčšiu jasnosť, očisťuje srdce, posväcuje telo a postupne človeka privádza pred Boží trón. Veľkou silou je pôst a vedie človeka k veľkým úspechom.“

Sv. Atanáž sa nezastavuje iba pri čiste telesných účinkoch pôstu, ale tvrdí, že pôst zaháňa zlých duchov, odháňa zvrátené myšlienky a dáva väčšiu jasnosť ducha. Pôst posväcuje telo a ono sa stáva priestupným pre Božieho Ducha. Človek patrí Bohu nielen dušou ale i telom. A ak sa chceme otvoriť Bohu musíme začať telom. Ak chceme patriť Bohu, musíme to i telesne cítiť. Pôst posväcuje telo a postupne človeka vedie pred Boží trón.

Sv. Ján Zlatoústý tvrdí: „Pôst tela je pokrm pre dušu!“ a sv. Peter Chryzológ: „Pôst je pokoj tela.“ Nepokoj vzniká z nemiernosti a nadvlády pudov a vášni. Pôst ukáždňuje človeka, oslobodzuje ho od vlády vášni a obdaruje ho vnútorným mierom. Tento mier nie je ničím čiste duchovným. Je to i pokoj tela. Telo nachádza svoj pokoj tým, že nie je zaťažované nadmerným trávením a práve v dobe pôstu si môže urobiť poriadok samo v sebe. Aj podľa názorov lekárov má aspoň občasný telesný pôst blahodarne účinky aj na telesné zdravie, pomáha pri rôznych kožných a zápalových chorobách, ale tak isto pri reumatizme, artritíde a pri artérioskleróze. V pôste podľa cirkevných otcov ide o celého človeka.

Telesný pôst musí byť sprevádzaný pôstom ducha, teda vnútorným obrátením sa k Božiemu Slovu, aby sme pochopili to, čo hovorí Ježiš, že základom ľudského života nie je len pozemský chlieb, ale predovšetkým Slovo Živého Boha. Sv. Augustín učí: „Proti žiadosti tela je pôst, proti žiadosti očí almužna a proti pýche života modlitba“.

Možno si povieme, čo zmôže môj pôst proti zlobe celého sveta? Na počiatku svetovej skazy stojí jeden človek, hovorí sv. Pavol v liste Rimanom: „Ako skrze jedného človeka vstúpil do tohto sveta hriech a skrze hriech smrť, teda ak previnenie jedného prinieslo všetkým ľuďom odsúdenie, tak spravodlivosť jedného priniesla všetkým ľuďom ospravedlnenie, ktoré dáva život.“ Toto je moc každého jedného. Môžeš začať od seba a predsa môžeš týmto nenápadným spôsobom zachrániť mnohých.

Existuje spojitosť medzi modlitbou a pôstom. Mnohí ľudia si dnes myslia, že modlitba je čiste duchovný úkon. Avšak duchovní učitelia svorne tvrdia, že modlitby sa má zúčastniť celý človek, teda telo i duša. Napríklad svoju modlitbu môžeme prejaviť gestom. Ale dnes chcem hovoriť hovoriť o inom spojení tela a duše pri modlitbe. Táto jednota sa prejavuje i v úzkom spojení modlitby a pôstu. Duchovní majstri sú si vedomí toho, že pôst zintenzívňuje modlitbu. Platí to predovšetkým o prosebnej modlitbe. Ak sa chceme za niekoho vážne modliť, je dobre podložiť modlitbu pôstom. Vtedy modlitba prestáva byť „len záležitosťou hlavy“, neredukuje sa len na pár vyslovených viet, ale sa v nej angažuje celá bytosť. Vtedy volám k Bohu telom i dušou. Vyznávam svoju slabosť pred Bohom. Pôstom naschvál umenšujem svoju silu, aby som tým vyjadril, že všetku pomoc očakávam jedine od Boha. Dnes nariekame nad nedostatkom povolaní k duchovnému životu. I tu má pôst veľký účinok. Môj skeytý pôst môže druhému vyprosiť silu k rozhodnosti a nasledovaniu.

Aj Pán Ježiš učí, že človek môže svoju modlitbu posilniť pôstom. Starokresťanský spis „Didache“ nabáda, aby sa kresťania postili za tých, ktorí ich prenasledujú. V pôste sa modlíme aj telom. Sám pôst je už modlitbou, pretože je naliehavým krikom tela k Bohu. V pôste sa zjednocujeme s tým za koho prosíme. Tým, že neprijímame náhražkové uspokojenie vo forme jedla, stávame sa súcitnými. Veľmi pekne nám o tomto hovorí sv. Bernard z Clairvaux: „Chcem vám povedať niečo ľahko pochopiteľné, niečo čo ste často sami prežili: Pôst dodáva modlitbe dôveru a rozohňuje ju... Modlitba vyprosí silu k pôstu a pôst získa milosť k modlitbe. Pôst posilňuje modlitbu, modlitba posilňuje pôst a prednáša ho pred Božiu tvár.“

Pôst podporuje modlitbu aj tým spôsobom, že dáva silu bdieť. Jedlo nasycuje človeka a uvádza ho do ospalosti. V pôste je človek bdejší a otvorenejší pre duchovné veci. V kláštorech sa praktizovalo aj nočné bdenie, ktoré sa dalo lepšie uskutočniť práve pri lačnosti. Toto nočné bdenie bolo a je výrazom očakávania Pána. Noc je časom najhlbších skúsenosti s Bohom. Pôst nás vychováva aj k bázni Božej, bez ktorej nemožno Boha milovať ako Boha. Pôst nás vedie k vedomiu vlastnej slabosti a odkázanosti na Boha.

Sv. Izák z Ninive hovorí: „Ako je svetlo radosťou pre zdravé oko, tak je umiernený pôst predpokladom modlitby. A naozaj, ako náhle sa začneme postiť, sme v duchu bezprostredne pudení k rozhovoru s Bohom. Postiace sa telo nevydrží celú noc na lôžku: pôst ho úplne prirodzene núti k bdeniu v spoločenstve s Bohom nielen vo dne, ale aj v noci. Pre telo človeka, ktorý sa postí, nieje boj proti spánku obzvlášť veľkou námahou. Nech sú jeho zmysly akokoľvek slabé, prinajmenej jeho srdce bdie: volá po Bohu.“

Pôst a modlitba má podľa svedectva Písma ešte jeden rozmer. Ide v ňom tiež o pokánie a zmier. Pôstom sa človek priznáva pred Bohom, že je hriešnik, a dáva najavo, že nechce vo svojom hriechu zotrvať, ale že sa chce obrátiť. Hriechom človek rozbil harmóniu medzi sebou a Bohom. Pôst ho znovu dáva do poriadku, znovu nastoľuje harmóniu medzi dušou a telom a vracia pokoj tomu, kto sa hriechom znepokojil. Jeden z púštnych otcov, Afrates, hovorí: „Náš Pán Ježiš Kristus nám prikázal, že sa máme stále postiť a bdieť, aby sme mocou rýdzeho pôstu dosiahli jeho pokoj.“

Pozrime sa na pôst ešte z jednej strany. Je to vzťah pôstu a Eucharistie. V predošlých dobách si kresťania viacej uvedomovali túto spojitosť, pretože bol pred svätým prijímaním predpísaný dlhší pôst ako dnes. Kto sa postí, zrieka sa jedla i pitia. V Eucharistii však oslavujeme jedlo i pitie. Človek sa v raji prehrešil jedením, teraz získava spásu a spoločenstvo s Bohom skrze Eucharistiu. Práve to, čo si človek v pôste odopiera, stáva sa tou najvnútornejším úkonom vzťahu s Bohom. Dary chleba a vína sa premieňajú v Kristovo Telo a Krv a sú podávané človeku. Ich požívanie človeka privádza k jednote s Bohom. Tak sa stáva jedlo i pitie posvätným. Eucharistia je v tomto zmysle prekonaním prvotného pádu človeka, ktorý sa chcel jedením zmocniť božstva. Premena nášho pokrmu a nápoja v najvyššiu formu stretnutia s Bohom v Eucharistii ukazuje, že pôst má v zásade vždy kladnú funkciu. Nie, že by nám nechcel dopriať jedlo a pitie, ale chce, aby pre nás oboje zduchovnelo.

V mnohých kultúrach sa pôst používal a aj používa k vyvolaniu extatických stavov, snov a vízií. V Afrike existuje príslovie: „Trvalo plný žalúdok tajomné veci neuvidí.“ Tertulián uvádza ako príklad Mojžiša a Eliáša, aby ilustroval, ako pôst človeka uschopňuje k nazeraniu Božích tajomstiev a dôvernému styku s Bohom. O Mojžišovi hovorí, že „sa postil nad ľudské sily štyridsať dní a práve toľko nocí, keď mu silu prepožičiavala viera ducha, takže svojimi očami nazeral slávnú krásu Boha, na vlastné uši počul Boží hlas a v srdci premyslel Boží zákon.“

Tertulián ďalej tvrdí, že sa Kristus na hore Tábor právom v tele zjavil Mojžišovi a Eliášovi, pretože to boli jeho druhovia v pôste. Eliáš sa predsa taktiež postil štyridsať dní a nocí na svojej ceste púšťou k Božej hore Horeb. Tam potom smel zakúsiť Boha samotného v šumení vánku..... K akému priateľskému styku s Bohom tu bol pripustený! „Čo tu robíš Eliáš?“ – neznie toto zvolanie omnoho priateľskejšie, než ono: „Adam, kde si?“ To znelo človeku, ktorý jedol ako hrozba. Tomu, ktorý sa postil však ako lichôtka. Tak veľké uprednostnenie pôsobí zrieknutie sa jedla a pitia – z človeka robí člena Božej domácnosti a vskutku pridružuje rovného k rovnému. Lebo ak večný Boh nikdy nelačne, ako svedčí skrze Izaiáša, potom sa človek, až bude žiť bez potravy, vyrovná Bohu.“

Obraz návratu do raja a anjelského života je ďalej vykreslený predstavou o zduchovnení teľa, ktoré je výsledkom pôstu. Sv. Ambróz hovorí, že by sme mali podobne ako Eliáš „premieňať“ prirodzenosť ľudského teľa silou nezničiteľného pôstu. Pôst zduchovňuje naše telo, vzdáľuje ho od vlády hriechu a dáva nám väčšiu slobodu vzhľadom k pozemským potrebám. Dopomáha nám k duchovnému telu a už teraz nám poskytuje účasť na Kristovom vzkriesení. Pôst vedie postiaceho na prah neba. Vďaka týmto účinkom stráca pôst svoju trpkú príchuť. Dáva duchovnú radosť. Sv. Benedikt píše, že sa pôstom môžeme cvičiť v „radosti Ducha Svätého“. I sv. Augustín hovorí: že nás „k pôstu ženie radosť ducha, ktorý si obľúbil duchovné veci, ktorých lúbeznosť mu vždy vnuká istý odpor k telesným pokrmom“. V pôste človek prichádza stále viac na chuť Bohu. Kresťan aj pôstom svedčí o sile, ktorá vychádza z každého Božieho Slova.

Pôst nám umožňuje preniknúť do poznania tajomstva. Dr. Buchinger popisuje duševné účinky pôstu takto: „Každý, kto sa postí, spozoruje, že sa v jeho duševnej konštitúcii, v jeho priebehu mnoho duševných funkcií zmení. Vystupňuje sa vnímavosť. Fantázia je živšia. Koncentrácia zostáva nezmenená. Zmysly sú bystrejšie... Je vnímateľný určitý druh uvoľnenia kľúčovito stiahnutej psychickej konštitúcie, ďalej vyjasnenie situácie a vyšší jemnocit... Vylupuje sa pravé jadro: človek nachádza sám seba, objavuje vnútorný kľudový bod, metacentrum, totiž vnútorný domov.“

Dr. Buchinger však pozná aj nebezpečenstvo pôstu. Myslíme teraz na viacdňový hladový pôst. Hovorí, že na počiatku pôstu prežije človek výkyv k depresívnej strane, potom však zreteľný výkyv k manickej strane. Človek je zrazu veselý, plný optimizmu ale tieto manické stavy ho zvädzajú k preceňovaniu sa. Môžu ho viesť k určitým krkolomnostiam, bezohľadnosti a postupne až k príliš citlivej vnímanosti až medialite. Preto tvrdí, že k viacdňovému pôstu je potrebné duchovné doprevádzanie a modlitba, aby pôst nebol zneužitý k preceňovaniu vlastnej hodnoty. Postiť sa znamená plávať proti prúdu. To je možné len vtedy ak sa postíme z čistých motívov. Inak je pôst skôr na škodu.

Duchovní učitelia hovoria, že aj démoni môžu nabádať k pôstu. Avšak ak sa človek nepostí v Duchu Svätom, nevedie ho pôst k osvieteniu, ale skôr k zaslepenosti, ktorá leží veľmi blízko k osvieteniu. To potom nutne vedie ku skaze. Človek prestáva vnímať realitu, blížnych okolo seba, stráca zmysel pre vlastné hranice a končí v sebaaprečovaní, až v šialenstve. Osvietenie a zaslepenie ležia tesne vedľa seba. Pôst môže viesť k obojému. Pôst nás k osvieteniu privedie len vtedy, keď v ňom objavíme svoju slabosť a nie silu. Pôst nás ma doviesť do priepasti našej slabosti, v ktorej sa stretne s priepasťou Božou.

3 4. O dobrých skutkoch - almužne

Sv. Augustín nás poučuje: „Kto uzná svoje hriechy a odsúdi ich, súhlasí už s Bohom. Boh odsudzuje všetky hriechy: a ak ich odsúdiš i ty, spájaš sa s Bohom. Človek a hriešnik, to sú dve rozdielne skutočnosti: človek je Božie dielo, hriešnik je tvoje dielo, človeče znič, čo si urobil ty, aby Boh spasil, čo učinil On. Keď ťa začne mrziť, čo si vykonal, vtedy začínajú tvoje dobré skutky, pretože si odsúdil svoje zlé skutky. Dobré skutky začínajú uznaním zlých skutkov. Konáš pravdu a prichádzaš ku Svetlu.“ (Sv. Augustín, In Evang. Joh. tract. 12,13)

Keď sa ľudia pýtajú Pána: „Čo máme robiť, aby sme konali Božie skutky?“ Ježiš im odpovedal: „Boží skutok je veriť v toho, ktorého on poslal.“ Druhým predpokladom skutočne dobrého skutku je viera v Krista. Ozajstné dobré skutky sú ovocím vnútornej premeny človeka, ktorá je ovocím viery. Sv. Pavol hovorí: „Prinášajte ovocie dobrých skutkov.“ A na inom mieste: „Lebo spasení ste milosťou skrze vieru; a to nie je z vás, je to Boží dar: nie zo skutkov, aby sa nik nevystatoval. Veď sme jeho dielo, stvorení v Kristovi Ježišovi pre dobré skutky, ktoré pripravil Boh, aby sme ich konali.“ (Ef 2,8-10)

Boh nám vo svojej добрote vytvoril príležitosť konať dobré skutky. Boh je tak dobrý, že On dáva chcieť aj konať. Pri dobrých skutkoch je dôležitý motív, prečo ich robíme. Či nám ide o uskutočnenie Božej lásky alebo o hľadanie seba. Skutok je len vtedy skutočne dobrý, keď je konaný v Duchu Svätom. A keď sa nám podarí skryť dobrý skutok pred nami samými, vtedy je to dokonalý skutok. To je zmysel slov: „Nech tvoja ľavá ruka nevie, čo robí pravá, aby tvoja almužna ostala skrytá, a odmení ťa tvoj Otec, lebo On vidí aj v skrytosti.“

K podstate kresťanstva patrí vyznanie navonok a to sa deje slovom i skutkom. Kresťanské dobré skutky má charakterizovať skrytosť a štedrosť. Nejde natoľko o vonkajšiu skrytosť, lebo ozajstné dobro sa dá len ťažko skryť. Pán Ježiš na inom mieste hovorí: „Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali za to Boha v nebesiach.“ Ježiš kladie dôraz na to, aby sme nekonali dobre skutky kvôli ľudskému obdivu. Každý dobrý skutok je akciou navonok a nedá sa zabrániť, aby si ho niekto nevšimol. Keby sme toto chceli docieľiť, asi by sme sa zriekli konania akéhokoľvek dobrého skutku, ale takto to Ježiš určite nemyslí. Ide o skrytosť nášho dobrého skutku pred nami samými. Aby sme nekonali dobré skutky kvôli ľudskému obdivu a na posilnenie svojho ega. Aby každý dobrý skutok poslúžil ku zjaveniu Božej dobroty. Aby sme si stále uvedomovali, že Boh je pôvodca všetkého dobra. Dokonca i toho dobra, ktoré sa deje prostredníctvom našej slobody a našimi rukami.

Naše sebecko je tak veľké, že sa chce priživiť i na tak svätých veciach, ako je almužna, modlitba a pôst. Najlepšie si to overíme, keď sa nám uznanie nedostane. Pán Ježiš nehovorí „nedávajte almužnu, nemodlite sa a nepostite sa!“. Žiada, aby sme to nerobili kvôli ľuďom. Stále je potrebné zostávať vnútorne chudobný. Nepribližovať sa k Bohu s vedomím vlastnej záslužnosti. Vnútorne pokánie sa môže prejavovať veľmi rozmanitým spôsobom. Sväté písmo a cirkevní Otcovia zdôrazňujú predovšetkým tri formy: pôst, modlitbu a almužnu, ktoré prejavujú obrátenie vo vzťahu k sebe, vo vzťahu k Bohu a vo vzťahu k iným.

„Mnohí mi v onen deň povedia: „Pane, Pane, či sme neprorokovali v tvojom mene? Nevyháňali sme, v tvojom mene zlých duchov a neurobili sme v tvojom mene veľa zázrakov?“ Vtedy im vyhlásim: „Nikdy som vás nepoznal; odídte odo mňa vy, čo páchate nepravosťou!“ Čo nám chce týmto Ježiš povedať? Hovorí nám pre zmenu o ľuďoch skutkov. Ľudia prorokujúci, vyhánajúci zlých duchov, ľudia činiaci zázraky v Ježišovom mene, to všetko sú predsa ľudia skutkov. Prečo sa zrazu aj títo ľudia objavili na listine obžalovaných.

Určité riešenia ponúkne táto myšlienka od sv. Františka: „Pán povedal Adamovi: „Zo všetkých stromov záhrady smieš jesť, ale zo stromu poznania dobra a zla nesmieš jesť“ (Gn 2,16-17). Z každého rajského stromu teda mohol Adam jesť a nezhrešil, dokiaľ sa neprevinil proti poslušnosti. Lebo ten je zo stromu poznania dobrého a zlého, kto si privlastňuje svoju vôľu a vychvaľuje sa všetkým tým dobrom, ktoré Pán v ňom hovorí a pôsobí, a tak sa mu našepkávaním diabla a prestúpením zákazu dostáva ovocie poznania zla; za to neujde trestu.

Čím sa teda môžeš chváliť? Keby si bol tak chytrý a múdry, že by si mal všetky vedomosti a dokázal prekladať všetky jazyky a prenikať veci nebeské, predsa sa tým všetkým nemôžeš chváliť. Veď jediný zlý duch vedel viac o nebeských veciach a ešte dnes vie o veciach pozemských, než všetci ľudia dohromady, vyjmúc keby niekto dostal mimoriadne poznanie najvyššej múdrosti od Pána. Práve tak, keby si bol krajší a bohatší než všetci ostatní a keby si trebárs aj zázraky konal a diablov vyhánal, to všetko je proti tvojej prirodzenosti a nijak ti nepatrí a vôbec sa tým nemôžeš chváliť.“

Naozaj je to tak, že nikto si nemôže tieto skutky privlastňovať, aj keď sa dejú skrze neho. Žiadny charizmatik nemôže pravdivo povedať: „Ja som uzdravil niekoho. Ja som vyhnal diabla.“ To, že som sa modlil a Boh ma vyslyšal, ešte neznamená, že som to urobil ja. Tieto skutky presahujú ľudskú prirodzenosť a vždy ich môžeme pripísať jedine Bohu. A teda aj keď sa dejú skrze nás, nie sú v pravom slova zmysle našimi skutkami. Skutočne naše skutky, za ktoré nás Boh raz pozve k sebe, sú omnoho menej vznešené: Bol som hladný a dali ste mi jesť. Bol som smädný a dali ste mi piť. Bol som počestný a pritúlili ste ma ...

Boh v našom živote hľadá predovšetkým ovocie Ducha a to je vnútorná premena človeka. Ovocie Ducha sa v nás objaví, ako dôsledok odovzdanosti Kristovi, viery ako odovzdanosti. Slovo viera má v jazyku Pána Ježiša asi taký zmysel, ako „nechať sa viesť“. Ovocie Ducha je láska, radosť, pokoj, šťastie. Najistejším znakom Božej prítomnosti v nás a teda i poznania Boha, je láska. Ak naše dobré skutky vychádzajú z iného motívu ako z lásky k Bohu a k blížnemu, potom sú poškvrnené. Môžu to byť dokonca i zázračne skutky, skutky, ktoré ohromujú svet a svedčia o našej veľkej viere, ale ak v nich chýba láska, nikdy sa v nich neudeje dokonalé uzdravenie celého človeka. Tieto, akoby zázraky, sa môžu stať osídлом pre slabé duše. Môže sa dokonca stať, že ten skrze koho sa tak deje, nehľadá Božiu slávu, ale svoju vlastnú. Tým nechcem protirečiť Božiemu Slovu, ktoré hovorí o tom, že tieto skutky sú znamením veriacich v Krista. Pán Ježiš nás chce však upozorniť na to, že ani samotná viera nestačí, ak nevedie k láske, teda k plneniu Božej vôle. Zázraky môžu byť manifestom Božej moci. Niekomu môžu pomôcť nájsť Živého Boha, ale to najdôležitejšie je Láska.

Veľmi často sa práve my, ktorí sa snažíme o duchovný život, dopúšťame chyby, že chceme nájsť Boha len čiste prostredníctvom meditácie. A keď sa nám to nedarí, pokúšame sa objaviť chybu v tom, že meditácia nebola dostatočne hlboká. Snažíme sa o ešte hlbšiu meditáciu. A ak ani napriek tomu Boha neobjavíme, začneme podliehať akémusi sklamaniu z duchovného života. Máme tendenciu opustiť duchovný život. Duchovný človek môže mať pomýlenú tendenciu odísť z tohto sveta, dišpenzovať sa od všetkých starostí. Nechcem tým poprieť, že existuje špeciálne povolanie v cirkvi, teda povolanie do úplnej samoty, ale aj tu cirkev uznáva, že do samoty môže človek vstúpiť, až keď už žil určitú dobu v spoločenstve a aktívnym spôsobom života. Dá sa povedať, že až po určitej dobe činného života. Do samoty sa nikdy nemá odchádzať zo vzdoru voči ľuďom, ale z lásky k Bohu i k ľuďom.

Sv. Benedikt a po ňom ďalší duchovní učitelia hovoria, že o podstatu duchovného života sa nejedná v niekoľkých chvíľach tichej meditácie, ale duchovný život sa formuje priamo vo všednom a pracovnom prostredí. Práve efektívna práca je testom pravosti duchovného života. Jeden americký psychiater zrovnával skúsenosti z duchovného života sv. Terézie z Avilly so skúsenosťami jednej svojej pacientky trpiacej schizofréniou. Čo sa týka rôznych vízií a videní boli si obidve veľmi podobné. Avšak podstatný rozdiel bol v tom, že jeho pacientka sa uzatvárala stále viac a viac do svojho vnútorného sveta. Sv. Terézia naopak uvádzala svoje vnútorné skúsenosti do svojho každodenného života. Bola spoločenská a podávala ohromné pracovné výkony. Zvládanie všedného dňa je najistejším skúšobným kritériom rozlišujúcim medzi mystikom a neurotikom.

Pán Ježiš v evanjeliu hovorí: „Nech tak svieti vaše svetlo pred ľuďmi, aby videli vaše dobré skutky a oslavovali vášho Otca na nebesiach.“ Tento výrok nás znovu privádza k prvotnému určaniu človeka: „Človek bol stvorený preto, aby bol Božím obrazom.“ Dokonca nám dáva to isté označenie ako sebe: „Vy ste svetlom sveta!“ Či si to uvedomujeme alebo nie, ľudia s ktorými sa stretáme, podvedome očakávajú, že im čosi z Božej dobroty zjavíme. Možno nie natoľko slovami a peknými rečami, ako svojím zmeneným bytím a konaním dobra. Všetci podvedome očakávame od druhých len dobro. Každý človek je akoby smerovkou, ktorá ukazuje na Stvoriteľa.

Veľmi pekne toto naše podvedomé očakávanie vyjadruje myšlienka od Bleinsteina, ktorá sa zvlášť hodí na manželov: „Kto miluje, hľadá nakoniec Boha, teda niekoho, kto by ho tak naplnil, že by už nad neho nebolo nič: večnosť, nekonečnosť.“ Takéto naplnenie očakáva človek jeden od druhého. Toto zrejme vyplýva z Božieho plánu s človekom, ktorý očakáva, že človek bude Božím Zjavením, Božím Obrazom, vtelenou Láskou. A filozof pokračuje: „Ktorý človek sa však môže zaručiť niečím takým? Prvá čnosť lásky sa nazýva milosrdenstvo. Ta druhému odpúšťa, že nemôže byť mojím Bohom.“ Dá sa povedať, že každý pokus o lásku medzi dvomi ľuďmi, nutne končí fiaskom, ak do neho nevstúpi práve tento rozmer milosrdenstva. Teda odpustenie partnerovi, že ani pri najlepšej vôli nemôže splniť toto moje očakávanie, túto moju túžbu po Božskom. Človek pred pádom do hriechu na ceste k „bohočlovečenstvu“, mohol aspoň čiastočne toto očakávanie naplniť.

Keď ľudia vidia dobré skutky, vedie ich to k viere v Dobro, v konečnom dôsledku ich to vedie k viere v Boha, v Lásku. Bohužiaľ o nás všetkých platí to, čo hovorí iný filozof: „Najmenšia bolesť v malíčku nám robí viac starostí a nepríjemností ako zničenie miliónov našich blízkych“ (W. Hazlitt)

Avšak konanie dobra má spätne účinky aj na nás samých. Tak nám to zasa vykresľuje Božie Slovo skrze proroka Izaiáša: „Lám hladnému svoj chlieb, bedárov bez prístrešia zaved' do svojho domu. Ak uvidíš nahého, zaodej ho a pred svojím blíznym sa neskrývaj. Vtedy ako zora vyrazí tvoje svetlo a rana sa ti rýchlo zahojí. Pred tebou pôjde tvoja spravodlivosť a Pánova sláva za tebou.“ Všetky tie veci, o ktorých hovorí prorok, že ich máme konať, sú vlastne skutky milosrdenstva. Samozrejme treba zdôrazniť, že milosrdenstvo nespočíva v tom, aby som dával peniaze tomu, o kom s istotou viem, že ich za rohom prepije v najbližšej krčme. Takisto nie je milosrdenstvo podporovať človeka, ktorý môže a nechce pracovať i keby sa jednalo o vlastných príbuzných. Tam hovorí Božie Slovo jednoznačne: „Kto nepracuje, nech ani neje!“ U sv. Augustína nachádzame výstižnú myšlienku na túto tému: „Môžeme byť krutí, keď odpúšťame, a milosrdní, keď trestáme“.

Ale sú aj medzi nami skutoční bedári. Predovšetkým mám na mysli viacdetné rodiny, alebo starých ľudí, ktorí často žijú z ruky do úst, mladí, ktorí stratili nie vlastnou vinou zamestnanie a žijú len zo štátnej podpory. Toto sú skupiny, kde by sme, ak na to máme, mali prednostne pomôcť. Božie Slovo hovorí: „Pred svojím bližným sa neskrývaj!“ A Boží prísľub, ktorý sa dotýka tejto požadovanej zmeny nášho chovania je: „Vtedy ako zora vyrazí tvoje svetlo!“ Staneš sa tým, čím máš podľa vôle Božej byť. Staneš sa svetlom sveta. Staneš sa žiariacim mestom postaveným na návrší. Staneš sa sviecou, ktorá bude svietiť všetkým, čo bývajú v dome. Dokiaľ tomu tak nie je, nie si svetlom sveta, aj keď sa nazývaš „kresťan“.

Ak ideme v nasledovaní Krista dopredu, stávame sa pomaly soľou zeme a svetlom sveta. Nemôžeme sa ukryť. Sme ako mesto postavené na návrší. Ľudia si nás všímajú a snád si ani neuvedomujeme, koľko ľudí denne žije z našej viery, nádeje i lásky. Náš život začína mať črty svetla, lebo svetlo a dobrota spolu súvisia. Začínáme žiariť. To všetko sa deje pre to, lebo sme do seba prijali Svetlo sveta Ježiša Krista. To jeho dobrota z nás vyžaruje.

Boží prísľub sa dotýka ešte inej oblasti: nášho zdravia a to fyzického ale aj psychického: „rana sa ti rýchlo zahojí!“ Skutky milosrdenstva často vedú k psychickému uzdraveniu a často aj k fyzickému zdraviu. Božie slovo hovorí, že na rany pyšného, nieto lieku. A s počudovaním sa pýta: „Ako chceš dosiahnuť milosrdenstvo od Boha, keď ty sám sa nechceš zľutovať nad svojím bližným?“

Boží prísľub, s ktorým sa stretáme u proroka Izaiáša sa dotýka aj oblasti našich modlitieb: „Vtedy budeš volať a Pán ti odpovie, budeš kričať a on ti povie: Tu som!“ Človek sa s realitou Živého Boha stretá v konkrétnych dobrých skutkoch. Práve vtedy, keď koná dobro, si začína jasnejšie uvedomovať realitu Boha. Rastie v ňom niečo, čo nazývame skúsenostná viera. Po prvotnej fáze duchovného života, ktorá spočívala, že Boh nás sýtil mannou útechy, nastupuje druhá, kde nám Boh ponúka prežiť radosť z dávania. Na jednom mieste Pán Ježiš hovorí, že je blaženejšie dávať ako prijímať a je to skutočne tak. Na každú našu múdru almužnu odpovedá Boh radosťou v našom svedomí. Svedomie nám Boh nedal prednostne a pôvodne na to, aby nám nepríjemne vyčítalo, ale preto, aby sme sa s ním, ktorý je Radosťou Dávania, vo svojom svedomí stretli.

„Ak odstrániš zo svojho stredu utlačanie, ak prestaneš ukazovať prstom a hovoriť bezbožne, ak ponúkneš hladnému svoj chlieb a nasýtiš dušu ubitú.“ Teda máme sa zriecť utlačania a posudzovania. Máme prestať s „bezbožnými rečami.“ „Bezbožné reči“ nemusia byť nutne škaredé slová, ale môže to byť reč, ktorá nevyviera zo skutočnej lásky, pretože Boh je Láska. Ak moje slovo nie je živé a napájané Láskou, je to bezbožná reč, aj keby navonok bolo akokoľvek krásne. Ak sa v týchto oblastiach zmeníme: „vtedy a len vtedy“: „zažiar vo tmách tvoje svetlo a tvoja temnota bude ako poludňajší jas.“ Sv. Gregor Nysenský tvrdí: „Nijakou vlastnosťou sa nepripodobníme Bohu tak, ako milosrdenstvom“.

Sv. František nám vo svojom testamente zanechal túto svoju skúsenosť: „Pán dal mne, bratovi Františkovi, aby som takto začal robiť pokánie: Keď som bol ešte zajatý v hriechoch, zdalo sa mi neznesiteľne hrozné, ak som sa mal stretnúť s malomocnými. Preto má sám Pán zaviedol medzi nich a preukazoval som im skutky milosrdenstva. A keď som od nich odchádzal, potom to, čo sa mi zdalo hrozné, premenilo sa na radosť pre dušu i telo. Potom som už dlho neváhal a opustil som svet.“

3 5. Z m ŕ t v y c h v s t a n i e P á n a

O zmŕtvychvstaní Pána zvykneme väčšinou meditovať a kázať len vo vzťahu k nám. Hovoríme o jeho dôkazoch a dôsledkoch vo vzťahu k nám. Po prípade povieme, že Vzkriesenie je pečatou hodnovernosti od Boha Otca. To, že Kristus zomrel za svoju pravdu je svedectvom toho, že bol presvedčený o tom, že má pravdu, ale to, že vstal z mŕtvych, je potvrdením z Božej strany, že skutočne mal Pravdu. Božie Slovo nám tvrdí, že vzkriesenie nie je len púhym faktom, slúžiacim ako „bezpečný dôkaz“ pravosti Ježiša, nie je tiež predovšetkým dôkazom pravdy alebo moci, ani nie je predovšetkým počiatkom cirkvi a nového stvorenia. To všetko prichádza ako dôsledok, ako ovocie. Vzkriesenie sa nesmie zužovať na čiste verejný, vonkajší fakt, ktorý sa týka dejín alebo cirkvi, akoby snád' Boh Otec Ježiša vzkriesil len kvôli týmto skutočnostiam a nie pre neho samého.

Ježiš, ktorý je Pravý Boh ale súčasne skutočný a pravý človek, je ako človek budený Logom - Božím Slovom. Sv. Pavol na začiatku listu Rimanom hovorí, že Syn, ktorý telom pochádza z rodu Dávidovho, bol Duchom Svätým vo svojom zmŕtvychvstaní uvedený do moci Božieho Syna. (zrov. Rim 1,1-4) Podľa P. Raniera Cantalemessu je Vzkriesenie predovšetkým aktom nesmiernej nehy, s ktorou Boh Otec v Duchu Svätom svojím Všemohúcim Slovom budí svojho Syna zo smrti po jeho nesmiernom utrpení a ustanovuje ho Pánom. Ak tu užívame slovo Pán, máme na mysli to, čo toto slovo u Židov znamená. (Pán = Kyrios = Adonaj namiesto JHVH) Ježiš, aj ako človek, je po svojom Vzkriesení zbožštený. Vzkriesenie je aktom Najsvätejšej Trojice. Je to samotný vrchol Božieho konania v dejinách, najväčší dôvod jeho slávy. Od tohto okamžiku bude Boh známy ako „ten, ktorý vzkriesil z mŕtvych Ježiša Krista“ (2 Kor 4,14; Gal 1,1; Kol 2,12).

Vzkriesenie je darom Otca jeho vyvolenému Synovi, v ktorom našiel zaľúbenie; je opätovným objatím po krutom „rozdelení“ kríža, činom nesmierne nežnosti Otca. Je akýmsi Božím výkrikom ako to naznačuje prorok Izaiáš 42,14. „Bol príliš dlho ticho, mlčal, premáhal sa, ale teraz kričí“. Ježišovo Vzkriesenie je výkrikom, ktorým Boh prerušil svoje „mlčanie“. Aj v historickom slede patrí ľudským svedkom tejto udalosti až druhé miesto. Prvé slová, ktoré Cirkev vedená Duchom Svätým, vložila do úst Vzkrieseného Syna v introite veľkonočnej omše, sú radostným zvolaním Syna k Otcovi: „Vstal som z mŕtvych a znova som s Tebou!“ Tieto slová sú prevzaté zo žalmov (3; 138) a od najstarších dôb sú pripisované Vzkriesenému Ježišovi.

Otcovia rozjímajú o zmŕtvychvstaní na základe Kristovej Božskej osoby, ktorá zostáva spojená s jeho dušou i s jeho telom, vzájomne od seba oddelených smrťou: „Jednotou Božskej prirodzenosti, ktorá zostáva prítomná v každej z oboch častí, sa tieto, časti znovu spájajú. A tak smrť nastáva rozdelením zloženej ľudskej bytosti a vzkriesenie nastáva spojením oboch rozdelených častí.“ Sv Gregor Nyssenský.

Oblúbený výraz autorov Nového zákona pre skutočnosť Vzkriesenia je grécke slovo „egeiro“. Vyjadrené obrazne, Otec v hrobe pristúpil k Ježišovi ako keď sa tíško približuje otec k postielke spiaceho dieťaťa a prebudil ho zo spánku smrti. Evanjelium rozpráva, že Ježiš ráz pristúpil k márom, na ktorých ležal mŕtvy chlapec a zvolal: „Chlapče, hovorím ti vstaň!“ A mŕtvy sa hneď posadil; Ježiš ho odovzdal jeho matke (Lk 7,14). A teraz Boh Otec koná podobne. Pristupuje k Ježišovi ležiacemu v hrobe a volá: „Syn môj, hovorím Ti, vstaň!“ A Ježiš sa dvíha a vstáva z mŕtvych. Preto ak takto jednal s jedným z nás kvôli nám ostatným, môžeme dúfať, že aj s nami bude jednať rovnako kvôli nemu.

Apoštol tvrdí: „Bratia, myslím, že utrpenia tohto času nie sú hodny porovnania s budúcou slávou, ktorá sa na nás má zjaviť.“ (Rim 8,18) Sv. Pavol píše tieto slová ako ten, ktorý bol vytrhnutý do siedmeho neba a zažil veci, ktoré sa nedajú ľudským jazykom vypovedať. Preto môže tak priamo a jasne hovoriť, nie ako teoretik ale ako človek, ktorý má skúsenosť. Z tohto zážitku sa rodí aj jeho schopnosť jasne rozlišovať duchov. Všetko pokladá za stratu, keď to porovnáva s poznaním Ježiša Krista.

Slovo poznanie tu má hlbší význam ako u nás. Poznať tu znamená bytostnú skúsenosť. Poznať Krista Ježiša v sláve jeho vzkriesenia je takým dobrom, že všetko ostatné, všetko, čo sa bežnému človeku zdá strhujúce, je v porovnaní s tým skôr stratou, pretože nás zdržuje na ceste za Úžasnejším. Veľmi často nás utrpenie tohto času deptá, pretože zabúdame na túto Slávu, Slávu Vzkrieseného Pána, ktorá očakáva aj nás. Toto utrpenie, i keď sa nám zdá veľké, je v porovnaní s tým, čo nám Boh pripravil, úplne malicherné, čo ani nemožno zrovnávať, teda niečo, čo sa vôbec neprežíva na tej istej úrovni. Utrpenie, ktoré prežívame v tomto čase, sa dotýka nášho tela a našej duše, ale radosť, ktorú dáva Boh je účasťou na Duchu Božom, účasťou na nestvorenej skutočnosti.

Pápež Lev XIII. vo svojej encyklike „Rerum novarum“ hovorí o utrpení tohto času nasledovne: „Časné veci nie je možné správne pochopiť a ohodnotiť, ak sa duša nepozdvihne k inému životu, totiž k večnému; bez neho sa pravé poznanie mravného dobra nevyhnutne stráca, ba celé stvorenie sa stáva nepreniknuteľným tajomstvom. To, čo nám diktuje sama príroda, je dogmou v kresťanstve, na ktorej ako na základnom kameni spočíva celá stavba náboženstva: že totiž ten pravý život človeka je život budúceho veku. Boh nás totiž nestvoril pre tieto krehké a pomínutelné dobrá, ale pre dobrá nebeské a večné: a zem nám dal ako miesto vyhnanstva, nie ako vlasť.“

Sv. Pavla však nezaujíma len problém utrpenia človeka, ale zaujíma ho problém celej trpiacej prírody: „Ved' stvorenie túžobne očakáva, že sa zjavia Boží Synovia. Lebo stvorenie bolo podrobené márnosti - nie z vlastnej vôle, ale z vôle toho, ktorý ho podrobil a dal mu nádej, že aj samo stvorenie bude vyslobodené z otroctva skazy, aby malo účasť na slobode a sláve Božích detí.“ Je to znovu prejav Božej dobroty voči nám ľuďom. Boh pre nás stvoril svet a nezobral nám ho, ani keď sme zhrešili. Náš svet, teda i príroda, vstúpila spolu s nami na cestu nášho blúdenia a hľadania, i keď sama príroda nezahrešila. Boh nám ju necháva a neberie nám svet, ktorý stvoril ako naše životné prostredie. Keby nás Boh chcel potrestať a svet ratovať pred nami, mohol vytvoriť akúsi izolačku vo vesmíre, ale On to neurobil. Prečo, lebo to, čo Boh pripravil ako odpoveď na náš hriech, je tak úžasne, že v Oslávenom Kristovi má príroda už účasť na slobode a sláve Božích detí.

„Ved' vieme, že celé stvorenie spoločne vzdychá a zvíja sa v pôrodných bolestiach až doteraz. A nielen ono, ale aj my sami, čo máme prvotiny Ducha, aj my vo svojom vnútri vzdycháme a očakávame adoptívne synovstvo, vykúpenie svojho tela.“ To čo prežíva naša zem a my na nej a s nami celá príroda sú akési pôrodné bolesti sveta. Svet sa musí znovuzrodiť. Svet musí prijať novú hlavu a tou je Ježiš Kristus. Takáto operácia je veľmi náročná a dá sa urobiť len pri totálnom umrtnení. Čo vlastne ešte očakávame, keď už máme v sebe prvotiny Ducha Svätého. Aké etapy má spása? Očakávame prijatie za Synov zo strany Boha a očakávame vzkriesenie tela. Celý a dokonalý človek je telo, duša i duch. Aj keď sú zážitky klinickej smrti kolosálne, predsa im čosi chýba, aby sme ich mohli kvalifikovať ako plne ľudské zážitky. Chýba im telo. Očakávame teda aj vzkriesenie tela. Nie ako návrat do narušenej existencie, ale ako účasť na oslávení Kristovom.

Deň Vzkriesenia je skutočne „deň, ktorý učinil Pán“, „tento div sa udial pred našimi očami“, ako to spievame vo veľkonočnej liturgii. Ježiš je „kameň, ktorý stavitelia zavrhl, ale pred Bohom je vyvolený a vzácny“. Boh Otec z neho urobil základný kameň nového sveta. Tým ukázal, že Synovu obeť prijal a jeho poslušnosť mu je milá. Vzkriesenie je v tomto zmysle korunou obeť na kríži a my pri každej omši ohlasujeme: „Tvoju smrť zvestujeme, tvoje zmŕtvychvstanie vyznávame, kým neprídeš v sláve...“

Apoštol Pavol učí: „ak svojimi ústami vyznávaš: „Ježiš je Pán!“ a vo svojom srdci uveríš, že Boh ho vzkriesil z mŕtvych, budeš spasený.“ Sv. Pavol hovorí o vyznaní úst a o viere srdca. Vyznanie úst sa týka Božstva Ježiša Krista, lebo ak apoštol hovorí „Ježiš je Pán!“, ma na mysli Božie meno JHWH, ktoré sa pri čítaní v hebrejských textoch nahrádzalo slovom Adonaj, a do gréckeho jazyka preložilo ako Kyrios, čo znamená Pán. Kratučké vyznanie: „Ježiš je Pán!“ má teda nesmierne dôsledky pre náš duchovný život. Poznať Ježiša, jeho život a jeho poslanie, znamená poznať Boha. Boží charakter je ten istý ako charakter človeka Ježiša. On môže povedať: „Kto mňa vidí, vidí Otca!“ Na stvorenej úrovni neexistuje iná možnosť poznať Boha.

Nad týmto vyznaním: „Ježiš je Pán,“ sa deje triedenie duchov. Od počiatku v anjelskom svete a tak isto i v ľudskom. Boh sa zjavuje ako slúžiaci, dobrý k nevďačným i zlým, Živý chlieb, pokrm pre anjelov i ľudí, Trpiaci z Lásky, Ukrižovaný, na zlo odpovedajúci ešte väčším Dobrom, ako Vzkriesený, a úžasne oslávený človek sediaci po pravici Boha. Boh sa zjavil ako Tichosť, Pokora a Láska. K takémuto Bohu sme vyzvaní povedať svoje „Áno!“ Len ten, kto odovzdal svoj život Ježišovi a prijal ho ako svojho Pána a Spasiteľa, môže v Duchu Svätom pravdivo vyznať: „Ježiš je Pán!“ Sme pozvaní svojimi ústami vyznávať vieru v Kristovo Božstvo. Nehanbiť sa a deliť sa o svoju vieru. Vieru si zachová len ten, kto sa s ňou delí. I toto môže znamenať vyznanie úst, ktoré vedie ku Spáse.

Sv. Peter vo svojom liste hovorí: „Nech je zvelebený Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nás vo svojom veľkom milosrdenstve Vzkriesením Ježiša Krista z mŕtvych znovuzrodil pre živú nádej...“ Peter dáva do zvláštnej súvislosti so Vzkriesením Pána práve čnosť Nádeje. Vzkriesením Ježiša nám nedal Otec len „bezpečný dôkaz“ o sebe, ale aj „živú nádej“. Evanjelia zaznamenali mnoho výrokov o viere a o láske, ale o nádeji ani jeden. Zato v učení apoštolov po Veľkonočných udalostiach dochádza doslova k akejsi explózii nádeje ako pojmu ale aj k jej prežívaniu a nádej si vydobýva postavenie jednej zo základných súčastí kresťanského života, spolu s vierou a láskou. (1 Kor 13,13).

Môžeme hovoriť najmenej o dvoch dôvodoch nádeje. Prvým je skutočnosť, že Boh vzkriesil Krista pre naše ospravedlivenie. V Kristovom vzkriesení Boh ničí korunný dôkaz, corpus delicti nášho hriechu. Zjavuje nám Lásku, ktorá je tak mocná, že ničí naše hriechy aj s ich dôsledkami, ak robíme pokánie. Zjavuje nám Lásku, ktorá má moc oživiť tých, ktorých zahubil hriech, moc vzkriesiť potratené deti, alebo vyhynuté druhy rastlín a zvierat. Druhým dôvodom nádeje je, že Kristus svojim zmŕtvychvstaním otvoril možnosť života s Bohom po smrti. To čo SZ spravodliví mohli vidieť len akoby z diaľky a po čom túžili, po ustavičnom prebývaní s Bohom, pretože byť s Bohom je vrchol radosti, to sa teraz v Kristovi naplnilo. Prelomil hrozný múr smrti a týmto prielomom ho teraz všetci môžu nasledovať. V ňom sa človek dostal až na nebesia a on je Cesta pre nás a Pravda aj o nás. Môžeme otvoriť svoje srdce živej nádeji prameniacej z Kristovho Vzkriesenia a vystaviť sa jej obnovujúcemu dychu. Sv. Peter tento stav nazýva „znovuzrozením“. Práve rodiaca sa nádej viedla apoštolov k tomu, že radostne ohlasovali „Vstal z mŕtvych!“ Cirkev sa rodí z nádeje a pokiaľ si prajeme znovu dobyť svet pre Krista, musí sa v nás oživiť táto nádej.

Apoštol Pavol prehlasuje: „Lebo v nádeji sme spasení.“ (Rim 8,24) Naša nádej sa zakladá na Božom prisľúbe. Boh nám prisľúbil spásu. My v Spásu máme dúfať. Boh ju dokonca pre nás už zrealizoval v Kristovi, ale my do nej vstupujeme podľa miery svojej túžby a otvorenosti, podľa schopnosti a ochoty prijať ju v Kristovi a v jeho sviatostiach. Vrastáme do nej túžbou a modlitbou. V každej svätej omši vyznávame: „Očakávame splnenie blaženej nádeje a príchod nášho Pána Ježiša Krista.“

Najoblúbenejší svätec ruského národa, ktorý je uznávaný za svätého aj zo strany katolíckej cirkvi, Sv. Serafin Sarovský, strávil celú desiatku rokov v lese v mlčaní. Neprehovoril ani na svojho rehoľného spolubrata, ktorý mu ráz za čas nosieval nejakú stravu. Nakoniec na Boží pokyn toto svoje mlčanie ukončil. A začali k nemu prichádzať mnohí ľudia. Čím ďalej početnejším návštevníkom vychádzal v ústrety so slovami: „Potešenie moje, Kristus vstal z mŕtvych!“ Len vtedy môžeme človeka nazvať potešením, keď vnímame jeho úžasnú budúcnosť „Vzkriesenie spolu s Kristom“. Otvorme dnes svoje srdce Vzkriesenému Pánovi, aby nás mohol pretvoriť svojím osláveným bytím skrze Eucharistiu.

4 1. O Duchovnom zápase a o nepriateľoch našej Spásy.

Touto prednáškou sa posúvame z poznania miesta a situácie, priamo k zápasu a k odhaleniu našich nepriateľov. Mohli by sme povedať, že začíname akési: „Kresťanské bojové umenie!“ Apoštol Pavol v liste Efezanom takto vystihuje problém duchovného boja: „Napokon upevňujte sa v Pánovi a v sile jeho moci. Oblečte si Božiu výzbroj, aby ste mohli čeliť úkladom diabla. Lebo nás nečaká zápas s krvou a telom, ale s kniežatstvami a mocnosťami, s vládcami tohoto temného sveta, so zloduchmi v nebeských sférach. Preto si vezmite Božiu výzbroj, aby ste mohli v deň zla odolať, všetko prekonať a obstáť! Stojte teda: bedrá si prepášte pravdou, oblečte si pancier spravodlivosti a obujte si pohotovosť pre evanjelium pokoja! Pri všetkom si vezmite štít viery, ktorým môžete uhasiť všetky ohnivé šípy zloducha! A zoberte si aj prilbu spásy a meč Ducha, ktorým je Božie slovo! Vo všetkých modlitbách a prosbách sa modlite v každom čase v Duchu! A v ňom vytrvalo bdejte a proste za všetkých svätých!“ (Ef 6,10-18)

Pavol nám vykresľuje situáciu, do ktorej sa dostáva každý človek po svojom obrátení ku Kristovi. Objaví sa množstvo problémov. Na jednej strane sa objavuje hlboký pokoj, ktorý pramení z odovzdanosti nášho života Bohu, ale na úrovni telesnej a psychickej prichádzajú rôzne pokušenia z vnútra i z vonku, fyzické i psychické trápenia. Človek začína mať pocit, že sa ocitol uprostred veľkého bojiska, kde sa bojuje na život a na smrť. A nevie ako sa brániť. Zisťuje, že jeho nepriateľmi nie sú predovšetkým ľudia. Kresťanská tradícia hovorí o troch nepriateľoch a to o svete, o tele a o diablove. Máme proti sebe duchovné mocnosti temnosti, plné odboja proti Bohu a nenávidiace človeka. Niektoré skutočnosti na ktoré narážame v tomto svete, nemôžeme vysvetliť len čisté ľudskou zlobou. Človek zisťuje, že dokonca v jeho vlastnej bytosti je zrada, má zradcu vo vlastnom stane, v nás samých nesídlí dobro ale zlo. Sme plní hriechnych sklonov a naruživosti. Niečo iné chceme na úrovni duchovnej, k niečomu inému nás tiahne naše telo. Ako sa môžeme dostať z toho zmätku.

Sv. Pavol nás vyzýva, aby sme svoju silu hľadali v Pánovi a v jeho Všemohúcnosti. Náš zápas, nie je proti nepriateľom z teľa a krvi, a nie je materiálny, ale duchovný a preto nie je predovšetkým našim bojom. Je to predovšetkým boj Krista v nás a za nás. Už v SZ u Jeremiáša nachádzame príslub: „Budú proti tebe bojovať, no nepremôžu ťa, lebo s tebou som ja, aby som ťa spasil a oslobodil, hovorí Pán.“ (Jr 15,20) Sv. Ján v prológu ku svojmu evanjeliu hovorí: „Ale tým, ktorí ho prijali, dal moc stať sa Božími deťmi.“ (Jn 1,12) Kresťanstvo, nie je jedno z mnohých náboženstiev založených na ľudskom premýšľaní o stvorení sveta, ale patrí medzi zjavené náboženstvá. Na rozdiel od Judaizmu ho však môžeme označiť ako náboženstvo moci. A ako som to už hovoril, jeho moc spočíva v prijatí Ježiša Krista.

Keď si všimame akúkoľvek formu biologického života, objavujeme v ňom akúsi vitalitu, spontánnosť, deje sa to bez vôle toho, kto žije. Rastieme bez toho, či chceme alebo nechceme. Podobne je to aj s naším dychom a tepom. Dejú sa nezávisle od nás a predsa pre nás a pre naše dobro. Pred prvotným hriechom mala podobnú kvalitu života aj ľudská duša. Rástla do svojej dokonalosti, do podobnosti s Bohom. Dýchala z Boha, bola ustavične napájaná Božím Duchom a žila z Božieho Slova. Podstata prvotného hriechu bola v tom, že človek chcel byť sám sebe pánom. Zobral si svoj duchovný život do vlastných rúk a ustavične sa snaží ovládnuť aj tajomstvo biologického života. Človek si sám chce určovať, čo je dobré a čo zlé.

Naša Spása spočíva v obnove Života z Boha v nás. Tým Životom v nás, tým Božím semenom je Vtelené Božie Slovo, Ježiš Kristus, celá jeho osobnosť. On sám hovorí: „Kto je moje telo a pije moju krv, má večný život a ja ho vzkriesim v posledný deň.“ (Jn 6,54) Ježiš sa voči nám chová ako vinič ku svojim ratolestiam, ako matka, ktorá v sebe nosí plod. Živí ho vlastnou krvou a vlastným telom. „Ja som prišiel, aby mali život a aby ho mali hojnejšie.“ (Jn 10,10)

Podlá výzvy sv. Pavla máme hľadať silu v Pánovi a v jeho Všemohúcnosti. Znovu chcem pripomenúť, že náš boj nieje predovšetkým bojom proti ľuďom. Snáď len v tej miere, v akej spolupracujú so svetovým Zlom. Platí tu, že sa za týchto ľudí máme modliť. Za diabla sa nemodlíme, ale ani sa mu nerúhame. Nepriateľstvo medzi človekom a diablom je priamo z Božieho ustanovenia. Sám Boh hovorí: „Nepriateľstvo ustanovujem medzi tebou a ženou, medzi tvojím potomstvom a jej potomstvom, ono ti rozšliape hlavu a ty mu zraníš päť!“ (Gn 3,5)

Celá naša bojaschopnosť závisí od prijatia Krista. Toto prijatie Krista sv. Pavol vyjadruje formou oblečenia si Božej výzbroje, alebo na iných miestach hovorí, že si máme obliecť Krista. Náš každodenný problém spočíva v tom, držať túto výzbroj na sebe, opravovať poškodené časti. Čo všetko obsahuje táto Božia výzbroj: Opasok, brnenie, obuv, štít, prilba, meč. Toto je stručne podaný zoznam týchto starých obranných či útočných zariadení. Niektoré sa tak osvedčili, že prešli i do modernej výzbroje. Teraz sa však pozrime na tieto zbrane v duchovnom zápase.

„Bedrá si prepášte Pravdou“- Opasok je veľmi dôležitou súčasťou výzbroje, až natoľko, že keby sa nám podarilo nepriateľskej armáde cez noc povytáňovať opasky z nohavíc, tak by možno kapitulovala. Práve na opasku visí ostatná výzbroj. My sa máme opásť Pravdou. Je to výzva, aby sme svoj duchovný život budovali na pravde. Akákoľvek neúprimnosť voči Bohu sa nám neskôr veľmi vypomstí. Musím prísť pred Boha v celej pravde svojho života. V najužšom význame je PRAVDOU sám Ježiš. Ide teda o dôverne poznanie Krista.

„Ako brnenie si oblečte spravodlivosť“- Spravodlivý život je veľkým brnením. Koľko kňazov v minulosti a možno i v súčasnosti zrádza len preto, lebo ich život nie je spravodlivý. Dá sa čosi proti nim vytiahnuť, niekedy je to vec dávnej minulosti, inokedy je to aktuálny hriech. Akú pohodu v zápase má človek, ktorý má čisté svedomie.

„A obujte si pohotovosť hlásať evanjelium pokoja“- Ako dôležitá je kvalitná obuv, vie povedať každý vojak, ktorý si po cvičení ošetruje otlaky. Kristus nám ponúka dobrú obuv. „Pohotovosť hlásať evanjelium“. Obuv nám umožňuje chodiť aj po drsnom teréne, obuv nám umožňuje ísť k iným, vyjsť zo seba k blížnemu. Našou obuvou v duchovnom zápase je pohotovosť hlásať evanjelium. Byť celkom preniknutý Božím úmyslom, neprinášať medzi ľudí svoje kráľovstvo, ale kráľovstvo Božie. Máme žiť v permanentnej ochote hlásať evanjelium.

Ľudové príslovie hovorí: „Čo na srdci, to na jazyku.“ Je normálne, že keď sa stretnú viacerí chlapi a začnú hovoriť o hocičom, obyčajne skončia pri futbale alebo pri ženách. Kristov učeník, ktorý má v srdci Krista, by mal úplne zákonite a spontánne skončiť vo veci evanjelia. Evanjelium, ktoré hlásame je zvesťou o tom, ako možno objaviť najhlbší Pokoj. Pokoj, ktorý svet nemôže dať. Pokoj Kristov. Nejde o to, aby sme sa ľuďom nanucovali, ale ak oni prejavia záujem, tak sa nebáť hovoriť. Evanjelizovať nie je to isté, ako prednášať teológiu. Evanjelizovať znamená svedčiť o tom, čo pre mňa Kristus znamená. To sa nedá naučiť, to musí vychádzať z tvojho vnútra ako ovocie skúsenosti.

„Neustále držte v rukách štít viery, ktorým môžete uhasiť všetky ohnivé šípy zloducha". Tento štít viery je založený na istote Božieho Slova. Diabol nás vždy pokúša k inému životnému štýlu ako Božie Slovo, preto mu môžeme a máme oponovať Božím Slovom. Kryť sa ním ako štítom. Podobne ako Kristus, ktorý nám ukazuje vzor zápasu so zlým. Keď ho diabol trikrát pokúša, trikrát sa bráni Božím Slovom. Vierou prijaté Slovo je naším štítom. Hlásané Slovo je zasa mečom.

Tento štít viery je predovšetkým založený vo viere v Boha - Lásku: „A Božia láska k nám sa prejavila v tom, že Boh poslal svojho jednorodeného Syna na svet, aby sme skrze neho mali život. Láska je v tom, že nie my sme milovali Boha, ale že on miloval nás a poslal svojho Syna ako zmiernu obeť za naše hriechy. Milovaní, keď nás Boh tak miluje, aj my sme povinní milovať jeden druhého. Boha nikto nikdy nevidel; ale keď sa milujeme navzájom; Boh ostáva v nás a jeho láska v nás je dokonalá. A že ostávame v ňom a on v nás, poznávame podľa toho, že nám dal zo svojho Ducha. A my sme videli a svedčíme, že Otec poslal Syna za Spasiteľa sveta. Kto vyzná: „Ježiš je Boží Syn," ostáva v ňom Boh a on v Bohu. A my, čo sme uverili, spoznali sme lásku, akú má Boh k nám. Boh je láska; a kto ostáva v láske, ostáva v Bohu a Boh ostáva v ňom." (1 Jn 4,9-16).

Tým, že sme vierou prijali Krista, sme sa dostali do oblasti Božej lásky a to napriek tomu, že sme ešte hriešni, hriechu podliehajúci. Teda za naším zápasom stojí vedomie, že Boh nás miluje, že Boh má o nás záujem. Túto pravdu musíme hlboko prijať vierou bez ohľadu na to, čo hovoria naše city, čo cítia naše telá, čo nám chce navrátiť diabol i svet. Musíme uveriť Božiemu Slovu, ktoré hovorí: „Veď Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nezahynul nik, kto v neho verí, ale aby mal večný život." (Jn 3,16). Tak veľmi Boh miloval svet, že ponúkol seba samého za naše Vykúpenie. Boh miloval svet až po smrť na Kríži. Práve Kríž je vyjadrením veľkosti Božieho záujmu o človeka. Túto vieru máme niest ako svoj štít, bez ohľadu na to, či cítíme útechu, či sa nachádzame v duchovnej noci. Verme, že všetko napomáha k dobru tým, ktorí milujú Boha.

„A vezmite si aj prilbu Spásy..." Ako veľmi dôležitá je prilba, ukazuje aj tá skutočnosť, že sa jej ani moderná armáda nezrieka. Prilba chráni hlavu a hlava je základom nášho premýšľania a potom z neho vyplývajúcej činnosti. Keď dostaneme po hlave, stratíme vládu nad celým telom. Touto prilbou je kresťanská nádej. Nádej na Spásu. Sv. Pavol na inom mieste hovorí, že v nádeji sme už spasení. Aby sme sa vôbec pustili do tohoto ťažkého zápasu s rozchodom s týmto svetom a diablom, musíme mať istotu v tom, že budeme prijatí v Božom Svete. Len za cenu večnej radosti sa nám oplatí zriecť sa pozemských radostí. Bez podobnej nádeje by bol celý boj prinajmenšom hlúpy. Potom by platilo, to čo hovorí slovenské príslovie: „Lepší vrabec v hrsti, ako holub na streche". Naša viera ide presne opačne ako toto príslovie. Púšťa vrabca z hrsti, aby mohla chytiť holuba na streche.

Svet okolo nás je často aj preto zlý, že sa nedrží nádeje. Človek bez nádeje veľmi rýchlo upadne pod moc diabla. Vo filme „Nekonečný príbeh" sa zloduch predstavuje slovami: „Ja vládnam tým, ktorý nemajú nádej". Našou prilbou je nádej na Spásu. Naša nádej je založená na úžasnom Božom Skutku, ktorým je Vzkriesenie Božieho Syna: „Nech je zvelebený Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nás vo svojom veľkom milosrdenstve vzkriesením Ježiša Krista z mŕtvych znovuzrodil pre živú nádej. (1 Pt 1,3-4) Naša nádej je živou skutočnosťou, ona rastie a až tak ako to vyjadrujeme v každej sv. omši: „Očakávame splnenie blaženej nádeje" Nádej, ktorá oblažuje. Oblažuje nás vedomie, že keď kráčame tou cestou, ktorou je Ježiš, blížime sa ku svojej Spáse.

„A vezmite si aj meč ducha, čiže Božie Slovo" Doteraz sme zaoberali obranou. Ukazovali sme ako sa uchovať nepoškvrnený od tohoto sveta, ale vieme, že Kristus chce, aby sme aj útočili. Tou útočnou zbraňou je Božie Slovo, ktoré je ostrejšie ako dvojsečný meč. Božie Slovo nás učí Božej taktike, ale zároveň je našou zbraňou. Existujú staré a osvedčené techniky využitia Slova v zápase so Zlým. To by vyžadovalo ďalšiu prednášku, preto spomeniem len jeden spôsob, ktorý sa nazýva „ruminatio“ „prežúvanie“. Proti určitému pokušeniu zvoliť konkrétny výrok a opakovať si ho dovedy, pokým v nás neprevládne.

Na konci toho oddielu z listu Efezanom je výzva k modlitbe: „Modlite sa a proste. Modlite sa neustále v Duchu. V ňom bedlite a vytrvalo proste za všetkých svätých". Ak by sme chceli zostať pri obraze boja, mohli by sme povedať, že modlitba má podobné poslanie ako spojári. Nevieme si ani predstaviť modernú armádu bez stáleho spojenia so štábom. Avšak naše veliteľstvo je v nebi. A ako viete z takejto výšky je všetko lepšie viditeľné. Boh Otec i boží anjeli vidia lepšie ako my, kde hrozí nebezpečenstvo. Preto je potrebné pred každým zápasom sa s nimi v modlitbe spojiť. Modlitba je predovšetkým spojenie s Bohom, ktorý je zdrojom našej sily, ale aj zdrojom informácie. Od neho potrebujem lásku, aby sme nevychladli a od neho potrebujeme poučenie ako postupovať proti tak rafinovanému nepriateľovi ako je diabol a jeho prisluhovači. V modlitbe si vyprosujem silu byť ako Kristus, silu mať jeho Ducha, silu žiť jeho Slovo. Teda prosíme o to, aby sme mali myseľ Kristovu, aby sme mali jeho srdce, jeho vôľu. Kto prosí ten dostáva. Veľa prosme zvlášť za to, aby sa šírilo Božie Kráľovstvo v tomto svete. Prosme za duše, ktoré chceme oslaviť.

Často sa modlíme len ráno, na obed a večer. Ale skúste uvažovať, ako by to vyzeralo na bojisku, keby spojári fungovali len ráno na obed a večer. Požiadavka evanjelia je modliť sa neustále. Ak už nedokážeme stále aktuálne myslieť na Boha, snažme sa aspoň o to, aby sme žili ustavične v stave milosti posväcujúcej. My môžeme zo všetkých svojich myšlienok urobiť modlitbu. Nemyslieť monologický ale dialogický. Boh je stála prítomnosť a pozornosť voči nám. Všetky svoje myšlienky môžeme k nemu obracať, dokonca všetky svoje starosti máme uvaliť na Neho. (zrov. 1 Pt 5,7)

„V ňom bedlite a vytrvalo proste za všetkých svätých" Je veľmi dôležité, aby sme sa modlili jeden za druhého. Aby sme si vzájomne prosili silu a pomáhali si. Zvlášť sa modlime za seba navzájom, za nás kňazov. Prečo sa máme zvlášť modliť za kňazov. Pretože diabol veľmi dobre vie, že keď raní kapitána alebo generála, ľahšie mu potom podľahne vojsko. Kňaz nikdy nepadá sám. Ale vždy spolu s ním ide množstvo duší buď do neba alebo bohužiaľ aj na druhú stranu. Teda modlite sa za všetkých veriacich, ale nezabudnite ani na nás kňazov.

Na záver slová sv. Františka: „Že sa bratia majú duchovným podriaďovať a prečo." Svätec síce chcel, aby sa bratia voči všetkým chovali ako najmenší a so všetkými ľuďmi žili v pokoji, ale zvlášť ich svojím slovom i príkladom poučoval, aby sa zvlášť podriaďovali kňazom. Hovoril totiž: „Pán nás poslal, aby sme podporovali kňazov a starali sa o spásu duší, aby sme dopĺňovali to, čo sa kňazom nedostáva. Odmenu každý dostane nie podlá vážnosti, ktorú požíval, ale podlá opravdivosti jeho práce. Vezďte, bratia, že práca pre spásu duší je veľmi milá a že ju možno lepšie dosiahnuť pokojom s kňazmi, než nesvornosťou. Ak sú ich chyby spásou duší na prekážku, uvedomte si, že pomsta patrí Bohu a že On odplatí vo svoj čas. Preto sa podriaďujte cirkevnej vrchnosti, aby pokiaľ to záleží od vás, nevzišla žiarlivosť. Ak budete ľuďmi pokoja, získate Pánovi nielen ľud ale i kňazov a to je Pánovi milšie, než keby ste mu získali len ľud, ale kňazov pohoršovali. Prikrývajte preto ich chyby, nahradzujte ich mnohé nedostatky a keď tak robíte budte čo najpokornejší."

4 2. Nepriatelia našej Spásy: Diabol

Hoci cirkevná tradícia kladie iné poradie a hovorí o svete, tele a diablove, ja si dovoľím poradie prehodiť presne na opak a začnem diablom, ktorý tvorí základ ostatných problémov. Potom sa pozrieme na človeka zasiahnutého hriechom a až potom na svet, ktorý hriešny človek okolo seba vytvára. My sme si už hovorili v prednáške o skúške a hriechu anjelov. Cirkev učí, že na počiatku to bol dobrí anjeli, stvorení Bohom. „Diabol totiž a ostatní zlí duchovia boli Bohom stvorení prirodzene dobrí, ale sami zo seba urobili zých.“ (KKC 391) A hovorili sme aj o ich premene na démonov. Ich „pád“ spočíval v slobodnom rozhodnutí radikálne a neodvolateľné odmietnuť Boha a jeho vládu.

Vzbura anjelov je vzburou voči Zjavenému a Vtelenému Božiemu Slovu. Na rozdiel od ľudského pádu, anjeli vedeli, čo robia a mohli to neurobiť. „Ak hriech anjelov nemôže byť odpustený, tak kvôli tomu, že ich rozhodnutie má neodvolateľný charakter a nie pre nedostatok Božieho milosrdenstva.“ Mohli by sme povedať, že hriech anjelov je predovšetkým to, čo sám Ježiš nazýva „rúhaním sa Duchu Svätému“, teda Bohu v jeho podstate, postavenie sa proti Božiemu charakteru, princípu a zákonu Lásky. Dôsledky hriechu, ktorí spáchali, sú podobné ako u duševne chorého človeka: uzavretie do seba, život v subjektívnom svete, zaťaženie rôznymi projekciami, rozštiepenosť, nenávisť ku všetkému.

P. Cantalaméza opisuje situácia diabla takto: „Diabol chce vedome svojmu bytiu položiť nový počiatok, zbaviť sa všetkých závislostí a považovať sa za svojho absolútneho Pána. Akési znovuzrodenie, ale nie z Boha, z Jeho Večného Slova, ale znovuzrodenie zo seba samého. Diabol môže niečo také chcieť, ale nemôže to uskutočniť, pretože nikto nemôže dostať celé svoje bytie od Boha, i keď po tom túži. Preto táto chůtka len zväčšuje zúfalstvo diabla i nešťastníkov, ktorí ho nasledujú.“ (zrov. Život pod Vládou Kristovou)

V Jánovom evanjeliu nachádzame výrok: „Teraz bude knieža tohto sveta vyhodené von a ja až budem vyzdvihnutý od zeme všetkých pritiahnem k sebe.“ Ježiš hovorí o súdnom procese nad svetom. Tí, ktorí v neho veria, nebudú súdení, ale svet musí byť súdený. Knieža tohto sveta bude vyhodené von. Je to vládca, ktorý nás chce pokaziť, ktorý nám chce zobrať našu vieru, nádej a lásku, ktorý chce zničiť našu čistotu. Diabol je bytosť duchovnej prirodzenosti, inteligenciou a mocou prevyšujúca človeka. Ježiš ho nazýva „vrahom ľudí od počiatku“. Diabol od počiatku nenávidí človeka.

Je zaujímavé, že Pán Ježiš ho nazýva kniežaťom tohto sveta, teda tým, ktorý ovláda srdcia mnohých a skrze nich riadi aj politiku a často spôsobuje prírodne i spoločenské pohromy. Boh sa nestotožňuje so svetom takým, aký je po páde človeka do hriechu. Ježiš prišiel preto, aby ohlasoval a zjavil Božie kráľovstvo, teda pôvodný Boží plán s človekom i so svetom. Zlý duch, či už sám alebo prostredníctvom zlých ľudí a démonov robí vo svete len zlo. A Boh sám ale aj prostredníctvom dobrých ľudí a anjelov robí vo svete dobro.

Žijeme v prostredí, kde vládne hriech a smrť. Neubránime sa úplne tomu, aby toto zlé prostredie nevstúpilo do našich duší. Často prežívame, keď sa chceme modliť, že sa v nás objavuje rúhanie a zlorečenie. To sa v nás ozýva duch tohto sveta, ale my sa s ním nesmieme stotožniť. Svoju vôľu neprikloňme k tomuto zlu, lebo ak sa spojíme vôľou so zlým duchom, prežijeme v sebe celú rozpornosť jeho nevďačnej existencie, ktorá ústi do smrti. Naša záchrana spočíva v zjednotení sa s vôľou Božou, ktorá je zjavená v Písme. Diabol je vyhánaný Božím Slovom. Slovo pravdy vyháňa zlého ducha.

A hoci je diabol nazvaný kniežatom tohto sveta, predsa platí, že po Vzkriesení Pána, po jeho víťazstve nad smrťou i hriechom, je všetka moc na nebi i na zemi daná Ježišovi, aj ako človekovi. Niektorý múdry povedal, že situácia diabla sa od tej chvíle dá prirovnať k situácii zlého psa na reťazi. Môže ublížiť len tomu, kto sa k nemu priblíži. A v tomto zmysle sa diablovej človek približujeme, keď vedome a dobrovoľne páchame hriech, keď žijeme v hriechu. Cez zlý časopis alebo film vpúšťame do seba démonov, ktorí majú moc obráť nás o vnútorný pokoj a zobrať nám radosť z Božej služby. Preto sa máme týmto veciam brániť. Nevpustiť do seba všetko bez rozlišovania, nenechať sa fascinovať zlom a hriechom. Znovu pripomínam, že žiaden hriech nie je zadarmo.

Otcovia púšte dokonca tvrdili, že diabol a jeho posluhovači nemajú priamo vedomosť o našich hriešnych sklonoch a slabostiach, ale môžu sa o nás veľa dozvedieť ak sledujú naše počínanie. Napr. čo s obľubou čítam, čo často pozerám a podľa toho si zvolia stratégiu proti mojej duši. Diabol má veľkú snahu upriamiť nás na tie oblasti, kde nemôžeme konať a to sa týka minulosti a budúcnosti. Treba sa uvedomiť, že nám patrí len prítomný okamžik a ten je potrebné naplniť vrchovate láskou. Diabol nás vrhá do minulosti a ukazuje nám naše hriechy. Takisto sa treba brániť životu v snoch a ilúziách týkajúcich sa budúcnosti. Aby sme svoju prítomnosť nestratili pre plač nad minulosťou alebo pre snívanie o budúcnosti. Boh sa predstavuje ako večná prítomnosť: „Ja som!“

V cirkevnej terminológii užívame dva výrazy na vyjadrenie diablovej vlády v človeku: posadlosť a demonizácia. Posadlosť je úplne ovládnutie človeka satanom. Diabol si človeka postupne obsadzuje skrze jeho vedomé a dobrovoľné nevernosti voči Bohu. Človek akoby už nemal svoju vôľu, ale úplne podlieha diablovej vláde. Demonizácia je vláda satana v určitej oblasti ľudského života. Je bežnejšia a častejšia ako posadlosť. Môže sa tak udiť, keď sa necháme fascinovať nejakým zlým filmom, hudbou. Záchrana človeka spočíva v odrieknutí sa satana a v prijatí Ježiša. Zvíťazíme nad ním, len ak sa ukryjeme do tieňa kríža, ak prijmete Ukrižovaného Ježiša ako svojho Pána a zaprieme svoje sebecké ego, nechotné zomrieť sebe. Ukrižovaný Ježiš vyzdvihnutý od zeme má zvláštnu moc príťažlivosti. Diabol ovláda svet strachom zo smrti. Hrozbou smrti dokáže aj pokrstených doviesť ku hriešnym kompromisom. Ježiš zvíťazil nad smrťou.

Problém s diablom sa odohráva na úrovni stvorenia, nie je to problém na úrovni Boh a stvorenie. Boh drží stvorený svet pevne v rukách. Diabol nie je rovnocenný partner Boha. Nie je akýmsi záporným absolútnom. Môže v tomto svete konať len preto, lebo aj s ním má Boh svoj plán. Sv. František ho zvykol nazývať Božím drákom. Diablovej moc nie je neobmedzená. I on je len tvor, síce mocný, vzhľadom k nám, pretože je duch, ale predsa len tvor: nemôže zmariť budovanie Božieho kráľovstva. I keď diabol pôsobí vo svete z nenávisťi k Bohu a k jeho kráľovstvu, ktoré je v Ježišovi Kristovi, a i keď jeho činnosť pôsobí vážne škody - duchovného rázu a nepriamo i fyzického - každému človeku i spoločnosti, túto činnosť dopúšťa Božia prozreteľnosť, ktorá mocne a pri tom nenásilne riadi dejiny človeka i sveta. Božie dopustenie tejto diablovej činnosti je veľkým tajomstvom, avšak „vieme, že všetko napomáha k dobrému tým, ktorí milujú Boha“ (Rim 8,28). (KKC 395)

Diabol sa môže v tomto svete zdať silný len preto, lebo mu to svojou ľahostajnosťou alebo zlobou umožňujeme. Diabol sa v našom svete nemôže prejaviť bez našej súčinnosti. Preto máme bdieť a strážiť svoje chodenie s Bohom, svoj Raj. Človek má byť vždy niečím zamestnaný, buď prácou, alebo modlitbou alebo čítaním. Úplne voľný čas je škodlivý. Diabol dá pokoj tomu, koho nájde zamestnaného dobrým dielom.

V liste Júdovom nachádzame tento výrok: „Keď sa archanjel Michal v rozhovore s diablom prel o Mojžišovo telo, neodvážil sa vyniesť rúhavý výrok, ale povedal: „Nech ťa Pán potrestá“.“ Apoštol ukazuje, ako môže a má vyzeráť náš duchovný boj. I keď nás samotné Božie Slovo vyzýva nenávidieť zlo, musíme si uvedomiť, že to v praxi znamená, robiť a chcieť opak toho, čo je zlé. Nenávisť ku zlu je Láska. Diabol bojuje zlobou, my máme odpovedať Laskou, on pýchou a my ho premôžeme pokorou.

Boh sám ustanovuje nepriateľstvo medzi človekom a diablom. Musíme uvedomovať, že práve my, ktorí sme Božie Slovo prijali, máme ráz súdiť anjelov. Sv. Pavol v 1 Kor 6,3 hovorí: „Neviete, že budeme súdiť anjelov.“ Diabol a jeho anjeli vystupujú proti každej forme ľudskej svätosti, lebo vedia, že takýto ľudia ich ráz budú súdiť, budú Božím dôkazom proti nim. Správy o prvých mníchoch sa neustále zmieňujú o ich zápase s démonmi. Stačí letmý pohľad do Atanázoého životopisu sv. Antona, opáta a ihneď postrehneme, že Anton bol na každom svojom kroku obťažovaný a napádaný démonmi. A keď sa dokonca rozhodol odísť na púšť, ktorá bola považovaná priamo za ríšu démonov, tí sa ho snažili s veľkým úsilím od jeho úmyslu odradiť a z púšte vyhnáť: „Chod' preč z našej ríše! Čo tu hľadáš?“

Anton odišiel na púšť, aby tu žil výlučne pre Boha a otvoril sa Mu. Ale cesta do samoty ho nevedie len do Božej blízkosti, ale tak isto aj do blízkosti zlého. Anton musí prijať zápas so zlým, aby sa mu jeho cesta na púšť nestala osudnou, ale viedla ho k Bohu. Antonova skúsenosť je pre ranné mníšstvo typická. Mnisi zakúšali, že ich cesta k Bohu vedie najprv bojom s mocnosťami temnosti. Prežívajú rozorvanosť medzi Bohom a mocnosťami, ktoré ich nechcú pripustiť k Bohu. Tieto sily, ktorých pôsobenie odhaľujú vo svojich prianiach, pudoch, motiváciách a emóciách označujú názvom démoni.

Keď hovoríme o démonoch a duchovných bytostiach, musíme si uvedomiť, že sú nositeľmi myšlienok, citov i vzťahov. Dobré myšlienky, postoje a city pochádzajú od Boha i od Božích anjelov. Zlé myšlienky, postoje a city pochádzajú od zlých duchov. Človek sa im musí brániť tým, že vierou a chcením zabráni ich prenikaniu do seba a stotožneniu sa s nimi. Ide o to, aby v každej chvíli volil dobro. Sv. Peter hovorí, aby sme sa diablove bránili silou svojej viery. Katolícke náuka o viere výrazne potvrdzuje, že viera sa vo svojej podstate spája s istotou a viera je z počutia Slova. Je potrebné s istotou uveriť Bohu a brániť sa diablove silou svojej viery. Istota pomôže preniknúť Božiemu Slovu do nášho srdca. Voči jednotlivým nerestiam, ktoré nás pokúšajú, môžeme voliť opakovanie nejakého výroku Písma, ktoré protirečí diablovemu pokušeniu. Starí mnisi to nazývali „ruminatio“, „prežúvanie“. Tak ako kravička prežúvaním vytvára z trávy mlieko, tak ma kresťan opakovaním dostať tento Boží postoj do svojej krvi.

Je dobré zo všetkých svojich myšlienok urobiť modlitbu. To vlastne znamená „milovať Boha celou svojou myslou“. V praxi to znamená, ustavične brať ohľad na Boha a vyhýbať sa hriechu. Potom diabol nemá šancu preniknúť do našich myšlienok. Sv. Gregor Nazianský učí: „Ustavične ži v modlitbe a vždy ďakuj Bohu za všetko, čokoľvek sa s tebou deje. Nech tvoj rozum neprestane myslieť na Boha a jazyk sa chráni od hriechu. Niečo iné je láska k múdrosti, a iné je pamätanie na Boha. Pamätať na Boha je nutnejšie ako dýchanie a ak sa možno tak vyjadriť, okrem toho ani nemáme nič iné robiť, len rozjímať dňom i nocou, večer, ráno i napoludnie rozjímať a vzdychať a velebiť Pána v každom čase, ležiac i stojac či kráčajúc po ceste a aj pri práci pamätať na Boha a týmto pamätaním rásť v čistote.“ O vďačnosti a oslave Boha ako účinnom prostriedku v zápase s hriechom sme hovorili v súvislosti s eucharistiou.

Starec Silván z Hory Athos, ktorý v kontemplácii videl nášho Pána, hovorí: „Pyšný bude neustále trpieť od démonov.“ Ježiš mu poradil: „Udržuj svoju myseľ v pekle a nezúfaj.“ Silván tu naznačuje pokoru, ako víťazstvo nad démonmi a tá pokora ide tak ďaleko, že človek má uznať pred Bohom i pred tvárou anjelov, že si pre svoju narušenosť a hriech zasluhuje peklo. Toto ho oslobodí od každého ducha záslužnosti a nárokov voči Bohu, ktorý sa Bohu protiví. Naučí ho to v kajúcnosti a radostnosti prijímať obtiaže pozemského života. Zároveň pri pohľade na nesmiernu dobrotu Boha si nesmie a nemôže zúfať. Veď Kristus nevinný baránok zostúpil na dno tejto strašnej priepasti, aby nás vyslobodil. Do neba vstupujeme skrze jeho kríž a nie pre svoje domnelé zásluhy.

Na záver ešte niečo z múdrosti nášho sv. otca Františka: „Jeden brat, ktorý trpel pokušením, povedal svätcovi: „Milý otče, modli sa za mňa, lebo verím, že keď sa za mňa pomodlíš, budem pokušeniu zbavený. Som pokúšaný nad sily a viem, že ti to nie je skryté!“ Otec mu odpovedal: „Môj syn, ver, že ťa teraz ešte viac pokladám za Božieho služobníka. A tiež vedz: Čím viac budeš pokúšaný, tým mi budeš drahší. A dodal: „Žiadny človek sa nemá pokladať za Božieho služobníka, dokiaľ neprešiel víťazne pokušeniami a strasťami. Prekonané pokušenie je takmer prsteňom, ktorým sa Pán s dušou svojho služobníka zasnuhuje. Mnohí si zakladajú na dlhoročných zásluhách a radujú sa z toho, že nemuseli prejsť cez žiadne pokušenie. Nech však vedia: Pán berie ohľad na ich slabosť, lebo už pred pokušením by strachom padli. Kde nebolo treba ťažko bojovať, nie sú dokonalé čnosti.“ (2.Cel. 118)

Sv. František hovorieval: „Boží sluha si má zachovať vnútornú i vonkajšiu duchovnú radosť. Táto pramení z čistého srdca a získava sa zbožnou modlitbou. Zlí duchovia mu nemôžu škodiť. Vtedy sa však radujú zlí duchovia, ak môžu niekomu vziať zbožnú radosť, ktorá pochádza z čistej modlitby a čnostných skutkov, alebo jej zabrániť. Ak sa podarí diablu len trošku sa usadiť v srdci Božieho služobníka, musí ho čo najrýchlejšie múdro a rozhodne vyhnúť a to mocou svätej modlitby, ľútosti, spovede a zadostučinenia. Ak tak neurobí, urobí diabol z vlásku kladu a usadí sa v duši.Tá radosť pochádza z čistého srdca a ustavičnej modlitby. Snažte sa o to, aby ste si zachovali tieto dve čnosti. Aby ste cítili radosť, ktorú tak veľmi túžim vidieť na sebe i na vás, a mali ju vo vnútri i navonok. Tak povzbudíte blížnych a zaženiete nepriateľa. Jemu a jeho údom patrí smútok, ale nám neustále veselie a radosť v Pánovi.“

Sv. František káral aj tých, ktorí drávali najavo svoj smútok: „Ráz dohovárať jednému bratovi, ktorý chodil so smutnou tvárou: „Prečo ukazuješ navonok smútok a bolesť nad svojimi hriechmi? Maj si ten smútok medzi sebou a Bohom! Pros ho, aby sa pre svoje milosrdenstvo nad tebou zmiloval a tvojej duši vrátil radosť zo spásy, o ktorú bola pripravená vinou hriechu. Ale predom mnou a pred druhými snaž sa mať vždy radosť. Na Božieho sluhu sa nepatrí, aby ukazoval pred bratom alebo iným človekom smutnú a zádumčivú tvár. Podľa veselosti tváre usudzoval na horlivosť, usilovnosť, náladu i pohotovosť k radostnému konaniu všetkého dobrého.“

„Svätec svojich bratov často uisťoval, že duchovná radosť je najistejším prostriedkom proti nástrahám a lestiam zlého ducha. Hovoril totiž: „Diabol najviac jasá, keď môže Božiemu služobníkovi vyrvať radosť ducha. Nosí so sebou prach a podlá ľubovôle ho hádže do záhybov svedomia, aby pošpinil čistotu svedomia a rýdzosť života. Ak je však srdce naplnené duchovnou radosťou, márne strieka had svoj jed. Zlí duchovia nezmôžu nič proti Kristovmu služobníkovi, keď ho zastihnú plného svätej radostnosti. Ak je však myseľ malátna, bez útechy a smutná, ľahko sa stane korisťou smútku alebo márných radovaniek“.

Preto sa svätec snažil žiť radostne a zachovával si pomazanie ducha i olej radosti. Bedlivo sa vystríhal sklúčenosti, ako by to bolo najväčšie zlo. Ako náhle spozoroval, že vstupuje do jeho duše, rýchlo sa ponoril do modlitby. Hovoril totiž: „Božieho služobníka môžu niektoré veci zmiastí, ale vtedy sa má rýchlo ponoriť do modlitby a pred Najvyšším Otcom zotrvať tak dlho, až sa mu zasa vráti radosť zo Spásy. Ak zotrvá v zádumčivosti, ťažkomyselnosti, zakorení sa v ňom ono babylonské zlo, ktoré srdca nahlodá akoby hrdzou, ak nebude slzami ihneď vyhladené.“

Pramene radosti sú podľa Sv. Františka tieto: Čisté srdce a ustavičná modlitba. Nemôže mať túto radosť niekto, komu Boh nie je nadovšetko. Nemôže ju mať nikto, kto miluje svoje hriechy viac, ako Boha prítomného v Eucharistii. Teda človek, ktorý neprijíma Ježiša natrvalo, ako svojho Pána. Človek, ako Boží obraz, ma žiariť radosťou. My sme obrazom Božím aj vtedy, keď sa boríme zo svojimi hriechmi a ukazovať radosť je naše poslanie aj vtedy, keď máme sklón k depresii. Na to sme stvorení a o to sa snažme. Robme dobrú reklamu Neviditeľnému ale Radostnému Bohu. Lebo to je Božia vôľa v Kristovi Ježišovi pre vás!

4 3. Nepriateľ našej Spásy - T E L O

Keď chceme uvažovať o ľudskom tele, ako o nepriateľovi našej spásy, musíme si uvedomiť niekoľko skutočností. Telo je predovšetkým dielom Boha Stvoriteľa. „Ľudská osoba, stvorená k Božiemu obrazu, je zároveň bytosťou telesnou i duchovnou. Biblická reč vyjadruje túto skutočnosť symbolickou rečou, keď hovorí, že „Vtedy Pán, Boh, utvoril z hlíny zeme človeka a vdýchol do jeho nozdier dych života. Tak sa stal človek živou bytosťou.“ (Gn 2,7). Celý človek je teda Bohom chcený. Výraz duša označuje v Písme často ľudský život alebo celú ľudskú osobu. Označuje však taktiež to, čo je v človeku najvnútornejšie, čo má v ňom najväčšiu cenu, to, v čom je človek obzvlášť Božím obrazom: „duša“ znamená duchovný princíp v človeku.

Telo človeka sa podieľa na dôstojnosti „Božieho obrazu“: je to ľudské telo, práve preto, že je oživované duchovnou dušou a že celá ľudská osoba je určená stať sa v Kristovom tele chrámom Ducha svätého. „Človek je jednota duše a tela. Ako telesná bytosť v sebe zahŕňa prvky hmotného sveta: v ňom dosahujú svojho vrcholu a pozdvihujú hlas k slobodnému chváleniu Stvoriteľa. Človek preto nesmie pohŕdať telesným životom, ale naopak, je povinný považovať svoje telo za dobré a hodné úcty, pretože bolo stvorené Bohom a posledný deň má byť vzkriesené“(GS 14) Jednota duše a tela je tak hlboká, že je treba považovať dušu za „formu“ tela, to znamená, že vďaka duchovnej duši je telo, ktoré je zložené z hmoty, ľudským a živým telom: duch a hmota niesu v človeku dve zlúčené prirodzenosti, ale ich spojenie tvorí jednu jedinú prirodzenosť. (RK 362-365)

Živé telo je príbytkom duše, je konkrétnym miestom, kde môžeme s istotou nájsť určitú dušu. Telo sa podľa Božej vôle má stať chrámom, v ktorom sa duša môže stretnúť s Bohom. Hmotné telo je úžasným darom, ktorý nás uschopňuje pracovať v hmotnom svete. Anjeli nemôžu bez Božieho súhlasu vládnuť hmotou, ale človek skrze svoje telo dostal právo existovať a pôsobiť v hmotnom svete ako jeho pán.

Tu som spomenul niektoré pozitívne veci o ľudskom tele. Možno nám príde na rozum, prečo vlastne hovoríme o tele ako o nepriateľovi našej Spásy. Hlavne si treba ozrejmiť, že keď sv. Pavol hovorí o tele, nemá na mysli natoľko ľudské telo z mäsa a kostí ako skôr to, čo sme nazvali „živočíšny človek“, teda bytosť ktorá sa uzatvára pred Bohom a pred jeho Spásou. V určitom zmysle ju telo práve svojou uzavretosťou a žiadostivosťou aj symbolizuje.

Sv. Pavol túto myšlienku rozvádza zvlášť v 7. a 8. kap. listu Rimanom. Prečítam podľa ČEP: „Vieme, že zákon je svätý - ja však som hriešny, hriechu zapredaný. Nepoznávam sa vo svojich skutkoch: ved' nerobím to, čo chcem, ale to, čo nenávidím. Ak však to, čo robím, je proti mojej voly, potom súhlasím so zákonom a uznávam, že je dobrý. Potom to vlastne niesom ja, kto koná špatné, ale hriech ktorý je vo mne. Viem totiž, že vo mne, to je v mojej ľudskej prirodzenosti, neprebýva. dobro. Chcieť dobro, to dokážem, ale vykonať už nie. Ved' nekonám dobro, ktoré chcem, ale zlo, ktoré nechcem. Ak však konám to, čo nechcem, nerobím to ja, ale hriech, ktorý vo mne prebýva.

Objavujem teda takýto zákon: Keď chcem činiť dobro, mám v dosahu len zlo. Vo svojej najvnútornejšej bytosti s radosťou súhlasím so zákonom Božím; keď však mám jednať, pozorujem, že iný zákon vedie boj proti zákonu, ktorému sa podriaďuje moja myseľ a robí ma zajatcom zákona hriechu, ktorému sa podriaďujú moje údy. Ako úbohý som to človek! Kto ma vyslobodí z tohoto tela smrti? Jedine Bohu buď vďaka skrze Ježiša Krista, Pána nášeho! - A tak ten istý ja slúžim svojou myslou zákonu Božiemu, ale svojím jednaním zákonu hriechu.“ (Rim 7,14-25).

Sv. Pavol opisuje situáciu človeka, v ktorej sa nachádzame po prirodzenej stránke. Nedokážeme zachovať Boží zákon. Vieme, čo je správne, ale nevieme to uskutočniť. Sv. Pavol doslova hovorí, že „vo mne, to je v mojej ľudskej prirodzenosti, neprebýva dobro" Toto platí o nás dovtedy dokiaľ sme sa úplne neotvorili Kristovi a neprijali ho a bude to v určitom zmysle platiť až do okamihu našej reálnej smrti, tak ako hovorí apoštol: „Veď ten, kto zomrel, je vyslobodený z moci hriechu" (Rim 6,7). Je pravdou, že čiastočné víťazstvo nad hriechom, môžeme prežívať už teraz, nakoľko sa vnoríme do Tajomstva Kristovej smrti. Ide o stále hlbšie realizovanie toho, čo sa už v krste uskutočnilo akoby právne.

My sme hneď v prvý deň hovorili, že sa človek po hriechu zmenil v oblasti ducha. Hriech = diabol si obsadil ľudskú dušu a to až natoľko, že naša duša začala vnímať hriech, ako svoju prirodzenosť. Keby v nás diabol nemal svoju pečať, tak by naša duša dokázala radikálne skoncovať s každým pokušením. My však cítime, že pokušenie, hoci prichádza evidentne od zlého, nás dokáže rozrušiť do hĺbky našich bytostí. Hriech je v nás nielen ako zlý skutok, ale ako zlý duch, ako stále nabádanie ku zlu. Preto nakoniec sv. Pavol môže povedať to oslobodzujúce: „Potom to vlastne nie som ja, kto koná špatné, ale hriech ktorý je vo mne.“

Sv. Pavol hovorí o súvislosti smrti a skoncovaniu s hriechom. Na inom mieste hovorí, kto trpel v tele, skoncoval s hriechom. Utrpenie od vtedy, čo ho podstúpil Kristus na kríži ma v sebe moc roztrhať hriešne väzby. Diabol sa chová ako falošný priateľ, ktorý sa drží nášho tela dovtedy, dokiaľ sa nám darí, dokiaľ máme peniaze, dokiaľ vďaka nám môže užívať. Ale ako náhle sa objaví utrpenie, uteká. Nebojme sa utrpenia. Nemusíme ho vyhľadávať, ale ani pred ním neutekajme. Dobrovoľne a vďačne prijaté utrpenie nás privádza k väčšej vnútornej slobode. V podstate ale hlavné sebazaprenie, ktoré je potrebné urobiť, spočíva v tom: Uvoľniť trón svojho srdca Kristovi.

Sv. Pavol to rozoberá v 6 Kap. listu Rimanom píše: „Neviete snád, že všetci, ktorí sme pokrstení v Krista Ježiša, boli sme pokrstení v jeho smrť? Boli sme teda krstom spolu s ním pochovaní v smrť, aby sme ako Kristus boli vzkriesení z mŕtvych slávnou mocou svojho Otca - i my vstúpili na cestu nového života. Ak sme s ním zjednotení, pretože máme účasť na jeho smrti, iste budeme mať účasť i na jeho zmŕtvychvstaní. Vieme predsa, že starý človek v nás bol spolu s ním ukrižovaný, aby telo ovládané hriechom bolo zbavene moci a my už hriechu neotročili. Veď ten, kto zomrel, je vyslobodený z moci hriechu. Ak sme spolu s Kristom zomreli, veríme, že spolu s nim budeme tiež žiť. Veď vieme, že Kristus, ktorý bol vzkriesený z mŕtvych, už neumiera, smrť nad ním už nepanuje. Keď zomrel, zomrel hriechu ráz navždy, keď teraz žije, žije Bohu. Tak i vy počítajte s tým, že ste mŕtvi hriechu, ale živí Bohu v Kristovi Ježišovi.

Nech teda hriech neovláda vaše smrteľné telo, tak aby ste poslúchali, čo sa mu zachce: ani neprepožičiavajte hriechu svoje telo za nástroj neprávosti, ale ako tí, ktorí boli vyvedení zo smrti do života, prepožičiavajte samých seba a svoje telo Bohu za nástroj spravodlivosti. Hriech nad vami už nebude panovať: vecí nie ste pod zákonom, ale pod milosťou.

Čo z toho vyplýva? Máme snád hrešiť, pretože nie sme pod zákonom, ale pod milosťou? Vonkoncom nie! Viete predsa, keď sa niekomu zaväzujete k poslušnej službe, že sa stávate služobníkmi toho, koho poslúchate - buď otročíte hriechu, a to vedie ku smrti, alebo poslúchate Boha, a to vedie ku spravodlivosti. Vďaka Bohu za to, že ste síce boli služobníkmi hriechu, ale potom ste sa zo srdca priklonili k tomu učeniu, ktoré vám bolo odovzdané. A tak ste boli oslobodení od hriechu a stali ste sa služobníkmi spravodlivosti. Hovorím po ľudský z ohľadu na vašu ľudskú slabosť:

Ako ste sa predtým prepožičiavali k službe nečistoty a neprávosti k bezbožnému životu, tak sa teraz dajte do služby spravodlivosti k posväteniu. Keď ste boli služobníkmi hriechu, mali ste slobodu od spravodlivosti: aký ste teda mali úžitok z toho, začo sa teraz hanbite? Koniec toho všetkého je predsa smrť. Avšak teraz, keď ste boli oslobodení od hriechu a stali ste sa služobníkmi Božími, máte z toho úžitok, totiž posvätenie, a čaká vás život večný. Mzdou hriechu je smrť, ale darom Božej milosti je život večný v Kristovi Ježišovi, našom Pánovi. (Rim 6,3-23).

Zomieranie spolu s Kristom, to je naša každodenná úloha. Umŕtvovať zlé sklony. Ako nerozumne robíme, keď ich roznečujeme, či už kúpou pochybného časopisu, alebo pozeraním zlých programov v televízii. Takýmto spôsobom budeme stále väčšími otrokmi zlého. Ale hľadajme cestu k slobode. Zomrime aj reálne tomu, čomu sme už svojím krstom zomreli. Dovoľme Kristovi, aby v nás umŕtvoval naše zlé sklony. Toto umŕtvovanie je predovšetkým dielom Božím, ale deje sa v nás podľa miery nášho súhlasu s ním. Ovocie je však úžasne. Sloboda od hriechu, celistvosť človeka, koniec schizofrénie, posvätenie a Večný Život. Ako tomuto umŕtvovaniu napomáhať hovorí sv. Pavol v liste Gal 5,16-21 ČEP:

„Chcem povedať: Žite z moci Božieho Ducha a nepodľahnete tomu, k čomu vás tiahne vaša prirodzenosť. Túžby ľudskej prirodzenosti smerujú proti Duchu Božiemu a Boží Duch proti ním. Ide tu o úplný protiklad, takže robíte to, čo robiť nechcete. Ak sa dáte viesť Božím Duchom, nie ste už pod zákonom. Skutky ľudskej svojvôle sú zrejmé: necudnosť, nečistota, bezuzdnosť, modlárstvo, čarodejstvo, rozbroje, hádky, žiarlivosť, vášeň, podlosť, rozpory, rozkoly, závisť, opilstvo, nestriednosť a podobné veci. Povedal som už predtým a hovorím znovu, že tí, ktorí takéto veci robia, nebudú mať podiel na kráľovstve Božom.“

Z prečítaného textu vidíme tiež, že je rozdiel medzi tým, čo chce Boží Duch a medzi tým, čo chce ľudská prirodzenosť narušená hriechom. Sv. Pavol tu dokonca tvrdí, že tu ide o úplný protiklad a dá sa povedať, že telesná prirodzenosť vyvíja na duchovnú určité násilie, takže človek robí to, čo robiť nechce, platí to zvlášť vtedy, keď sa usilujeme žiť podľa Božieho zákona.

Kresťan má zvláštnu možnosť nežiť podľa tela, čo mu z jednej strany umožňuje viera vo Vzkriesenie (nebrať telo a jeho hodnoty ako konečný cieľ) a z druhej strany prijatie Božieho Ducha. Božieho Ducha prijímame už v krste. V podstate sa v našej bytosti nachádzajú akoby dva prúdy, z ktorých sa môžeme napájať a reagovať. Je to starý a hriešny spôsob zameraný len na seba, ktorý je nám bližšie, lebo sa z neho napája naša prirodzenosť po prvotnom hriechu. Sme na neho zvyknutý a preto spontánne reagujeme z neho.

Ale potom je tu Boží spôsob existencie – Duch Boží. Láska, ktorá vychádza od Otca k Synovi a od Syna k Otcovi. Duch Boží je bytostná доброта Boha. My máme v sebe možnosť nereagovať z hriešneho povrchu, ale z tejto hĺbky. Zo začiatku to stojí určitú námahu, ale postupne vďaka Kristovej činnosti v nás, sú akoby korene našej prirodzenosti presadené do tohto prúdu Ducha Svätého, Božej milosti. Ak sa necháme viesť Božím Duchom, tak Boží zákon pre nás prestáva byť bremenom, pretože sa stane našou prirodzenosťou.

Ako to bude vyzerať, keď prijmeme Krista do seba, opisuje sv. Pavol v liste Rimanom 8. kap.: „Teraz však nieje žiadne odsúdenie pre tých, ktorí sú v Kristovi Ježišovi, lebo zákon Ducha, ktorý vedie k životu v Kristovi Ježišovi, oslobodil ťa od zákona hriechu a smrti. Boh učinil to, čo bolo zákonu nemožné pre ľudskú slabosť: Ako obeť za hriech poslal svojho vlastného Syna v tele, ako má hriešny človek, aby na ľudskom tele odsúdil hriech, a aby tak spravodlivosť požadovaná zákonom bola naplnená v nás, ktorí sa neriadime svojou vôľou, ale vôľou Ducha.“

Tí, ktorí robia len to, čo sami chcú, tiahnu k tomu, čo je telesné: ale tí, ktorí sa dajú viesť Duchom, tiahnu k tomu, čo je duchovné. Dať sa viesť sebestvom znamená smrť, dať sa viesť Duchom je život a pokoj. Sústreďenie na seba je Bohu nepriateľské, lebo sa nechce ani nemôže podriaďiť Božiemu zákonu. Tí, ktorí žijú len z vlastných síl, nemôžu sa páčiť Bohu. Vy však nie ste živí zo svojej sily, ale z moci Ducha, ak vo vás Boží Duch prebýva. Kto nemá Ducha Kristovho, ten nie je jeho. Ak je však vo vás Kristus, tak síce vaše telo podlieha smrti, pretože ste zhrešili, ale Duch dáva život, pretože ste ospravedlivení. Ak vo vás prebýva Duch toho, ktorý Ježiša vzkriesil z mŕtvych, potom ten, ktorý vzkriesil z mŕtvych Krista Ježiša, obživí i vaše smrteľné telá Duchom, ktorý vo vás prebýva." (Rim 8,1-11)

Čo teda máme robiť so svojím telom v čase pozemskej existencie: „Veď ak žijete podlá svojej vôle, spejete ku smrti: ak však mocou Ducha usmrcujete hriešne činy, budete žiť. Ak trpíme spolu s ním, budeme spolu s ním aj účastní Božej slávy. Súdim totiž, že utrpenia terajšieho času sa nedajú zrovnať s budúcou slávou, ktorá má byť na nás zjavená". Ak si chcete urobiť aspoň trošku jasno o tejto problematike, preštudujte si tieto tri kapitoly z listu Rim (6,7,8). Ide tu o to, čo staroveká tradícia poznala ako boj o čistotu srdca.

RK hovorí: „Krst udeľuje tomu, kto ho prijíma, milosť očistenia od všetkých hriechov, avšak pokrstený musí pokračovať v boji proti žiadostivosti tela a nezriadeným túžbam. S Božou milosťou dosiahne čistotu srdca: - skrze čnosť a dar čistoty, pretože čistota umožňuje milovať celým a nerozdeleným srdcom; - skrze čistý úmysel, ktorý spočíva v stálom zameraní na pravý cieľ človeka; pokrstený sa snaží prostým okom vo všetkom hľadať a konať vôľu Božiu. - skrze čistý pohľad, vonkajší i vnútorný: skrze ukáznené city a obrazotvornosť, odmietaním akéhokoľvek zalúbenia v nečistých myšlienkach, ktoré vedú k tomu, že sa človek vzdáľuje od cesty Božích prikázani: „pohľad roznečuje blázna k vášni" (Mudr 15,5). - skrze modlitbu:

Sv. Augustín nám odovzdáva svoju vlastnú skúsenosť: „Myslel som, že zdržanlivosť je dielom vlastnej sily: bol som si vedomý, že ju nemám, súc tak zaostalý, že som ani nevedel, že je napísané, že „ju dostanem len ako dar Boží" (Mudr 8,21). Zaiste by si mi dal tú milosť, keby som vzdychaním svojho srdca klopal na dvere tvojich uší a s nezlomnou dôverou všetku svoju starosť zložil na teba." (RK 2520)

Na záver slová a príklad sv. Františka: „Ako je treba zachádzať s telom, aby nereptalo." Raz svätec povedal: „O brata telo je potrebné múdro sa starať, aby nespôsovalo búrky zlých nálad. Treba mu vziať každú príležitosť k reptaniu, aby dokázalo bez omrzenia bdieť a zotrvať v dobrej modlitbe. Ináč by mohol brat telo povedať: „Umieram hladom, nie som schopný znášať bremeno tvojich duchovných záťaží." Keď však po dostatočnej výžive stále hundre, vedz, že potrebuje ako lenivé zviera, ostrohy, alebo ako lenivý osol korbáč. Len v tejto veci neboli skutky nášeho sv. otca v súlade s jeho slovami, lebo, i keď bolo jeho telo bez viny, podroboval si ho bičovaniu a pôstom a bezdôvodne ho bil. Lebo oheň Ducha jeho telo tak preduchovnil, že keď duša prahla po Bohu i sväté telo pociťovalo smäd".

4 4. Nepriatelia našej spásy: - S V E T

V tejto prednáška by sme sa zamerali na: svet. Keď chceme hovoriť o svete musíme tu rozlišovať dve skutočnosti. Svet ako Božie dielo a svet deformovaný hriechom človeka, skutočnosť, ktorú vo svete vytvára hriešny človek. Budeme hovoriť najprv o svete ako pozitívnej skutočnosti. Božie slovo nám hovorí: „Na počiatku stvoril Boh nebo a zem“ (Gn 1,1) Toto si musíme vždy uvedomovať, keď chceme zaujať nejaký správny postoj k veciam tohoto sveta. Písmo a Tradícia neprestajne učia zvelebujú túto základnú pravdu: „Svet bol stvorený na Božiu slávu.“

Boh stvoril všetko, vysvetľuje svätý Bonaventúra, „nie preto, aby svoju slávu zväčšil, ale aby ju zjavil a udelil“. Ved' Boh nemá nijaký iný dôvod, aby niečo stvoril, iba svoju lásku a dobrotu. Sv. Tomáš Akvínsky nás učí: „Bol to kľúč lásky, ktorý otvoril jeho ruku, aby vznikli tvory“. Aj I. Vatikánsky koncil nás takto poučuje: „Tento jediný pravý Boh na počiatku času zvrchovane dobrovoľným rozhodnutím vo svojej добрote a svojou všemohúcou silou stvoril z ničoho zároveň tak duchovné ako telesné tvory, nie kvôli tomu, aby zväčšil svoju blaženosť, ani nie preto, aby dosiahol svoju dokonalosť, ale preto aby ju ukázal skrze dobrá, ktoré udelil svojim tvorom.“ (RK 293)

Teda môžeme vyznať: Veríme, že Boh stvoril svet podlá svojej múdrosti. Svet nieje plodom žiadnej nutnosti, slepého osudu alebo náhody. Veríme, že svet pochádza zo slobodnej vôle Boha, ktorý chcel, aby sa tvorovia podieľali na jeho bytí, na jeho múdrosti a na jeho добрote: „lebo ty si stvoril všetky veci: z tvojej vôle boli a sú stvorené.“ (Zj 4,11) „Aké mnohoraké sú tvoje diela, Pane! Všetko si múdro urobil. Zem je plná tvojho stvorenstva. (Ž 104,24) „Dobrý je Pán ku každému a milostivý ku všetkým svojim stvoreniam.“ (Ž 145,9) (RK 295) Tieto pozitívne pravdy musíme mať na pamäti, keď chceme hovoriť o svete, ako nepriateľovi našej spásy.

Od okamihu prvotného hriechu sa ľudský svet dostáva pod moc Zlého a to až na toľko, že diabol môže Kristovi pri pokúšaní vmiesť do tváre tieto slová: „Potom ho diabol vyzdvihol, v jedinom okamihu mu ukázal všetky kráľovstvá sveta a vravel mu: „Dám ti všetku ich moc a slávu, lebo som ju dostal a dám ju komu chcem. Ak sa mi teda budeš klaňať, všetka bude tvoja.“ (Lk 4,5-7) Táto Satanová vláda je dôsledkom nesprávnej voľby prvých ľudí, že sa priklonili svojou vierou na stranu svojho pookušíteľa. Mohli by sme povedať, že po právnej stránke, diablove svet nikdy nepatrí, pretože bol stvorený pre človeka. Je to ľudský svet, svet nás ľudí. Ale diabol ho môže ovládnuť natoľko, nakoľko mu to človek svojou poddajnosťou zlu umožní. Zlý duch sám nemôže páchať v tomto svete zlé skutky, môže tak robiť len rukami ľudí.

Katechizmus túto hriešnu štruktúru sveta objasňuje slovami: „Tak hriech robí z ľudí spoluvinníkov druhých a pôsobí, že medzi nimi vládne žiadostivosť, násilie a nespravodlivosť. Hriechy vedú ku vzniku spoločenských pomerov a inštitúcii, ktoré sú v protiklade k Božej добрote. „Štruktúry hriechu“ sú výrazom a dôsledkom osobných hriechov. Privádzajú svoje obeť k tomu, aby samé páchali zlo. V analogickom zmysle vytvárajú „sociálny hriech“ (Ján Pavol II.). (RK 1869)

Musíme rozlišovať medzi tým, čo stvoril Boh a tým čo do sveta vpustil človek svojím hriechom. Ak hovoríme o svete, ako o jednom z nepriateľov našej spásy, máme na mysli tieto hriešne štruktúry, ktoré doslova a do písmena majú moc pokaziť, skaziť dobré dielo Božie v človeku. Pán Ježiš v Evanjeliu podlá Matúša hovorí: „Beda svetu pre pohoršenie! Pohoršenia síce musia prísť, ale beda človekovi, skrze ktorého pohoršenie prichádza!“ (Mt 18,7)

Pán Ježiš hovorí o pohoršení a v jazyku Písma sa tu vyskytuje slovo SCANDALUM. Toto slovo má zmysel: postaviť niekomu prekážku do cesty. Pohoršenie nie je teda len v tom, že ukážem svoj hriech, ale aj v tom, že vytvorím hriešnu situáciu, situáciu pokušenia. Napr. ponúknem človeku, ktorého problémom je alkohol, pohárik. Alebo sa nemravne oblečem. Pohoršenie je niečo ako vedecký objav ale v oblasti hriechu. Vynájdenie spôsobu ako novým spôsobom hrešiť. Objav ďalšieho stupňa sebecka. Slovo pohoršenie vyjadruje akýsi posun smerom k horšiemu. Sociálny hriech môžeme pochopiť ako niečo podobné kultúrnemu dedičstvu ale v negatívnej mravnej oblasti. Ide tu o dedičstvo zla, ktoré zo dňa na deň rastie. Každá nová generácia sa vplyvom tohto hriešneho dedičstva rodí po morálnej stránke do mnoho ťažších pomerov.

Všimnime si ešte niektoré výroky apoštolov o problematike sveta: Sv. Ján hovorí: „Nemilujte svet, ani to, čo je vo svete. Ak niekto miluje svet, nie je v ňom Otcova láska. Veď nič z toho, čo je vo svete, ani žiadostivosť tela ani žiadostivosť očí ani honosenie sa bohatstvom nie je z Otca, ale zo sveta. A svet sa pomíne, aj jeho žiadostivosť. Kto však plní Božiu vôľu, ostáva naveky.“ (1 Jn 2,15-17) ČEP to tlmočí: „Lebo všetko, čo je vo svete, po čom dychti človek a čo chcú jeho oči a na čom si v živote zakladá, nieje z Otca, ale zo sveta.“ Všetko o čo sa snažíme svojou telesnou dychtivosťou nevedie k Bohu, ani to, čo by naše oči chceli. Ale nielen to, ale všetko na čom si v živote zakladáme, na svojom postavení, na titule, na vzdelaní, na úspešnosti, na bohatstve, toto všetko nie je z Boha.

Boh má inú mieru, ináč nás hodnotí. Hodnotí nás mierou odumierania sebe samým. To je zákon prírody i nadprírody. Pšeničné zrnko, ktoré nepadne do zeme a neodumrie, neprinesie žiadnu úrodu, ale ak padne do zeme a v nej stratí svoju tvárnosť, vtedy vzklíči a prinesie úrodu. Božie myšlienky nie sú našimi myšlienkami a jeho cesty, nie sú našimi cestami. Blahoslavení ste, keď sa v tomto svete necítite doma. Beda tým, ktorí, ako to ľudovo vyjadrím, „sa vedia pohybovať v tomto svete“. Ktorí vedia vždy zaujať takú pozíciu, aby mali z nej hmotný prospech. Poznáte ľudí, ktorým nieje žiaden problém aj štyrikrát za svojho života zmeniť kabát. Teda položíme si otázku: Milujem svet, alebo nemilujem. Aká láska je vo mne. Je vo mne láska Otcova.

Sv. Pavol trochu iným spôsobom hlása tú istú pravdu: „Ak ste teda s Kristom vstali z mŕtvych, hľadajte, čo je hore, kde Kristus sedí po pravici Boha! Myslite na to, čo je hore, nie na to, čo je na zemi! Veď ste zomreli a váš život je s Kristom ukrytý v Bohu. A keď sa zjaví Kristus, váš život, vtedy sa aj vy zjavíte s ním v sláve.“ (Kol 3,1-4). Máme byť pre tento svet mŕtvi, aby sme boli živý v Bohu. Pán Ježiš nás posmeľuje: „Toto som vám povedal, aby ste vo mne mali pokoj. Vo svete máte súženie, ale dúfajte, ja som premohol svet!“ (Jn 16,33). Ak si niekto myslí, že ho príslušnosť ku kresťanstvu, dovedie k väčšej materiálnej prosperite, tak je na veľkom omyle. Vo svete máte súženie, hovorí Ježiš. Aj keď sľubuje domy, polia, role, bratov a sestry, hovorí, že toto všetko, ale s prenasledovaním na tomto svete.

Sv. Ján nám dáva aj návod, ako premôcť svet: „Každý, kto verí, že Ježiš je Kristus, narodil sa z Boha. A každý, kto miluje Boha ako Otca, miluje aj toho, kto sa z neho narodil. Podľa toho poznáme, že milujeme Božie deti, keď milujeme Boha a plníme jeho prikázania. Lebo láska k Bohu spočíva v tom, že zachováme jeho prikázania. A jeho prikázania nie sú ťažké. Veď všetko, čo sa narodilo z Boha, premáha svet. A tým víťazstvom, ktoré premohlo svet, je naša viera. Veď kto iný premáha svet, ak nie ten, kto verí, že Ježiš je, Boží Syn?“ (1 Jn 5,1-5) Nesprávnou vierou sa svet človeka dostal pod moc zlého, správnu vierou sa človek môže vzoprieť svetu a premôcť ho v sebe.

Môžeme sa pýtať? Ak sa Milujúci a Všemohúci Boh stará o všetky svoje tvory, prečo existuje zlo? Na túto naliehavú a nevyhnutnú otázku nestačí žiadna unáhlená odpoveď. Kresťanská viera vo svojom celku predstavuje odpoveď na túto otázku: Dobrota stvorenia, dráma hriechu, zhovievavá láska Boha, ktorý vychádza v ústrety človeku svojimi zmluvami, vykupiteľským vtelením svojho Syna, darom Ducha, zhromaždením Cirkvi, silou sviatostí, povolaním k blaženému životu, ktorý sa dopredu predkladá súhlasu slobodných tvorov, ale o ktorý sa môžu tiež predom - a to je údesne tajomstvo - pripraviť! V kresťanskom posolstve nieje jediný bod, ktorý by z istého hľadiska nebol odpoveďou na problém zla.

Prečo však Boh nestvoril tak dokonalý svet, aby v ňom nemohlo existovať žiadne zlo? Boh vo svojej nekonečnej moci by mohol vždy stvoriť niečo lepšieho. (Tomáš Akvinský) I tak Boh vo svojej nekonečnej múdrosti a добрote chcel slobodne stvoriť svet, ktorý je „na ceste“ ku konečnej dokonalosti. V Božom pláne toto postupné zdokonaľovanie sebou nesie, že sa objavia niektoré bytosti a iné zaniknú, s niečím dokonalejším prichádza i niečo menej dokonalého, príroda sa niekedy zveľbuje a inokedy ničí. Tak teda zároveň s fyzickým dobrom existuje i fyzické zlo, dokiaľ stvorenie nedosiahne svoju dokonalosť.

Anjeli i ľudia, rozumné a slobodné tvory, majú smerovať ku svojmu poslednému cieľu slobodným rozhodnutím a dávať mu z lásky prednosť. Môžu ovšem zísť na scestie. V skutočnosti naozaj zhrešili. Tým vstúpilo do sveta mravné zlo, a to je nezmerné horšie než fyzické zlo. Boh nieje príčinou mravného zla ani priamo, ani nepriamo. Avšak dopúšťa ho, pretože rešpektuje slobodu svojho tvora, a dokáže z neho (zo zla) tajomne vyťažiť dobro: Sv. Augustín hovorí: „Veď Všemohúci Boh, pretože je zvrchovane dobrý, by nikdy nepripustil, aby v jeho dielach existovalo akékoľvek zlo, keby nebol dostatočne mocný a dobrý, aby zo samotného zla vyťažil dobro.“

A tak časom je možné objaviť, že Boh vo svojej všemohúcej prozreteľnosti môže vyťažiť dobro z následkov zla, a to i mravného, ktoré spôsobili jeho tvorovia: „A tak ste ma sem neposlali vy, ale Boh...“ hovorí Jozef svojim bratom, „vy ste proti mne zamýšľali zlo, Boh však zamýšľal dobro,...aby zachoval mnoho ľudí.“ (Gn 45,8-20). Z najvyššieho mravného zla, ktoré kedy bolo spáchané, z odmietnutia a zabitia Božieho Syna, čo bolo spôsobené hriechom všetkých ľudí, vyťažil Boh premiéru svojej milosti „najväčšie dobro: oslavu Krista a naše vykúpenie. Tým sa ovšem zlo nestáva dobrom.“

„Všetko napomáha k dobrému tým, ktorí milujú Boha“ (Rim 8,28) Svedectvo svätcov neprestáva potvrdzovať túto pravdu: Sv. Katarína Sienská hovorí, tým, ktorí sa pohoršujú a búria kvôli tomu, čo na nich prichádza: „Všetko pochádza z lásky, všetko je zamerané na Spásu človeka, Boh nerobí nič, čo by nevedlo k tomuto cieľu.“

A sv. Tomáš Morus utešuje svoju dcéru krátko pred svojou mučeníckou smrťou: „Nemôže sa stať nič, čo Boh nechce. Takže čokoľvek on chce, i keď sa nám to zdá dosť zlé, je v skutočnosti pre nás to najlepšie.“ A Juliana z Norwiche: „Naučila som sa vďaka Božej milosti, že sa musím pridržať pevnej viery a s nie menšou pevnosťou veriť, že všetko skončí dobre... Ty sama uvidíš, že všetky veci budú k dobru.“

Pevne veríme, že Boh je Pánom sveta a dejín, avšak cesty jeho prozreteľnosti nám často zostávajú neznáme. Len na konci, až skončí naše čiastočné poznanie a budeme vidieť Boha „tvárou v tvár“ (1 Kor 13,12), plne poznáme cesty, ktorými Boh i napriek dráme zla a hriechu, viedol svoje stvorenie až k odpočinku onoho definitívneho Sabatu (siedmého dňa), preňho stvoril nebesia a zem. (RK 309-314)

Sv. Peter sa vo svojom prvom liste modlí: „Nech je zvelebený Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista, ktorý nás vo svojom veľkom milosrdenstve vzkriesením Ježiša Krista z mŕtvych znovuzrodil pre živú nádej, pre neporušiteľné, nepoškvrnené a nevädnuce dedičstvo.“ Začína svoj list zvelebovaním Boha. Ak sa v našom osobnom živote neobjavuje potreba zvelebovať Boha, tak si musíme uvedomiť, že chyba nie je v Nekonečne Milosrdnom Bohu, ale v nás. Neexistujeme a nežijeme správnym spôsobom. Rôzne udalosti svojho života hodnotíme ako zlé, pretože sme zaľúbený do svojho väzenia a neceníme si pravú slobodu, ku ktorej nás vedie Božia výchova. „Každý kto pácha hriech je otrokom diabla.“ Kto existuje pre hriech, nemôže v sebe zažiť veľkosť Božieho milosrdenstva. Ak sa srdcom usadím v tomto pomínutelnom a narušenom svete, nevytryskne z našich srdc zvelebovanie Boha.

Možno robíme ešte jednu veľkú chybu a to je chyba pohľadu. Dívame sa na svet len ľudskými očami, bez očakávania budúcnosti. Praktický neočakávame nič dobré od Boha. Ale náš Boh je aj Bohom budúcnosti. Jemu patrí budúcnosť. Viera to je schopnosť dívať sa na svet Božím pohľadom. Svet, v ktorom žijeme, nie je ešte Božím Kráľovstvom. Svet potrebuje ľudí slobodných od egoizmu. Môžeme sa opýtať, akým spôsobom nás Boh vyslobodzuje. Z našej strany je potrebná otvorenosť, ktorú spôsobujú v duši Božské čnosti, teda viera, nádej a láska. Otvorenosť pre Dobro, schopnosť prijať Dobro.

Sv. Peter nás dnes upozorňuje zvlášť na jednu z nich a to na Nádej. Boha máme zvelebovať i preto, že nás vzkriesením svojho Syna Ježiša Krista z mŕtvych, znovuzrodil pre živú nádej. V celom hlásaní Ježiša Krista sa o nádeji vôbec nehovorí, ale po jeho vzkriesení sa doslova môže hovoriť o explózii nádeje. Hovorí sa o nej na mnohých miestach apoštolských listov. Kresťanská nádej je ovocím Kristovho zmŕtvychvstania. Je dôsledkom Spásy, ktorú Kristus svojou smrťou uskutočnil.

Sv. Peter, prirovnáva účinky kresťanskej nádeje, ktorá pramení vo Vzkriesení Pána, ku znovuzrodeniu. „Boh nás vzkriesením svojho Syna zmŕtvych, znovuzrodil pre živú nádej.“ Podľa sv. Petra je nádej tak veľkou silou, že ju môžeme nazvať znovuzrodením. Tento svet zomiera na beznádej. Svet sa uzatvára predtým, ktorý mu ponúka „živú nádej“. Živá nádej je opakom nádejí, ktoré dáva svet, a ktoré človeka vždy znovu a znovu sklamá. Ukážu sa ako ilúzie. Živá nádej, ktorú dáva Boh je plodná.

Nádej tvaruje našu dušu. Rastiem do podoby svojej nádeje, svojho očakávania. „Každý, kto má túto nádej v neho usiluje sa byť čistý, ako je on čistý,“ píše apoštol Ján vo svojom liste. Boh našu nádej zobudil faktom vzkriesenia Ježiša. Žalmista bol presvedčený, že mŕtvi strácajú všetku nádej, preto len živý môžu chváliť Boha. Ale Boh Otec vzkriesil spravodlivého Ježiša a tak dokázal, že spravodlivosť je nesmrteľná. Tak nám zjavil aj naše vlastné vzkriesenie, ak kráčame cestou spravodlivosti i za cenu vlastnej smrti. Už neočakávame provizórny život v krajine hriechu a smrti, ale večný a bezpečný život bez konca.

Zvelebujme Boha, ktorý nám dal živú a opodstatnenú nádej, skrze vzkriesenie Ježiša Krista z mŕtvych. To čo pre nás pripravil je „neporušiteľné“ – teda nezraniteľné, nerozbitné, pevné a stále. Hovorí o „nepoškvrnenom dedičstve“, ktoré je mravne dokonalé a stále, nezasiahnuté hriechom, nenarušené. A do tretice ho označuje ako „nevädnuce dedičstvo“ – teda plné vnútornej vitality, ktorá nachádza svoj zdroj v Živote samého Boha. „Ono sa uchováva pre vás v nebi.“

„Vás Božia moc vierou chráni pre spásu, ktorá je pripravená zjaviť sa v poslednom čase.“ Naša nádej pramení z viery. Preto je veľmi potrebné vierou chrániť svoju nádej. Veríme v Dobrotu Boha, veríme v Solídnosť Boha, ktorý dal prisľúbenia. Veríme, lebo Boh vyslovil svoje Slovo. Keď veríme a dôverujeme Bohu, vtedy nás viera svojou mocou chráni pre spásu. Viera zastaví deštrukciu nášho duchovného života, zastaví rozpad osobnosti a spôsobí, že sa ďalej nebudeme potácať v tmách, pretože Božie Slovo sa stane pre nás Svetlom na našej ceste. Plnosť Spásy sa síce zjaví až na konci časov, ale akési prvotiny, prvé plody Spásy môžeme v sebe zakúsiť už teraz.

Jednou z prvotín Spásy je radosť. „Preto sa radujete, hoci sa teraz, ak treba, trochu aj rmútite pre rozličné skúšky, aby vám vaša vyskúšaná viera, omnoho vzácnejšia ako pomínuteľné zlato, ktoré sa tiež skúša ohňom, bola na chválu, slávu a česť vtedy, keď sa zjaví Ježiš Kristus.“ Každá skúška nesie so sebou obavy, ale prekonaná skúška vlieva stále väčšiu istotu. Istotu, ktorá nachádza svoj prameň vo vernosti a stálosti Boha, ktorý nás povolal. Sv. František z Assisi hovorí: „Každé prekonané pokušenie je akoby snubným prsteňom, ktorým sa Pán zasnuhuje s dušou svojho služobníka.“ Pokušenie nemusí byť pre nás len prameňom zármutku ale aj výrazom našej lásky k Bohu

„Vy ho milujete, hoci ste ho nevideli. Ani teraz ho nevidíte, ale veríte a jasáte nevýslovnou radosťou, plnou slávy, že dosahujete cieľ svojej viery - spásu duší.“ Ešte vierohodnejším znamením správnej existencie, teda existencie, ktorá rastie do Spásy je láska, láska k Ježišovi ale aj láska ku všetkým ľuďom a k celému Božiemu Stvoreniu. Milujeme Ježiša napriek tomu, že ho nevidíme. Nemilujeme ho telesným spôsobom ale duchovne. Nie pre vonkajší výzor, ale pre kvalitu ducha. Vo vôli sa s ním zjednocujeme. A táto láska nás premieňa do stále väčšej podobnosti s ním. Sv. Bonaventúra hovorí – „Silou lásky budeš premenený v toho, ktorého miluješ!“

Je zaujímavé, že ho nevidíme a predsa ho milujeme. Až kdesi v podvedomí, v hĺbke svojej duše, máme uloženú podobu Boha, Božie Slovo, skrze ktoré sme boli stvorení, a túto podobu stále hľadáme. Pri stretnutí s Kristom, skrze jeho Slovo poznávame, že toto je Boh môjho srdca. Toto je Boh môjho svedomia. Toto je náš Boh. Duch Svätý v našom srdci vydáva svedectvo. Náš duch sa korí pred Kristom. Každá duša je svojou podstatou kresťanská. Okrem živej nádeje sa v nás objavuje čosi, čo apoštol nazýva „žiarivá radosť“, radosť plná slávy.

O chorých bratoch: „Ak ochorie niektorý brat, nech ho ostatní bratia neopustia, i keby bol kdekoľvek, ale nech určia jedného ,alebo podlá potreby viacej bratov, ktorí by mu poslúžili, ako by si priali, aby boli sami ošetrovaní. V krajnom prípade ho môžu zveriť dôveryhodnej osobe, ktorá by sa o neho v nemoci starala. A ja prosím nemocného brata, aby ďakoval za všetko svojmu Stvoriteľovi a aby si sám prial byť taký, akého ho chce mať Boh, zdravého alebo chorého, pretože všetci, ktorých Boh predurčil k večnému životu, vychováva Boh ranami i chorobami a duchom skrúšenosti, ako Pán hovorí: „Ja káram i trestám všetkých, ktorých milujem“. Keby však bol chorý brat netrpezlivý alebo zlostný voči Bohu alebo voči bratom, alebo keby príliš znepokojene vyžadoval lieky, aby zachránil svoje telo, ktoré aj tak musí skoro umrieť a je nepriateľom duše, potom toto mu prichádza od zlého, on je človekom telesným a zdá sa ,že nepatrí k bratom, pretože miluje telo viac ako dušu.“

45. O Duchu Svätom

Počas týchto duchovných cvičení sme často hovorili o Duchu Svätom a napriek tomu sa v tejto prednáške chcem znovu sústrediť na Neho. Skôr však ako začnem hovoriť o jeho dôležitosti, zameriam pozornosť na človeka. Často si mylíme dve veci a to slušnosť a dobrotou. To, čo väčšina ľudí pozná ako dobrý život, je lepšie označovať ako slušný život. To, že navonok nerobím nič zlého, ešte nesvedčí o dobrote. Aký človek skutočne som, sa ukáže až vtedy, keď niekto prekročí mieru a ja musím reagovať spontánne, keď stratím zábrany, či už vplyvom alkoholu, drog alebo aj stareckej demencie. A obyčajne práve tieto reakcie nie sú ani správne a ani dobré. Demencia človeka postupne zbavuje „naučeného“ vedenia i chovania a zostáva mu len to, čo je v hĺbinách jeho ducha. A to môže byť desivé, ale to môže byť aj krásne. Záleží od toho, či sa človek otvoril Kristovi, či prijal Ducha Sv., ktorý uzdravuje v človeku jeho deformovanú spontánnosť.

Pozrime sa na scénu Ukrižovania. Písmo Sväté nám potvrdzuje, že tí, ktorí boli s Ježišom ukrižovaní, sa rúhali a kliali. V ukrutných bolestiach sa zjavovalo ich vnútro. Môžeme položiť otázku: „Prečo Ježiš nereagoval podobne?“ Teológia nás poučuje, že bol pravým človekom vo všetkom nám podobný, okrem hriechu. Ježiš netrpel menej ako lotri s ním ukrižovaní a predsa nereagoval ako oni. Sv. Peter takto opisuje chovanie Krista na kríži: „Keď mu zlorečili, on nezlorečil, keď trpel, nevyhrážal sa, to postúpil tomu, ktorý súdi spravodlivo.“ (1 Pt 2,23) Jeho umieranie bolo tak evidentne iné, že stotník, ktorý asi častejšie asistoval pri popravách konštatoval: „Tento človek bol naozaj Boží Syn.“ (Mk 15,39)

Mal azda iné telo ako my? Vieme, že telo, ktoré prijal z Panny Márie, bolo ozajstné ľudské telo. Problém nebol v ľudskom tele, problém je v duchu, ktorý nás ovláda. Ježiš sa počal z Ducha Svätého. Duch sa v našom živote prejavuje, ako akýsi spodný prúd, ako podvedomie. Ak je v nás Duch Svätý, potom aj naše spontánne reakcie sú dobré, naše túžby šľachetné. Často sa prežívame ako bojisko duchov, ale jedine Duch Svätý je zdrojom a darcom podstatného Dobra. Jedine Boh môže úplne zmeniť hĺbiny človeka.

Vieme z Písma Svätého, že keď Boh stvoril človeka, vdýchol do jeho nozdier Dych života a tak sa človek stal živou bytosťou. Keď Boh vdýchol svoj Dych, tak vdýchol to, čím On sám žije a čo tvorí jeho podstatu. Až ten človek, ktorý znovu dýcha z Boha, žije skutočne ľudským životom. A tu začíname chápať význam Zoslania Ducha Svätého. Duch Svätý to je bytostná Dobrota Boha, Darovaná Spravodlivosť. Všetci sme vyzvaní k tomu, aby sme prijímali Ducha Svätého. Duch Svätý vstupuje do nás natoľko, nakoľko sa vo vôli zjednotíme so Slovom Božím. Len ten, kto miluje Zjavené Božie Slovo môže mať Ducha Svätého. Skrze Božie Slovo hlboko do nás preniká vznešenosť nášho Stvoriteľa. Duch Svätý spôsobuje podstatnú zmenu v nás. Rieši základný problém človeka postihnutého dôsledkami prvotného hriechu: z bezbožných vytvára zbožných a bezmocným dáva silu z Boha. Jedine takto môžeme zvíťaziť nad svetom, telom i diablom. Človek nie je schopný počať Božie Slovo zo svojich ľudských síl.

„Boh nás spasil kúpeľom znovuzrodenia a obnovy v Duchu Svätom, ktorého na nás hojne vylial skrze Ježiša Krista, nášho Spasiteľa, aby sme, ospravedlnení jeho milosťou, boli podľa nádeje dedičmi večného života.“ (Tít 3, 5b-7) Od momentu Kristovej smrti zostupuje na tento svet Duch Života. Zostupuje na tých, ktorí najprv vyjadrili súhlas k Božiemu Slovu. Tento Duch nás pretvára do podoby Kristovej. Kristov život je v nás stále silnejší a jeho prejavy sú stále mohutnejšie. Nakoniec sila Kristovho života definitívne v nás poráža zákon hriechu a smrti.

Svedectvo, ktoré Ježiš požaduje, je ovocím skúsenosti, ktorú On sám umožňuje. Ježiš nás vovádza do spoločenstva s Bohom skrze Ducha Svätého. Duch Svätý robí apoštolov svedkami. Svedectvo apoštolov vyvieralo zo zážitku Ducha, z osobnej skúsenosti s Bohom ako so živou osobou. Duch Svätý nám umožňuje zážitok Boha. V Kristovi ho môžeme vidieť, ale v Duchu Svätom ho môžeme zažiť. Duch Svätý to je Láska Božia rozliata v našich srdciach. Svedectvo nemusí spočívať nutne v tom, že budeme hovoriť slovami. Kresťanské svedectvo môže byť aj v pokojnom, navonok nehlučnom vnútornom živote, ktorý napriek tomu oslovuje. Ťažisko nášho kresťanského svedectva je v prežívaní Božej lásky vo svojom srdci - v zmene bytia. Prijímame Božie Slovo, ale skrze Slovo prijímame Božieho Ducha. A Duch Boží rozhoduje o kvalite bytia. Kresťanské svedectvo sa dotýka predovšetkým zmeneného bytia.

Obrazom Ducha Svätého je bozk, objatie, prsteň. Tým čo je pre ľudí objatie v manželstve, to v Tajomstve Najsvätejšej Trojice predstavuje Duch Svätý. On je Vzájomnosť Otca i Syna. On je Božím teplom. Duch Svätý spôsobuje zážitok Boha v ľudskom srdci. Je to zážitok radosti z Boha a zároveň schopnosť milovať tak ako miluje Boh. Duch Svätý je Božský a plne Osobný Vzťah, jedinečný a jedine správny Vzťah k Bohu, k ľuďom i ku stvoreným veciam.

Duch Svätý je sladkosťou a mocou Božieho Slova. Duch Svätý je pochopením Božieho Slova. Slovo Božie je inšpirované Duchom Svätým, a preto ho môžeme len natoľko pochopiť, nakoľko je v nás Duch Svätý. Duch Svätý dáva duchovnú plodnosť. V Duchu Svätom sa účinne ohlasuje Božie Slovo. On spôsobuje, že máme o čom svedčiť druhým. Ak chceme zažiť Boha v Duchu Svätom, musíme sa rozhodnúť poslúchať Ho. Boh dáva svojho Ducha tým, ktorí ho poslúchajú. Znakom správne žitej poslušnosti je Duch Svätý. Usilujme sa o dosiahnutie tohto pravého bohatstva. Ak ho nemáme, aj keby sme mali všetky poklady sveta, sme pred Bohom chudobní. Ak je On v nás, máme to práve bohatstvo z Boha. Sme bohatí Bohom.

Ducha Svätého nemôžeme vziať. Ducha Svätého môžeme prijať len tak, ako sa prijíma živa osoba. Keď sa dve osoby definitívne prijímu, voláme to manželstvo, trvalé a plodné spoločenstvo. Ono vyžaduje od obidvoch zrieknutie sa vecí, o ktorých sa vie, že sú obtiažne pre partnera. Vyžaduje to úsilie byť lásky hodný. Podobne je to aj vo vzťahu človek a Duch Svätý. Žiť tak, aby som neurážal Ducha Svätého. To, čo Kristus zjavuje nášmu rozumu a vôli, to Duch Svätý vkladá do nášho srdca. A srdce rozhoduje o smerovaní človeka. Srdce dokonca rozhoduje o našom posmrtnom osude. „Kde bude tvoj poklad, tam bude aj tvoje srdce.“ Aj po smrti smerujeme k tomu, čo milujeme.

Myslíte si, že Duch Svätý už dnes nechce tak mohutne účinkovať, ako to bolo v dobách apoštolských? Určite chce, ale všetko závisí od našej viery, nádeje a lásky. Modlitbou a túžbou sa naplňame Duchom Svätým. Podľa intenzity našej modlitby, ktorá zároveň vyjadruje našu túžbu, nás On bude naplňovať a pretvárať. Sv. Hiláriu učí, že: „Duch Svätý sa dáva natoľko, nakoľko ho chce kto prijať a usadí sa do takej miery, v akej sa niekto usiluje zaslúžiť si ho“. P. Richard J. Hauser, SJ. tvrdí podobne: „V stupni, v akom sa naše srdcia hýbu smerom k túžbe milovať a slúžiť Bohu a blížnym, sme pod vplyvom Ducha Svätého; a naopak v stupni, v akom sa hýbeme od tejto túžby, nie sme vedení Duchom Svätým. Táto „definícia“ prítomnosti Ducha Svätého v nás potrebuje niekoľko vysvetľujúcich poznámok“. Ide tu o odstupňovanie prítomnosti Ducha Svätého v nás. Naozaj, nie je možné sa na jeho prítomnosť v nás pozerať podľa zásady buď - alebo. Je tam možné stupňovanie alebo inými slovami rast. V Duchu Svätom je možné rásť. Rast v Duchu je proces, dynamika.

Keď hovoríme o Duchu Svätom, musíme sa zbaviť jedného mylného presvedčenia, že sme problém Ducha Svätého vyriešili rás navždy tým, že sme boli pri sviatosti birmovania. Krst a birmovanie sú vstupom do Tajomstva Ducha Svätého, ale prijatie Ducha Svätého nie je jednorazový proces. Duch Svätý je Nekonečný Boh, a preto sa mu môžeme stále viac a viac otvárať. Podľa východných otcov je zmyslom kresťanskej existencie „nadobudnúť si Ducha Svätého.“ Sv. František z Assisi kladie túto túžbu pred túžbu po vzdelaní. Bratia sa majú snažiť, aby mali predovšetkým Ducha Pánovho a jeho účinky, trpezlivosť v prenasledovaní, lásku k nepriateľom, pokoru. Duch Svätý je skutočným bohatstvom, teda vlastnením Boha.

Duch Svätý vstupuje do nás v tej miere, v akej svoju ľudskú vôľu podrobíme vôli Božej. Celý problém nášho duchovného života je práve v tom, že nevieme radikálne chcieť Boha a to buď preto, lebo ho nepoznáme, alebo preto lebo lipneme na svojej vôli, ktorá je naklonená k pozemským a viditeľným veciam. Problém úspešného duchovného života je v tom: „chcieť Boha, ktorý sa zjavuje vo svojom Slove!“ Vylíatie Ducha a očistenie našej mysle i srdca od hriechnych postojov veľmi úzko súvisia. Práve preto je dôležité zladíť svoju bytosť čo najviac so Slovom Božím. Preto potrebujeme často brať do rúk Božie Slovo a skúmať svoj život, skúmať, čo sa Bohu páči a za toto sa modliť a toto chcieť.

Ako spoznáme, že je v nás prítomný Duch Svätý? Toto je naozaj kľúčová otázka. Som, či nie som vedený Duchom Svätým? Prítomnosť Ducha Svätého v ľuďoch môžeme spoznať podľa jeho ovocia. Sv. Pavol vo svojom liste Galaťanom menuje deväť druhov ovocia, ktoré sú znakom prítomnosti Ducha Svätého v človeku: „Ale ovocie Ducha je láska, radosť, pokoj, zhovievavosť, láskavosť, dobrota, vernosť, miernosť, zdržanlivosť (Gal 5,22-23). Pri skúmaní, či je v nás Duch Sv., sa predovšetkým sústreďujeme na kvalitu srdca. Najlepším kritériom, ktoré vypovedá o kvalite nášho Ducha sú naše túžby.

Túžba po láske a službe Bohu a bližným, ktorá vychádza z nášho vnútra, je základným kritériom na rozpoznanie toho, či Duch Svätý v nás pôsobí. Dobrá túžba je predpokladom spolupráce s Duchom Svätým, ale zároveň je aj výsledkom, dielom Ducha Svätého. Túžba je podstatným prvkom v procese rozlišovania. Je omnoho spoľahlivejším kritériom ako city. Jedného dňa sa môžeme prebudiť s chrípkou a vôbec sa nemusíme cítiť byť priťahovaní k službe Bohu a bližnému, avšak napriek tomu si to stále želáme. Túžba je dokonca spoľahlivejším kritériom ako vnútorný pokoj.

A našou túžbou musí byť milovať a slúžiť. Naša túžba musí byť doprevádzaná skutkami. Aj keď nie sú skutky najdôležitejšie a nie sú na prvom mieste, predsa sú dôležité. Skutki sú totiž ovocím Ducha, prejavom, že žije v nás. Ak je v nás naozaj Duch Svätý, potom sú tu aj skutky. Pri poslednom súde bude jediným kritériom služba. Túžba po raste v láske a službe Bohu a bližného nás postupne vnútorne pretvára. Žiadna túžba nemá väčšie šance byť vypočutá, ako práve táto, pretože tu ide o túžbu po svätosti. Je to tým, že čím viac vecí v našom vnútri je premenených, tým silnejší je v nás aj hlas Ducha Svätého a tým slabší je v nás hlas zla. Na začiatku duchovného rastu je to naopak, preto musíme pri snahe o dobro prekonávať takú obrovskú námahu. A tak sa môže po čase stať, že konanie dobra sa nám stane akoby druhou prirodzenosťou, tak ako to bolo v prípade Matky Terezy.

On spôsobuje, že sa v nás objavuje láska. Ježiš hovorí v evanjeliu: „Kto verí vo mňa, o tom platí to, čo hovorí Písmo: Z jeho vnútra potečú prúdy živej vody.“ Je vlastnosťou lásky, že vychádza, že smeruje k iným. Skúsenosť mnohých Božích priateľov je, že Boh ich rýchlejšie vyslyšal, keď prosili za druhých a nie za seba. A za nich sa zasa modlil niekto iný.

Kde sa v púšti objaví prameň, tam sa vytvorí oáza. Každý kresťan má veľký príslub, že sa môže stať prameňom. Prijmime tento príhovor v tomto duchu, ako výraz túžby stať sa prameňom Ducha Svätého v púšti tohto sveta. Sv. Bazil Veľký hovorí: „Skrze Ducha Svätého sa dáva navrátenie do raja, vstup do nebeského kráľovstva a návrat do stavu adoptovaných synov: dáva sa odvaha volať Boha svojim Otcom, umožňuje sa mať účasť na Kristovej milosti, volať sa synom svetla a mať podiel na večnej sláve“.

Vyprosujme si pokoru od Pána. Skutočná pokora spočíva v tom, zostúpiť z trónu svojho života a prenechať Pánu Ježišovi vedúce miesto. Dovoľiť Ježišovi, aby mohol zaujať trón nášho srdca, ktorý mu právom patrí. Nedávať prednosť hriechu pred milosťou. Milujme a očakávajme príchod Pane Ježiša. Nedržme si svoje panstvo nad sebou, nad svetom, lebo tým kopíme len hriech na hriech. Poslúchnime svojho Kráľa. Pekne to vo svojej modlitbe vystihuje sv. Ignác z Loyoly: „Vezmi, Pane a prijmi celú moju slobodu, moju pamäť i rozum a všetku moju vôľu. Čokoľvek mám a čo vlastným, Tvoje je všetko, Pane, Ty si mi to všetko dal, Tebe to, Pane, odovzdávam. Nakladaj s tým úplne podľa svojej vôle. Daruj mi svoju lásku a svoju milosť a to mi postačí.“ Toto je vydanosť, ktorá privedie človeka ku Spáse.

Zakončím modlitbou sv. Františka: „Všemohúci, Večný, Spravodlivý a Milosrdný Bože, dopraj nám úbohým, aby sme pre teba konali to, o čom vieme, že to ty chceš a vždy chceli to, čo sa tebe páči, aby sme tak vnútorne očistení, vo vnútri osvietení a ohňom Ducha Svätého zapálení, mohli nasledovať šľapaje Tvojho Syna, nášho Pána Ježiša Krista a len tvojou milosťou dôjsť k tebe Najvyšší, ktorý v dokonalej Trojici a jednoduchej jednote žiješ a kraluješ a si oslavovaný ako Všemohúci Boh na veky vekov.“